ПОРЯДОК ДЕННИЙ «ЖІНКИ, МИР ТА БЕЗПЕКА» ДЛЯ МОЛОДІ

Комплект навчальних матеріалів

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ УКРАЇНА

ПРЯМУЄМО РАЗОМ

ІНТЕРНЬЮЗ УКРАЇНА

Комплект навчальних матеріалів було розроблено Структурою Організації Об'єднаних Націй з питань гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок – ООН Жінки в Україні у партнерстві з Internews Ukraine в рамках Програми ООН із відновлення та розбудови миру, що виконується чотирма агенціями ООН: Програма розвитку ООН (ПРООН), Структура ООН з питань гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок (ООН Жінки), Фонд ООН у галузі народонаселення (ЮНФПА), Продовольча та сільськогосподарська організація ООН (ФАО). Програму підтримують дванадцять міжнародних партнерів: Європейський Союз (ЄС), Європейський інвестиційний банк (ЄІБ), Посольство США в Україні, а також уряди Данії, Канади, Нідерландів, Німеччини, Норвегії, Польщі, Швейцарії, Швеції та Японії.

Структура ООН Жінки розробила посібник в рамках проєкту «Підтримка ЄС для Сходу України – відновлення, зміцнення миру та урядування», що фінансується Європейським Союзом.

«ООН Жінки» є структурою ООН, що було засновано з метою покращення реалізації політики гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок у всьому світі. На сьогодні «ООН Жінки» – світовий лідер з питань, що стосуються цієї проблематики.

«ООН Жінки» підтримує держави-члени ООН у впровадженні світових стандартів для досягнення гендерної рівності та співпрацює з представниками урядів і громадянського суспільства щодо розробки законів, стратегій, програм і послуг, необхідних для реалізації цих стандартів. Організація виступає за рівноправну участь жінок у всіх аспектах життя і зосереджується на п'яти пріоритетних цілях: зростання лідерства жінок та їхня активна участь у процесах розвитку; боротьба з насиллям проти жінок; залучення жінок до всіх аспектів у процесах розбудови миру та безпеки; розширення повноважень жінок в економічній сфері; надання пріоритетності питанням гендерної рівності в державному плануванні та бюджетуванні. Окрім того, «ООН Жінки» координує та підтримує систему роботи ООН щодо питань покращення ситуації з гендерною рівністю.

Погляди, викладені в публікації, належать авторкам та необов'язково відображають позицію структури ООН Жінки, Організації Об'єднаних Націй та будь-якої з її асоційованих організацій.

Порядок денний «Жінки, мир та безпека» для молоді. Комплект навчальних матеріалів

Програмний офіс «ООН Жінки» в Україні
вул. Еспланадна, 20, офіс 712
Київ, 01023
тел.: +38 044 253 59 80
unwomen.ukraine@unwomen.org

www.unwomen.org
www.facebook.com/unwomen
www.twitter.com/un_women

ПОРЯДОК ДЕННИЙ «ЖІНКИ, МИР ТА БЕЗПЕКА» ДЛЯ МОЛОДІ

Комплект навчальних матеріалів

Київ 2021

Координація проєкту: Надія Лютенко, Ольга Лішик, Ірина Павлик, Андрій Кулаков, Мілена Комар.

Авторський колектив, відповідальний за адаптацію комплекту навчальних матеріалів:
Елла Ламах, Центр «Розвиток демократії»
Марія Дмитрієва, Центр «Розвиток демократії»
за участі Анастасії Остапчук

Пакет навчальних матеріалів «Жінки, мир, безпека – ТАК!» розроблено зусиллями жіночих та урядових організацій в Демократичній Республіці Східний Тимор у 2010 році через 10 років після того, як ця нація виборола свою незалежність від Індонезії. Він об'єднує навчальні матеріали та приклади вправ та активностей із підвищення обізнаності з питань «Жінки, мир та безпека». Для використання цього посібника в Україні його було ґрунтовно перероблено в рамках проєкту «Зміцнення потенціалу молодих жінок з цільових громад Донецької та Луганської областей щодо просування Порядку денного "Жінки. Мир. Безпека" на місцевому рівні» імплементованого ГО "Інтерньюз-Україна" за підтримки ООН Жінки у 2021-2022 році.

Подяка

Під час адаптації було використано матеріали:
- Глобальної мережі жінок-миробудівниць
  From Best Practice to Standard Practice: A toolkit on the Localization of the UN Security Council Resolution 1325 on Women and Peace and Security
  https://gnwp.org/localization-toolkit/
  No Money No NAP
  https://gnwp.org/no-money-no-nap-launch/
- ООН Жінки
  Посібник з локалізації та кошторисування місцевих планів дій з виконання Резолюції Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй 1325 «Жінки, Мир, Безпека» в Україні. 2020 р. / Елла Ламах, Марія Дмитрієва. 2021 р.
- Pact Ukraine
  Кампанії з адвокації для відстоювання прав жінок на місцевому рівні. Методичний посібник з підготовки тренерок / Анна Амбарцумова, Елла Ламах, Марія Дмитрієва / Проєкт «Жінки України: залучені, спроможні, незламні», Пакт. Київ, 2020 р.
- Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні» DESPRO
  Онлайн-курс «Ґендерна політика для розвитку місцевого самоврядування» / Елла Ламах. 2021 р.

ЗМІСТ

Модуль 1: Порядок денний «Жінки, мир та безпека» **7**

Заняття 1.1. Історія жінок, які виборювали право голосу 8

Заняття 1.2. Рівні права та можливості жінок і чоловіків, або гендерна політика 9

Заняття 1.3. Ролі та позиції жінок і дівчат під час збройного конфлікту з огляду на світовий досвід 12

Заняття 1.4. Жінки та збройний конфлікт в Україні 13

Заняття 1.5. Створення Порядку денного ООН «Жінки, мир та безпека» та Резолюція РБ ООН 1325 15

Заняття 1.6. Резолюція РБ ООН 1325 та чотири наріжні камені Порядку денного «Жінки, мир та безпека» 17

Заняття 1.7. Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW) та Резолюція РБ ООН 1325 «Жінки, мир та безпека»: спільні моменти 20

Заняття 1.8. Об'єднуючі принципи Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок та Резолюції РБ ООН 1325 «Жінки, мир та безпека» 21

Заняття 1.9. Участь молоді в ухваленні рішень 24

Заняття 1.10. Резолюції РБ ООН 2250, 2419 Порядку денного «Молодь, мир та безпека» та головні принципи участі молоді у побудові миру 26

Заняття 1.11. П'ять наріжних каменів Порядку денного «Молодь, мир та безпека» Резолюції РБ ООН 2250 та 2419 28

Заняття 1.12. Національні плани дій на виконання Резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир та безпека» 29

Заняття 1.13. Розробники, виконавці та співвиконавці Національного плану дій із виконання Резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир та безпека» 32

Заняття 1.14. Від розуміння глобальних і національних до визначення локальних пріоритетів України. Процес локалізації – важлива складова виконання Резолюції 1325 34

Додатки до Модуля 1 36

Модуль 2: Участь **50**

Заняття 2.1. Залучення жінок до участі в ухваленні рішень. Виклики, з якими вони стикаються 51

Заняття 2.2. Жінки в політиці 54

Заняття 2.3. «Участь» один із наріжних каменів Резолюції Ради Безпеки ООН № 1325 56

Заняття 2.4. Жінки-посередниці миру 58

Заняття 2.5. Шість стратегій для заохочення участі жінок у процесі ухвалення рішень на місцевому рівні 59

Заняття 2.6. Жінки виконують різні ролі у процесах переговорів 61

Додатки до Модуля 2 62

Модуль 3: Захист і запобігання 72

Заняття 3.1. «Огляд чотирьох наріжних каменів Резолюції РБ ООН 1325» 73

Заняття 3.2. Що таке гендер? Швидкий огляд 74

Заняття 3.3. Гендер і гендерна рівність 75

Заняття 3.4. Гендерно зумовлене насильство, насильство щодо жінок, домашнє насильство, сексуальне насильство, гендерно зумовлене насильство та сексуальне насильство пов'язане з конфліктом. Що це все значить? 76

Заняття 3.5. Політичні та соціальні фактори, що сприяють поширенню ГЗН 78

Заняття 3.6. Насильство щодо жінок, закон та підтримка постраждалих 78

Заняття 3.7. Захист жінок від насильства за умов збройного конфлікту 81

Заняття 3.8. Гендерно орієнтована реформа сектора безпеки 84

Заняття 3.9. Жінки у секторі безпеки й оборони в Україні 85

Заняття 3.10. Запобігання та гендерно чутливий аналіз конфлікту 86

Заняття 3.11. Документування досвіду жінок у конфлікті 88

Заняття 3.12. Потреби в захисті жінок-правозахисниць 89

Додатки до Модуля 3 90

Модуль 4: Миробудування та безпека 94

Заняття 4.1. Огляд Цілей сталого розвитку у процесі миробудування 94

Заняття 4.2. Миробудування 97

Заняття 4.3. Миробудування і створення ефективних інституцій на всіх рівнях 99

Заняття 4.4. Адвокація для посилення ефективності процесу миробудування 100

Заняття 4.5. Людська безпека жінок та дівчат 102

Заняття 4.6. Перехідне правосуддя 105

Заняття 4.7. Гендерно орієнтоване бюджетування для врахування інтересів дівчат і жінок у розбудові миру 108

Додатки до Модуля 4 110

Модуль 5: Інструменти моніторингу та оцінки для якісного впровадження національного та місцевих планів дій на виконання Резолюції РБ ООН 1325 «Жінки, мир та безпека» 123

Заняття 5.1. Моніторинг та оцінка як важливі складові досягнення успіху 123

Заняття 5.2. Індикатори та методи моніторингу та оцінки 125

Заняття 5.3. Техніка SMART для використання у створенні завдань та заходів місцевого плану заходів Порядку денного «Жінки, мир та безпека» у вашій громаді чи у сфері, де ви працюєте 127

Заняття 5.4. Визначення і приклади короткострокових і довготривалих кількісних та якісних результатів 128

Заняття 5.5. Системи показників звітування за Резолюцією РБ ООН 1325 130

Заняття 5.6. Локалізація – знання, вплив, наслідки, результати 131

Додатки до Модуля 5 136

Методичні рекомендації для тренерок і тренерів 141

Глосарій 151

Додатки 154

МОДУЛЬ 1:
ПОРЯДОК ДЕННИЙ «ЖІНКИ, МИР ТА БЕЗПЕКА»

Ключова ідея: Гендерна рівність — це захищені права кожної жінки та чоловіка, дівчинки та хлопчика; її досягнення у суспільствах, які пережили збройний конфлікт, може сприяти важливим перетворенням.

Тема: Резолюція РБ ООН 1325 «Жінки, мир та безпека» (надалі – ЖМБ) та Конвенція ООН із викорінення всіх форм дискримінації щодо жінок (надалі – CEDAW). Їх значення в сучасному житті дівчат і жінок.

Мета: Ознайомити учасниць та учасників із Порядком денним «Жінки, мир та безпека» й окреслити його головні завдання та принципи. Розглянути основні засади Резолюцій Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир та безпека» та 2250 «Молодь, мир та безпека» (надалі – ММБ) та застосування міжнародних зобов'язань на рівні країни.

Очікувані результати (учасниці та учасники):

- Ознайомилися з історіями суфражисток як прикладом жіночого лідерства та відстоювання прав на участь в ухваленні рішень, а саме – обиратися й обирати.
- Отримали знання за темою «Гендерна політика».
- Ознайомилися з досвідом жінок, які виконували різні ролі під час військового конфлікту, та з їхньою участю в досягненні стабільності, особливо в Україні.
- Отримали знання за темою «Порядок денний «Жінки, мир та безпека».
- Сформували розуміння спільної позиції щодо миру та безпеки в Резолюції РБ ООН 1325 та Конвенції ООН «Про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок».
- Ознайомилися з темою «Молодь, мир та безпека».
- Ознайомилися з інструментами розробки Національного плану дій із виконання Резолюції РБ ООН 1325.
- Отримали знання щодо інструментів локалізації для створення місцевих планів заходів «Жінки, мир та безпека».

Цільова аудиторія: Модуль 1 можна використовувати для освіти юнок і юнаків, викладачів/ок, тренерів/ок, котрі працюють у темі миробудування та впровадження порядку денного «Жінки, мир та безпека» на рівні громад, у громадських організаціях для молоді, молодіжних клубах і навчальних закладах.

Умовні позначення

CEDAW	Конвенція ООН щодо ліквідації всіх форм дискримінації жінок
OHCHR	Управління Верховного комісара ООН з прав людини
ВПО	внутрішньо переміщені особи
ГЗН	гендерно зумовлене насильство
ГО	громадська організація
ДН	домашнє насильство
ЖМБ	«Жінки, мир та безпека»
ММБ	«Молодь, мир та безпека»
МО	моніторинг і оцінка

НПД	Національний план дій
НЩЖ	насильство щодо жінок
НЩЖД	насильство щодо жінок і дівчат
ОГС	організації громадянського суспільства
ООН	Організація об'єднаних націй
ПД ЖМБ	Порядок денний «Жінки, мир та безпека»
ПД ММБ	Порядок денний «Молодь, мир та безпека»
ПРООН	Програма розвитку Організації об'єднаних націй
РБ ООН	Рада Безпеки Організації Об'єднаних націй
СГЗН	сексуальне та гендерно зумовлене насильство
СГЗНПК	сексуальне та гендерно зумовлене насильство, пов'язане з конфліктом

Заняття 1.1. Історія жінок, які виборювали право голосу

Мета: надати знання про досвід жінок (суфражисток), які в різних країнах світу починали боротьбу за право голосу для жінок.

План проведення:

1. Виконати вправу «Суфражистки».
2. Представити історії жінок, які відстоювали своє право голосу в різних країнах.
3. Проаналізувати мету боротьби суфражисток і виклики, з якими вони стикалися, та жіночий рух в Україні.
4. Підбити підсумки заняття.

Вправа «Суфражистки»:

1. Об'єднайте учасниць та учасників у 5 груп.
2. Кожній групі дайте завдання ознайомитися з історією однієї з героїнь, що представлена в додатку до модуля, заняття 1.1 (кожна група опрацьовує історію однієї з героїнь, а ознайомлюються з усіма героїнями).
3. Попросіть учасниць групи знайти більше інформації про кожну героїню на онлайн-ресурсах і після цього представити їхні історії за такою схемою:

   Як звали цю жінку, в якій країні і в який період вона жила, за які права боролася, які виклики або проблеми виникали на її шляху, які ресурси використовувала (чи була в неї підтримка з боку рідних, друзів, що створили як ресурс тощо). Окремо можна запропонувати під час пошуку інформації про цих жінок подивитися на їхню діяльність в контексті миру і війни.
4. Усі відповіді запишіть на фліпчарті. Окрім того, запишіть всі права, за які боролася кожна з героїнь.
5. Кожна з груп (розподіліть ролі серед учасниць/ків) представляє історію своєї героїні перед усіма учасницями й учасниками.

Підсумок проведення вправи:

Визначаємо поняття «суфраж». Суфражистки – це перша хвиля феміністичного руху. Це жінки, які виборювали для жінок право голосу, право голосувати й обиратися на виборні посади.

Зверніть увагу учасників та учасниць на перелік прав, за які боролися суфражистки, хіба тільки за право голосу? Жінки завжди розглядали проблеми комплексно, вони виступали проти рабства, говорили вголос про права дітей, зокрема, так званих незаконнонароджених, говорили про право на розлучення, право жінок на освіту тощо.

Зазначте, що жіночий рух, всупереч чуткам, не був розрізненим і суто національним. Феміністки Європи, Північної та Південної Америки, різних країн Африки й Азії спілкувалися, обмінювалися ідеями. Ідеї жіночої гідності та рівноправності поширювалися всупереч усім кордонам, а українки так само були частиною цього руху і в рамках тих імперій, в склад котрих тоді входила Україна, і на міжнародному рівні.

Пам'ятаймо!

Фемінізм – це, в першу чергу, про свободу жінок бути людьми. За права жінок борються і чоловіки, які розуміються, що досі жінки не мають рівних прав і можливостей на рівні з чоловіками. Фемінізм – ідеологія, теорія та практика звільнення жінок від експлуатації, пригноблення та насильства з боку чоловіків і на користь чоловікам. Рух заснований на розмаїтті

життєвого досвіду жінок різних культур, рас, етнічних груп, соціальних верств тощо.

Феміністки – це жінки, що борються за права жінок, за жіночу свободу, за свободу жити життям, вільним від насильства, пригноблення й експлуатації з боку чоловіків.
У різних країнах світу є дуже багато чоловіків-феміністів, що просувають і підтримують права жінок.
Пригадайте історії суфражисток, багатьох із них підтримували їхні чоловіки та батьки.

Роздатковий матеріал для роботи в групах міститься у додатку до модуля, заняття 1.1.

Підсумок заняття:
Як ви думаєте, чому вивчення теми з миробудування та прав жінок і дівчат ми розпочали з історії жінок-суфражисток?
Важливо зазначити, що жінки в Україні не стояли осторонь у боротьбі за права жінок.
Давайте разом пригадаємо історію України.

УКРАЇНА ПОЧАТКУ XX СТОЛІТТЯ І 60 ТИСЯЧ ЇЇ ФЕМІНІСТОК[1]

В Україні є своя історія жіночого руху, є свої організації, які боролися за право жінок голосувати, право доступу жінок до вищої освіти. Було товариство із захисту прав працюючих жінок, союзи та гуртки українок, які відстоювали ідеї жіночого рівноправ'я ще у XIX столітті. А Союз Українок, заснований жінками Західної України, нараховував 60 тисяч членів. Згадайте жінок-лідерок в історії України, починаючи з Київської Русі, – який статус вони мали, які рішення ухвалювали? Жінки та дівчата мали право вчитися, мали право на власність і спадок. А з часів Гетьманщини існувала практика «материзна», коли жінка успадковувала земельний пай і майно своєї матері.

В ОУН (Організація українських націоналістів) та в УПА (Українська повстанська армія) жінки були важливою частиною руху, обіймали керівні посади на рівні підрозділів, у звертаннях були посестрами та подругами.

Що ж стосується фемінітивів, вони є питомою рисою української мови, що фіксувалися в найдавніших текстах і словниках. Але з 1930-х років фемінітиви почали прибирати з професійного вживання, хоча нижчі за статусом роботи для жінок і надалі позначали фемінітивами: прибиральниця, посудомийка, кухарка, двірничка, нянечка, вихователька, медсестра тощо.

Заняття 1.2. Рівні права та можливості жінок і чоловіків, або гендерна політика

Мета: надати знання з гендерної політики.

План проведення:
1. Представити приклади та визначення «Гендерна політика».
2. Провести вправу «Гендерна політика».
3. Підбити підсумки заняття.

Для проведення цього заняття можна скористатися добіркою матеріалів в інтернет-просторі, на ресурсах жіночих та гендерних організацій. Розпочати заняття бажано з представлення теми «Гендерні стереотипи» і тільки після цього перейти до теми «Гендерна політика».
Рекомендуємо скористатисья матеріалами Гендерного музею https://www.genderculturecentre.org/muzey-zhinochoi-ta-gendernoi-istorii-gendermuseum/

Поміркуйте:
Чому у сучасному світі й досі права жінок залишаються незахищеними?
Чому в сучасному світі ми говоримо не тільки про захист прав жінок різного віку та різного статусу, а й чоловіків різного віку та різного статусу?
Чому тільки дівчатам дають грати іграшками такими як посуд, ляльки, одяг тощо? Хіба хлопцям не треба вчитися бути відповідальними за себе, дітей, родину, вчитися готувати, прибирати тощо?
Чому хлопчикам говорять «не плач, ти виростеш чоловіком і повинен бути сильним»? Хіба у хлопчиків і чоловіків немає сліз і вони не можуть плакати? Кожна людина може плакати, і це треба робити, якщо є потреба і бажання.
Хіба дівчата не повинні бути сильними і вміти себе захищати?

1 https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2417919-sufrazistki-zinki-aki-podaruvali-nam-golos-robotu-i-pravo-na-rozlucenna.html

Є дуже багато жінок, що живуть самостійно і виховують дітей самостійно. Вони так само є тими, хто опікуються родинами, дітьми, ходять на роботу і є годувальницями родин. Але чомусь досі поширюються стереотипи, що саме чоловік є годувальником.
Стереотипи щодо жінок і чоловіків, хлопців і дівчат руйнують їхні життя, позбавляють їх різноманіття та права свідомого вибору.
Чому ми говоримо «гендерні стереотипи»?

Розглянемо гендерну політику, обговорюючи приклади реального життя на рівні громад.

Приклад 1
На рівні району виділено кошти на впровадження гендерної політики. Не зрозумівши теми «Гендерна політика», кошти вирішено перерозподілити на чищення колодязів у селах і облаштування проходів до них. У зазначеному селі у більшості по воду ходять жінки пенсійного віку, що лишилися самотніми, та мами, що знаходяться з дітьми вдома, опікуються побутом.

Запитання: *Чи тема побуту й облаштування колодязів входить до тем, які розглядає гендерна політика? Які групи жінок і чоловіків мешкають у вашій громаді? Хто з них у більшості ходить по воду? Яким є вік цих груп жінок чи чоловіків, що ходять по воду?*
Відповідь: *Так, чищення колодязів і облаштування побуту – це питання гендерної політики, оскільки це стосується і жінок, і чоловіків, яким потрібно вживати якісну воду. У наших селах переважно проживають жінки старшого віку, і саме вони, у більшості, ходять по воду. Але у той же час ця послуга полегшить доступ до води для всіх мешканців і мешканок села.*
Підсумок: *Гендерна політика включає також і питання побуту, облаштування й очищення колодязів. Якщо розв'язання цього питання допомагає розв'язати проблеми жінок і дівчат, чоловіків і хлопців, зробить життя жінок із дітьми, жінок пенсійного віку, чоловіків і хлопчиків якіснішим – ця тема є частиною гендерної політики.*

Приклад 2
– Жінка не отримала лікування, бо не мала на кого залишити дитину. Чоловік вважає, що виховання – не його справа, він зайнятий на роботі, садочки відсутні чи далеко розташовані, лікарня далеко від села (інші обставини).
– Жінка (мама-соло) не має доступу до реабілітаційної програми позбавлення від алкозалежності, бо має дитину, а умови реабілітації не передбачають перебування жінок із дітьми. Дитину немає на кого залишити. Вона тривалий час намагається розв'язати питання тимчасового перебування дитини, але так і не знаходить подібної послуги на рівні громади.
Гендерна політика стосується захисту прав жінок, дівчат і чоловіків, хлопців, особливо для тих із них, хто не може отримати якісної послуги, адже їм та оточуючим заважають упередження та стереотипи.
Запитання: *Хто має менше можливостей отримати послугу? Яких груп жінок і чоловіків більше у вашому населеному пункті: жінок/чоловіків із дітьми чи без, які у них обставини, чому вони не можуть отримати послугу? Хто більше залишається з дітьми? Мами чи татусі? Бабусі та дідусі? Хто має менше часу для отримання послуг для облаштування побуту, лікування?*
Підсумок: *Місцеві громади повинні допомагати тим, хто має менше ресурсів для отримання однієї чи іншої послуги, оскільки це спричиняє різні наслідки як для жінок, так і для чоловіків.*

Попросіть учасниць і учасників навести приклади дискримінації на рівні громад по відношенню до дівчат, хлопців, чоловіків і жінок.

Пам'ятайте!
Останні десять років у науковій, зокрема, соціологічній та психологічній літературі на позначення жінки, яка сама виховує дитину чи дітей, вживається поняття «мама-соло» (а з часом і чоловічий відповідник, тато-соло). Така назва є нейтральнішою і сприймається менш негативно, ніж «одинока мати» чи «мати-одиначка».

Поміркуйте:
Дайте самостійно визначення «Гендерна політика».

Гендерна політика допомагає зрозуміти, що основним для гідного життя як жінки, так і чоловіка, як хлопчика, так і дівчинки є рівність у ресурсах і можливостях. У можливостях – мати доступ до суспільних ресурсів та отримання якісних послуг, незалежно від статі, соціального статусу та місця проживання.
Гендерна політика враховує потреби різних верств населення, різних груп жінок і дівчат, чоловіків і хлопців, здорових, хворих, працевлаштованих і безробітних, мігрантів, місцевих, внутрішньо переміщених, молодих і старих, самотніх чи з родиною, вдів та інші соціальні групи.
Гендерна політика – це комплексне врахування політик і дій у законодавстві, стратегіях, програмах, планах дій, моніторингу й оцінці в усіх економічних і соціальних сферах життєдіяльності на національному, обласному та місцевому рівнях в інтересах жінок і чоловіків, дівчат і хлопчиків.
Результатом гендерної політики є створення гендерної послуги.

Приклад створення гендерної послуги: *Місцева влада* має домовленість із двома родинами про тимчасове перебування у цих родинах дітей, поки батько/мама відвідує лікаря чи отримує інші соціальні послуги в місті. Мами-соло (мами, що самостійно виховують дітей) із задоволенням залишали дітей на тимчасове перебування в цих родинах, а тато-соло (тато, який самостійно виховує дітей) не наважувався це робити і відмовлявся від допомоги, обґрунтовуючи, що він здоровий і допомога йому не потрібна. Було вирішено до родини, де тато самостійно виховує дітей, запросити сім'ю (познайомитися під час святкування дня села), що погодилася бути з дітьми на час, коли батькові треба відвідати лікаря чи інші соціальні структури. Ця запланована зустріч і родина, що була готова опікуватися дітьми, допомогли батькові влаштувати побут у родині та пройти лікування.

Вправа «Гендерна політика»:

1. Попросіть учасників та учасниць об'єднатися в пари.
2. Кожну пару попросіть відповісти на три запитання, що подано нижче:
   Чому гендерна політика є важливою?
   Чому гендерна політика є сучасною?
   Чому гендерна політика є справедливою?
3. Попросіть кожну пару об'єднатися з іншою парою у групу, представити одна одній свої відповіді на запитання та розглянути, що є різним, а що – спільним.
4. Уже від групи треба представити всім учасницям/кам відповіді на зазначені запитання, додавши чи переформулювавши відповіді.
5. Запропонуйте групам нижчеподані варіанти відповідей і об'єднайте, доповніть чи переформулюйте всі варіанти, які запропоновані вами та групами.

Чому гендерна політика є важливою?

- Ліквідується дискримінація. Створюється рівний доступ до послуг та користування ними.
- Послуги та продукти мають бути оцінені щодо різного впливу на жінок і чоловіків.

Визначається:

Чи мають жінки та чоловіки різних цільових груп різні потреби?

Чи різні обставини жінок і чоловіків беруть до уваги під час планування та створення послуг?

Хто користується цими послугами (жінки і яких груп, чоловіки і яких груп або ж обидві ці групи)?

Хто є клієнтами/ками (жінки чи чоловіки і яких груп, чи обидві групи)?

Чи всі цільові групи мають доступ до тих самих джерел інформації?

Чому гендерна політика є сучасною?

- ставить жінку і чоловіка, хлопчика та дівчинку як особистості у центр процесу життя незалежно від місця навчання чи роботи, місця проживання чи перебування, рівня доходу;
- підхід до керування громадою стане гуманним і цінуватиметься особистість – як хлопчика, так і дівчинки, як чоловіка, так і жінки. Конкретні жінки та чоловіки, дівчата та хлопці повинні отримати гарантовані послуги за місцем проживання;
- охоплює як жінок/дівчат, так і чоловіків/хлопців, максимально використовуючи саме їхні людські ресурси; стереотипи;
- дає змогу врахувати відмінності між жінками та чоловіками, хлопчиками та дівчатками незалежно від статусу в суспільстві;

Важливо пам'ятати, що рівність між жінками та чоловіками можлива за відсутності корупції, лобіювання інтересів одних чи інших друзів, партнерів.

Чому гендерна політика є справедливою?

Тому що **рівні можливості** для жінок і чоловіків, хлопців і дівчат є важливим соціальним питанням, що має суттєві наслідки для розвитку громади, міста, області та держави.

Гендерна політика будується на принципі «**справедливість**», що і чоловіки/хлопці, і жінки/дівчата, маючи різні проблеми і труднощі, можуть їх подолати, не будучи дискримінованими за ознакою статі.

Керівні посади повинні обіймати і жінки, і чоловіки. На жаль, ситуація має такий вигляд, що керівні посади обіймають ті, у кого більший доступ до ресурсів і є можливість впливати на ухвалення рішень.

«Справедливість» – отримання жінками, дівчатами, чоловіками та хлопцями гарантованого набору послуг/ресурсів незалежно від соціального статусу, місця проживання тощо, і розподіл ресурсів, що ґрунтується на рівних можливостях отримання зазначених ресурсів.

Підсумок заняття:

Гендерні перетворення розпочалися на рівні урядів ще на початку 20 сторіччя – з надання жінкам права голосу. Першою країною, яка розпочала проводити дослідження, де розглядалися проблеми не населення загалом, а окремо дівчат і жінок, хлопців і чоловіків, була Швеція. Після подібних досліджень вони розпочали ухвалювати відповідні політики, закони та застосовували практики. Гендерна політика

надзвичайно активізувалася і в міжнародних співтовариствах, що привело до ухвалення низки важливих документів для досягнення гендерної рівності та захисту прав жінок у різних країнах світу.
Зупинимося на найактуальніших, що є дороговказом у повсякденній роботі щодо впровадження гендерної рівності:

1. Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації жінок (CEDAW)
2. Цілі сталого Розвитку ООН (ціль № 5 та № 16)
3. Резолюція Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки. Мир. Безпека»
4. Стратегія гендерної рівності Ради Європи на 2018-2023 роки
5. Європейська хартія рівності жінок і чоловіків у житті місцевих громад, 2006 рік.

Деякі з цих міжнародних документів ми розглядатимемо протягом ознайомлення з темою Порядок денний «Жінки, мир та безпека».

Заняття: 1.3. Ролі та позиції жінок і дівчат під час збройного конфлікту з огляду на світовий досвід

Мета: опрацювати поняття «воєнний конфлікт», «збройний конфлікт» та його види. Окреслити наслідки конфлікту для жінок і дівчат.

План заняття:

6. Обговорити поняття конфліктів і встановити різницю між ними.
7. Ознайомитися з ролями та повноваженнями жінок під час збройних конфліктів.
8. Провести вправу «Наслідки збройного конфлікту для дівчат, жінок, чоловіків і хлопців»
9. Підбиття підсумку заняття.

Поміркуйте:

Які у вас виникають асоціації з визначеннями «збройний конфлікт» чи «воєнний конфлікт»?
Чи відрізняється вплив збройного конфлікту на жінок і дівчат, чоловіків і хлопців? В чому різниця?

Збройний конфлікт – збройне зіткнення між державами (міжнародний збройний конфлікт, збройний конфлікт на державному кордоні) або між ворогуючими сторонами у межах території однієї держави, один із видів збройного конфлікту (іншим видом є війна); украй гостра форма розв'язання протиріч між державами, що характеризується двостороннім застосуванням збройних сил.

Окрім «збройного конфлікту», існує поняття **«воєнний конфлікт»** – форма розв'язання гострих суперечностей між державами, народами, соціальними групами або іншими суб'єктами політики з двостороннім використанням збройної сили. У широкому розумінні, прийнятому в міжнародному праві, військовий конфлікт охоплює всі форми збройного протиборства між суб'єктами політики – від прикордонних зіткнень до світових воєн. Щодо національних інтересів військовий конфлікт може набувати форми агресії (застосування збройної сили однієї держави проти суверенітету, територіальної недоторканості або політичної незалежності іншої держави) чи збройного конфлікту (коли агресора визначити неможливо)[2].

Зазначте, що:

Обличчя збройного конфлікту змінюється постійно. Конфлікти можуть бути як міжнародними, так і внутрішніми (всередині країни).
Вже давно зникли відмінності між «фронтом» і «тилом», а зони конфлікту дедалі більше охоплюють місцеве населення і проходять на території шкіл, лікарень і у житлових районах. Безпечних місць залишається небагато, а цивільне населення частіше стає мішенню обстрілів. Насправді, в сучасних збройних конфліктах саме цивільне населення складає від 80 до 90 відсотків людських жертв.

Вправа «Наслідки збройного конфлікту для дівчат, жінок, чоловіків і хлопців»:

1. Об'єднайте учасниць та учасників в групи (не більше чотирьох осіб в групі). Кожній із груп поставте такі запитання для опрацювання:

- Чому саме жінки та діти складають більшу частину населення, що страждає від збройного конфлікту?
- Якими є відмінні наслідки збройного конфлікту для жінок і дівчат, чоловіків і хлопчиків різних цільових груп? У чому різниця? (запишіть всі відповіді

2 Ю. І. Бут. Воєнний конфлікт // Енциклопедія Сучасної України: електронна версія [веб-сайт] / гол. редкол.: І.М. Дзюба, А.І. Жуковський, М.Г. Железняк та ін.; НАН України, НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2006. URL: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=27383

на аркушах паперу, розділивши його на чотири колонки: 1) для жінок; 2) для чоловіків; 3) для дівчат; 4) для хлопців).

- Продумайте наслідки конфлікту для різних цільових груп жінок і чоловіків, дівчат і хлопців, визначте ці групи: жінки різного віку та з різними вразливостями у селах, містах, з інвалідністю, з груп ветеранок та ветеранів, ВПО тощо).

3. Кожна з груп повинна виділити спільні моменти наслідків збройного конфлікту та різницю наслідків між жінками та чоловіками, дівчатами та хлопцями різних цільових груп.

5. Кожна з груп представляє свої напрацювання для визначення наслідків конфлікту для жінок і дівчат в селах, для дівчат і жінок з інвалідністю, що мешкають в селах/містах, для ветеранок/ів, волонтерок/ів тощо.

6. Всією групою учасниць та учасників представте й обговоріть напрацювання: спільні риси та різницю впливу збройного конфлікту на кожну з цільових груп.

Додайте до цього списку список, складений групами:

- жінки, що очолюють домогосподарства;
- колишні учасниці бойових дій, жінки з-поміж внутрішньо переміщених чи осіб, що повернулися з лінії розмежування;
- представниці вразливих груп таких, як дівчата та жінки з інвалідністю, жінки, що самі виховують дітей та опікуються членами родин;
- жінки та дівчата з сільської місцевості;
- дівчата та жінки з вразливих родин (алкозалежні, наркозалежні, малозабезпечені тощо).

Підсумуйте важливість виокремлювати різні цільові групи дівчат і жінок, що страждають від збройних конфліктів, щоби чітко розуміти, яку конкретну допомогу їм необхідно надати.

Попросіть продовжити запропонований список викликів і наслідків збройного конфлікту для дівчат і жінок різних цільових груп:

- Жінки, що беруть участь у бойових діях, гинуть чи отримують поранення, яких захоплюють і беруть у полон;
- Жінок арештовують за їхню діяльність чи через діяльність їхніх родичів-чоловіків;
- Збільшення рівня гендерного насильства, включаючи сексуальне насильство над дівчатами та жінками як тактику ведення війни;
- Збільшення масштабу міграції та підвищений ризик втягування дівчат і жінок у проституцію, порнографію, торгівлю людьми;
- Руйнування інфраструктури та життєво-важливих систем таких, як житло, сільськогосподарське виробництво, економічна діяльність, закриття бізнесів, обмеження або руйнування сімейних господарчих ресурсів та основних послуг;
- Систематичне забруднення мінами або використання мін на земельних ділянках та у водних ресурсах, що призводить до смертей, каліцтва, збільшення навантаження на роботу жінок – це, наприклад, обробка землі, збирання води та палива й приготування їжі.
- Жінок допитують, ґвалтують, до жінок також застосовують інші форми сексуального насильства чи залякують ним.

Підсумок заняття:

Існує помітна різниця у впливі наслідків збройного конфлікту на чоловіків і хлопців, дівчат і жінок – в Україні та в інших країнах світу. Проведена робота в групах показує, що більше потерпають від збройних конфліктів саме жінки та дівчата різного віку та різних соціальних груп. Вони стають об'єктами насильства та зґвалтування, на них лежить відповідальність за опіку та піклування про родину.

Заняття: 1.4. Жінки та збройний конфлікт в Україні

Мета: визначити місце та важливість жінок у конфліктах через призму міжнародного досвіду.

План заняття:

7. Ознайомитися з прикладами внеску жінок у різні сфери життя під час збройного конфлікту.
8. Окреслити участь жінок у представництві на різних рівнях ухвалення рішень, починаючи від вирішення та врегулювання конфліктів до процесів постконфліктного відновлення.
9. Підбиття підсумків заняття.

Обговоріть тезу, враховуючи історичний екскурс: *«Жінки є активною рушійною силою змін, а не просто жертвами війни».*

Варто відзначити, що на жінок часто покладаються обов'язки із забезпечення господарства родини, фізичного догляду та захисту дітей, молоді, літніх людей, людей із інвалідністю та хворих у той час, коли чоловіки керують, воюють, знаходяться у в'язниці, гинуть або зникають безвісти, потрапляють в полон. Жінки так само потрапляють в полон, служать у війську, отримують інвалідність, гинуть. Часто жінки виконують ці обов'язки за умов постійного переміщення, і у більшості їм доводиться брати на себе додаткові ролі турботи про дітей, старших людей, дітей та дорослих з інвалідністю, опіки, підтримки, пошуку житла під час переїзду на нове місце проживання, пошуку ресурсів для виживання.

Під час Революції Гідності та з початком збройного конфлікту в Україні тисячі жінок долучалися до процесів організації та підтримки, займаючи різні посади в різних секторах: як волонтерки, журналістки, куховарки, доброволки, зв'язківки, медичні сестри чи лікарки.

Зменшення тиску гендерних стереотипів на суспільні стосунки, врахування гендерної політики у різних сферах життя та збільшення участі жінок під час ухвалення рішень проявляється, зокрема, і у підвищенні представництва жінок у секторі безпеки й оборони тощо.

Станом на березень 2021 року у Збройних силах України проходило службу 31 757 жінок, що складає 15,6% від загальної кількості військовослужбовців. Це один із найвищих показників кількості жінок, які служать у війську, у співвідношенні до загальної чисельності збройних сил, як порівняти з багатьма арміями світу[3].

Поміркуйте:
Які ролі виконували та виконують жінки під час збройного конфлікту в Україні (в різних областях нашої держави, зоні конфлікту і на окупованих територіях). *Ця інформація може бути з особистого досвіду, діяльності членів родини або з інших джерел.*

Як приклад:
- Надання першої допомоги пораненим і лікування.
- Здійснення заходів у громадах з підвищення політичної свідомості, зокрема, про права жінок, гендерної рівності та недопущення дискримінації.
- Роздавання продуктів харчування.
- Збирання та роздавання одягу, палива, матеріалів ветеранам та їхнім сім'ям.
- Проведення просвітницької роботи задля залучення міжнародної гуманітарної та технічної допомоги.
- Організація та проведення ритуалів вшанування пам'яті загиблих і зниклих безвісти.
- Допомога родинам загиблих і зниклих безвісти.
- Робота в військово-цивільних адміністраціях (у тому числі на керівних посадах).

Із першого дня збройного конфлікту в Україні жінки виконують функції снайперок, командирок, розвідниць, медсестер і лікарок та займають різні позиції як в тилу, так і у військовій зоні. Але спочатку війни вони не були помітними: через обмеження у національному законодавстві їх не приймали офіційно на бойові посади – командирка, снайперка та інші, їм дякували за волонтерство, за обслуговування, але в нормативних документах їх визнавали тільки як допоміжний чи обслуговуючий персонал (швачки, прачки, куховарки, телефоністки та інші посади допоміжного складу) – з відповідними наслідками для отримання офіційного статусу учасника бойових дій і доступу до передбачених законодавством пільг, пов'язаних з цим статусом.

Із початком збройного конфлікту в Україні багато жіночих організацій підтримало ініціативи ветеранок і волонтерок боротися за свої права, задля того, щоб їхня робота стала видимою у Збройних силах України та оборонній сфері. У 2018 році відбулися суттєві зміни в законодавстві України, згідно з якими жінки отримали право обіймати посади у секторі безпеки та оборони, керівні посади й отримувати відповідні військові звання, вступати до військових ВНЗ на бажані спеціальності.[4]

Дайте відповідь на запитання:
Чи існують сфери життя, в яких повинні бути представлені тільки жінки чи тільки чоловіки? Поясніть, чому так або чому ні.
Якщо жінки та дівчата не братимуть участі в ухваленні рішень в освіті, політиці, бізнесі,космонавтиці, інноваційних технологіях та інших сферах життя людини, чи зміниться ситуація на краще чи на гірше? Чому? Обґрунтуйте.

Підсумок заняття:
Згадайте попередню тему, яку ми з вами обговорювали. У першу чергу збройний конфлікт впливає на жінок і дівчат, вони вчаться захищатися, добувати

3 URL: https://armyinform.com.ua/2021/03/v-nashomu-vijsku-sluzhyt-ponad-31-tysyacha-zhinok/

4 Закон України. Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків під час проходження військової служби у Збройних силах України та інших військових формуваннях. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2523-viii#Text

їжу, пересуватися, брати участь у процесах відбудови та відновлення, обіймати керівні посади в військово-цивільних адміністраціях, стають депутатками органів місцевого самоврядування та беруть участь в консультативно-дорадчих органах при обласних і місцевих органах влади, з метою просування питань гендерної рівності, протидії дискримінації стосовно жінок і дівчат, профілактики та боротьби з гендерно зумовленим і сексуальним насильством пов'язаним зі збройним конфліктом, проведенням аудитів безпеки щодо профілактики сексуальних домагань та інших форм сексуального насильства в громадських просторах, участі в розробці та адвокатуванні прийняття цільових програм для підтримки внутрішньо переміщених осіб, ветеранок АТО/ООС, родин загиблих і зниклих безвісті тощо і таким чином отримують і оволодівають унікальним досвідом управління, розв'язання конфліктів у різних сферах життя, ніж чоловіки.

Разом з тим, різноманітні аналітичні дослідження демонструють, що найчастіше досвід жінок, які пережили збройний конфлікт та його наслідки, не враховують у процесах миробудування та постконфліктного відновлення.

Пригадайте цей досвід: пошук житла, підтримка для дітей і людей старшого віку, ведення господарства, лікування та догляд, керування бізнесом чи громадою, переговори між сторонами конфлікту.

Не дивлячись на різні ролі жінок у суспільстві, молоді дівчата та жінки займають, планують та прагнуть мати керівні посади на рівні з чоловіками, виконують провідні ролі у політичній діяльності, про що свідчить кількість жінок, які брали участь у виборах.

Але, на жаль, ще досі представництво жінок на рівні ухвалення рішень лишається недостатнім, починаючи від розв'язання та врегулювання конфліктів до процесів постконфліктного відновлення на рівні громад, регіону, держави, міжнародному рівні.

Стереотипне відношення до дівчат і жінок, як таких, що повинні бути вдома, народжувати та доглядати, працювати й додатково доглядати та опікуватися родинами, не дає їм повноцінної можливості представляти свій досвід у процесах ухвалення рішень у миробудуванні та відновлені.

Подібне відношення до жінок і дівчат існує не тільки в Україні. В різних країнах світу стереотипне ставлення до жінок та дівчат заважає їм повністю реалізувати свої можливості.

Отже, жінки й дівчата відіграють надзвичайно важливу роль у всіх питаннях, що стосуються встановлення миру й безпеки – від запобігання конфліктам до розбудови миру, відновлення після конфлікту в усіх сферах життя громад, регіонального та міжрегіонального рівнів. Нехтування думкою та досвідом жінок призводить до нерівномірного докладання зусиль для відновлення, що негативно впливає на перспективи встановлення довготривалого миру й стабільності та врахування потреб і проблем різних категорій жінок та чоловіків під час збройного конфлікту.

Заняття 1.5. Створення Порядку денного ООН «Жінки, мир та безпека» та Резолюція РБ ООН 1325

Мета: Розглянути створення та завдання резолюцій Ради Безпеки ООН, які сукупно складають Порядок денний «Жінки, мир та безпека» №№ 1325 (2000), 1820 (2008), 1888 (2008), 1889 (2009), 1960 (2010), 2106 (2013), 2122 (2013), 2242 (2015), 2467 (2019), 2493 (2019).

План заняття:

1. Розкрити значення понять ООН та її структури, детальніше ознайомитися зі структурою Ради Безпеки ООН.
2. Ознайомитися з Резолюцією Ради Безпеки ООН 1325 та визначити суб'єктів, що відповідають за впровадження Резолюції;
3. Провести вправу **«**Резолюції Порядку денного «Жінки, мир та безпека».
4. Ознайомитися з Резолюціями Ради Безпеки ООН, 1820, 1888, 1889, 1960, 2106, 2122, 2242, 2467, 2493.

Поміркуйте:

Коли створено Організацію Об'єднаних Націй? Із якою метою?

24 жовтня 1945 р. засновано міжнародну структуру під назвою «Організація Об'єднаних Націй» (ООН) і зараз до неї входить 193 країни (із 195 країн). Декларованою метою діяльності організації є підтримка та зміцнення миру й міжнародної безпеки, розвиток співробітництва між державами світу.

Головними органами ООН на сьогодні є:

- Генеральна Асамблея (ГА);
- Рада Безпеки (РБ);
- Секретаріат (генерального секретаря обирає Генеральна Асамблея за рекомендацією Ради Безпеки на 5 років);

- Міжнародний суд;
- Економічна та соціальна рада;
- Рада з опіки;
- Штаб-квартира (розташована у Нью-Йорку).

Пам'ятайте!
Резолюції Ради Безпеки ООН (Резолюції РБ) відрізняються від конвенцій і декларацій тим, що держави-учасниці не повинні їх підписувати або ратифікувати.

Резолюції Ради Безпеки ООН є автоматично обов'язковими до виконання всіма державами-членами ООН.

Поміркуйте:
Чому саме Рада Безпеки ООН приймає резолюцію Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир та безпека»?

Відповідно до статті 24 Статуту ООН відповідальним за підтримку міжнародного миру та безпеки є Рада безпеки ООН.

Резолюція 1325 Ради Безпеки ООН «Жінки, мир та безпека» – це набір інструментів, призначених для забезпечення та визнання внеску й потреб жінок і дівчат у процесах досягнення миру та розвитку.

Таким чином, РБ ООН показує урядам країн, що Рада Безпеки ООН вважає за необхідне залучати досвід жінок під час розв'язання конфліктів, відновлення миру, захисту жінок від гендерно зумовленого насильства у разі конфліктів. Резолюцію було прийнято, тому що важливо було сформулювати позицію світового співтовариства з приводу того, що у світі за останні десятиріччя відбувається дуже багато конфліктів і війн, від яких потерпають жінки, особливо, серед мирного населення. За складних ситуацій, що виникають під час збройного конфлікту жінки та діти мають особливі потреби, на які здебільшого ніхто не зважає.

31 жовтня 2000 року Рада Безпеки Організації Об'єднаних Націй (ООН) одноголосно ухвалила першу резолюцію, у якій було визнано, що внесок жінок у запобігання конфліктам, підтримці миру, врегулюванні конфліктів і побудові миру недооцінюють і недостатньо використовують.
Ухвалення Резолюції РБ ООН 1325 стало історичним моментом, що підкреслював важливість рівноправної та повноцінної участі жінок як активних дійових осіб у процесах встановлення миру та безпеки. Наступними роками Рада Безпеки ООН ухвалила низку пов'язаних із нею резолюцій з метою подальшої активізації зусиль, спрямованих на врахування думок та інтересів жінок у процесах пом'якшення, ведення, врегулювання та розв'язання збройних конфліктів.
Разом всі Резолюції складають Порядок денний «Жінки, мир і безпека» (ЖМБ). Порядок денний ЖМБ є трансформаційним у тому сенсі, що він спрямований на усунення основних причин збройних конфліктів (включаючи гендерну нерівність), що є необхідною умовою досягнення довгострокової стабільності. Ефективне впровадження Порядку денного «Жінки, мир та безпека» є обов'язковою умовою виконання Цілей сталого розвитку до 2030 року. Крім того, останніми роками з'ясувалося, що Резолюції Порядку денного «Жінки, мир та безпека» важливі для комплексної гуманітарної діяльності, зокрема через те, що у багатьох випадках надзвичайні гуманітарні ситуації виникають внаслідок насильницьких конфліктів.

Крім Резолюції Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй (РРБ ООН) 1325[5], до складу Порядку денного «Жінки, мир і безпека» входять Резолюції 1820 (2008 р.), 1888 (2008 р.), 1889 (2009 р.), 1960 (2010 р.), 2106 (2013 р.), 2122 (2013 р.), 2242 (2015 р.), 2467 (2019 р.), а також Резолюція 2493 (2019 р.), яка є установчим документом для РРБ ООН 2250 «Молодь, мир та безпека»[6].

Використайте Додаток, заняття № 1,5 для ознайомлення з переліком, назвою та змістом резолюцій ПД ЖМБ

Вправа «Резолюції Порядку денного «Жінки, мир та безпека»:

1. Об'єднайте учасників та учасниць в пари (щоби було 10 пар), якщо учасників та учасниць мало, можна їх не об'єднувати. Надайте кожній парі чи учасникам та учасницям назву та мету (можна надати зміст за можливості) кожної з Резолюцій ПД ЖМБ.
2. Дайте час для ознайомлення з матеріалом.
3. Попросіть всіх почати рухатися в різному напрямку і на своєму шляху зупиняти інших учасниць/ків та представляти їм тему, мету та зміст своєї Резолюції. Необхідно обійти всіх учасників та учасниць з представленням.

5 Див. неофіційний переклад тексту РРБ ООН 1325 українською мовою у Додатку 1. Цей переклад підготовлений та опублікований у 2018 році організацією «Ла Страда – Україна», яка люб'язно надала його для цієї публікації.

6 S/Res/2250 (2015) // http://unscr.com/files/2015/02250.pdf

4. Попросіть кожну та кожного записати інформацію, що отримана від інших груп чи учасників/ць і представити її. Запитайте, у кого записані всі резолюції і про що вони? Попросіть представити тему та мету резолюцій, з якими вони ознайомилися.

Запитайте у групи
Чому була потреба ухвалювати такі Резолюції з порядком денним ЖМБ?
Аргументуйте.

Поміркуйте:
Хто є суб'єктами для виконання положень Резолюції РБ ООН ЖМБ?

Список основних суб'єктів, що відповідають за впровадження Порядку денного «Жінки, мир та безпека»:

- Організація Об'єднаних Націй та її агентства (відповідно до положень і сфер відповідальності);
- Країни-члени ООН та уряди цих країн, включаючи донорів;
- Усі сторони, що беруть участь у збройному конфлікті.
- Громадянське суспільство, особливо жіночі організації та групи.

У всіх країнах, які є членами ООН, уряди, а саме кабінет міністрів та всі міністерства, такі як оборони, внутрішніх справ, юстиції, економічного та соціального розвитку, гендерної політики, розвитку та закордонних справ – мають обов'язки впроваджувати положення Резолюції РБ ООН 1325 ЖМБ і для цього створюють свої відомчі плани дій.

Громадянське суспільство, особливо жіночі організації, мережі та групи відіграють центральну роль у впровадженні Резолюції РБ ООН 1325 шляхом здійснення інформаційно-роз'яснювальної роботи й створення та надання сервісних послуг. Представниці жіночих організацій і жіночі мережі чи коаліції підкреслюють, що їхня робота щодо забезпечення участі жінок у мирних і політичних процесах, встановленні миру і запобіганні конфліктам безпосередньо пов'язана з їхньою адвокаційною діяльністю щодо встановлення миру та протидії конфліктам. У різних країнах досвід жінок у побудові миру, протидії конфліктам є різним, як приклад: участь в операціях із роззброєння, регулювання стрілецької зброї, доступу до правосуддя, трудових прав, захисту довкілля та інших важливих питань[7].

Пам'ятайте: у ПД ЖМБ міститься заклик до ООН, урядів країн, донорів та інших суб'єктів консультуватися з жіночими організаціями/групами та підтримувати їх активну участь у процесах досягнення миру та розвитку.

Підсумок заняття:
Усі Резолюції РБ ООН, які складають сукупно порядок денний ЖМБ, мають свої завдання і взаємодоповнюють одна одну.
Кожна зі структур ООН відповідає за впровадження положень Резолюції РБ ООН ЖМБ відповідно до свого статуту та напрямів роботи.
Уряди країн-членів ООН зобов'язані виконувати Резолюцію РБ ООН ЖМБ, створюючи свої національні плани дій.
Міжнародні агенції, що створені для підтримки миру та безпеки та співпрацюють з ООН, повинні розробляти свої плани дій для реалізації Резолюції РБ ООН ЖМБ.

Заняття 1.6. Резолюція РБ ООН 1325 та чотири наріжні камені Порядку денного «Жінки, мир та безпека»

Мета: детально дослідити та опрацювати чотири наріжні камені Резолюції РБ ООН 1325.

План заняття:
1. Ознайомлення з чотирма наріжними каменями Резолюції РБ ООН 1325.
2. Дискусія задля визначення наріжних каменів Резолюції РБ ООН 1325 відповідно до національних потреб і викликів.
3. Проведення вправи: «Резолюція РБ ООН 1325 «Жінки, мир та безпека»: наріжні камені Резолюції».
4. Підбиття підсумку заняття.

7 На основі висновків дослідження мережі GNWP «Building and Sustaining Peace from the Ground Up: A Global Study of Civil Society and Local Women's Perception of Sustaining Peace». Повна версія дослідження доступна за адресою https://gnwp.org/wp-content/uploads/GNWPReport_24october_4web-1-1.pdf

Як перша з Резолюцій, ухвалених Радою Безпеки ООН у рамках порядку денного «Жінки, мир та безпека», Резолюція РБ ООН 1325 – це основоположний документ, що став відправною Резолюцією для створення низки подальших Резолюцій цієї теми. Часто її використовують як уособлення всіх резолюцій ЖМБ, оскільки вона заклала основу для кожної наступної резолюції. Дуже важливо, щоб відповідні суб'єкти усвідомлювали свої обов'язки під час виконання Резолюції РБ ООН 1325. Резолюція РБ ООН 1325 містить 18 положень, що стосуються залучення жінок до всіх аспектів і на всіх рівнях процесу встановлення миру й безпеки. Часто ці положення групують за 4 наріжними каменями Порядку денного «Жінки, мир та безпека».

Ознайомимося з описом цих наріжних каменів, їх ще називають «основними стовпами» Резолюції 1325:

Участь: участь означає значуще/всеохоплююче залучення жінок до всіх аспектів та на всіх рівнях у всіх сферах життя жінок і чоловіків, дівчат і хлопців. Уникнення формальної чи «символічної» участі. Жінки та дівчата різних цільових груп мають право та повинні отримати можливість брати участь в ухваленні рішень на рівні громад, обласному, національному та міжнародному рівнях для забезпечення реального впливу й врахування різноманіття думок.

Захист: Безпосередній заклик до захисту жінок і дівчат від сексуального та гендерно зумовленого насильства, зокрема за надзвичайних і гуманітарних ситуацій, наприклад, у таборах біженців. Передбачає всі заходи, спрямовані на досягнення повного дотримання прав жінок і дівчат у міжнародному та національному законодавствах. Захист жінок і дівчат від дискримінації, всіх форм насильства та сексуальної експлуатації у громаді та вдома – це пріоритетне завдання Порядку денного «Жінки, мир та безпека».

Запобігання: Заклик до вдосконалення стратегій діяльності із запобігання насильству щодо жінок, у тому числі шляхом притягнення до відповідальності осіб, які порушили норми міжнародного права. Запобігання насильству передбачає всебічні та комплексні дії для конкретних жінок і чоловіків, дівчат і хлопців, в родині, на рівні громади, області, національному та міжнародному рівнях. Організація та проведення заходів термінового реагування на потреби потерпілих жінок і дівчат, попередження повторних випадків насильства та створення нормативно-правових засад для попередження та протидії насильства.

Побудова миру: Комплекс заходів, спрямованих на недопущення відновлення конфлікту. Зміцнення національного потенціалу й ініціатив для деескалації та врегулювання конфлікту. Побудова миру вимагає стійкої та довготривалої роботи і взаємодії та передбачає: моніторинг режиму припинення вогню; демобілізацію та реінтеграцію учасниць та учасників бойових дій; сприяння поверненню біженців/ок і переміщених осіб; допомога в організації та моніторингу виборів нового уряду або органів самоврядування; підтримка реформи органів юстиції та сектора безпеки; посилення захисту прав людини та підтримка заходів з примирення після минулих злочинів.

П'ять пріоритетних сфер для миробудування: безпека та захист; політичні процеси та всебічний діалог; надання основних послуг; відновлення основних функцій державного управління, відновлення економіки, створення робочих місць і джерел для засобів до існування.

Далі наведено огляд положень і наріжні камені Резолюції РБ ООН 1325 «Жінки, мир та безпека».

Огляд: Чотири наріжні камені Резолюції РБ ООН 1325 «Жінки, мир та безпека»

Наріжні камені	Положення
Участь *Участь жінок і дітей у процесах ухвалення рішень на всіх рівнях*	Стимулювати повноцінну участь жінок і дівчат у всіх аспектах процесів досягнення миру й безпеки як посередниць у мирних переговорах, плануванні заходів із попередження криз і зменшення ризиків природних катастроф. Запровадити заходи, спрямовані на захист та повагу до прав жінок і дівчат під час реалізації мирних угод, у конституції /законодавстві країн. Збільшити кількість жінок і дівчат на всіх рівнях ухвалення рішень, враховуючи виборчі процеси та органи управління.

Захист *Реагування на потреби у безпеці жінок і дівчат*	Визнати та враховувати особливий вплив, що спричиняє військовий конфлікт на жінок і дівчат Запровадити заходи реагування правоохоронних органів і системи правосуддя на задоволення потреб у безпеці жінок, особливо з-поміж ВПО та біженців. Включити гендерний компонент до заходів, спрямованих на роззброєння, демобілізацію та реінтеграцію. Забезпечити захист жінок і дівчат від гендерно зумовленого насильства – фізичного, сексуального, психологічного, економічного, соціально-культурного – під час конфліктів та у постконфліктних ситуаціях.
Запобігання *Запобігання конфліктам та гендерно обумовленому насильству*	Забезпечити врахування гендерних аспектів у реформі сектора безпеки та оборони. Забезпечити врахування гендерних аспектів у реформі органів юстиції, підтримку прав жінок у неформальних процесах вирішення спорів на рівні громад. Включати та аналізувати гендерно чутливі індикатори до системи раннього попередження конфліктів та інших механізмів моніторингу криз. Забезпечити планування для зменшення ризиків природніх катастроф із урахуванням гендерних аспектів.
Встановлення миру *Встановлення стабільного миру шляхом забезпечення врахування потреб і інтересів всіх категорій населення та рівності*	Збільшити участь жінок у всіх сферах планування постконфліктних заходів і попередження криз, включаючи відновлення економіки. Інвестувати кошти у розширення прав і можливостей жінок і дівчат, забезпечення гендерної рівності за допомогою гендерно орієнтованого бюджетування. Включати визначені порушення, вчинені проти жінок, до заходів перехідного правосуддя та шляхом комплексних гендерно-чутливих заходів відшкодування шкоди.

Вправа: Резолюція РБ ООН 1325 «Жінки, мир та безпека»: наріжні камені Резолюції»:

1. Використайте матеріали практичної вправи, що подані вище
2. Опрацювання матеріалів проводьте у чотирьох підгрупах: кожній підгрупі дають один із чотирьох наріжних каменів. Видайте кожній підгрупі аркуш для практичної вправи.
3. Попросіть кожну підгрупу обміркувати:
4. Як би ви визначили ступені першочерговості положень Резолюції 1325 у зв'язку зі збройним конфліктом в Україні?
5. Чи можливо визначити першочерговість положень Резолюції 1325? Поясніть свою відповідь.
6. Чи існує між чотирма наріжними каменями взаємозв'язок? Поясніть свою відповідь.
7. Кожна з підгруп повинна скласти список основних суб'єктів до кожного із положень Резолюції 1325, записуючи їх на відповідному аркуші. Перевірте, щоб до складеного списку увійшли (якщо їх там ще немає): міністерства оборони, юстиції, фінансів, соціальної політики та закордонних справ, державні секретарі з питань безпеки та гендерної рівності. Нехай цей список залишається на дошці до кінця модуля.
8. Представте всі напрацювання підгруп та обговоріть їх.

Підсумок заняття:

Наріжні камені Резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир та безпека» взаємопов'язані між собою. Приклад: участь жінок і дівчат в ухваленні рішень є важливим елементом процесів і заходів із захисту, запобігання та миробудування. Гендерна складова обов'язкова для впровадження Порядку денного «Жінки, мир та безпека» і повинна бути врахована під час роззброєння, демобілізації та реінтеграції.

Поміркуйте:

1. Як відрізняються ролі дівчат і хлопців, чоловіків і жінок під час конфлікту? Яким чином це впливає на те, що наслідки пережитого досвіду війни для жінок і чоловіків можуть дуже відрізнятися?

2. Як жінок зображують у засобах масової інформації, соціальних мережах, особливо у період постконфліктного відновлення та відбудови суспільства?
3. Які категорії жінок зображені у відео? Які сфери та рівні суспільства? Які традиційні ролі використовують жінки у нетрадиційний спосіб? Які нові ролі беруть на себе жінки під час конфлікту, що розширюють традиційні та культурні гендерні ролі? (наприклад, у цьому відео показані жінки з громади, жінки у поліції, жінки в релігійних спільнотах та церкві тощо).

Заняття 1.7. Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW) та Резолюція РБ ООН 1325 «Жінки, мир та безпека»: спільні моменти

Мета: представити положення Конвенції та Резолюцію РБ ООН 1325 і розглянути синергію між ними.

План заняття:
1. Ознайомитися з Конвенцією ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW).
2. Опрацювати 3 головних принципи, на яких ґрунтується Конвенція.
3. Окреслити важливість Загальної рекомендації №30.

Поміркуйте:
Ще у складі Радянського Союзу Україна підписала (17 липня 1980 р.), а потім ратифікувала (19 грудня 1980 року) цю Конвенцію. Факультативний протокол Конвенції про визнання та компетенції Комітету з ліквідації дискримінації щодо жінок уряд України ратифікував 5 червня 2003 року.

Вправа «Конвенція ООН з ліквідації всіх форм дискримінації щодо жінок»:

1. Об'єднайте учасниць та учасників в пари/групи, або кожній і кожному з учасниць/ків (залежно від кількості учасниць та учасників на занятті) роздайте статті Конвенції (з 2-ої по 16 статтю, якщо в статті присутньо більше параграфів ніж два, розділіть зміст статті між декількома групами чи учасниками/цями).
2. Дайте час кожній групі/парі/учасницям/кам для ознайомлення зі змістом статей.
3. Кожна з груп вивчає зміст статті та шукає позитивні приклади її впровадження в Україні.
4. Кожна з груп представляє іншим групам/парам/учасникам/цям зміст статті та демонструє приклади впровадження цієї статті в Україні.

Підсумуйте вправу:
Відповідно до Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок реалізація та захист прав жінок ґрунтуються на трьох основних принципах:

1. Реальна рівність.
2. Недопущення дискримінації.
3. Обов'язок держави.
4. Разом ці принципи надають комплексну засадничу базу для досягнення політичних, економічних, громадянських, соціальних і культурних прав жінок. Визначення цих трьох основних принципів наведено далі.

Реальна рівність: Рівність жінки повинні відчувати у повсякденному житті. Реальна рівність виходить за рамки правових гарантій рівного ставлення та передбачає аналіз ефективності заходів/законодавства. Гендерний аналіз використовують для вивчення різних наслідків законів, нормативних і стратегічних документів і програм для жінок і чоловіків. Ці відмінності можуть бути пов'язані із соціальними та культурними нормами, що закріплюють несприятливе ставлення та перешкоджають повній реалізації жінками своїх прав на рівний із чоловіками статус.

Недопущення дискримінації: Конвенція – це перший міжнародний правозахисний договір, у якому надано всеохопне визначення терміну «дискримінація щодо жінок». Це визначення широке та включає як свідому (пряму), так і несвідому (непряму) дискримінацію.

Пряма дискримінація – це будь-яка зумисна дія, що передбачає ставлення до жінок як підлеглих чоловікам.

Непряма дискримінація не є зумисною дією, але передбачає дії чи бездіяльність, що перешкоджають доступу жінок до можливості повною мірою скористатися своїми правами. Це особливо актуально, коли закони чи політика є «гендерно нейтральними», проте все ж створюють різні наслідки для чоловіків і жінок. Навіть якщо вона несвідома, уряд зобов'язаний усунути всі форми дискримінації,

коли для жінок створюють більш невигідні умови, як порівняти з чоловіками.
Приклад непрямої дискримінації: Уряд встановлює кредитну програму з вимогою, що взяти участь у ній можуть лише особи, що мають відповідну нерухомість. Оскільки жінки в середньому все ще мають менше нерухомості, ніж чоловіки, ця потреба призведе до того, що жінки матимуть менший доступ до кредитів, пропонованих в рамках програми.

Зобов'язання держави: Ратифікувавши Конвенцію, уряд бере на себе зобов'язання враховувати положення Конвенції в національному законодавстві.
Таке врахування передбачає дії уряду, а також дії приватних суб'єктів – від приватних осіб до сімей, громад, бізнесу, релігійних установ, політичних партій, культурних і суспільних організацій – тобто, в усіх сферах життя.
Державам недостатньо забезпечити гендерну рівність лише в законодавстві та політиці (хоча це важливий крок); уряди також зобов'язані забезпечити вжиття заходів, що сприятимуть гендерній рівності у реальному житті жінок.
Для досягнення цієї мети держави можуть запроваджувати *тимчасові спеціальні заходи* (надалі – ТСЗ), наприклад, позитивні дії та квоти для прискорення рівної участі жінок у всіх сферах та на всіх рівнях життя суспільства (цю тему буде розглянуто в модулі «Участь»).

Акцентуйте увагу на ухваленні рекомендацій Комітету:
У жовтні 2013 року Комітет CEDAW ухвалив Загальну рекомендацію №30. Загальні рекомендації є обов'язковими до виконання державами-учасницями зазначеної Конвенції. У пункті 26 цієї Рекомендації Комітет підкреслює необхідність узгодженого та комплексного підходу, який передбачає впровадження Порядку денного «Жінки, мир та безпека» у ширшому контексті виконання Конвенції та Факультативного протоколу до неї».

Загальна рекомендація надає настанови щодо застосування Конвенції CEDAW державам і певною мірою – недержавним організаціям для забезпечення захисту та підтримки прав жінок щодо запобігання конфліктам, у разі конфлікту та за постконфліктних ситуацій. Крім того, питання виконання Резолюції РБ ООН 1325 «Жінки, мир та безпека» і подальших пов'язаних із нею Резолюцій також мають бути включені до державних звітів про виконання Конвенції. Зміст Загальної рекомендації №30 наведено у Додатках до Комплекту навчальних матеріалів за темою ЖМБ.

Заняття 1.8. Об'єднуючі принципи Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок та Резолюції РБ ООН 1325 «Жінки, мир та безпека»

Мета: ознайомитися зі спільними цілями та положеннями Конвенції та Резолюції РБ ООН 1325.

План заняття:
1. Представити взаємозв'язок між Конвенцією та Резолюцією РБ ООН 1325 «Жінки, мир та безпека».
2. Виконати вправу: Синергія між Конвенцією CEDAW та Резолюцією РБ ООН 1325.
3. Представити зв'язок впровадження Резолюції з іншими міжнародними зобов'язаннями.

Скористайтеся Додатком до модуля, заняття 1.8 «Конвенція та Резолюція РБ ООН 1325: синергія»

Пам'ятайте:
Виконання Порядку денного ЖМБ та особливо Резолюції РБ ООН 1325 не є відокремленим зобов'язанням. Радше його слід розглядати як інструмент комплексної реалізації прав жінок. Наприклад, в одному з міжнародних зобов'язань, таких як Пекінська платформа дій (ППД), яку було ухвалено в 1995 р., прямо зазначено «наслідки збройного конфлікту для жінок» – це одна з 12 найважливіших проблемних сфер для досягнення гендерної рівності ППД.

Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW) – тісно пов'язана з принципами Резолюції РБ ООН 1325.
Резолюція РБ 1325 та Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок спрямовані на забезпечення врахування досвіду, потреб та інтересів жінок у політичних, правових та соціальних рішеннях, які визначають, чи буде досягнуто міцного миру, примирення та розвитку. Спільне використання цих документів сприяє розширенню, зміцненню та впровадженню гендерної рівності в контексті конфлікту, миробудуванні та відбудови після конфлікту.

Поміркуйте:
Детальні нормативні настанови Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок надають конкретні етапи та початкові точки для виконання зобов'язань за Резолюцією РБ ООН 1325. Резолюція РБ ООН 1325 наголошує, що міжнародне законодавство про права людини застосовують також під час конфлікту, воно є центральним елементом миробудуванні та стабільності.

У наведеній далі таблиці показано спільні сфери Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок та Резолюції РБ ООН 1325, а також як ці два документи підсилюються у разі спільного застосування. У цій таблиці використовують приклад участі жінок у політиці. Можна використовувати Додаток 1.3 «Конвенція та Резолюція РБ ООН 1325: спільні моменти та початкові точки» для створення інших прикладів зі статей Конвенції.

Вправа «Синергія Конвенції та Резолюції»:

1. Об'єднайте учасниць та учасників в групи.
2. Надайте кожній групі час для опрацювання матеріалу, що подано в таблиці «Порівняльний огляд».
3. Кожна з груп повинна створити свою «творчу» власну презентацію викладення «Порівняльного огляду», починаючи свій виступ такими словами: «А ви знаєте, що...», «Зверніть увагу на те, що...», «Акцент зроблено на...», «Важливим є те, що...», «Поміркуйте...», «Уявляєте, що...» (можна підбирати свої вирази для створення виступів). Головна ідея представити матеріал у цікавій формі (можна створити малюнок чи схему).

ПОРІВНЯЛЬНИЙ ОГЛЯД
Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW) та Резолюція РБ ООН 1325

Елемент	Конвенція	Резолюція РБ ООН 1325
Вид документа	Міжнародний договір про права жінок	Резолюція Ради Безпеки ООН
Як набирає чинності	Необхідне приєднання або ратифікація державою-учасницею для набрання чинності	Автоматично обов'язкова до виконання для всіх держав-членів ООН
Включені питання	Охоплює політичні, соціальні, економічні, культурні та громадянські права жінок	Охоплює політичні, соціальні, економічні, культурні та громадянські права жінок під час збройного конфлікту та у постконфліктний період
Звітування та підзвітність	Кожні 4 роки уряди країн повинні звітувати Комітету CEDAW про прогрес, досягнутий у напрямку забезпечення гендерної рівності. Комітет вимагає включення огляду положення жінок за умов збройного конфлікту	Генеральний секретар ООН закликає уряди країн розробити Національні плани дій із виконання Резолюції «Жінки, мир та безпека», включивши до нього показники та передбачивши бюджет
Відповідальні суб'єкти	Уряди країн (адміністрація президента, кабінет міністрів і міністерства, агенції, комітети тощо) зобов'язані впроваджувати положення Конвенції у громадському, особистому житті, у бізнесі, освіті, релігії, роботі та сімейному житті. Громадянське суспільство відіграє центральну роль для співпраці та впровадження Конвенції.	ООН, держави-члени організації та їхні уряди, донори та всі сторони конфлікту зобов'язані виконувати елементи Резолюції РБ ООН 1325. Громадянське суспільство відіграє центральну роль.

Впровадження (приклад участі жінок у політиці)	У Конвенції викладено конкретні заходи, спрямовані на забезпечення рівної участі жінок у політичному житті: • Залучення жінок до формування політики, розробки законів, конституцій. • Локалізація положень Конвенції у національній політиці, законах і конституціях. • Представництво жінок у процесах ухвалення рішень, що відбуваються на національному та міжнародному рівнях. • Участь жінок у голосуванні та виборчих процесах. • Забезпечення можливості жінок висувати свої кандидатури на виборах. • Встановлення квот та інших тимчасових спеціальних заходів для прискорення забезпечення участі жінок у політиці.	Резолюція РБ ООН 1325 закликає країни-члени забезпечити більше представництво жінок на всіх рівнях ухвалення рішень у національних, регіональних і міжнародних інститутах і механізмах запобігання, врегулювання та розв'язання конфліктів, а також забезпечити захист і дотримання прав людини жінок і дівчат, особливо що стосується конституції та іншого законодавства, виборчої системи, поліції та судової системи.

Підсумуйте:

У Резолюції РБ ООН 1325 «Жінки, мир та безпека» наголошується на важливій ролі жінок у запобіганні конфліктам і досягненні стабільного миру. Розглядаючи Резолюцію РБ ООН 1325 у поєднанні з принципами Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, ми розуміємо, що дискримінація, нерівність і насильство, з якими стикаються жінки під час конфлікту, не виникають виключно під час конфлікту. Це прямо пов'язано з життям жінок у їхніх країнах протягом багатьох років у мирний час.

Збройний конфлікт не є «виправданням» для відкладення впровадження Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок або досягнення гендерної рівності.

Виконання зобов'язань у рамках Порядку денного ЖМБ на національному рівні має ґрунтуватися на правозахисних документах, таких як Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок. Завдяки включенню питань ПД ЖМБ у звітність усіх ратифікованих міжнародних договорів із прав людини, крім Конвенції, посилюється відповідальність за виконання як у законодавстві, так і в реальному житті жінок.

Зазначте, що реалізація Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок та Резолюції РБ ООН 1325 «Жінки, мир та безпека» взаємопов'язана і доповнює такі міжнародні зобов'язання:

Документи ООН:

- Загальна декларація прав людини.
- Цілі Сталого Розвитку (цілі № 5 та № 16, але компоненти про гендерну рівність є в кожній із цілей).
- Конвенція ООН про захист прав людини й основоположних свобод і протоколи до неї;
- Пекінська декларація та платформа дій (Четверта Всесвітня конференція ООН щодо положення жінок).
- Конвенція ООН про боротьбу з торгівлею людьми та з експлуатацією проституції третіми особами.

Документи європейського рівня:

- Європейська соціальна хартія (переглянута) (Рада Європи).
- Конвенція про заходи щодо протидії торгівлі людьми (Рада Європи).
- Стратегія гендерної рівності Ради Європи на 2018-2023 роки.
- Європейська хартія рівності жінок і чоловіків у житті місцевих громад (Рада європейських муніципалітетів і регіонів).
- Партнерство Біарріц: Зобов'язання 3: Протидія домашньому та гендерно обумовленому насильству.

Заняття 1.9. Участь молоді в ухваленні рішень

Мета: надати учасницям знання з розуміння та ролі молоді в ухваленні рішень.

План заняття:

1. Ознайомитися з поняттям «участь молоді» та «залучення молоді».
2. Представити національне та міжнародне законодавство за темою «Участь молоді в ухваленні рішень».
3. Виконати вправу «Участь молоді в ухваленні рішень».
4. Підбиття підсумків заняття.

Поміркуйте:

Чому дорослі повинні радитися з дітьми та молоддю щодо всіх питань у суспільних відносинах, особливо тих питань, які стосуються безпеки та життя дітей і молоді?

Як зробити так, щоби діти не боялися висловлюватися про свої права та бажання?

Який міжнародний документ говорить про обов'язкове врахування думок дітей під час ухвалення рішень?

Отже, вже з дитинства до нашої точки зору повинні дослухатися.

Отже, вже з дитинства нас повинні вчити виступати, аргументувати та повинні запрошувати до консультацій, а саме: в родині, в садочку, школі тощо.

І відповідно молодь так само повинна бути почута і брати участь в ухваленні рішень.

Сьогодні у світі відповідно до класифікації ООН до молоді належать особи віком від 15 до 24 років – це 1,2 млрд. осіб, або майже 18% від населення. 87% з них проживають у країнах, що розвиваються, і потерпають від обмеженого доступу до життєвих ресурсів, послуг: охорони здоров'я, освіти, професійної підготовки, працевлаштування, а також від обмежених економічних можливостей. Держави-члени ООН визнають, що молоде покоління у всіх країнах є головним людським ресурсом для розвитку, позитивних соціальних змін і технологічних інновацій. Ідеали, енергійність і широта поглядів молоді відіграють значну роль у процесі поступального розвитку людських спільнот.

У державному управлінні України, так само як і в законодавчому та нормативному полі, часто використовують термін «залучення молоді» як рівнозначний терміну «участь молоді». Зокрема, сьогодні чітко поставлено завдання перед всіма органами влади та місцевого самоврядування забезпечити умови широкої «участі молоді» в усіх сферах життєдіяльності суспільства відповідно до преамбул до указів Президента України «Про Національну раду з питань молодіжної політики» (від 03.12.95 р. № 1129/95), «Про проведення у 2009 році в Україні Року молоді» (від 03.07.2008 р. № 616/2008), «Про Національну раду з питань становлення та розвитку молоді» (від 12.11.2009 р. № 924/2009) тощо.

Термін «залучення молоді» також є широковживаним у сучасних нормативно-правових актах центрального та місцевого рівнів, наприклад, у Постанові Кабінету Міністрів України «Про утворення Молодіжної ради» (від 20 червня 2012 р. № 673). При цьому донині не існує чітко сформульованого та законодавчо закріпленого визначення термінів «участь молоді» та/чи «залучення молоді». Поняття участь молоді/залучення молоді сьогодні часто використовують державні органи влади, щоб визначити та дослідити рівень активності та участі молодих людей у шкільному житті, спортивних, державних, громадських організаціях[8].

Міжнародні документи так само зазначають важливість участі молоді у процесі ухвалення рішень:

ЄВРОПЕЙСЬКА ХАРТІЯ УЧАСТІ МОЛОДІ В МУНІЦИПАЛЬНОМУ ТА РЕГІОНАЛЬНОМУ ЖИТТІ

Залучення молоді до «суспільних справ» на місцевому рівні дає їм змогу жити повноцінним життям в її муніципалітеті або регіоні, а не знаходитися на його узбіччі. Це є однією з головних умов, якщо молоді люди дійсно бажають спільно брати участь у житті їхніх вулиць, кварталів, муніципалітетів або регіонів і відігравати активну роль у соціальних трансформаціях.

8 URL: https://dismp.gov.ua/wp-content/plugins/download-attachments/includes/download.php?id=4340

Як один із факторів соціальної інтеграції, участь молоді у «суспільних справах» на місцевому рівні допомагає долати протиріччя сучасного життя: з одного боку, інертність і замкнутість, з іншого, – суспільна активність і бажання «змінювати речі».

Ця Хартія не є вичерпним переліком заходів, що дають змогу молоді жити у більшій гармонії. Вона містить тільки деякі керівні принципи, що полегшують молоді участь в ухваленні рішень, що її стосуються.

Вправа «Участь молоді в ухваленні рішень»:

1. Об'єднайте учасниць та учасників в групи.
2. Кожна група повинна обговорити та надати відповіді на такі запитання:

Чи знайомі вони з міжнародним досвідом залучення молоді до вирішення конфліктів? Наведіть приклади.
Чи запрошені Ви до різних груп чи рад на місцевому рівні, які обговорюють, консультують, пропонують одне чи інше рішення за різними темами на рівні громади?
Чи маєте Ви членів/членкинь сім'ї або друзів/подруг, які беруть участь у роботі груп, що сприяють розв'язанню конфліктів у різних сферах життя громади чи навчального закладу? Яку роль вони виконували (-ють) та за яких умов? Для відповідей можна використовувати наведені нижче приклади:

- Підтримка заходів для лікування людей, які мають проблеми зі здоров'ям.
- Організація та проведення заходів з просвітництва про права людини у громадах, зокрема, про права жінок, гендерну рівність та недопущення дискримінації, протидію насильству;
- Роздавання продуктів харчування.
- Збирання та роздавання одягу, матеріалів волонтерам та їхнім сім'ям.
- Проведення просвітницької роботи задля поширення та залучення міжнародної технічної допомоги.
- Участь у складі молодіжних рад при державних, обласних та місцевих органах влади;
- Волонтерство у військово-цивільних адміністраціях.
- Лідерство або членство у молодіжних громадських організаціях/радах при навчальних закладах.

Після представлення прикладів та обговорення досвіду участі молоді в ухваленні рішень попросіть групи надати відповіді на такі запитання:
Які варто зробити зміни, щоб збільшити кількість молоді у процесі ухвалення рішень?
Чи може молодь брати участь в ухваленні рішень, пов'язаних зі збройним конфліктом? Що вона може зробити? Чим допомогти?
Яка освіта потрібна молоді для кращого розуміння конфлікту?
Які можуть бути небезпеки, і як їх запобігти?

Кожна з груп повинна представити свої напрацювання у вигляді планів дій або завдань. Попросіть учасниць та учасників зберегти ці напрацювання, оскільки напрацьовані в групах приклади вже є реальними пропозиціями, які можна використовувати на місцевому рівні (в громадах чи навчальних закладах) для роботи з молоддю.

Підсумуйте:

Якщо навчальні заклади або органи місцевого самоврядування не залучають молодь до участі в ухваленні рішень, вони втрачають ідеї та молодий людський ресурс, а думку молоді не враховують. Щоб цьому запобігти, органи влади на місцевому рівні мають бачити в молоді *рівноправних партнерів і партнерок* і створювати максимально інклюзивні умови для їхньої участі у процесах ухвалення рішень.
Під час навчального процесу в школах, коледжах, гуртках, секціях дітям і молоді повинні надавати знання: з публічних дебатів, законодавчі інструменти участі в ухваленні рішень та викладати інші теми такі, як протидія стереотипам, розв'язання конфліктів, медіація тощо. Молодь потрібно запрошувати до участі в консультаціях, нарадах, зборах тощо на різних рівнях ухвалення рішень.

Пам'ятайте:

На рівні громад участь в ухваленні рішень може відображатися таким чином (це список не є вичерпним, пропонується в межах згаданої вище Хартії):

- Представники та представниці молоді представлені в місцевих та регіональних органах як учасники та учасниці консультативно-дорадчих органів.
- На всі консультації, що проводять у громадах з актуальних тем, потрібно запрошувати молодь до участі.
- Думку молоді потрібно враховувати в процесі ухвалення рішень.
- Молодь долучається до спільного управління проєктами, програмами та планами дій чи заходів.

Участь молоді у житті місцевих громад важлива за такими напрямками:

- відпочинок та соціально-культурна діяльність;
- працевлаштування молодих людей і скорочення безробіття серед них;

- житло та містобудування;
- освіта та професійна підготовка, спрямовані на підвищення активності молоді та профорієнтації;
- мобільність молоді як засіб поліпшення збалансованості економіки;
- превентивні заходи в соціальній сфері та в галузі охорони здоров'я;
- створення інформаційних центрів і банків даних для молоді;
- рівні можливості й інклюзія;
- спеціальні заходи для мешканців сільської місцевості;
- спеціальні заходи в культурній галузі;
- охорона навколишнього середовища;
- миробудування, створення безпекових просторів;
- протидія насильству та конфліктам.

Підбийте підсумки заняття:
Молодь не розглядають як групу, що потребує захисту та допомоги. Молодь також не розглядають як об'єкт втручання дорослих, тому що дорослі вважають, що вони знають, що краще для молодих людей. Сучасне поняття «молодь» розуміють як активних учасників і учасниць життя суспільства чи організацій, партнерів та партнерок із великим потенціалом, сповнених сил і талантів. Молоді люди повинні бути учасниками та учасницями, яким надано можливість заявити про свої потреби та які шукають способи задовольнити їх. Африканське прислів'я говорить, що «той, хто носить черевики, точно знає, де вони тиснуть». Тому саме молодь повинна розв'язувати проблеми, що безпосередньо її стосуються, а інші учасники/ці повинні підтримувати їх, а не вказувати, що необхідно робити.
Юнаки та юнки мають невичерпну енергію творити та розвиватися, мають нескінченний потенціал до креативних ідей, вони як ніхто інший розуміють проблеми, з якими стикаються у повсякденному житті, вони знають, як знаходити однодумців/ок і як з ними комунікувати.

Заняття 1.10. Резолюції РБ ООН 2250, 2419 Порядку денного «Молодь, мир та безпека» та головні принципи участі молоді у побудові миру

Мета: розглянути Резолюції РБ ООН 2250 та 2419 та представити головні принципи участі молоді у побудові миру.

План заняття:
1. Розглянути Резолюції РБ ООН 1325 «Жінки, мир та безпека» взаємозв'язок РБ ООН 2250 та 2419 «Молодь, мир та безпека».
2. Виконати вправу «Участь молоді у миробудуванні».
3. Підбиття підсумків заняття.

Поміркуйте:
Які у молодих людей виникли проблеми і з'явилися виклики з початком збройного конфлікту в Україні?
Чи є різниця у цих проблемах і викликах для юнок та юнаків. У чому спільне і різниця?
Обґрунтуйте свою відповідь.

Нагадайте:
Резолюція Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир та безпека» підкреслює важливість забезпечення рівноправної, всебічної та активної участі жінок у запобіганні та врегулюванні конфліктів, підтримці та зміцненні миру та безпеки.
Резолюція стала першим офіційним кроком такого рівня щодо визнання непропорційного впливу збройних конфліктів на дітей, жінок, а також важливості жіночої участі та лідерства в запобіганні конфліктам і побудові миру. Активна участь дівчат і жінок розглядають як необхідну умову досягнення міжнародного миру і безпеки в широкому розумінні цієї концепції.

Пам'ятайте:
Резолюція Ради Безпеки ООН 2250 «Молодь, мир та безпека» – це тематична резолюція, яка стосується теми молоді з точки зору міжнародного миру та безпеки. Визнаючи зусилля молоді у побудові миру, вона надає набір керівних принципів, на підставі яких держава-член ООН та громадянське суспільство розробляють політику та програми. Ця глобальна політична база, ухвалена РБ ООН в грудні 2015 року, досліджує, як конфлікт впливає на життя молодих людей і що потрібно зробити, щоб пом'якшити його наслідки, а також те, як молодь може бути суттєво залучена до створення мирних спільнот. У цій резолюції йдеться про п'ять ключових сфер/основних напрямків діяльності: участь, захист, запобігання, партнерство й роз'єднання та реінтеграція. Ці п'ять наріжних каменів та сама Резолюція сприяють врахуванню поглядів молодих людей на світ і забезпечують легітимність та підзвітність [2]

Резолюція Ради Безпеки ООН 2419 продовжує резолюцію 2250, ухвалену 2015 року, та затверджує важливу роль молоді в процесах розбудови миру.

Резолюція закликає розглянути можливі шляхи збільшення залучення молоді до попередження та розв'язання конфліктів, в тому числі до мирних переговорів та укладення мирних договорів. До того Рада Безпеки ООН запрошує громадянське суспільство, серед іншого і молодіжні організації, коротко інформувати її щодо вузьких профільних питань, що стосуються конкретної країни. А ще пропонується у доповідь Генерального Секретаря Раді Безпеки ООН включити розділ про прогрес в напрямку участі молоді в процесах розбудови миру, включно з питаннями демобілізації, роззброєння та реінтеграції.

Резолюції Ради Безпеки ООН 2250 та 2419 «Молодь, мир та безпека» направлені в першу чергу на захист прав молодих людей (юнок та юнаків), особливо тих, які потерпають від збройних конфліктів. Згідно з документами вік молоді, на яку вони поширюються, – від 18 до 29 років. Разом з тим, Резолюції враховують особливості національного законодавства країн-членів ООН. Наприклад, вік молоді в Україні згідно з Законом України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» визначають як вік від 14 до 35 років.
Обидві резолюції закликають спрямувати особливу увагу на захист прав молоді, які можуть порушувати за умов збройного конфлікту, та підвищити рівень участі молоді на всіх рівнях для розбудови миру у суспільстві, а також попередження та розв'язання конфліктів[9].

Підкресліть взаємозв'язок Порядку денного «Молодь, мир та безпека» та Порядку денного «Жінки, мир і безпека», адже жінки та дівчата піддаються множинним формам дискримінації та подвійному тиску у відчуженні, маргіналізації. Теми Резолюцій перетинаються і цим демонструють взаємозв'язок і підтримку у розв'язанні нагальних питань.

Вправа «Участь молоді у миробудуванні»:

Об'єднайте учасниць та учасників в пари для пошуку відповідей на такі запитання:
Як Ви бачите власну роль у побудові та підтримці миру в Україні?
Що Ви вже робите, щоб побудувати мир у своїй громаді?

Попросіть учасниць та учасників скласти список перешкод, з якими стикається молодь у побудові миру у своїх громадах? (Наприклад, чи молоді люди повністю залучені до ухвалення рішень, особливо тих, що стосуються миру та безпеки? У кого цих перешкод більше: у дівчат чи хлопців? Чому існують ці перешкоди, з чим це пов'язано?
Надайте результати роботи учасниць та учасників всьому колективу.

Представте головні принципи участі молоді у побудові миру:
- Участь молоді є важливою умовою успішного миробудування.
- Цінуйте та підтримуйте різноманітність і досвід молодих людей.
- Будьте чутливі до гендерної динаміки.
- Забезпечте власність, керівництво та підзвітність молодих людей у побудові миру.
- Не нашкодьте.
- Залучайте молодь до всіх етапів миробудуванні та постконфліктних програм.
- Посилюйте знання, ставлення, навички та компетенцію молодих людей у побудові миру.
- нвестуйте у партнерство між поколіннями у громадах молодих людей.
- Впроваджуйте та підтримуйте політику, яка відповідає всім потребам молоді.

Продовження вправи:
Попросіть учасниць та учасників об'єднатися у нові пари та попросіть кожну з пар запропонувати по дві конкретні дії для досягнення зазначених вище принципів (Що потрібно зробити (конкретні заходи) на рівні громади, щоби кожного принципу було досягнуто?) Як приклад: вчити дітей дівчат і хлопців та юнок та юнаків темі миробудування, створювати дискусійні майданчики для молоді за темами людської безпеки, суспільної згуртованості, протидії насильницькому екстремізму, гендерної рівності та протидії насильству проти жінок тощо.

Підсумок заняття:
Відповідно до Статуту ООН відповідальність за втілення рішень Ради Безпеки ООН покладена на національні уряди країн-членів Організації Об'єднаних Націй. Водночас відповідно до Резолюцій РБ ООН 2250 і 2419 молодь має брати участь в імплементації цих документів спільно з урядами своїх країн.
Ухвалені Резолюції – це стратегії, процес, інструменти, повсякденна робота всіх організацій і структур на міжнародному, національному та локальному рівнях. Молода людина живе у конкретній громаді та саме органи місцевого самоврядування, депутати місцевих рад та посадові особи місцевого

9 URL: http://nycukraine.org/wp-content/uploads/2020/03/implementatsiya-Rezolyutsiy-OON-2250_2419-v-Ukrayini.pdf

самоврядування сприяють залученню молоді до розв'язання питань місцевого значення, створюють у будь-яких не заборонених законодавством формах додаткові інструменти для залучення молоді до участі у місцевому самоврядуванні на місцевому та регіональному рівнях, їхній соціальній і суспільній інтеграції (молодіжні ради, молодіжні простори, хаби тощо).

Заняття 1.11. П'ять наріжних каменів Порядку денного «Молодь, мир та безпека» Резолюції РБ ООН 2250 та 2419

Мета: підвищити обізнаність учасників/ць щодо п'яти наріжних каменів Порядку денного «Молодь, мир та безпека».

План заняття:

1. Представити наріжні камені Резолюції РБ ООН 2250 «Молодь, мир та безпека».
2. Ознайомитися з представленими п'ятьма наріжними каменями ММБ та відповідно до документів доповнити інформацію до кожного.
3. Підбити підсумки опрацьованого матеріалу.

Молоді люди можуть жити, вчитися та працювати, почуваючи себе у безпеці, і реалізувати себе у всіх сферах життя, якщо їм надано можливість жити у мирному суспільстві. Особливо актуальним це твердження є в ситуації збройного конфлікту на сході України.

Поміркуйте:

Що для вас означає: участь в ухваленні рішень під час збройного конфлікту? Захист під час збройного конфлікту? Підтримка соціальної згуртованості під час збройного конфлікту?

Представте учасницям визначення п'яти наріжних каменів Резолюції РБ ООН 2250 «Молодь, мир та безпека» нагадавши, що 9 грудня 2015 року Радою Безпеки Об'єднаних Націй було ухвалено історичну резолюцію №2250, що стосується безпосередньо молодих людей, їхнього внеску у мир та розв'язання конфліктів. Цей документ виокремлює молодь як соціальну групу та відзначає, що сучасне покоління молоді є найбільш чисельним з тих, які коли-небудь існували, а також, що у більшості країн, де відбуваються збройні конфлікти, молодь складає більшість населення.

У цій резолюції йдеться про п'ять ключових галузей/наріжних каменів, що є відправною точкою для подальших кроків: участь, захист, запобігання, партнерство і роз'єднання та реінтеграція. Ці п'ять наріжних каменів і сама резолюція просувають новий погляд на молодь щодо світу і забезпечують легітимність і відповідальність перед молоддю.

П'ять наріжних каменів Резолюції Ради Безпеки ООН 2250 «Молодь, мир та безпека»:

Участь

Держави-члени ООН повинні розглянути шляхи збільшення інклюзивного представництва молоді у процесі ухвалення рішень, на всіх рівнях для запобігання та розв'язання конфліктів.

Усі відповідні актори – це виконавці, співвиконавці планів дій: представники та представниці влади, органів самоврядування, різних цільових груп, громадські та бізнес організації, комунальні заклади тощо, повинні враховувати, там де це доцільно, участь та погляди молоді під час переговорів та впровадження мирних угод.

Захист

Усі сторони збройного конфлікту повинні вжити необхідних заходів для захисту цивільного населення, включаючи молодь, від усіх форм сексуального та гендерно обумовленого насильства.

Держави повинні поважати та забезпечувати права всіх людей на своїй території, включаючи молодь.

Профілактика

Держави-члени ООН повинні сприяти створенню сприятливих умов, за яких молодь отримує визнання, та надавати належну підтримку для вжиття заходів із запобігання насильству.

Усі відповідні актори повинні пропагувати культуру миру, толерантності, міжкультурного та міжрелігійного діалогу, залучаючи молодь.

Партнерство

Держави-члени повинні збільшити свою політичну, фінансову, технічну та матеріально-технічну підтримку, яка враховує потреби та участь молоді у мирних зусиллях.

Держави-члени повинні залучати відповідні місцеві громади та неурядові суб'єкти до розробки стратегій протидії насильницькому екстремізму.

Розведення та реінтеграція
Діяльність із питань роззброєння, демобілізації та реінтеграції повинна враховувати потреби молоді, яка постраждала від збройних конфліктів, у тому числі за допомогою доказових і гендерно-чутливих можливостей працевлаштування молоді й інклюзивної політики праці.
Усі відповідні актори повинні інвестувати у розвиток можливостей і навичок молодих людей за допомогою навчальних програм за темами, що допоможуть їм отримати життєві навички та захистити себе під час конфліктних ситуацій.

Вправа «П'ять наріжних каменів»:
Об'єднайте учасниць у 5 груп, кожна з груп називатиметься як один із наріжних каменів Резолюції.
Кожна з груп повинна представити план дій для впровадження у життя кожного з наріжних каменів Резолюції РБ ООН 2250. Іншими словами надати відповідь на запитання: Що потрібно зробити на шляху до виконання кожного з наріжних каменів Резолюції? Які ресурси потрібно мати для виконання плану заходів? Чи тільки фінансові? Що є пріоритетним для молоді Вашого регіону?
Попросіть учасниць створити план дій для різних цільових груп молоді (молодь в селах, молодь з груп ВПО тощо).
Кожна з груп може представити свої напрацювання для інших груп і обговорити додаткові пропозиції.
Представте ці плани дій із пріоритетними темами для виконання 5 наріжних каменів Резолюції РБ ООН 2250.

Підсумуйте роботу:
Чому важливим було ухвалення Резолюції Ради Безпеки ООН 2250 «Молодь, мир та безпека»?
Чому саме ці п'ять «каменів» стали відправними для Порядку денного «Молодь, мир та безпека»
План дій, що наведено вище, не є вичерпним. Важливо зрозуміти, що всі теми нашого життя є важливими для обговорення та ухвалення рішень спільно з молоддю і для молоді.

Підбийте підсумки заняття:
Для досягнення виконання п'яти наріжних каменів Резолюції РБ ООН 2250 «Молодь, мир та безпека» молоді потрібно: право, засоби, простір, можливості та підтримка. Для того щоб заохочувати молодих жінок і чоловіків до повноцінної участі, спершу слід задовольнити їхні основні життєві потреби, що включають в себе мир і безпеку, адекватне соціальне забезпечення, освіту, житло, охорону здоров'я, транспорт, уміння та доступ до технологій.

Заняття 1.12. Національні плани дій на виконання Резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир та безпека»

Мета: отримати знання про мету та напрями впровадження Національного плану дій із виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир та безпека» (надалі НПД) в Україні.
Розглянути основні сфери, які необхідно врахувати у разі оцінки загальної ситуації під час підготовки НПД.

План заняття:
1. Ознайомитися з інструментом впровадження Резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир та безпека» на національному рівні.
2. Провести вправу для обговорення визначення напрямів Національного плану дій із виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир та безпека».
3. Ознайомитися з представленими етапами та пріоритетами, що використовували країни під час розробки НДП.

Поміркуйте:
Який чином ми можемо зробити виконання Резолюції РБ ООН 1325 реальним та ефективним на національному рівні?
Що повинен зробити уряд країни для поширення інформації про Резолюцію Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир та безпека»?

Пам'ятайте:
Кожна держава повинна на законодавчому рівні ухвалити відповідні документи, що забезпечать видиму (легальну) реалізацію будь-якого міжнародного документа, особливо резолюцій, конвенцій, декларацій тощо.

Відповідальність за виконання Резолюцій РБ ООН 1325 «Жінки, мир та безпека» на національному рівні лежить на урядах країн.

Ухвалення країнами національних планів дій і є реальним інструментом реалізації резолюцій РБ ООН Порядку денного «Жінки, мир та безпека».

Національний план дій надає можливість уряду країни у співпраці з громадянським суспільством та іншими зацікавленими сторонами, визначити пріоритети, терміни й орієнтири, а також ресурси, необхідні для виконання зобов'язань Резолюції.
Надалі: НПД – це документ, в якому детально викладено дії, які здійснює уряд і підзвітні структури в кожній із галузей у визначений термін із метою виконання зобов'язань, передбачених Порядком денним ЖМБ.

Після затвердження урядами країн (в Україні – це Кабінет міністрів) Національного плану дій на виконання Резолюції РБ ООН 1325 ЖМБ та інших резолюцій всі центральні органи виконавчої влади (міністерства, комітети й агенції різного підпорядкування), обласні державні адміністрації зобов'язані розробляти свої (відомчі) плани заходів (про це чітко зазначено в ухваленому КМУ розпорядженні[10]).
Підхід до розробки НПД відрізняється у різних країнах, оскільки його узгоджують із іншими заходами уряду, що спрямовані на визначення пріоритетів, які визначила кожна країна. У деяких країнах вирішили поєднати всю програму дій ЖМБ у комплексний НПД, а у інших зосереджуються на одній чи двох резолюціях Ради Безпеки ООН, в основному це Резолюція РБ ООН 1325. Незалежно від того, чи є НПД комбінованим, чи таким, який фокусується на одній резолюції (наприклад, Резолюція РБ ООН 1325), впровадження питань Порядку денного ЖМБ слід розглядати як цілісний урядовий процес. До розробки НПД повинні долучатися національні агенції та міністерства всіх галузей і секторів особливо: оборони, безпеки, юстиції, економічного та соціального розвитку, гендерної політики, розвитку та закордонних справ.

В Україні за розробку та реалізацію НПД відповідає Кабінет міністрів України (надалі – КМУ). У свою чергу КМУ надав повноваження Міністерству соціальної політики України відповідати за координацію та впровадження гендерної політики і Резолюції 1325 в Україні. Національний план дій виконання Резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир та безпека» в Україні правильно називається: Національний план дій із виконання Резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир та безпека» на період до 2025 року, що ухвалений розпорядженням Кабінету міністрів України № 1544-р від 28 жовтня 2020 року.

Окрім того, у різних частинах світу діє 11 регіональних планів дій (РПД), як-от план дій Африканського союзу та план дій Європейського Союзу[11]. Зусилля, спрямовані на координацію діяльності на регіональному рівні, також включають проведення Азійсько-тихоокеанського симпозіуму з питань національних планів дій із виконання порядку денного «Жінки, мир та безпека», на якому держави-члени ООН і представники громадянського суспільства діляться набутим досвідом і позитивними напрацюваннями щодо виконання Резолюції РБ ООН 1325.
Наразі 44 країни розробили свої НПД і вже почали з'являтися певні успішні практики.

Зазвичай процес розробки НПД передбачає 4 загальні етапи:

1. Інформаційно-роз'яснювальна робота та підвищення обізнаності для формування політичної волі і широкої національної ініціативи.
2. Створення консультаційної платформи між урядами й організаціями громадянського суспільства, які працюють із різними цільовими групами жінок і дівчат для регулярного обміну інформацією, забезпечення прозорості, координації та співпраці.
3. Стратегічне оцінювання на основі участі для визначення пріоритетів у національному контексті, що відповідає конкретному етапу стійкості, розвитку та реаліям повсякденного життя жінок.
4. Стратегія впровадження для моніторингу й оцінювання, з цілями та показниками, термінами та орієнтирами.

Вправа «Напрями Національного плану дій»:

Об'єднайте учасниць/ків в групи. Створіть чотири групи. Кожній групі надайте назву одного з напрямків Національного плану.
Перш ніж почати роботу в групах, нагадайте всім про чотири наріжні камені Резолюції РБ ООН 1325, і що означає кожен із них.

План заходів (додаток 1 до Розпорядження Національного плану можна взяти за посиланням *https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1544-2020-%D1%80#Text*

Кожна з груп повинна визначити, чи підходять до їхнього напрямку нижче наведені приклади можливих напрямів реалізації НПД. Визначте і запишіть їх до свого створеного списку.

10 https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1544-2020-%D1%80#Text
11 http://eplo.org/activities/policy-work/gender-peace-security-2/gender-mainstreaming-eu/

Подайте аргументи свого вибору, обміркуйте, чи можна ще додати додаткові напрямки діяльності, потім представте результати груп, обґрунтуйте свій вибір.

Напрями Резолюції:

- Підвищення обізнаності: надання знань про особливі наслідки для дівчат і жінок, що виникають внаслідок конфлікту, постконфліктних процесів і процесів відновлення.
- Участь жінок в ухваленні рішень на всіх рівнях і в усіх галузях є важливим, оскільки жінки мають унікальний досвід для досягнення сталого миру та розвитку.
- Координація та узгодження дій між державними секторами для досягнення цих цілей резолюції. Інтегрування питань виконання цілей ЖМБ у національні пріоритети та стратегії розвитку.
- Спрощення відстеження коштів допомоги, витрачених урядом, донорами та ООН на досягнення цілей гендерної рівності.
- Відстеження прогресу та недоліків у впровадженні програми дій за допомогою прозорого та всеохоплюючого підходу, тим самим підвищуючи відповідальність.
- Створення спільної практики у різних секторах і галузях знань для посилення прагнення та провідної ролі держави щодо впровадження питань ЖМБ.
- Створення механізмів врахування потреб жінок і чоловіків у мирних переговорах, постконфліктному відновленні.
- Здійснення відбору та підготовки жінок до участі в міжнародних операціях із підтримання миру та безпеки.
- Проведення просвітницьких заходів, інформаційних кампаній для фахівців сектора безпеки й оборони, з метою залучення жінок до миротворчих процесів.
- Забезпечення інфраструктури та матеріально-технічних умов, що відповідають потребам жінок, які служать у секторі безпеки та оборони.
- Заходи з постконфліктного відновлення та розбудови відновного/перехідного правосуддя враховують думку дівчат та жінок та їхні особливі потреби.
- Узгодження діяльності суб'єктів взаємодії, які забезпечують формування та впровадження програм з постконфліктного відновлення.
- Проведення підготовки фахівців із питань надання профілактично-психологічної допомоги постраждалим від конфлікту.
- Забезпечення надійних джерел комунікації з питань постконфліктного відновлення.
- Проведення фахівцями сфери правосуддя кваліфікованого розгляду справ у сфері перехідного правосуддя та справ осіб, які постраждали від конфлікту.
- Формування системи міжвідомчого виявлення та реагування, що створює умови для отримання комплексного, своєчасного захисту та доступу до правосуддя осіб, які постраждали від насильства за ознакою статі та сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом, за умов збройного конфлікту.
- Розробка інструментарію для фіксації випадків насильства, злочинів проти життя та здоров'я, статевої свободи і недоторканості, честі й гідності особи за умов конфлікту відповідно до стандартів ООН і НАТО.
- Створення інституційних механізмів для належного реагування, документування та розслідування злочинів проти життя та здоров'я, статевої свободи і недоторканості, честі та гідності особи за умов конфлікту.
- Проведення моніторингу й оцінювання випадків вчинення злочинів за умов конфлікту.
- Надання знань для ефективного виконання зобов'язань реалізації Порядку денного «Жінки, мир та безпека» відповідно до міжнародних стандартів.
- Забезпечення навчання та підвищення кваліфікації персоналу сектора безпеки й оборони.
- Впровадження ефективної системи міжвідомчої взаємодії на місцевому, регіональному та національному рівнях для розробки, реалізації та моніторингу Національного плану дій.
- Забезпечення міжвідомчої співпраці та координації діяльності державних органів, міжнародних організацій та громадських об'єднань для планування, виконання та моніторингу Національного плану дій.
- Проведення системного та комплексного моніторингу й оцінювання реалізації завдань Порядку денного «Жінки, мир і безпека».

Під час виконання вправи зверніть увагу учасниць та учасників, що деякі з напрямів можуть підходити до декількох напрямків НПД. Це говорить, що деякі напрями є наскрізними і підкреслюють взаємозв'язок між усіма наріжними каменями. Попросіть учасниць/ків зберегти напрацьовані на аркуші матеріали для наступного заняття.

Поясніть, що у кожному з НПД чи місцевого плану заходів (надалі МПЗ) обов'язково присутній план заходів. Це конкретні дії на виконання цілей, мети та

завдань плану. Протягом цього заняття ми вчилися їх визначати.

Підсумок заняття:
Національний план дій на виконання Резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир та безпека» є переліком цілей, заходів та індикаторів їх виконання, основних виконавців, а також містить фінансові джерела їх забезпечення.

Власне НПД є зведеною таблицею, у якій перелічено 5 основних напрямів діяльності, завдання до кожного напряму, показники для оцінювання ступеню виконання завдань із розподілом за роками виконання, конкретні заходи до кожного завдання, організації й інституції, яким доручено виконання кожного заходу, а також джерела фінансування.

Необхідно зазначити, що вагомий внесок у популяризацію Резолюції Ради Безпеки ООН 1325 на міжнародному і національному рівнях роблять міжнародні організації й агенції такі, як ОБСЄ, агенції ООН, НАТО, що створюють і реалізують власні плани дій і підтримують реалізацію національних планів дій у країнах із перехідною демократією та там, де відбуваються збройні конфлікти.

Заняття 1.13. Розробники, виконавці та співвиконавці Національного плану дій із виконання Резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир та безпека»

Мета: представити та обговорити ролі суб'єктів в НПД під час виконання Резолюцій Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир та безпека» в Україні.

План заняття:
1. Провести загальне обговорення процесу створення Національних планів дій на виконання Резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир та безпека».
2. Обговорити в групах важливість залучення всіх виконавців і співвиконавців НПД і обов'язкової участі дівчат і жінок із різних цільових груп до обговорення, планування НПД.
3. Представити рівень залучення національного та місцевого рівня агентів змін, виконавців і співвиконавців, залучення громадянського суспільства.

Нагадайте учасницям/кам тему попереднього заняття зі створення Національних планів дій на виконання Резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир та безпека» і що було зроблено.

Поміркуйте:
Хто відповідає за створення Національного плану дій на виконання Резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир та безпека» на рівні країни, на рівні області, громад?
Хто такі агенти змін? Їх називають актори НПД або зацікавлені сторони.
Спільно з ким потрібно створювати Національний план дій на виконання Резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир та безпека»?
Кого потрібно запросити до участі у координаційній взаємодії та консультаціях із широким колом державних і недержавних зацікавлених сторін?

Представте учасницям та учасникам дві головні тези заняття:
1. Національний план дій із виконання Резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир та безпека» (НПД) – це документ, в якому детально викладено дії, які здійснює уряд спільно з підпорядкованими йому національними агенціями, міністерствами та комітетами (надалі – урядові структури). Створення НПД надає можливість урядовим структурам регіональним, обласним і місцевим організаціям у співпраці з громадянським суспільством та іншими зацікавленими сторонами визначити пріоритети, терміни та орієнтири НПД і, головне, фінансувати його діяльність.
2. Важливим для розробки НПД є залучення дівчат і жінок різних цільових груп (з сіл, вдів, ветеранок, внутрішньо переміщених, жінок і дівчат з інвалідністю та інших груп) на певному етапі конфлікту, у постконфліктний період та на стадії відновлення.

Акторами або виконавцями, співвиконавцями та зацікавленими сторонами Національного плану дій із виконання Резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир та безпека» в Україні (далі – «НПД 1325») в межах їхніх повноважень є:
- Центральні органи виконавчої влади. Міністерство соціальної політики України відповідальне за координацію виконання та узагальнення інформації, звітування за НПД 1325.

- Серед головних виконавців плану дій обов'язково повинні бути інституції сектора безпеки й оборони: Міністерство оборони України та Міністерство внутрішніх справ України, Служба безпеки України. У збройних силах багатьох країн світу, миротворчих місіях ООН, в НАТО вже тривалий час пильну увагу приділяють гендерному інтегруванню, з часом поглиблюють його і деталізують[12];
- Обласні державні адміністрації, Київська міська державна адміністрація, органи місцевого самоврядування, військово-цивільні адміністрації, Державна судова адміністрація України;
- На обласних та місцевих рівнях так само створюють і затверджують плани дій чи заходів на виконання НПД 1325. На виконання Національного плану дій 1325 органам місцевого самоврядування рекомендовано розробляти місцеві плани дій чи заходів.

Роль громадянського суспільства, особливо тих організацій, що створені жінками, які представляють інтереси дівчат і жінок різних цільових груп, є дуже важливою. Зазначені організації так само входять до так званих акторів чи агентів впливу. Їх потрібно залучати до розробки планів дій 1325 на всіх рівнях ухвалення рішень: на рівні села, міста, району, області та національному.

Організації громадянського суспільства (надалі – ОГС) та міжнародні організації, зазначені у переліку органів як співвиконавці виконання різноманітних завдань НПД 1325, передбачених у плані заходів НПД. ОГС та місцеві ініціативні групи, до складу яких входять люди з новоутворених категорій населення, першими задовольняли потреби осіб із груп, які виникли внаслідок конфлікту; отже, вони мають інформацію про потреби цих категорій осіб і добрі робочі стосунки у громадах. Завдяки цьому їхня участь має надважливе значення для успішного виконання запланованих заходів. Окрім того, що зазначені ОГС відстоюють інтереси новоутворених груп населення, вони також розвивають горизонтальні зв'язки між місцевими суб'єктами, відповідальними за виконання своїх частин обласних планів дій, та беруть участь у процесах миробудування як на місцевому, обласному, так і на національному і міжнародному рівнях. Ці ОГС включають Питання порядку денного «Жінки, мир та безпека» до паралельних звітів, які готують відповідно до численних міжнародних документів, учасницею яких є Україна, у тому числі Пекінської декларації та Конвенції.

Пам'ятайте:

- «Актори» або «Актори змін» – це не тільки головні державні структури, які є виконавцями НПД, до акторів змін відносяться ще і розробниками та співвиконавці різного рівня і різного підпорядкування: представниці та представники різних цільових груп, громадських організацій або мереж та коаліцій, органів самоврядування та виконавчої влади та інші особи.
- Важливо, щоб відповідальні особи за реалізацію НПД 1325 володіли знаннями з існуючих міжнародних документів у відповідній сфері, враховували відмінності різних регіонів, потреби та інтереси місцевих громад, інтереси груп жінок і чоловіків, які постраждали внаслідок конфлікту – ВПО, ветеранів і ветеранок, волонтерів і волонтерок, вдів, членів родин тих, хто пропали безвісти чи загинули в бою, тощо.

Вправа «Актори змін»:

1. Запропонуйте учасницям та учасникам знову попрацювати в групах, в яких вони працювали на попередньому занятті за чотирма наріжними каменями Резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир та безпека», до яких вони визначали напрями діяльності.
2. Попросіть групи пригадати ці записи.
3. Кожна з груп до попередньо визначених ними напрямів повинна дописати виконавців і співвиконавців кожного із напрямів (до кожного з напрямів). Напишіть список суб'єктів, які мають бути залучені до процесу розробки та виконання НПД 1325 в Україні (використовуючи список для Практичної вправи 1.8).
4. Обговоріть свої аргументи в групах.
5. Кожна з груп повинна представити свій список і аргументувати його. Обговоріть виконавців і співвиконавців та інших залучених акторів у загальній групі.
6. Використовуйте маркер іншого кольору, щоб виділити на фліпчарті відповідальних суб'єктів для кожної пріоритетної дії. За потреби уточнюйте, роз'яснюйте, видаляйте зі списку або додавайте до нього суб'єктів, щоб максимально його конкретизувати й актуалізувати.

Продемонструйте учасницям/кам НПД 1325 в якому вказано виконавців і співвиконавців кожного із заходів. Кожна зі структур, що вказана як виконавець чи співвиконавець, повинна представити свій відомчий план дій на виконання НПД 1325.

12 Олена Суслова, Інформаційно-методичний збірник для співробітників Міністерства оборони і Генерального штабу України, Інформаційно-консультативний жіночий центр, 2016 рік

Як приклад: Міністерство внутрішніх справ України, Міністерство оборони України, Міністерство освіти і науки України та інші створюють свої власні плани дій, так званні відомчі плани заходів на виконання НПД 1325.

Підсумок заняття:
Виконавцями та співвиконавцями у реалізації НПД 1325 можуть бути різні та одні й ті ж самі структури, які відповідають за впровадження напрямів НПД у своїй сфері (щодо кожного з чотирьох напрямків Резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир та безпека»).
Як приклад: у сфері освіти: у навчальних закладах всіх рівнів і на курсах післядипломної освіти повинні викладати теми за напрямками Резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир та безпека».
Наголосіть, що НПД 1325 затверджується тільки після проведення консультацій і поданих пропозицій від виконавців і співвиконавців, громадських організацій різного спрямування, обласних державних адміністрацій і місцевих органів самоврядування, громадянського суспільства, включаючи участь жінок із різних категорій. Для підготовки пропозицій до НПД 1325 всі актори повинні обговорити спільно пріоритети та напрями діяльності у межах їхніх планів дій 1325. І подібний процес участі в ухваленні рішень для створення НПД 1325 буде обговорено у наступних заняттях.

Заняття 1.14. Від розуміння глобальних і національних до визначення локальних пріоритетів України. Процес локалізації – важлива складова виконання Резолюції 1325

Мета: визначити процес і важливість ухвалення обласних і місцевих планів дій 1325 (надалі – ПД). Надати знання з питань визначення цільових груп, їхніх проблем і викликів для якіснішого створення обласних і місцевих планів дій на виконання Резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир та безпека».

План заняття:
1. Представлення й обговорення з учасницями процесу локалізації Національного плану дій 1325 на виконання Резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир та безпека».
2. Виконання вправи «Створюємо плани дій».
3. На прикладі визначення цільових груп Порядку денного «Жінки, мир та безпека» представити інструменти аналізу для подальшого створення обласних і місцевих планів дій 1325 на виконання НПД Резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир та безпека».

Нагадайте учасницям/кам:
Існують різні рівні створення планів дій 1325 на виконання Резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир та безпека» у кожній країні:
1. Національні плани дій 1325, що ухвалюють уряди країн.
2. Обласні плани дій 1325, що ухвалюють на рівні областей.
3. Місцеві плани дій 1325, що ухвалюють на рівні ОТГ.

На попередніх заняттях зазначалося, що на всіх цих рівнях ухвалюють відповідні цільові програми та плани заходів за різними напрямками: соціальні, освітні, медичні, молодіжні, розвитку спорту, програми з гендерної або сімейної політики.

Поміркуйте:
Чи потрібно враховувати тему Порядку денного «Жінки, мир та безпека» у цільових програмах і планах заходів різного спрямування (програми з освіти, охорони здоров'я, молодіжна програма чи план заходів)? Обґрунтуйте свою відповідь.
Що ви розумієте під терміном «локалізація»?

Локалізація в загальному розумінні цього слова – це припасування, адаптація концепції, політики чи продукту до конкретного місця чи потреб конкретної спільноти.

Локалізація Резолюції РБ ООН 1325 – це процес припасування принципів і наріжних каменів Резолюції РБ ООН 1325 для підтримання миру на місцевому рівні з урахуванням інтересів і потреб жінок. *Цю концепцію розробили в Глобальній мережі жінок-миробудівниць. Її вже впроваджено у понад 20 країнах світу.* Генеральний секретар ООН неодноразово називав її ключовою стратегією для досягнення стійких результатів.

Локалізація Резолюції РБ ООН 1325 – це стратегія, яка ґрунтується на інтересах і потребах людей на місцях, спрямована знизу вгору, спирається на розуміння, що місцева зацікавленість і участь приводять до розробки ефективніших політик та їхнього послідовного впровадження.

Вона уможливлює врахування місцевих інтересів і потреб під час розробки національних, регіональних і міжнародних політик.

Компоненти локалізації:
Компонент 1. Скликання місцевих акторів, розробників, виконавців і співвиконавців і проведення для них навчання з розуміння Порядку денного «Жінки, мир та безпека» та процесу його локалізації. Обов'язковим у цьому компоненті є опис документальної бази, визначення й аналіз проблем і викликів на місцевому рівні (***меппінг***).
Компонент 2. Розробка та ухвалення обласних і місцевих планів дій, норм і політик або положень у планах розвитку. Важливим елементом цього компоненту є розробка стратегії з визначенням цілей, завдань, плану дій, процесом розрахування бюджету, складання кошторису/ бюджету), терміну виконання плану дій 1325.
Компонент 3. Забезпечення впровадження та сталості. Моніторинг впровадження локалізації Резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир та безпека».

Пам'ятайте, що робота із засобами масової інформації, а саме висвітлення у ЗМІ тем Резолюції, важлива на всіх етапах розробки та впровадження ПД.

Пригадайте:
Чому було створено та ухвалено Резолюцію РБ ООН 1325 ЖМБ?
Чому саме дівчата, жінки та діти є найвразливішими групами у разі виникнення збройних конфліктів? Чи ми можемо їх назвати головною цільовою групою, для якої створюють національний план дій і місцеві плани дій?

Отже, для врахування потреб жінок і дівчат із різних цільових груп у подальших діях/заходах їх необхідно запрошувати та включати до усіх груп, комісій, мереж, організацій, що розробляють і створюють плани дій на виконання Резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир та безпека» на місцевому рівні.

Вправа «Цільові групи жінок та виклики, з якими вони стикаються»:

Об'єднайте учасниць у групи (не більше чотирьох груп). Кожна з груп отримає такі завдання:

1. Визначте групи жінок і дівчат, що проживають у вас в громаді або області. Перерахуйте їх до списку (як приклад: жінки репродуктивного віку з інвалідністю, жінки пенсійного віку з інвалідністю, без інвалідності, в селах, в містах, ветеранки, вдови, дівчата з інтернатних закладів чи з багатодітних родин, з числа ВПО, з родин загиблих, дівчата, втягнуті в проституцію, та інші групи дівчат і жінок) чим конкретніше ви опишете групи, тим краще.
2. Поряд із зазначенням кожної групи вкажіть потреби цих цільових груп. Для кращої візуалізації запропонуйте аркуш поділити на дві колонки, в одній з них вкажіть цільову групу, а поряд, з іншого боку, вкажіть потреби та виклики для цієї групи.
3. Для проведення цієї вправи можна використати гру «Світове кафе», в посібнику для фасилітаторок/ів вказано методику проведення цієї вправи. Головне, щоб всі учасниці/ки обмінялися інформацією, додали не враховані цільові групи та зазначили їхні проблеми та виклики.
4. Які з проблем і викликів є загальними для всіх груп (вкажіть ці об'єднуючі проблеми та виклики)
5. Визначте пріоритетні проблеми цих груп.
6. Презентуйте наробки кожної з груп.

Підсумуйте проведену роботу з учасницями/ками:

1. Визначення цільових груп, особливо жінок та дівчат, виокремлення їхніх проблем і викликів, з якими вони стикаються, є дуже важливим процесом для подальшого планування заходів на обласному та місцевому рівнях у межах реалізації Резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир та безпека».
2. Робота в групах показала, що ми не є експертками/ами щодо кожної цільової групи, ми не впевнені, чи правильно зазначили всі проблеми та виклики, що існують у цільових груп, ми не проводили долсідницької роботи з представницями цих цільових груп. Щоби якісно визначити проблеми та виклики, необхідно проводити якісні та кількісні дослідження, збирати статистику й організовувати аналіз всіх зібраних даних.

Інструменти для аналізу потреб цільових груп: опитування, анкетування, спостереження, електронні методи фіксації, аналіз поточної статистичної звітності, проведення фокус-груп, глибинних інтерв'ю, експертних інтерв'ю й аналіз документів.

Аналіз ситуації має передбачати аналіз конфлікту з урахуванням гендерної перспективи. Цей аналіз також повинен включати оцінку загальних умов для виявлення прогалин і потенційних напрямків діяльності, які мають бути пріоритетними у Національному плані дій 1325 на виконання Резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир та безпека». Наскільки це можливо, аналіз ситуації повинен ґрунтуватися на вже розроблених національних стратегіях розвитку, планах і політиках та враховувати їх.

Вправа «Створюємо плани дій»:

1. Об'єднайте учасниць та учасників в групи.
2. Кожна з груп повинна відповісти на таке запитання:
3. Як зробити так, щоби дівчата та жінки з різних цільових груп були залучені до спільної роботи над складанням національного, обласного чи місцевого плану дій 1325 «Жінки, мир та безпека» чи «Молодь, мир та безпека» і виділення для цього відповідних ресурсів?
4. Представте опрацьовані результати кожної із груп.

Підсумуйте роботу в групах:

Важливо, щоб жінок і дівчат з різних цільових груп запрошували до розробки планів дій. Але як це зробити? Ефективним інструментом залучення цільових груп до обговорення розробки та створення НПД або місцевих планів дій 1325 є проведення заходів, на яких вони могли би представити свої потреби та виклики, надали би рекомендації.

Важливим інструментом для цього є створення консультативно-дорадчих органів і організація консультацій, засідань, робочий груп, експертних комісій.

Для розробки НПД чи МПД обов'язково повинні проводитися консультації, експертні засідання, на яких різні групи жінок і дівчат, представники, представниці ОМС, обласних і державних адміністрацій, міжнародні організації могли б обговорювати проблеми та виклики, що існують на шляху реалізації НПД 1325, і надавати відповідні рекомендації. Подібні засідання чи консультації повинні проводитися на рівні громад областей і національному рівні та всередині структур, відомств, агенцій і міністерств.

Підсумок заняття: Заняття було багатогранним, ми вчилися визначати цільові групи, їх проблеми та виклики. Отже, ми вчилися проводити аналіз, познайомилися з інструментами залучення різних акторів/ок до розробки Планів дій 1325.

Внаслідок збройного конфлікту з'явилися такі групи населення (і чоловіки, і жінки): ВПО, ветерани війни люди з інвалідністю, отриманою внаслідок збройного конфлікту, вдови/вдівці та багато інших груп. Потреби, інтереси зазначених та інших груп населення необхідно визнавати та задовольняти з метою забезпечення соціальної згуртованості та безпеки людей, і це є головним завданням Порядку денного «Жінки, мир та безпека».

Підсумок вивчення Модуля 1

Поміркуйте:

- Які теми занять ви би могли запропонувати школам і клубам/гурткам для молоді задля попередження небезпечних ситуацій під час збройного конфлікту?
- Заняття про наслідки збройних конфліктів потрібно проводити спільно з юнками та юнаками? Чи тільки з юнками? Чи тільки з юнаками? Чому?

Нагадайте учасницям перелік тем, що їм вдалося вивчити за час проведених занять модуля № 1.

Проведіть загальне обговорення, ставлячи такі запитання:

Що було цікавим? Що було легким чи складним? Що стало зрозумілішим, і якого висновку дійшли?

Кожна з учасниць повинна надати відповідь на ці запитання.

Почніть підсумовувати те, що ви вивчили та зробили під час ознайомлення з модулем.

Як приклад:

- визначено пріоритети Резолюції РБ ООН 1325 для України та складено список основних суб'єктів взаємодії для реалізації та впровадження Резолюції «Жінки, мир та безпека» чи «Молодь, мир та безпека»;
- осягнуто значного прогресу у розумінні того, як розробити НПД спеціально до умов України на виконання Резолюції РБ ООН 1325.

Попросіть учасниць та учасників продовжити список.

Додатки до Модуля 1

До Заняття 1.1

https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2417919-sufrazistki-zinki-aki-podaruvali-nam-golos-robotu-i-pravo-na-rozlucenna.htm

Суфражистки: жінки, які подарували нам голос, роботу і право на розлучення

ЕММЕЛІН ПАНКХЕРСТ І ДИНАСТІЯ СУФРАЖИСТОК

Засновниця жіночого руху («Ліги за виборчі права жінок») Британії Еммелін Панкхерст була визнана журналом «Тайм» однією зі 100 найвидатніших особистостей двадцятого століття. Мабуть, Еммелін можна вважати засновницею династії суфражисток, адже двоє з п'яти дочок теж займалися жіночими

правами. Боротьба британок за свої права була найяскравішою і водночас найгострішою. Суфражистки влаштовували акції, часто билися з поліцейськими, форми їхньої боротьби навіть сьогодні можна було б трактувати як хуліганство. Саме англійські суфражистки потрапили до в'язниці за те, що вдиралися на офіційну зустріч Черчілля з вимогою дозволити жінкам голосувати. Еммелін Панкхерст, крім іншого, проводила публічні лекції в різних куточках Англії. Відомо, що на мітинг за громадянські права в Гайд-парку в центрі Лондона послухати Панкхерст зібралося близько пів мільйона осіб.

У 1914 році, з початком Першої світової війни, члени жіночої ліги припинили протести до закінчення війни. За призовом Панкхерст усі їхні сили були спрямовані на забезпечення перемоги. Вони працювали так самовіддано, що здавалося, вже ні у кого не виникало сумнівів щодо відповідальності і громадянської зрілості жінок. У 1918 році діяльність Еммелін Панкхерст мала успіх. Актом про народне представництво жінки, що досягли 30 років, отримали право голосувати. За десять років, Актом від 1928 року, віковий ценз було знижено до 21 року. Того самого року Еммелін померла, на її похорон зібралися кілька тисяч людей, одягнених у прапори жіночої ліги. Після смерті прем'єри Англії ставили її в один ряд із Жан-Жаком Руссо і Мартіном Лютером Кінгом.

ДЕНЬ НАРОДЖЕННЯ СЬЮЗЕН ЕНТОНІ СТАВ У США ДНЕМ ЖІНОЧОГО ВИБОРЧОГО ПРАВА

Ключовою особою американського жіночого руху була Сьюзен Ентоні. У 1872 році у день голосування за президента мила дама прийшла до виборчої дільниці, з впевненим виглядом взяла бюлетень. Онімілі члени комісії, що не повірили в таку нечувану нахабність, вихопили у неї бюлетень останньої миті.

Даму заарештували. Це була Ентоні, а до ухвалення поправки про право жінок голосувати залишалося майже 50 років. Напевно, ця акція стала безпрограшною, якщо сьогодні про це знає кожна американська школярка. Але до отримання самого виборчого права американки йшли дуже довго. Ентоні нескінченно їздить країною з лекціями, створює громадські організації, видає газету «Революція». Вона хоч і стала автором Дев'ятнадцятої поправки про жіноче виборче право, але не дочекалася її ухвалення. Але вона добилася змін у становищі жінок (так, за її життя кількість жінок-учнів вищих навчальних закладів США зросла з 0 до 36 тисяч) і могла сказати за два роки до смерті: «Світ ще ніколи не бачив більшої революції, ніж у жіночій сфері протягом цих п'ятдесяти років».

ЕЛІС ПОЛ: ПОПРАВКА ДО КОНСТИТУЦІЇ ЦІНОЮ ТЮРЕМНОГО УВ'ЯЗНЕННЯ

Ухвалення Дев'ятнадцятої поправки до Конституції пов'язують із ім'ям Еліс Пол. Американки від самого початку якось інтуїтивно використовували всі правила лобіювання, проводячи колосальну просвітницьку роботу у всіх штатах, але часто йшли слідами британського руху суфражисток, повторюючи їхні форми протесту. Коли мирні зусилля суфражисток із лобіювання виявилися безрезультатними, Пол та її колеги сформували у 1916 році «Національну жіночу партію», де ввели методи, частину з яких використовує рух за виборчі права у Британії, – демонстрації, паради, масові мітинги, пікети біля Білого дому і голодування. Всі дії висвітлювали у публікаціях щотижневої газети «Суфражистки».

В'язниця, де на знак протесту Пол влаштувала голодування і звідки її потім перевели до психіатричного відділення лікарні, у поєднанні з демонстраціями та супутнім висвітленням у пресі – все це тиснуло на адміністрацію Вільсона. У січні 1918 року Вільсон оголосив, що жіноче виборче право – це необхідний захід. У 1920 році було ухвалено дев'ятнадцяту поправка до Конституції США.

ФРАНЦІЯ І ПРАВО НА РОЗЛУЧЕННЯ

Ім'ям французької письменниці та журналістки Олімпії Де Гуж названо одну з паризьких площ і кілька французьких шкіл. Францію ледве можна вважати батьківщиною жіночого руху, але ця країна гідно оцінила зусилля Олімпії.

Де Гуж однією з перших закликала до встановлення права на розлучення, що зрештою було декретировано. Вона виступала за права незаконнонароджених дітей, за створення пологових будинків, національних майстерень для безробітних і нічліжок для бездомних. Була автором «Декларації прав жінки і громадянки», відхиленої Національним конвентом (1791).

УКРАЇНА ПОЧАТКУ XX СТОЛІТТЯ І 60 ТИСЯЧ ЇЇ ФЕМІНІСТОК

Жіночий рух, всупереч чуткам, не був розрізненим і суто національним. Феміністки Європи, Канади й Америки спілкувалися, обмінювалися ідеями. Ідеї жіночої гідності та рівноправності поширювалися всупереч усім кордонам, а українки були до нього дуже сприйнятливі.

Марія Вілінська (Марко Вовчок) володіла десятьма мовами. Вона видавала журнал, що був покликаний

допомагати інтелігентним жінкам, у ньому піднімали питання емансипації. У 1871 році вийшло 12 номерів видання, а у 1872 – 5. «Мене дуже тепер хвилює, скільки могли б зробити жінки, дочки і дружини священників, і вони нічого не роблять», – писала Марія Вілінська. Леся Українка та Ольга Кобилянська не були учасницями руху, але їхні погляди, листи та їхні героїні дають право називати їх феміністками.

В Україні є своя історія жіночого руху, свої організації, які боролися за право доступу жінок до вищої освіти. Було товариство захисту прав працюючих жінок, союзи та гуртки українок, які відстоювали ідеї жіночого рівноправ'я ще у XIX столітті. А Союз Українок, заснований жінками Західної України, нараховував 60 тисяч членкинь.

До Заняття 1.5

Резолюції Ради Безпеки ООН, з яких складається Порядок денний «Жінки, мир та безпека»

Огляд Резолюцій Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир та безпека» гендерно чутливі процеси встановлення миру, підтримання миру, миробудування[13]		
Рік ухвалення	**Резолюція**	**Елементи**
2000	1325	Визнає важливість участі жінок і включення гендерних перспектив у мирні переговори, гуманітарне планування, миротворчі операції, постконфліктне миробудування й управління.
2008	1820	Перша резолюція Ради Безпеки ООН, яка визнає сексуальне насильство тактикою ведення війни, коли його систематично застосовують для досягнення військових чи політичних цілей, або коли воно має ситуативний характер і породжене культурою безкарності. Визначає сексуальне насильство як питання міжнародного миру та безпеки, що вимагає заходів безпеки. Визнає, що сексуальне насильство може загострювати ситуацію збройного конфлікту та перешкоджати відновленню миру та безпеки. Зазначає, що зґвалтування й інші форми сексуального насильства можуть становити військовий злочин, злочин проти людства або сприяти вчиненню актів щодо геноциду.
2009	1888	Підсилює Резолюцію Ради Безпеки ООН 1820 шляхом визначення лідерства, залучення досвіду та вдосконалення координації між зацікавленими сторонами, залученими до боротьби з сексуальним насильством, пов'язаним із конфліктом.
2009	1889	Наголошує на необхідності активізувати виконання та посилити контроль за виконанням Резолюції Ради безпеки ООН 1325; Містить заклик щодо встановлення глобальних показників виконання Порядку денного «Жінки, мир та безпека»; Підкреслює необхідність збільшення участі жінок; Підсилює заклики до врахування гендерної проблематики у всіх процесах ухвалення рішень, особливо на ранніх стадіях постконфліктного миробудування.

13 Адаптовано з публікації UN Women, Peace and Security, Global Norms and Standards [ООН Жінки, «Жінки, мир, безпека, світові норми та стандарти»]. Див. більш докладно на: http://www.unwomen.org/en/what-we-do/peace-and– security/global-norms-and-standards#sthash.MXJTN3NJ.dpuf

2010	1960	Передбачає систему відповідальності за припинення сексуального насильства, пов'язаного зі збройним конфліктом; Передбачає вимогу щодо надання списків винуватців і щорічні звіти щодо сторін, які підозрюють у вчиненні сексуального насильства або відповідають за вчинення такого злочину; Передбачає стратегічний, скоординований і своєчасний збір інформації та проведення брифінгів для Ради Безпеки ООН щодо сексуального насильства, пов'язаного з конфліктами; Закликає країни визначити конкретні зобов'язання щодо вирішення цієї проблеми та терміни їхнього виконання.
2013	2106	Деталізує попередні резолюції з цієї теми, підкреслюючи, що всі суб'єкти, у тому числі не лише Рада Безпеки ООН та сторони збройного конфлікту, але й усі держави-члени та структури Організації Об'єднаних Націй зобов'язані докласти більше зусиль для реалізації попередніх резолюцій і боротьби з безкарністю за скоєння таких злочинів.
2013	2122	Встановлює посилені заходи, що дають змогу жінкам брати участь у розв'язанні конфліктів та відновленні після конфлікту; Покладає відповідальність на Раду Безпеки ООН, Організацію Об'єднаних Націй, регіональні організації та держави-члени ООН за усунення перешкод, створення можливостей для жінок та їхнього залучення до процесів ухвалення рішень. Визначає, що гендерна рівність і розширення прав і можливостей жінок мають вирішальне значення для досягнення міжнародного миру та безпеки, підкреслюючи, що розширення можливостей жінок значною мірою сприяє стабілізації суспільства, яке виходить із ситуації конфлікту; Передбачає дорожню карту та пропонує забезпечити: • підготовку та розгортання технічних експертів для миротворчих місій і посередницьких груп ООН, що надають підтримку у мирних переговорах; • покращення доступу до актуальної інформації й аналізу впливу конфлікту на жінок та участі жінок у розв'язанні конфліктів; • посилення зобов'язань щодо консультування чи безпосереднього залучення жінок до мирних переговорів. Підкреслює необхідність гуманітарної допомоги для забезпечення доступу до всього спектра послуг охорони сексуального та репродуктивного здоров'я, в тому числі у випадках вагітності внаслідок зґвалтування.

Резолюції Ради Безпеки ООН «Жінки, мир та безпека». Основні суб'єкти для впровадження		
Резолюція	**Елементи**	**Основні суб'єкти**
1325	Участь жінок у мирних переговорах, гуманітарному плануванні, миротворчих операціях, постконфліктному миробудуванні та управлінні.	
1820	Сексуальне насильство як тактика ведення війни та питання міжнародного миру та безпеки, що вимагає заходів реагування на загрози безпеці. Сексуальне насильство продовжує насильство і є військовим злочином, злочином проти людства або актом геноциду.	
1888	Підсилює Резолюцію Ради Безпеки ООН 1820 шляхом визначення лідерства, залучення досвіду та вдосконалення координації між зацікавленими сторонами, залученими до боротьби з сексуальним насильством, пов'язаним з конфліктом.	
1889	Передбачає активізацію виконання та посилює контроль за виконанням резолюції 1325 за допомогою глобальних показників, підкреслює необхідність збільшення участі жінок, особливо на етапі відновлення та на ранніх стадіях постконфліктного миробудування.	
1960	Передбачає створення Канцелярії Спеціального представника Генерального секретаря ООН з питань сексуального насильства за умов конфлікту. Закликає щороку надавати Генеральному секретарю ООН списки з іменами ймовірних винуватців скоєння насильства.	
2106	Підкреслює, що всі суб'єкти, а не лише Рада Безпеки ООН та сторони збройного конфлікту, а також усі держави-члени та структури Організації Об'єднаних Націй, зобов'язані докласти більше зусиль для реалізації попередніх резолюцій і боротьби з безкарністю за скоєння таких злочинів.	
2122	Зобов'язує Раду Безпеки ООН, Організацію Об'єднаних Націй, регіональні організації та держави-члени ООН забезпечити залучення жінок до процесів ухвалення рішень і до мирних перемовин. Підкреслює, що гендерна рівність є необхідною умовою досягнення міжнародного миру та безпеки, та що розширення економічних можливостей жінок сприяє стабілізації суспільств постконфліктних країн. Підкреслює необхідність надання послуг охорони здоров'я жінкам у постконфліктний період, а також забезпечення гендерно орієнтованих механізмів правосуддя перехідного періоду та відшкодування завданої шкоди.	

Резолюція РБ ООН 1325: Пріоритетні питання та основні суб'єкти		
Пріоритетне питання	**Положення**	**Основні суб'єкти**
Участь	• Стимулювати повноцінну участь жінок у всіх аспектах процесів досягнення миру й безпеки, у тому числі як посередниць у мирних переговорах; • Запровадити заходи, спрямовані на захист та повагу прав жінок під час реалізації мирних угод та у конституції/законодавстві; • Збільшити кількість жінок на всіх рівнях ухвалення рішень, у тому числі під час виборчих процесів і в органах управління.	
Захист	• Визнати та враховувати особливий вплив, який спричиняє військовий конфлікт на жінок і дівчат; • Запровадити заходи реагування правоохоронних органів і системи правосуддя, спрямовані на задоволення потреб у безпеці жінок, особливо з числа ВПО та біженців; • Включення гендерного компоненту до заходів, спрямованих на роззброєння, демобілізацію та реінтеграцію; • Забезпечити захист жінок і дівчат від гендерно зумовленого насильства – фізичного, сексуального, психологічного, економічного, соціально-культурного – під час конфліктів та у постконфліктний період.	
Запобігання	• Забезпечити врахування гендерних аспектів у реформі сектора безпеки та поліції; • Забезпечити врахування гендерних аспектів у реформі сектора юстиції, • підтримку прав жінок у неформальних процесах розв'язання спорів у громадах; • Включати й аналізувати гендерно чутливі індикатори до системи моніторингу раннього попередження конфліктів та інших механізмів моніторингу виникнення криз; • Забезпечити планування • зменшення ризиків природних лих із урахуванням гендерних аспектів.	
Побудова миру	• Збільшити участь жінок у всіх сферах постконфліктного планування, включаючи відновлення економіки; • Інвестувати кошти у розширення прав і можливостей жінок і забезпечення гендерної рівності за допомогою гендерно орієнтованого бюджетування; • Включати визначені порушення, вчинені щодо жінок, до заходів перехідного правосуддя та шляхом комплексних гендерно-чутливих • заходів відшкодування шкоди.	

До Заняття 1.8
Конвенція CEDAW та Резолюція РБ ООН 1325. Синергія між ними

Конвенція CEDAW та Резолюція РБ ООН 1325: Спільні моменти та початкові точки		
СТАТТЯ РРБ ООН 1325	ВІДПОВІДАЛЬНА СТОРОНА ЗА РРБ ООН 1325	СТАТТЯ КОНВЕНЦІЇ/ЗАГАЛЬНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
1. ***Закликає*** держави-члени ООН *забезпечити збільшення представництва* жінок на всіх рівнях ухвалення рішень у національних, регіональних та міжнародних інститутах та механізмах запобігання, врегулювання та розв'язання конфліктів	Уряди держав-членів ООН	Стаття 7, 8/Заг. рек. 23: Вжиття спеціальних заходів, таких як квоти та резервування місць для забезпечення щонайменше «критичної маси» жінок (30-35%) у політичних процесах на національному та міжнародному рівнях. Стаття 3, 4: Вжиття таких заходів, як збільшення ресурсів, спеціальне навчання й освіта та інші кроки, щоб компенсувати минулу дискримінацію та пришвидшити рівність жінок на практиці. Стаття 5: Вжиття спеціальних заходів для викорінення соціальних і культурних моделей поведінки, що створюють для жінок несприятливі умови. Заг. рек. 3/23: Проведення просвітницьких та інформаційних кампаній, спрямованих на боротьбу зі стереотипами та упередженнями, що перешкоджають участі жінок суспільно-політичному житті. Стаття 7/Заг. рек. 23/Заг. рек. 30: Консультування з жіночими групами щодо розробки та впровадження будь-яких політик і програм. Заг. рек. 30: Включати жінок до переговорних процесів і посередницької діяльності як делегатів, у тому числі на вищих рівнях; забезпечити, щоб законодавчі, виконавчі, адміністративні та інші нормативні акти не обмежували участі жінок у запобіганні, врегулюванні та розв'язанні конфліктів і забезпечувати рівне представництво жінок на всіх рівнях ухвалення рішень у національних інституціях та механізмах, включаючи збройні сили, поліцію, установи юстиції та механізми правосуддя перехідного періоду (судові та несудові), що займаються розглядом злочинів, вчинених під час конфлікту. Посилювати та підтримувати формальні та неформальні зусилля жінок з попередження конфліктів. Також див. нижче РРБ ООН 1325, ст. 8
2. ***Закликає*** Генерального секретаря ООН впровадити його стратегічний план дій (A/49/587), у якому пропонують *активізувати участь* жінок на рівнях ухвалення рішень у розв'язанні конфліктів і мирних процесах	Генеральний секретар та система ООН	Див. вище РРБ ООН 1325, ст. 1

3. ***Наполегливо пропонує*** Генеральному секретареві ООН *призначати більше жінок на посади спеціальних представників і посланців* і доручати їм виконання місій добрих послуг[14] від його імені, і у зв'язку з цим закликає держави-члени ООН представляти Генеральному секретарю ООН кандидатури для включення до регулярно оновлюваного централізованого Списку	Генеральний секретар та система ООН; Уряди держав-членів ООН – подавати кандидатури на високі посади	Див. вище РРБ ООН 1325, ст. 1
4. ***Наполегливо пропонує*** і Генеральному секретареві ООН домагатися *розширення ролі і внеску жінок у рамках польових операцій Організації Об'єднаних Націй*, і особливо серед військових спостерігачів, цивільного поліцейського персоналу, співробітниць із питань прав людини і гуманітарного персоналу	Генеральний секретар та система ООН, структури ООН на місцях, особливо там, де жінки традиційно недостатньо представлені	Див. вище РРБ ООН 1325, ст. 1 Стаття 8/Заг. рек. 23: Забезпечення присутності критичної маси жінок на всіх рівнях та у всіх сферах міжнародних справ, включаючи економічні та військові питання, як у багатосторонній, так і в двосторонній дипломатії, а також в офіційних делегаціях на міжнародних та регіональних конференціях. Заг. рек. 23: Використовувати правові та інші заходи, включаючи спеціальні тимчасові заходи; вжити конкретних заходів для забезпечення кращої гендерної збалансованості складу усіх органів Організації Об'єднаних Націй; збирати дані про відсоток жінок, які працюють у службі закордонних справ, які беруть участь у міжнародному представництві, включаючи участь в урядових делегаціях на міжнародних конференціях та кандидатури на виконання функцій у діяльності з підтриманні миру чи розв'язання конфліктів та керівні ролі у відповідному секторі. Заг. рек. 30: Використання гендерно чутливих практик (наприклад, використання жінок-поліцейських) для розслідування порушень під час та після конфлікту та інших.
5. ***Виражає*** свою готовність *включити гендерну перспективу в операції з підтримання миру* та настійливо закликає Генерального секретаря ООН забезпечити включення, за необхідності, *гендерного компонента до польових операцій*	Генеральний секретар ООН і система ООН, у всіх сферах та на всіх етапах конфлікту	Див. вище РРБ ООН 1325, ст. 1 та 4

14 Це поняття з дипломатії і позначає посередництво.

6. ***Просить*** Генерального секретаря ООН надати *державам-членам ООН керівні вказівки щодо підготовки та матеріали стосовно захисту, прав і особливих потреб жінок, а також щодо значення залучення жінок до всіх заходів із підтримки миру і миробудування*, пропонує державам-членам ООН включати ці елементи, а також підготовку з питань усвідомлення проблеми ВІЛ/СНІД в їхні національні програми підготовки військового та цивільного поліцейського персоналу перед розгортанням і просить далі Генерального секретаря ООН забезпечити отримання аналогічної підготовки цивільним персоналом операцій з підтримання миру	Генеральний секретар та система ООН, військовий і цивільний персоналу миротворчих операцій; держави-члени, уряди цих держав, військовий і цивільний персонал підтримки миротворчих операцій	Див. вище РРБ ООН 1325, ст. 1 та 4
7. ***Наполегливо закликає*** держави-члени ООН розширювати свою добровільну *фінансову і логістичну підтримку зусиль з підготовки персоналу* з урахуванням гендерних аспектів, включаючи зусилля, що докладають відповідні фонди та програми, в тому числі Структура Організації Об'єднаних Націй із питань гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок і Дитячий фонд ЮНІСЕФ Організації Об'єднаних Націй та Управління Верховного комісара Організації Об'єднаних Націй у справах біженців та інші відповідні органи	Держави-члени та уряди (за підтримки) ООН Жінки, ЮНІСЕФ, УВКБ ООН	Див. вище РРБ ООН 1325, ст. 1 та 4
8. ***Закликає*** всіх суб'єктів взаємодії *під час узгодження та здійснення мирних угод застосовувати підхід, заснований на врахуванні гендерних аспектів*, у тому числі, серед іншого:	Усі суб'єкти, задіяні у переговорних процесах щодо мирних угод та їхньої реалізації та в усьому спектрі заходів,	Див. РРБ 1325, Статті 1 та 11. Ст. 15: Визнати за жінками рівність із чоловіками перед законом, у тому числі рівні права під час укладання договорів і управління майном. Ст. 16: Забезпечити рівність між жінками та чоловіками в питаннях шлюбу та сімейних стосунків. Ст. 13: Забезпечити рівність між жінками та чоловіками в усіх сферах економічного та соціального життя.

а) особливих потреб жінок і дівчат в ході репатріації і *розселення, а також у тому, що стосується реабілітації, реінтеграції і постконфліктного відновлення*; б) заходів, *спрямованих на підтримку місцевих мирних ініціатив*, висунутих жінками, і місцевих процесів врегулювання конфліктів і на залучення жінок в діяльність усіх механізмів здійснення мирних угод; с) заходів, що забезпечують *захист і повагу прав людини жінок і дівчат*, особливо в тому, що *стосується конституції, виборчої системи і діяльності поліції і судових органів*	спрямованих на відновлення, відбудову, розвиток	Ст. 11: Ліквідувати дискримінацію щодо жінок у сфері зайнятості. Ст. 14: Враховувати особливі проблеми, з якими стикаються жінки, які проживають у сільській місцевості, а також значну роль, яку вони відіграють у забезпеченні економічного добробуту своїх сімей; забезпечувати жінкам право на отримання всіх видів підготовки та формальної та неформальної освіти, включаючи функціональну грамотність; забезпечити жінкам право користуватися належними умовами життя, особливо житловими умовами, санітарними послугами, водозабезпеченням, транспортом і засобами зв'язку; забезпечити жінкам рівне ставлення у земельних реформах та програмах переселення, доступ до кредитів і позик, відповідних технологій; забезпечити доступ сільських жінок до відповідного медичного обслуговування, включаючи послуги репродуктивного здоров'я; забезпечити сільським жінкам право на участь в опрацюванні та здійсненні планів розвитку на всіх рівнях та участь в усіх видах колективної діяльності. Ст. 7: Забезпечити жінкам право брати участь у формуванні та здійсненні політики уряду. Ст. 10: Ліквідувати дискримінацію щодо жінок, з тим щоб забезпечити їм рівні права з чоловіками в галузі освіти. Ст. 12: Ліквідувати дискримінацію щодо жінок у галузі охорони здоров'я, в тому числі доступ до планування розміру сім'ї та репродуктивних медичних послуг. Заг. рек. 6: Створити або зміцнити національні механізми, а також інститути та процедури, на високому урядовому рівні і з відповідними ресурсами, зобов'язаннями й повноваженнями з метою: надання консультативних послуг щодо впливу всієї політики уряду на становище жінок, відстеження становища жінок та забезпечення формування політики і стратегій для ліквідації дискримінації; забезпечити підтримку врахування гендерної проблематики в усіх урядових структурах. Заг. рек. 18: Впровадити спеціальні заходи для забезпечення рівного доступу жінок з інвалідністю до медичних послуг. Заг. рек. 24: Забезпечити під час надання медичних послуг врахування потреб жінок з інвалідністю і повагу до їхніх прав людини та гідності; включити гендерну перспективу в політику охорони здоров'я і провести широкі консультації з жіночими групами. Заг. рек. 30: Забезпечити гендерну рівність у конституційній реформі та інших законодавчих реформах; забезпечити механізми перехідного правосуддя, що гарантують доступ жінок до правосуддя; визнати певні несприятливі умови, з якими стикаються жінки щодо права на спадщину та землю у постконфліктних ситуаціях;

		Забезпечити рівну участь жінок на всіх етапах роззброєння, демобілізації; сприяти політичним правам жінок, включаючи балотування та голосування на виборах.
9. ***Закликає*** всі сторони збройних конфліктів *повною мірою дотримуватися міжнародно-правових норм, які застосовують до прав і захисту жінок і дівчат як цивільних осіб*, зокрема зобов'язань, які застосовують до них згідно з *Женевськими конвенціями* 1949 року та Додатковими протоколами до них 1977 року, *Конвенцією про біженців* 1951 року і Протоколом до неї 1967 року, *Конвенцією про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок* від 1979 р. та Факультативним протоколом до неї 1999 року та *Конвенцією Організації Об'єднаних Націй про права дитини* 1989 року і двома Факультативними протоколами до неї від 25 травня 2000 року, і враховувати відповідні положення *Римського статуту* Міжнародного кримінального суду	Усі сторони збройного конфлікту (збройні сили, повстанці, воєнізовані формування) Країни, що приймають біженців Держави, які ратифікували Конвенцію CEDAW та Факультативний протокол, Конвенцію про права дітей та два факультативних протоколи Держави, які підписали Римський статут	Заг. рек. 30: У всіх кризових ситуаціях, чи то збройний конфлікт неміжнародного чи міжнародного характеру, надзвичайні ситуації державного характеру або іноземна окупація чи інші ситуації, що викликають занепокоєння, такі як політичні заворушення, права жінок гарантується міжнародно-правовими нормами, що передбачають додаткові засоби захисту відповідно до Конвенції та міжнародного гуманітарного права, законодавства про біженців та кримінального права.
10. ***Закликає*** всі сторони збройних конфліктів вживати спеціальні заходи для *захисту жінок і дівчат від насильства за ознакою статі*, особливо від зґвалтування й інших форм сексуальної наруги та всіх інших форм насильства у ситуаціях збройного конфлікту	Усі сторони збройного конфлікту (збройні сили, повстанці, воєнізовані формування)	Див. вище РРБ ООН 1325, ст. 1. Також див. нижче РРБ ООН 1325, ст. 11. Заг. рек. 19: Забезпечити збір даних про масштаби, причини, наслідки насильства й ефективні заходи щодо запобігання та ліквідації насильства Заг. рек. 19: Вжити всіх правових та інших заходів, необхідних для забезпечення ефективного захисту жінок від гендерно зумовленого насильства, включаючи законодавство, яке передбачає карні санкції, заходи захисту такі, як притулки і консультування, а також превентивні заходи. Заг. рек. 30: Створити системи раннього попередження та запровадити заходи безпеки, орієнтовані на жінок, для запобігання ескалації гендерно зумовленого насильства й інших порушень прав жінок; розглянути гендерно диференційований вплив заходів міжнародного передання зброї, особливо стрілецької та незаконної зброї; прийняти комплексну гендерно чутливу та правозахисну міграційну політику, яка забезпечує попередження ризиків торгівлі людьми стосовно жінок і дівчат із районів, що постраждали внаслідок конфлікту.

11. ***Наголошує***, що всі держави несуть відповідальність за те, щоб *покласти край безкарності* і притягти до відповідальності осіб, винних у геноциді, злочинах проти людства і військових злочинах, включаючи злочини, пов'язані з сексуальним насильством щодо жінок і дівчат і в зв'язку з цим наголошує на необхідності забезпечення того, щоб, коли це можливо, на ці злочини не поширювалася дія положень про амністію	Уряди всіх держав Усі суб'єкти, задіяні у *переговорних процесах* щодо мирних угод та їхньої *реалізації* (Система правосуддя)	Див. вище РРБ ООН 1325, ст. 8. Стаття 15/Заг. рек. 21: Забезпечити рівний доступ до правосуддя. Заг. рек. 19: Передбачити заходи захисту для осіб, які постраждали від насильства, і осіб, які знаходяться в групі ризику, а також забезпечити доступність таких заходів для сільських жінок і жінок, які проживають у віддалених громадах; вживати превентивних та каральних заходів для подолання торгівлі людьми та сексуальної експлуатації; провести гендерно чутливе навчання з питань насильства щодо жінок для працівників судових і правоохоронних органів та державних службовців. Заг. рек. 30: Забезпечити доступ жінок і дівчат до правосуддя; прийняти гендерно чутливі процедури розслідування щодо випадків сексуального та гендерно обумовленого насильства; провести навчання з урахуванням гендерних аспектів і прийняти кодекси поведінки та протоколи для міліції, військових, у тому числі миротворців; забезпечити проведення тренінгів, спрямованих на зміцнення потенціалу працівників судових органів, у тому числі щодо механізмів правосуддя перехідного періоду, з метою забезпечення їхньої незалежності, неупередженості та доброчесності.
12. ***Закликає*** всі сторони збройних конфліктів *поважати цивільний і гуманітарний характер таборів і поселень біженців і враховувати особливі потреби жінок і дівчат*, у тому числі під час їхнього проєктування, і посилається на свою Резолюцію Ради Безпеки ООН 1208 (1998) від 19 листопада 1998 року	Усі сторони збройного конфлікту Національна поліція та військовослужбовці	Заг. рек. 24: Приділяти особливу увагу потребам сфери охорони здоров'я та правам жінок, що належать до уразливих і соціально незахищених груп, включаючи біженців та ВПО, дівчат і жінок похилого віку; забезпечити належний захист і медичні послуги, включаючи лікування психологічної травми та надання психологічних консультацій, жінкам, що опинилися у ситуаціях збройного конфлікту, та біженкам; надавати інформацію та послуги щодо сексуального здоров'я жінкам і дівчатам, включаючи тих, хто став жертвою торгівлі людьми. Стаття 12 Забезпечити відповідні послуги жінкам у період вагітності та пологів і у післяпологовий період; забезпечити повноцінне харчування під час вагітності та лактації. Заг. рек. 15: Приділяти особливу увагу правам і потребам жінок і дітей, а також чинникам, що стосуються репродуктивної ролі жінок та їхнього підлеглого становища у суспільстві, що робить їх особливо уразливими до ВІЛ/СНІД; поширювати інформацію про ВІЛ/СНІД, особливо серед жінок та дітей, та про наслідки для них. Заг. рек. 30: Враховувати певні ризики й особливі потреби різних груп жінок із числа внутрішньо переміщених осіб і біженців, які зазнають множинних і перехресних форм дискримінації, а також жінок із інвалідністю, жінок похилого віку, дівчат, вдов, жінок, які очолюють домогосподарства, вагітних жінок, жінок,

		які живуть з ВІЛ/СНІД, сільських жінок, представниць корінних народів, жінок, що належать до етнічних, національних, сексуальних чи релігійних меншин, а також правозахисниць.
13. ***Рекомендує*** всім тим, хто задіяний у *плануванні програм роззброєння, демобілізації та реінтеграції, враховувати різні потреби колишніх учасниць бойових дій жіночої і чоловічої статі* та брати до уваги потреби їхніх утриманців.	Усі ті, хто задіяний у плануванні та реалізації програм роззброєння, демобілізації та реінтеграції	Див. вище РРБ ООН 1325, ст. 8
14. ***Підтверджує*** свою готовність враховувати, кожного разу коли вживають заходів щодо статті 41 Статуту Організації Об'єднаних Націй, *їхні потенційні наслідки для цивільного населення*, беручи до уваги особливі потреби жінок і дівчат, аби передбачити відповідні гуманітарні виключення	Рада Безпеки, держави-члени	Див. вище РРБ ООН 1325, ст. 12
15. ***Висловлює*** свою готовність забезпечити, щоб *місії Ради Безпеки враховували гендерні міркування і права жінок*, у тому числі шляхом проведення консультацій з місцевими та міжнародними жіночими групами	Рада Безпеки, держави-члени, спостерігачі та інші особи, задіяні у місії	Див. вище РРБ ООН 1325, ст. 1 Також див. вище РРБ ООН 1325, ст. 8
16. ***Просить*** Генерального секретаря ООН *провести дослідження щодо впливу збройних конфліктів на жінок і дівчат, щодо ролі жінок у побудові миру та щодо гендерних аспектів мирних процесів і вирішення конфліктів*, а також просить його представити Раді Безпеки ООН доповідь про результати цього дослідження та надати його всім державам-членам ООН.	Генеральний секретар ООН, Рада Безпеки ООН, держави-члени ООН	*Women, War and Peace: The Independent Experts' Assessment on the Impact of Armed Conflict on Women and Women's Role in Peace-building* [Жінки, війна і мир: оцінка незалежних експертів щодо впливу збройного конфлікту на жінок та роль жінок у побудові миру] © [2002] UNIFEM

17. ***Просить*** Генерального секретаря ООН включати у відповідних випадках до своїх доповідей Раді Безпеки інформацію про *хід реалізації заходів із забезпечення врахування гендерної проблематики під час проведення місій із підтримання миру* та про всі інші аспекти, що стосуються жінок і дівчат.	Генеральний секретар ООН, польові місії ООН та місії з підтримання миру ООН	Див. вище РРБ ООН 1325, ст. 4
18. ***Постановляє*** *продовжувати активно займатися* цим питанням	Рада Безпеки ООН, Генеральна Асамблея ООН	

МОДУЛЬ 2:
УЧАСТЬ

Ключова ідея: Участь жінок у прийнятті рішень на всіх рівнях є центральним аспектом у досягненні стабільності та безпеки

Тема модуля 2: Участь жінок і дівчат у процесі ухвалення рішень щодо миробудування, відновлення, захисту та запобігання конфліктам.

Мета модуля 2: надати знання щодо важливості участі жінок і дівчат у процесах ухвалення рішень на національному та місцевому рівнях для досягнення миру в Україні.

Очікувані результати Модуля 2:
- розуміння важливості участі жінок у процесі ухвалення рішень;
- розуміння різних способів залучення жінок і дівчат до участі у процесі розбудови миру, протидії конфліктам на національному та місцевому рівнях;
- жінки та дівчата володіють інструментами, які можна використовувати, аби покращити їхню участь у процесі ухвалення рішень, особливо з низових цільових груп і в громадах, де відбувався/відбувається збройний конфлікт.

Знання:
- про важливість участі жінок у процесі ухвалення рішень для утвердження демократії та миру;
- знання про досвід жінок у процесі ухвалення рішень у різних сферах життя з акцентом на миробудування;
- про наріжний камінь Резолюції РБ ООН № 1325 «Участь», як наскрізний елемент для виконання всіх зобов'язань Порядку денного ЖМБ.

Уміння та навички:
- уміння аналізувати міжнародний і національний досвід участі жінок і дівчат у процесі ухвалення рішень;
- уміння планування заходів для активного залучення жінок до участі в ухваленні рішень, миробудування та побудови демократичного, гендерночутливого управління;
- лідерські навички для більш активної участі у процесах ухвалення рішень на різних рівнях миробудування.

Гендерна рівність є самоціллю. Вона є передумовою для подолання бідності, сприяння сталому розвитку та впровадження ефективного управління в будь-якій країні.

– Генеральний секретар ООН Кофі Аннан

Матеріали: дошка, фліпчарти, кольорові маркери, роздатковий матеріал і матеріали для занять, проєктор та екран.

Додаткові матеріали до навчального пакета ЖМБ («Жінки, мир та безпека»), Модуль 2:
- плакат «Жінки в політиці», 2021 р.;
- плакат «Гендерний склад ВРУ у 1990-2020 роках», 2020 р.;
- плакат «Скільки жінок в українській владі», 2018 р.;
- Резолюція Ради Безпеки ООН 1325.
- НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЛАН ДІЙ із виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир та безпека» на період до 2025 року. Затверджено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2020 р. № 1544-р. Аналіз проблеми.
- Опис відеоматеріалів «Жінки – ключ до миру» з посиланнями на ролики на Ютубі.

Цільова аудиторія: Модуль 2 можна використовувати для освіти дівчат і хлопців, юнок та юнаків, викладачів/ок, тренерів/ок, фасилітаторів/ок, які працюють у темі миробудування та впровадження Порядку денного «Жінки, мир та безпека» на рівні громад, у громадських організаціях для дітей та молоді, молодіжних клубах і навчальних закладах.

Заняття 2.1. Залучення жінок до участі в ухваленні рішень. Виклики, з якими вони стикаються

Мета: надати знання з існуючих викликів для жінок і дівчат на шляху до повноцінної їхньої участі у процесі ухвалення рішень.

План заняття:

1. Ознайомитися з історичним контекстом виразу «участь жінок в ухваленні рішень», а також прикладами прогресивних змін, кли жінки долучаються до процесу ухвалення рішень.
2. Виконати вправу «Виклики на шляху до участі» для визначення викликів, що стоять перед жінками стосовно їхньої участі в ухваленні рішень, і шляхів подолання зазначених викликів.
3. Опрацювати матеріали «жінки в політиці в Україні».
4. Підбити підсумок заняття.

Розпочинаючи заняття, зверніть увагу учасників та учасниць на аркуш фліпчарту з цитатою та прочитайте її вголос:

Досягнення демократії передбачає справжнє партнерство між чоловіками та жінками у здійсненні справ суспільства, в яких вони працюють на рівні та доповнюють одне одного, черпаючи взаємне збагачення з різниці між собою.

– Загальна декларація про демократію, 1997 р., Принцип №14

Поміркуйте:

Чому жінки досі не представлені на всіх рівнях ухвалення рішень: на підприємствах, у фінансових корпораціях, політичних партіях на керівних посадах, як президентки чи лідерки міжнародних компаній.

Що потрібно, аби жінки були видимими і їхній голос був почутим?

Давайте спробуємо спільно опрацювати тексти, що наведено нижче.

Разом із учасницями й учасниками поясніть цитату: *«Демократія базується на партнерстві, рівності між чоловіками та жінками».* Обговорюючи тему участі жінок і дівчат в ухваленні рішень, важливо підкреслити, що їхнє включення має бути реальним, а не просто символічним. Символічна участь означає, що вони фізично присутні, але не мають повноважень для ухвалення рішень, окрім того, можливо їх занадто мало, або їхню думку не беруть до уваги.

Нам потрібна критична маса: Критична маса це кількість жінок, що включені до загальної групи тих, які ухвалюють рішення і можуть впливати на його ухвалення. Дослідження показали, що, для того аби мати вплив, жінки повинні складати щонайменше 30 – 40 відсотків від загальної кількості. В іншому випадку, жінки – це лише незначна меншість, а тому матимуть слабкий голос під час ухвалення рішень і їхні голоси не будуть почутими.

Із цією метою у багатьох країнах вже давно використовують квоти для посилення участі жінок, за якими у парламенті або в списках політичних партій виділяють 30% місць саме для жінок. У Франції ухвалено закон про обов'язкову квоту у 40% для жінок у керівництві бізнес-компаній.[15]

Конвенція ООН з ліквідації всіх форм дискримінації жінок (надалі – CEDAW, це скорочення вже увійшло в нашу мову так як українською КЛВФДЖ важче вимовляти) пропонує квоти як тимчасовий спеціальний захід для подолання гендерної дискримінації та посилення зусиль, спрямованих на те, щоб поставити жінок на один рівень із чоловіками в ухваленні рішень на всіх рівнях і в усіх сферах життя.

Одна з можливостей покращення умов для повноцінної участі жінок у процесі ухвалення рішень – це зробити/запровадити гендерні квоти, зокрема, представництво жінок на вищих керівних посадах, у правліннях. Наприклад, німецька компанія Deutsche Telekom у 2010 р. запровадила 35% квоту задля збільшення кількості жінок-менеджерок.

Мета квотування – надати можливість жінкам, які живуть у громадах, представлені у різних партіях, організаціях, працюють на різних рівнях менеджменту, реалізуватися у професійному житті, впливати на процес ухвалення рішень.

Приклад: 60% випускниць університетських програм зі сфери бізнесу – жінки, які у більшості не мають доступу до престижних посад та не беруть участі на рівних із чоловіками у процесі ухвалення рішень.

15 https://daily.rbc.ua/ukr/show/frantsiya-vvodit-kvoty-dlya-zhenshchin---rukovoditeley-predpriyatiy-16012011104900

Пам'ятайте:
Якщо і не запроваджено квотування, жінки та дівчата повинні бути запрошені до участі в ухваленні рішень на рівні з чоловіками у всіх сферах життя громади, бізнесу, політики тощо.
Це вимога часу, і без цього не відбудеться прогрес і не утверджуватиметься демократія.
Але, на жаль, у світі ще існують країни, де й досі стереотипно вважають, що жінки розуміються лише на питаннях дітей і сім'ї, побутових речах і не більше[16].

Ухвалення рішень: Часто недостатньо просто запросити чи включити жінок, навіть у такій самій чи більшій кількості, як і чоловіків, на різні зустрічі, збори, до комітетів чи комісій тощо. Вони також повинні отримати повноваження та займати різні керівні посади, які можуть впливати на думку громади, області, країни.

Поміркуйте:
Що заважає жінкам повноцінно брати участь у процесі ухвалення рішень?

Приклад: подвійне навантаження
Українському суспільству притаманне масове залучення жінок на ринку праці.[17] Але проблема полягає в тому, що саме жінки працюють на двох роботах: на роботі (оплачуваній) і вдома (неоплачуваній, репродуктивній). Це явище поширене у всіх країнах світу, і саме ним пояснюють складнощі для жінок щодо вибору професії, що їх цікавить, побудови кар'єри, заняття політичною кар'єрою, участі в процесі ухвалення рішень на рівні з чоловіками у своїх громаді, області та країні. Так само це призводить до скорочення основних ресурсів і прибутків (влади, грошей) порівняно із чоловіками, оскільки жінки більше зайняті піклуванням про дітей і членів родини та паралельно працюють.
На репродуктивну працю витрачають і такий важливий ресурс, як час. У середньому 3-4 години на день жінка витрачає на виконання доглядової й хатньої роботи. Для порівняння: чоловік – 45 хв. –1 год на день. Тому говорять про таке явище, як часова бідність жінок, спричинена подвійним навантаженням. А також про так звану «бігову доріжку для матерів», яким на роботі доволі важко поєднувати продуктивну працю, навчання, кар'єру та й після роботи мати ще й репродуктивну працю.
Недоліком радянської системи була відсутність дискусії про перерозподіл домашніх обов'язків між чоловіком та жінкою. Американські жінки, які прагнуть зробити кар'єру, залучають до догляду чоловіків (відома фраза операційної директорки Фейсбук Шеріл Сендберг *«зроби партнера справжнім партнером»* саме про це). Шведи вже давно зрозуміли, що доцільно перерозподіляти ресурси не лише у продуктивній праці, а й у репродуктивній. Тобто варто створювати дружнє до сім'ї середовище, аби працівники та працівниці менше перебували у стресі через неможливість ефективно поєднувати робочі та сімейні обов'язки. Компанія Johnson & Johnson підрахувала, що 8,5 мільйона доларів становить щорічна економія компанії, яка застосовує практики поєднання роботи та сім'ї.
Чудова можливість для жінок бути більше залученими до ухвалення рішень – це їхнє часове розвантаження шляхом активнішого залучення чоловіків до репродуктивної праці. У цьому випадку шведське суспільство також є одним із лідерів. Зокрема, шведи мають окремі високооплачувані «*місяці для татусів*», а також ідеологічно та економічно підтримувану можливість для чоловіків розділяти відпустку для догляду за дитиною разом із жінкою. Виходить, що чоловіка на рівні суспільства сприймають передусім не як «гаманець», а як люблячого тата, який виконує також емоційну працю як складову залученого татівства.
Політика гармонійного поєднання приватного й робочого життя у Швеції призвела до актуальних дискусій щодо скорочення тривалості робочого дня. Замість «пересиджування» на роботі пропонують ефективнішу організацію праці та мотивацію. У світлі технологічних новацій, значної автоматизації, інтернетизації та кіборгізації багатьох сфер це стає зробити все простіше. А збільшення часу, доступного для приватного життя, вигідне не лише окремим індивідам, але й суспільству загалом. Цей час можна витратити на самоосвіту, особистий розвиток, творчі практики – і зробити корисний винахід; більше долучатися до виховання дітей чи догляду за тими, хто цього потребує, – і робити суспільство щасливішим; присвячувати час громадській роботі й політичній активності – ухвалювати усвідомлені суспільно значущі рішення, розвивати людство.

Вправа «Перепони на шляху до участі»:
Робота в групах.
1. Об'єднайте учасників та учасниць у невеликі групи та запропонуйте дати відповідь на запитання: Що жінкам заважає повноцінно брати участь у процесі ухвалення рішень? На аркуші в одній

16 http://goodhouse.com.ua/poradi/16968-top-10-nebezpechnix-dlya-zhinok-krain-yaki-kraini-nebezpechni-dlya-zhinok-turistok-kraini-v-yakix-strashno-naroditisya-zhinkoyu.html
17 https://povaha.org.ua/yak-zhinocha-uchast-u-pryjnyatti-rishen-zminyuje-spilnoty/

колонці опишіть виклики, що заважають жінкам брати участь в ухваленні рішень (Які виклики стоять перед жінками? У якій ситуації опинилися жінки та дівчата?). В колонці поряд запропонуйте шляхи вирішення, як можна протистояти викликам, які кроки треба зробити на рівні вашої громади (там де ви навчаєтеся, працюєте, мешкаєте), що можна і потрібно зробити? Які заходи вжити? Що організувати?

Приклад: Виклики для жінок (наведіть приклади інших викликів)**:**

- Жінки мають у своєму повсякденному житті багато обов'язків, які тяжіють над ними, окрім звичайного обов'язку заробляти на життя – такі як приготування їжі, прибирання, догляд за дітьми, за старшими членами родини, за дітьми чи дорослими з різними формами інвалідності та загалом домашнє господарство. Час на іншу діяльність може бути обмежений.
- Жінки можуть мати пріоритети, що конкурують між собою. Жінки, які живуть у злиднях, можуть надавати перевагу забезпеченню ресурсів для підтримки своїх сімей, шкодячи навчанню або добровільній політичній роботі.
- Жінки можуть боятися висловлюватися чи ділитися своїми ідеями внаслідок патріархатного впливу, який стримує їх від ведення активного громадського життя. На них можуть тиснути родичі-чоловіки або керівники громад, аби вони не брали участі у заходах, які виходять за межі традиційних жіночих ролей.
- Жінкам може бракувати досвіду, впевненості та самооцінки, особливо, якщо вони бідні та/або не мають формальної освіти. Вони можуть сумніватися, що їхні перспективи та досвід є цінним внеском у демократію та мир.
- Жінки можуть не знати про свої права – особливо про своє право людини та участі у громадському та приватному житті на рівні з чоловіками.

Відповіді кожної групи презентуйте перед всією аудиторією, обговоріть, якщо є різні відповіді. Попросіть учасників та учасниць не забувати про їхні наробки, зберегти їх, оскільки їхня робота важлива для подальшого етапу – участі у створенні місцевого плану дій на виконання НПД ЖМБ та ПД ММБ.

Підбиття підсумків проведення вправи:
Чому вимогою часу є обов'язкова участь жінок і чоловіків як рівних партнерів в ухваленні рішень?

Які наслідки матиме громада, навчальний заклад, бізнес-компанія від залучення жінок/дівчат у процес ухвалення рішень?

Приклад: У жінок інші економічні стратегії, ніж у чоловіків, які пояснюють іншим досвідом. Як зазначалося, жінки змушені навчатися ефективно справлятися з подвійним навантаженням, економити час, адже в них мало ресурсу часу. Жінки більш орієнтовані на сталий розвиток, а не на миттєвий результат, адже знають, що перед ними неодноразово поставатимуть ті самі виклики, вони паралельно можуть піклуватися про дітей, різних членів родин, громаду.

Пам'ятайте!
Залучення жінок до процесів ухвалення рішень є не лише даниною справедливості, але й кроком до ефективнішої організації суспільства. У результаті врахування досвіду жінок виявляється корисним для всіх.

Приклади:
У міській адміністрації Відня є Департамент гендерного мейнстримінгу[18] (гендерного підходу), завдання якого – аналізувати міську політику та коригувати її. Департамент провів дослідження безпеки руху та виявив, що, окрім жінок, основними користувачами пішохідних доріжок є діти та літні люди. Пішохідний рух тривалий час був «сліпою плямою» міського планування – вулиці створювали для автомобілів. Проаналізувавши всі недоліки, міська адміністрація збільшила ширину тротуарів, зробила безпечнішими пункти переходу дороги, обладнала необхідні місця пандусами, встановила лавочки для перепочинку, навіси для тіні й питні фонтани. Ще одним ключовим моментом стала безпека вулиць, які обладнали інтенсивним нічним освітленням, а також, за можливості, зробили простір більш відкритим. Жодних хащів і закапелків – замість них доріжки (наприклад, від автобусної зупинки до житлових будинків), які добре проглядаються з усіх боків. Ці та інші заходи гендерного підходу (заходи для покращення життя жінок та чоловіків) зробили місто Відень безпечнішим містом, у якому приємно та комфортно жити усім, а не лише жінкам чи чоловікам.

Наступний приклад – зі сфери українського законотворення. Жінки-депутатки Верховної Ради України з Міжфракційного об'єднання «Рівні можливості» у 2015 році досліджували проблему протидії насильству у родинах. Згідно з законодавством, правопорушення

18 https://mistosite.org.ua/uk/articles/misto-bahatokh-iak-hendernyi-pidkhid-robyt-mista-spravedlyvishymy

карали штрафом, або громадськими роботами, або виправними роботами з відрахуванням 20% від заробітку, або адміністративним арештом. Застосування штрафів, на думку розробників проєкту закону, так само, як покарання у вигляді виправних робіт із відрахуванням 20% заробітку у дохід держави, не були ефективними, бо у переважній більшості впливали не на порушника, а на його сім'ю загалом або ж на жертву, оскільки 20% заробітку сплачується з сімейного бюджету, а штраф сплачується або з сімейного бюджету, або з кишені самої жертви, якщо правопорушник ніде не працює. Після аналізу та внесення змін до законодавства за вчинення насильства правопорушення карають громадськими роботами або адміністративним арештом, що зменшило фінансове навантаження на родини, але не зняло покарання з кривдників.

Підсумок заняття:

1. Опрацювавши матеріал, зазначте, якою була та стала участь жінок в ухваленні рішень?
2. Наскільки є ефективним залучення жінок до ухвалення рішень в Україні та чому?

Заняття 2.2. Жінки в політиці

Мета: надати знання учасникам і учасницям про участь жінок у політичних процесах на національному та місцевому рівнях.

План заняття:

1. Ознайомити учасниць та учасників з міжнародним досвідом застосування квот у політичному процесі.
2. Обговорити український досвід, виклики та ресурси для жінок під час виборчого процесу.
3. Виконати вправу «Ресурси для участі у передвиборчих перегонах».
4. Підбити підсумок заняття.

Перед початком організації проведення цього заняття просимо дати учасницям та учасникам домашнє завдання: ознайомитися з матеріалами у ЗМІ, що подані нижче.
Сексизм під час виборів: як одна судова справа може увійти в історію: https://zmina.info/articles/seksyzm-pid-chas-vyboriv-yak-odna-sudova-sprava-mozhe-uvijty-v-istoriyu/
Жінки в політиці: старі перешкоди та нова нормальність: https://zmina.info/articles/zhinky-v-polityczi-stari-pereshkody-ta-nova-normalnist/

Зверніться з проханням оглянути інтернет-видання про участь жінок у виборах, особливо думки жінок про виборчі перегони на місцевому рівні, з якими викликами вони стикалися і які у них були ресурси для участі у виборах.

Поміркуйте:
Як зміниться ситуація в Україні, якщо жінки займатимуть 50% парламенту, обласного та місцевого рівнів депутатського корпусу?
Яким чином участь жінок у політичному процесі сприяє гендерній рівності?

Вправа «Ресурси для участі у передвиборчих перегонах»:

1. Об'єднайте учасниць та учасників в групи і попросіть написати на аркушах паперу з одного боку – виклики, з якими жінки можуть стикатися під час виборчих перегонів, із іншого, – ресурси, якими володіють жінки для участі у виборчих перегонах.
2. Кожна з груп повинна презентувати свої напрацювання перед загальною аудиторією. Обговоріть спільні та різні виклики. Чи виклики з якими стикаються жінки є однаковими для різного віку жінок (молоді, більш старшого віку).Спитайте в учасниць та учасників, чи ресурси для участі у передвиборчих перегонах у жінок такі самі, як і у чоловіків?
3. Загальною групою складіть план дій для жінок, аби протистояти тим викликам, із якими вони стикаються під час виборів. Що потрібно зробити? Запишіть всі пропозиції на великому аркуші паперу і попросіть учасниць запам'ятати ці плани дій, оскільки вони важливі для всіх жінок, враховуючи молодих.

Підбийте підсумок проведення вправи:
Для залучення жінок до участі в ухваленні рішень і для того, щоб зробити їх видимими, інколи необхідно приймати гендерні квоти. Це – популярні заходи та приклади позитивних дій. Гендерні квоти приймають не лише в бізнесі, а й у політиці та навіть інших сферах публічного життя (освіта, збройні сили тощо), де розподіл ресурсів є нерівномірним.

Гендерні квоти в політиці бувають законодавчі та добровільні у партіях. Понад 100 країн у світі вже більше 30 років запроваджують ті чи інші квоти.
Звісно, добровільні партійні квоти є прикладом справедливої демократичної політичної культури, коли партії розуміють ті обмеження, з якими стикаються

жінки, і готові підтримати їх. Саме такий тип квот є найбільш популярним у країнах ЄС. Партії таких країн, як Австрія, Велика Британія, Греція, Іспанія, Італія, Кіпр, Литва, Люксембург, Мальта, Нідерланди, Німеччина, Румунія, Словаччина, Словенія, Угорщина, Франція, Хорватія, Чехія, Швеція запровадили добровільні партійні квоти.
Хоча законодавчі квоти теж не є рідкістю в ЄС – вони існують у Бельгії, Греції, Ірландії, Іспанії, Італії, Польщі, Португалії, Словенії та Франції. Аби квоти були дієвими і справді сприяли просуванню жінок, вони повинні мати мандат на місце (розміщувати жінок у прохідній частині списку), а також дієвий механізм (санкції або нагороди за дотримання).

Гендерні квоти – це приклад так званих спеціальних заходів для кращого доступу жінок до участі в ухваленні рішень. На рівні гендерної політики ЄС визнано два типи політик – спеціальні заходи й гендерна пріоритетизація.

1. Перший тип політик стосується окремої уваги до жінок із груп з меншим доступом до ресурсів: переглядають закони та норми, створюють та випускають соціальну рекламу, розробляють стратегії залучення жінок.

Із 2013 року в Україні діяла добровільна 30-відсоткова гендерна квота згідно з Законом України «Про політичні партії»[19] у разі її дотримання за результатами виборів партії отримують додатково 10% щорічного обсягу державного фінансування[20]. Обов'язкові квоти діяли лише щодо місцевих виборів. Виборчий кодекс, який Верховна Рада ухвалила у 2019 році, передбачає впровадження гендерних квот в Україні на рівні 40%. У кожній п'ятірці партійного виборчого списку повинні бути як жінки, так і чоловіки (не менше двох кандидатів кожної статті)[21]. Відповідно, жодна група не може становити більше 60% від загальної кількості.

2. Другий тип політик – це де гендерне питання є пріоритетом і наскрізним для всіх і кожної сфери суспільного життя – від освіти чи охорони здоров'я, спорту, культури до сільського господарства. Тобто оцінюють значення і вплив тієї чи іншої політики на жінок і чоловіків як окремих груп, які мають різні інтереси.

Зверніть увагу на плакат **«Жінки в політиці»**, що надано в додатку до цього модуля.

На плакаті показано відсоток жінок у парламентах країн усього світу. Спільно з учасниками та учасницями зафіксуйте, яку частку в парламентах та урядах країн Європи становлять жінки.
Чим темніший колір, тим більше в такій країні жінок в парламенті: чорні та сині кольори – мають найбільше жінок в парламенті, червоні та помаранчеві – середній рівень із можливостями для вдосконалення, а жовті та зелені – найнижчий рівень.
Порівняйте зі складом у ВР у 1990-2020 роках (скористайтеся пошуком інформації в інтернет-просторі).

Поміркуйте:

- На якому місці знаходиться Україна? (Це можна зробити за кольором або за номером). Країна зазначена у списку на 112 місці зі 193 країн.[22]
- Зверніть увагу, що в Україні в парламенті VIII скликання (2014-2019 рр.) було 12% депутаток, а зараз – 20,6%. Який вигляд це має, як порівняти з рештою європейського регіону?
- Які причини низького рейтингу участі жінок у політичній діяльності в Україні? Порівняйте кількість жінок в ВРУ 8 скликання і 9 скликання.

Підбиття підсумку проведення заняття:
Важливим і обов'язковим елементом демократії є участь жінок і чоловіків на рівних у процесі ухвалення рішень. Жінки можуть брати і беруть участь у демократичних процесах як виборці, обрані та призначені посадові особи, державні службовки, журналістки та активні громадянки у своїх громадах і повинні розглядатися як обов'язкові учасниці всіх процесів ухвалення рішень.

Завершіть заняття цитатою, якою було відкрито цей Модуль, повторивши її тут:

Гендерна рівність є самоціллю. Вона є передумовою для подолання бідності, сприяння сталому розвитку та впровадження ефективного управління в будь-якій країні.

– Генеральний секретар ООН Кофі Аннан

19 https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2365-14#Text
20 https://www.bbc.com/ukrainian/features-48637941
21 http://jurfem.com.ua/scho-oznachayut-genderni-kvoyu-dlya-ukrainciv/
22 https://www.ipu.org/women-in-politics-2021

Заняття 2.3. «Участь» один із наріжних каменів Резолюції Ради Безпеки ООН № 1325

Мета: опрацювати та набути знання з першого наріжного каменю «Участь» Резолюції РБ ООН 1325.

План заняття:

1. Ознайомитися з першим із 4-х каменів «Участь» Резолюції РБ ООН 1325, враховуючи й інші наріжні камені.
2. Представити взаємозв'язок наріжного каменю «Участь» з іншими наріжними каменями Резолюції Ради Безпеки ООН № 1325.
3. Виконати вправу «Виклики на шляху для участі в ухваленні рішень».
4. Підбити підсумок заняття.

Перш ніж розпочати це заняття, зверніться до учасниць з проханням поцікавитись у жінок, що живуть у їхніх громадах, їхньою роботою щодо розвитку громади. Запропонуйте запитати старших жінок розповісти про жінок громади, які були лідерками, чим вони займалися, яку роботу виконували. Як проходили місцеві вибори, чи балотувалися жінки на керівні посади чи в депутатки, які їхні історії?

Поміркуйте:

Чому участь жінок і дівчат у питаннях миру та безпеки у всіх аспектах та на всіх рівнях – є одним із найважливіших елементів порядку денного ЖМБ?

Заклик до участі жінок настільки важливий, що саме на ньому зосереджені параграфи 1, 2, 3 Резолюції Ради Безпеки ООН 1325. Окрім того, важливість участі жінок підкреслюють в усіх чотирьох наріжних каменях Резолюції Ради Безпеки ООН № 1325 і про неї згадують у кожній із сестринських резолюцій (які сукупно складають Порядок денний «Жінки, мир та безпека»). Нагадайте учасницям про чотири наріжні камені Резолюції РБ ООН № 1325: «Участь», «Запобігання», «Захист» і «Миробудування». Приділіть кілька хвилин спільному обговоренню чи перегляду положень, що стосуються основоположних елементів участі.

Огляд: Наріжний камінь «Участь» Резолюції Ради Безпеки ООН № 1325	
Наріжний камінь	**Положення**
«Участь»	• Участь жінок у всіх аспектах процесів розбудови миру та безпеки, в тому числі в ролі посередниць та під час мирних переговорів для запобігання кризам і планування заходів у разі стихійних лих; • Запровадити заходи захисту та поваги прав людини жінок під час реалізації мирних угод та в рамках конституцій/законодавства; • Збільшити представництво жінок на всіх рівнях інстанцій ухвалення рішень, включаючи вибори та управління.

Резолюція закликає до:

- участі жінок у виборах як кандидаток та виборців;
- участі жінок у розробці та впровадженні місцевих політик (стратегій, програм, проєктів, планів заходів за всіма напрямами суспільного життя);
- участі жінок у розробці та ухваленні рішень із питань людської та національної безпеки;
- участь жінок у запобіганні конфліктам;
- участі жінок у розв'язанні конфліктів.

Вправа «Виклики на шляху для участі в ухваленні рішень»:

Об'єднайте учасниць у 5 груп (початкові групи), але в групі кожному учаснику/кожній учасниці призначте додатково колір (червоний, синій...) або видайте один із кольорових стікерів за кількістю осіб в групі, щоби наступні групи вже об'єднувалися у групи за кольором (червоний, синій...).

Кожній групі дайте один із закликів:

1. Участь жінок у виборах як кандидатки та виборці;
2. Участь жінок у розробці та впровадженні місцевих політик (стратегій, програм, проєктів, планів заходів за всіма напрямами суспільного життя);
3. Участь жінок у розробці та ухваленні рішень з питань людської та національної безпеки;
4. Участь жінок у запобіганні конфліктам;
5. Участь жінок у розв'язання конфліктів.

Завдання:

1. Кожна із груп повинна представити план дій, щоби їхній заклик став реальністю.Попросіть учасників та учасниць використати інформацію, яку вони

отримали від опитування старших жінок про участь жінок в ухваленні рішень у своїх громадах.

2. Учасники та учасниці з кожної «початкової групи» тепер повинні об'єднатися за кольорами у нові групи. Учасниці та учасники представлятимуть наробки своїх рідних груп іншим учасникам та учасницям групи. Обговоріть, чи буде реальним вжити заходи, що їх запропонували групи, які можуть виникнути ризики і як їх подолати. Доопрацюйте плани дій кожною групою. Презентуйте роботу кожної групи.

Підсумки роботи в групах:

Що для вас означає конкретне визначення «Участь жінок в ухваленні рішень» для впровадження Порядку денного «Жінки, мир та безпека»? Чи ми можемо сказати, що «Участь» – це принцип, заклик та інструмент для дій? Перегляньте приклади, які ви наводили в групах, і приклади ваших заходів, що ви пропонували. Там є кроки до дій і принципи, якими ми керуємося.

Нагадайте всі 4 наріжні камені Резолюції Ради Безпеки ООН № 1325: «Участь», «Захист», «Запобігання» та «Миробудування». Один серед яких – «Участь», а саме це інструмент, принцип, або і те, і те?

Назвіть виклики, що заважають жінкам якісно брати участь в ухваленні рішень на різних рівнях.

Перегляньте параграфи 1, 2, 3 Резолюції Ради Безпеки ООН № 1325

1	Наполегливо **закликає** держав-членів забезпечити більш активне представництво жінок на всіх рівнях ухвалення рішень у рамках національних, регіональних і міжнародних інституцій, механізмів запобігання, регулювання та розв'язання конфліктів.
2	**Закликає** Генерального секретаря ООН здійснити стратегічний план дій (A/49/587), у якому пропонують підвищити представлення жінок на рівнях ухвалення рішень у врегулюванні конфліктів і мирних процесах.
3	***Наполегливо просить*** Генерального секретаря ООН ***призначати більше жінок спеціальними представницями та посланницями, щоб вони зверталися щодо сприяння*** від його імені, у зв'язку з чим закликає держав-членів представляти кандидаток Генеральному секретарю для включення до централізованого реєстру, що регулярно оновлюють.

Поміркуйте над виразом:

«Вчора, сьогодні чи завтра різні групи жінок можуть опинитися в різних умовах життя, що раніше для них були незнайомими».

Приклад: вчора вони мали успішний бізнес і великий будинок, сьогодні почалася війна і вони змушені переїхати на нову територію, де немає війни, і почати нове життя, шукати нову роботу та житло. Вони стали внутрішньо переміщеними особами.

Інші жінки мали велику родину, але син/донька та чоловік пішли на війну, і вони незабаром стали вдовами чи у них загинули на війні діти.

Ці жінки опинилися в нових цільових групах у зв'язку зі збройним конфліктом.

Але всі ці жінки, яких ми навели у прикладі, та інші жінки з нових груп мають достатньо знань у різних сферах, досвід і навички ділових стосунків тощо. їх варто залучати до участі в ухваленні відповідних рішень в якості обраних чи призначених посадових осіб на місцевому та вищому рівнях, в економічному розвитку та бізнесі, гуманітарній допомозі, а також у зміцненні миру та примирення. Крім того, саме ті, що переживають страшний досвід збройного конфлікту, повинні отримувати вчасні якісні послуги щодо виходу зі складних життєвих ситуацій, протидії вигоранню, реабілітації та реінтеграції тощо.

Варто звернути увагу, що «Участь», один із 4 наріжних каменів Резолюції Ради Безпеки ООН 1325, унаочнює такі моменти:

- Коли жінок виключено з мирних перемовин, можливий ризик упустити їхній особливий досвід участі у розв'язанні конфліктів та турботи про безпеку, що призводить до меншої користі від досягнення миру для жінок і, отже, до нерівномірної та нестійкої мирної обстановки в цілому.
- Коли жінки недостатньо представлені в уряді та державотворчих процесах (включаючи вибори), менш імовірно, що буде задоволено їхні потреби в основних послугах (охорона здоров'я, освіта), відновлено економіку (робочі місця, кредити) та захист (через суд та поліцію).
- Коли жінками як людським ресурсом нехтують у процесі розбудови миру, зокрема в управлінні конфліктами та їхньому розв'язанні, менш імовірно, що закріпиться культура миру з дотриманням припинення вогню та мирних угод.
- Жінки найкраще розуміють, як розв'язувати свої власні проблеми, включаючи насильство над жінками. Дійсно, найкращим захистом для жінок є

їхня рівна участь у всіх аспектах та на всіх рівнях державного та приватного життя.

- Жінки можуть запропонувати різні варіанти розв'язання, беручи участь як рівноправні партнерки у боротьбі за мир. Їхня участь робить мир стабільнішим, ефективнішим і стійкішим, оскільки він стає більш інклюзивним.

Підбиття підсумку заняття:
Ця дискусія підводить учасниць до розуміння, що жінки мають різноманітний життєвий досвід, готові та здатні робити свій внесок в імплементацію Резолюції Ради Безпеки ООН № 1325 та суміжних резолюцій з ЖМБ, але для цього вони повинні відігравати провідні ролі у всіх аспектах і на всіх рівнях керування, процесах досягнення миру та безпеки.

Заняття 2.4. Жінки-посередниці миру

Мета: надати знання про важливість участі жінок як миробудівниць.

План заняття:
1. Представити світовий досвід жінок у миробудуванні.
2. Обговорити внесок жінок у миробудування в Україні.
3. Опрацювати 6 стратегій сприяння політичному активізму жінок.
4. Виконати вправу «Жінки-миробудівниці».
5. Підбити підсумок заняття.

Поміркуйте:
Жінки роблять значний внесок у розв'язання конфліктів, як у неформальних ролях, так і в сім'ях та громадах.
Але чому цей ресурс залишається невикористаним на національному та міжнародному рівнях для створення якісного процесу посередництва та переговорів, особливо на вищих щаблях ухвалення рішень?

Вправа «Жінки миробудівниці»:
1. Об'єднайте всіх учасників та учасниць у 7 груп.
2. Кожна з груп повинна опрацювати та представити іншим групам свої твердження у вигляді театральної вистави, презентації тощо.
3. Не забудьте представити своє твердження на початку та наприкінці.

Твердження для груп:
1. Оскільки жінки стикаються з дискримінацією, вони швидше можуть налагодити зв'язок зі знедоленими та маргіналізованими групами та розпочинатимуть дискусію стосовно об'єднуючих проблем для всіх груп жінок.
2. Як посередниці жінки можуть збалансувати протиріччя між партіями для кращого керування владою на місцях.
3. У багатьох культурах жінок сприймають як незагрозливих, і це допомагає їм налагоджувати контакти між збройними сторонами конфлікту.
4. Жінки мають менші схильності до жорсткого утримання інтересів влади, вони скоріше будуватимуть консенсус і співпрацю.
5. Спираючись на культурні звичаї та традиції, які позиціонують жінок як миробудівниць у сім'ях та громадах, жінки можуть бути більш практичними, ніж чоловіки, у задоволенні потреб інших людей, налагодженні відносин довіри, виявляючи терпіння та наполегливість, працюючи над «безпрограшними» рішеннями та створюючи альянси.
6. Жінок вважають менш схильними до зосередження на питаннях території, суверенітету та влади під час переговорів. Їх більше турбує повна картина безпеки – як конфлікт конкретно впливає на населення з точки зору освіти, охорони здоров'я, засобів до існування, згуртованості громад, безпеки та справедливості. Участь жінок у мирних процесах розглядають як додавання законності мирним процесам серед громадянського суспільства та зміцнення довіри між ворогуючими фракціями. Жінки нечасто виступають як учасниці бойових дій і рідше командують збройними силами.

Підбийте підсумок зробленої роботи:
Що було цікавим і корисним, коли ви представляли жінок у різних ролях?
Зазначте, що всі визначення, що розглядали учасниці та учасники в групах, взяті з реальних історій жінок, які пережили збройний конфлікт, були волонтерками, комунікаторками, посередницями та лідерками громад чи груп жінок в різних країн світу.
Жінки продемонстрували готовність «перетинати межі конфлікту» та будували союзи з жінками у «ворожих угрупованнях» завдяки спільному досвіду жінок (смерть членів сім'ї, втрата засобів до існування, переміщення, сексуальне насильство). Жінки-активістки в багатьох регіонах світу зорганізувались як «третя сторона», яка виступає посередником між сторонами конфлікту, а також між урядом та громадами.
Отже, використовуючи свій потенціал для наведення мостів у громадянському суспільстві, жінки відіграють центральну роль у відстоюванні демократичних

перетворень від «влади над кимось» до «влади з кимось», заохочуючи громадян та громадянок брати участь у державному будівництві та розбудові миру.

Приклад:

Ірина Коваленко, громадська мобілізаторка Сіверська на Донеччині, підприємка. Згуртувавшись із однодумками та однодумцями, маленькими кроками почала повертати Сіверськ до нормального життя – будує дитячі майданчики, працевлаштовує місцевих жінок у своїй пекарні та балотується до місцевої влади. Історія Ірини показує, що саме жінки, з їхнім досвідом, компетентністю й ефективністю, роблять ключовий внесок у відновлення громад. Більше таких історій дивіться на www.1325.org.ua Сюжет вийшов в рамках кампанії ООН Жінки «Жінки – ключ до миру» за фінансової підтримки Норвегії, Швеції, Канади, Данії та Європейського Союзу.

До цього заняття або окремого можна використати описи відеороликів «Жінки – ключ до миру». Відеоролики можна використати як перед початком заняття, як домашнє завдання, або під час заняття для представлення різного досвіду жінок.

Підбийте підсумок проведення заняття

Є певні правила ведення переговорів. Ці правила потрібно знати всім, хто працюватиме для успішного проведення мирних процесів, розв'язання конфліктної ситуації. Для такої мети відвідують навчальні програми, проходять стажування, існують спеціальні курси та програми навчання медіаторів/ок.

Заняття 2.5. Шість стратегій для заохочення участі жінок у процесі ухвалення рішень на місцевому рівні

Мета: надати знання про процес заохочення/залучення жінок до участі у процесі ухвалення рішень на місцевому рівні.

План заняття:

1. Обговорити можливий план дій для кращого заохочення жінок до участі в ухваленні рішень на місцевому рівні.
2. Виконати вправу «Жінки-миробудівниці».
3. Підбити підсумок заняття.

Поміркуйте:

Які заходи ви знаєте, що проводили на рівні ваших громад, навчальних закладів для навчання дівчат та жінок процесам участі в ухваленні рішень?

Які знання потрібно надати дівчатам і жінкам для їхньої кращої представленості у процесі ухвалення рішень?

Завдання:

Об'єднайте учасниць та учасників у 3 групи.

Поясніть: для того, щоби жінки та дівчата краще вміли представляти свої інтереси під час процесу ухвалення рішень (на зібраннях, зустрічах, зборах, в експертних групах, комісіях, депутатських радах), нам треба розробити для них план навчання та залучення їх до цього навчання і участі в різних просвітницьких заходах. Таким чином, кожній із груп пропонують прочитати **Стратегію**, наведену нижче.

Кожній із груп дають завдання виписати план дій і теми заходів із використанням всіх елементів Стратегії та прикладів України.

Одна група створює план заходів із темами занять/зустрічей/тренінгу/акції для дівчат у школах (старша школа), друга група створює план заходів із темами занять/зустрічей/тренінгу/акції для для дівчат у вищих навчальних закладах, третя група створює план заходів із темами занять/зустрічей/тренінгу/акції для для жінок, які вже працюють.

Кожна з груп повинна представити свої напрацювання для всієї аудиторії.

Підбиття підсумку виконання завдання:

Обговоріть, чи кожній із соціальних груп дівчат і жінок потрібно надавати однакові знання? Чому? А чому різні? А які різні?

Яка головна мета проведення цих занять?

Важливе запитання для кожної групи: Яким чином ви залучатимете кожну з цільових груп, з якою ви працювали до проведення занять? Що треба зробити, аби зацікавити жінок та дівчат прийти на ваші заходи?

Окрім цього, цю таблицю з 6 стратегіями можна використовувати без зазначених прикладів, а самим учасницям/кам запропонувати знайти приклади виконання Стратегії на рівні громад чи областей в Україні для залучення жінок до участі в ухваленні рішень.

Стратегія	Приклади України
1. Наведіть рольові моделі жінок, які руйнують стереотипи	Проєкти жіночих історій Представлення жіночих портретів: «Це зробила вона», «Це робить вона», «Сила дівчат», які розповідають про жінок та їхній досвід і досягнення.
2. Забезпечте безпечний простір жінкам для розв'язання проблем зі своїми страхами та прийняття своїх цінностей	Групи самодопомоги є хорошим прикладом, оскільки вони гарантують безпеку та конфіденційність жінкам, дозволяючи набратися впевненості та довіри, розкрити для них важливі теми. Проведення навчань для жінок із жіночого лідерства, протидії стигмі, страхам. Для дівчат, де можуть обговорювати теми, про які їм складно говорити у змішаних групах.
3. Побудуйте зв'язки та мережі між розмаїтими соціальними, віковими, територіальними, етнічними групами	Ринки, школи та клініки – це місця, де жінки (й чоловіки) контактують одне з одним попри бідність, релігійні вірування та переконання. Заохочуйте жінок сприймати та обговорювати свої загальні проблеми з тими людьми, які можуть їх розділяти. Підкресліть, що права людини стосуються всіх людей і всюди.
4. Навчайте, заохочуйте та підбадьорюйте жінок до керівних ролей	Керівницю групи самодопомоги можна заохотити балотуватися до ради району чи до ради ОТГ. Допоможіть їй зрозуміти, наскільки її вміння потрібні та цінні для демократії, миру та державного будівництва. Іноді просто заклик жінок балотуватися на політичні посади є важливим першим кроком, аби вони задумалися про цей варіант – просто слід дати їм зрозуміти, що ці можливості відкриті так само для жінок, як і для чоловіків. *Як приклад, в 2020 році лідерки груп самодопомоги перемогли на виборах і стали головами ОТГ в Званівці (Донецька область) та Шульгінській ОТГ (Луганська область), мобілізаторка групи самодопомоги стала заступницею голови Сватівської ОТГ (Луганська область)*
5. Розробіть програму наставництва з правозахисними компонентами	Сконтактуйте жінок, які мають більше досвіду, з тими, хто тільки починає займатися активізмом. Одним із корисних джерел інформації є онлайн-ресурси – Повага[23], Жінки – це 50% успіху України[24], мережі адвокації та політичної участі жінок.
6. Полегшіть участь жінок, розмовляючи з ними там, де вони вже є – у громадах, у медпунктах, в школах, вдома, на ринках.	На жінок можуть тиснути через час і гроші за відвідування заходів, які не входять до їхніх обов'язків, тому приєднання цих двох занять може зняти цю перешкоду. Подумайте також про телебачення й радіо як освітні інструменти обміну інформацією та підвищення обізнаності про права жінок і гендерну рівність – жінки можуть слухати ці джерела, виконуючи інші обов'язки.

Із усіма учасниками та учасницями проговоріть додаткові можливі стратегії або кроки, щоби зробити участь жінок реальною у процесі ухвалення рішень. Як приклад: участь жінок зазвичай вимагає ще додаткових елементів:

- ***Більше часу.*** З одного боку, вам потрібно буде підготуватися до розуміння конкретних та унікальних проблем, з якими стикаються жінки у громадах. З іншого, – вам доведеться витратити більше часу на побудову стосунків і довіри.
- ***Більше ресурсів.*** Наприклад, жінкам може знадобитися фінансова допомога для пересування транспортом або для догляду за дітьми, щоб відвідувати заходи. Можливо, вам доведеться найняти додатковий персонал для налагодження контакту з жінками на місцевому рівні та забезпечення додаткової уваги в рамках підвищення кваліфікації та довіри.

23 https://povaha.org.ua/
24 https://50vidsotkiv.org.ua/

Підсумок :
Жінкам треба мати додаткові ресурси та знання, щоби зробити свою участь в ухваленні рішень реальною.
Використайте цитату.
Якщо коротко, то в цитаті наголошується на тому, що демократії буде досягнуто лише тоді, коли чоловіки та жінки матимуть рівні права, і що відмінності між чоловіками та жінками можна використовувати, для того щоб вони могли навчитися одне в одного, а не для дискримінації.

Досягнення демократії передбачає справжнє партнерство між чоловіками та жінками у веденні справ у суспільстві, в яких вони працюють на рівні та доповнюють одне одного, збагачуючись взаємно завдяки різниці між ними.

– Загальна декларація про демократію, 1997 р., Принцип № 14

Заняття 2.6. Жінки виконують різні ролі у процесах переговорів

Мета: надати знання з різних ролей і кроків у створенні переговорного процесу.

План заняття:
1. Обговорити ролі учасниць і посередниць/модераторок у переговорному процесі.
2. Виконати завдання з вироблення послідовності до підготовки переговорного процесу.
3. Виконати вправу «Як протидіяти конфлікту».
4. Підбити підсумок заняття.

Для проведення цього заняття бажано запросити експертну особу, яка/який могли більше розкрити тему проведення переговорних процесів, навести приклади модераторів/ок, які досягли успіху у переговорних мирних процесах.

Поміркуйте:
В аналітичних звітах різних країн із виконання Резолюції РБ ООН № 1325 Порядку денного «Жінки, мир та безпека» зазначають, що жінки дуже часто відіграють роль неформальних посередниць у громадах, допомагаючи підтримувати соціальну стабільність та не допускаючи переростання локальних конфліктів у більш масштабну або жорстоку конфронтацію.

Як на вашу думку, хто такі

Учасниці переговорів?
Вони виступають за конкретну позицію або інтерес від імені сторони конфлікту. Беруть участь в переговорах як представниці команд або є долученими де делегацій, неформальних груп як сторона підтримки.

Посередниці?
Вони є нейтральною стороною, яка допомагає розв'язати проблему між двома конфліктуючими сторонами. Посередниці не вирішують проблеми, але допомагають сторонам поговорити між собою та домовитися, втручаючись, коли це необхідно, аби конструктивно просунути процес вперед. Посередниці можуть бути дуже важливими для налагодження стосунків та довіри між сторонами, побудови діалогу та підтримки для пошуку спільного рішення, яке задовольняє всі сторони. Посередництво/медіація вимагає терпіння, хороших навичок спілкування та слухання, а також творчості. Виступає проміжною ланкою у взаємодії між ким/чим-небудь або в процесі перетворення чогось.
1. Той/та, хто вмовляє когось помиритися.
2. Той/та, хто сприяє встановленню миру між сторонами.
3. У міжнародному праві – нейтральна держава чи міжнародна організація, що шляхом посередництва сприяє мирному розв'язанню конфлікту між двома іншими державами.

Поміркуйте

Що таке медіація?
Хто така медіатор/ка?
Існує багато професійних технік і методів медіації, серед яких можна виділити такі:
- Процесом керує нейтральний/нейтральна посередник/посередниця, який/яка не представляє жодну зі сторін. Він/Вона ретельно опрацьовує порядок денний спілкування між сторонами, роз'яснює їм техніку постановки питань, розробляє модель питань, які будуть поставлені кожній зі сторін. Медіатор/медіаторка спонукає сторони аналізувати конфлікт, який між ними виник. Це дуже важливий крок, адже від пріоритетності та правильності питань, які ставить медіатор, залежить остаточний результат, тобто домовленість сторін.
- Медіація допомагає знайти спільне рішення, яке задовольнить усі сторони. Розв'язання конфлікту за допомогою медіатора допомагає зняти емоційне напруження, яке виникає, коли сторони самостійно намагаються досягти згоди й кожна «*тягне на себе ковдру*». Щоб дійти консенсусу, важливо

уникати агресії, не відповідати грубістю на грубість і контролювати свої емоції, за допомогою техніки періодичного уточнення позиції сторін, вказувати на переваги досягнутих домовленостей, а не на помилки опонента, чим безпосередньо повинен займатися медіатор.

- Ще однією технічною особливістю медіації є те, що медіатор/ка проводить структуровані переговори без зайвих слів та інформації. За допомогою техніки активного слухання і перефразування медіатор/ка допомагає сторонам роз'яснити спірні моменти, уточнити деталі, звернути увагу на важливі умови.

Медіація чи переговори? Суттєві відмінності

Варто зауважити, що багато хто порівнює медіацію з переговорами, але це неправильно. Переговори ведуть від початку представники/ці сторін із опонуючими позиціями, які не можуть контролювати процес переговорів, оскільки кожен бажає дійти результату на свою користь. Кожна сторона переконує іншу сторону у своїй правоті. Звичайно, в цьому двобої перемагає сильніший/а опонент/ка.

До того ж необов'язково це може бути сторона з сильнішими аргументами, а просто сторона з впевненішим або впевненішою представником або представницею. Результатом переговорів є компроміс, а в медіації – консенсус. У медіації медіатор/ка працює з інтересами, залучають мінімум емоцій і враховують баланс сил учасників/ць медіації.

Вправа «Як протидіяти конфлікту»:

1. Попросіть учасниць та учасників об'єднатися в пари.
2. Кожна пара повинна вибрати послідовність кроків для успішного створення плану протидії конфлікту. Передивіться всі визначення, подумайте, який із нижче перерахованих кроків є першим, другим, третім і наступними для створення плану дій для проведення мирних переговорів:

Впроваджувати рішення; продумати можливі рішення; проаналізувати історію та ситуацію з двох сторін; заслухати історію виникнення ситуації з двох сторін; домовитися про спільне розв'язання проблеми; обрати рішення, де обидві сторони переможуть; виявити проблему в ситуації; кожній стороні потрібно дати слово, щоби представити їхню позицію; продумати ризики ухвалення рішення.

3. Кожна з пар повинна об'єднатися з іншою групою і представити свої напрацювання, обговорити, чи сходяться кроки плану дій, що однаково і що ні, обговорити та вибудувати логічність і послідовність кроків.
4. Презентуйте ваші роботи вже у спільній групі.
5. Обговоріть послідовність кроків вже у загальній аудиторії спільно з усіма учасниками та учасницями.
6. Дайте відповідь на запитання: для чого ми вибудовували логічність наших дій у проведенні переговорів?

Підсумок виконання завдання

- Запитайте в учасниць та учасників, що було цікавого та корисного під час виконання завдання?
- Яких висновків можна дійти?
- Які знання та навички повинні мати особи, які виконують ролі учасників/ць, модераторок/ів, медіаторів/ок процесів мирних переговорів?

Підбиття підсумку заняття:
Для засвоєння інформації та підсумовуючи опрацьований матеріал модуля надайте відповідь на такі запитання:

Чи змінилися відповіді з початку занять внаслідок отримання нових навичок і знань:

- Чому участь жінок є важливою для демократії?
- Яким чином жінки можуть брати участь у розбудові демократії?
- Як ми можемо заохочувати жінок як рівних партнерок до участі в ухваленні рішень?

Додатки до Модуля 2

Модуль 2 лише поверхово окреслює навички та обізнаність, необхідні для розв'язання конфліктів і політичної участі.

Для всіх занять цього модуля бажано запрошувати різних експертних осіб, які би вам допомогли надати більш обґрунтовані відповіді та розкрити теми. В інтернет-ресурсах так само є багато відеоматеріалів з цієї теми.

Приклад

Український жіночий фонд, Участь жінок у політиці та процесі ухвалення рішень в Україні. Стратегії впливу. 2011 р.[25]

25 https://www.osce.org/files/f/documents/d/7/85975.pdf

«Вибори навиворіт»: Від чого залежить участь жінок у політиці. 2020 р.[26]

Розширення прав та можливостей жінок із метою посилення політичних партій. Посібник з передової практики сприяння участі жінок у політичному житті. 2011 р.[27]

УЧАСТЬ ЖІНОК У ПОЛІТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

А. Скільки жінок працює в парламентах світу[28]

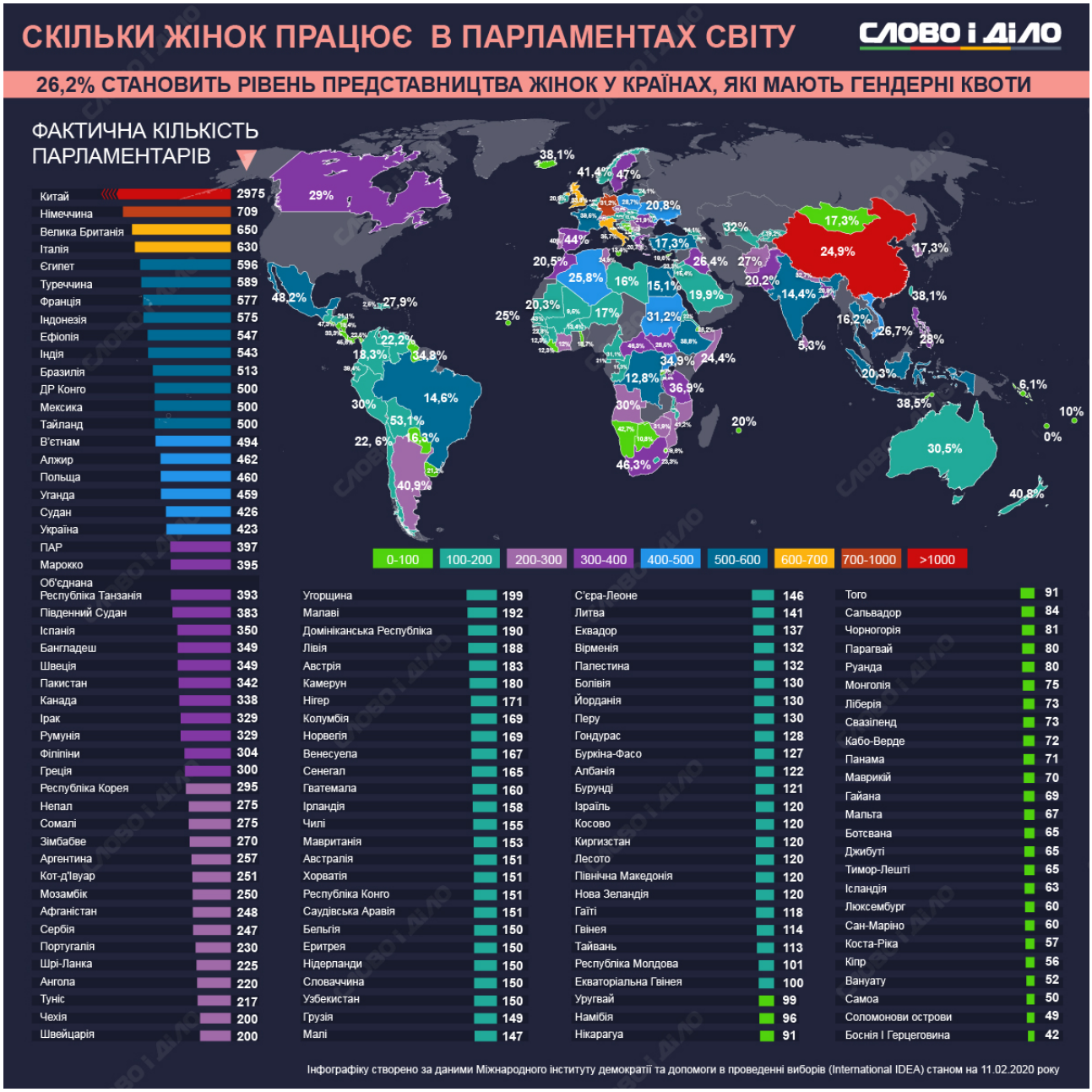

26 https://50vidsotkiv.org.ua/vybory-navyvorit-vid-chogo-zalezhyt-uchast-zhinok-u-politytsi/
27 https://www.ndi.org/sites/default/files/Empowering_Women_Political_Parties-UKR.pdf
28 https://www.slovoidilo.ua/2020/02/12/infografika/polityka/skilky-deputativ-zhinok-parlamentax-svitu

Б. Гендерний склад ВРУ у 1990-2020 роках[29]

В. Жінки в політиці (2021 р.)[30]

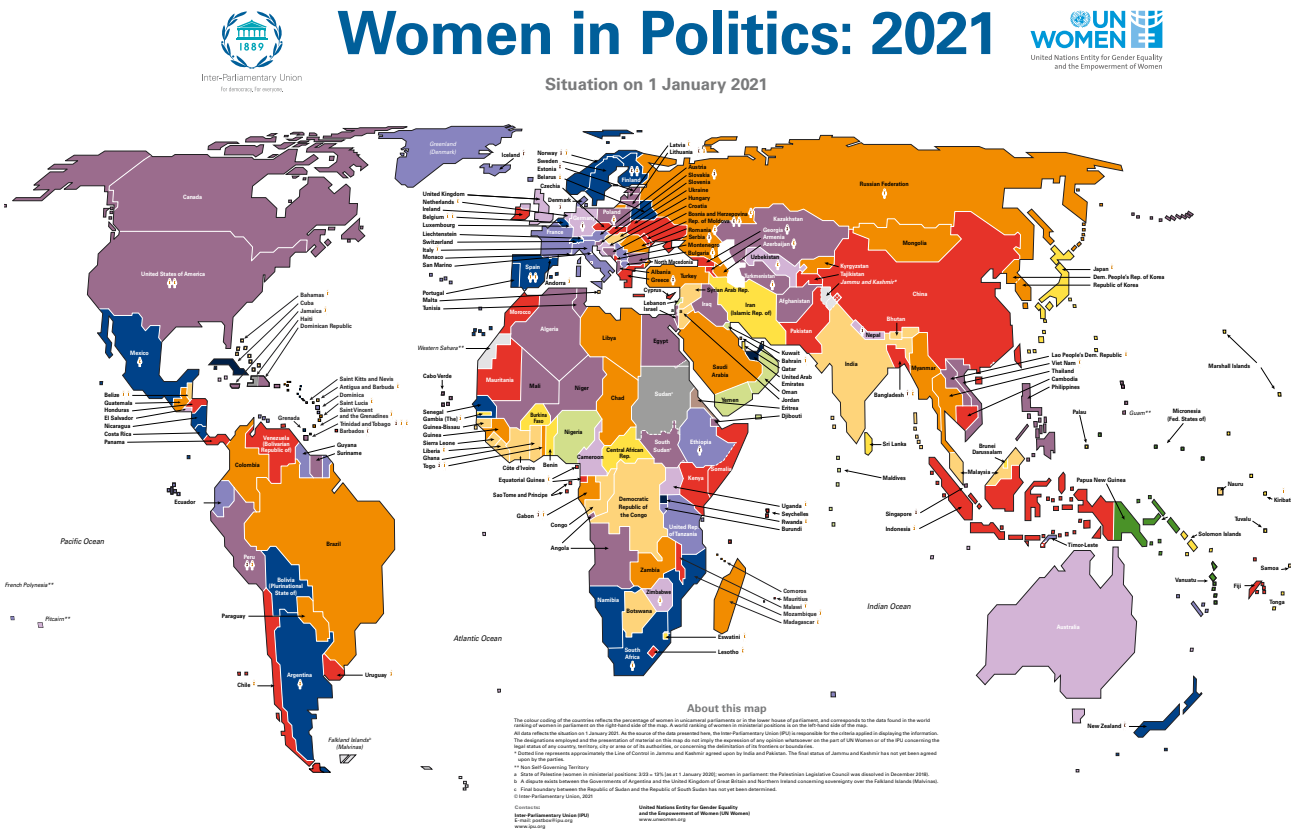

29 https://www.slovoidilo.ua/2020/03/06/infografika/polityka/yak-zminyuvavsya-hendernyj-sklad-rady-ostanni-30-rokiv
30 https://www.ipu.org/women-in-politics-2021

Скільки жінок в українській владі (2018 р.)[31]

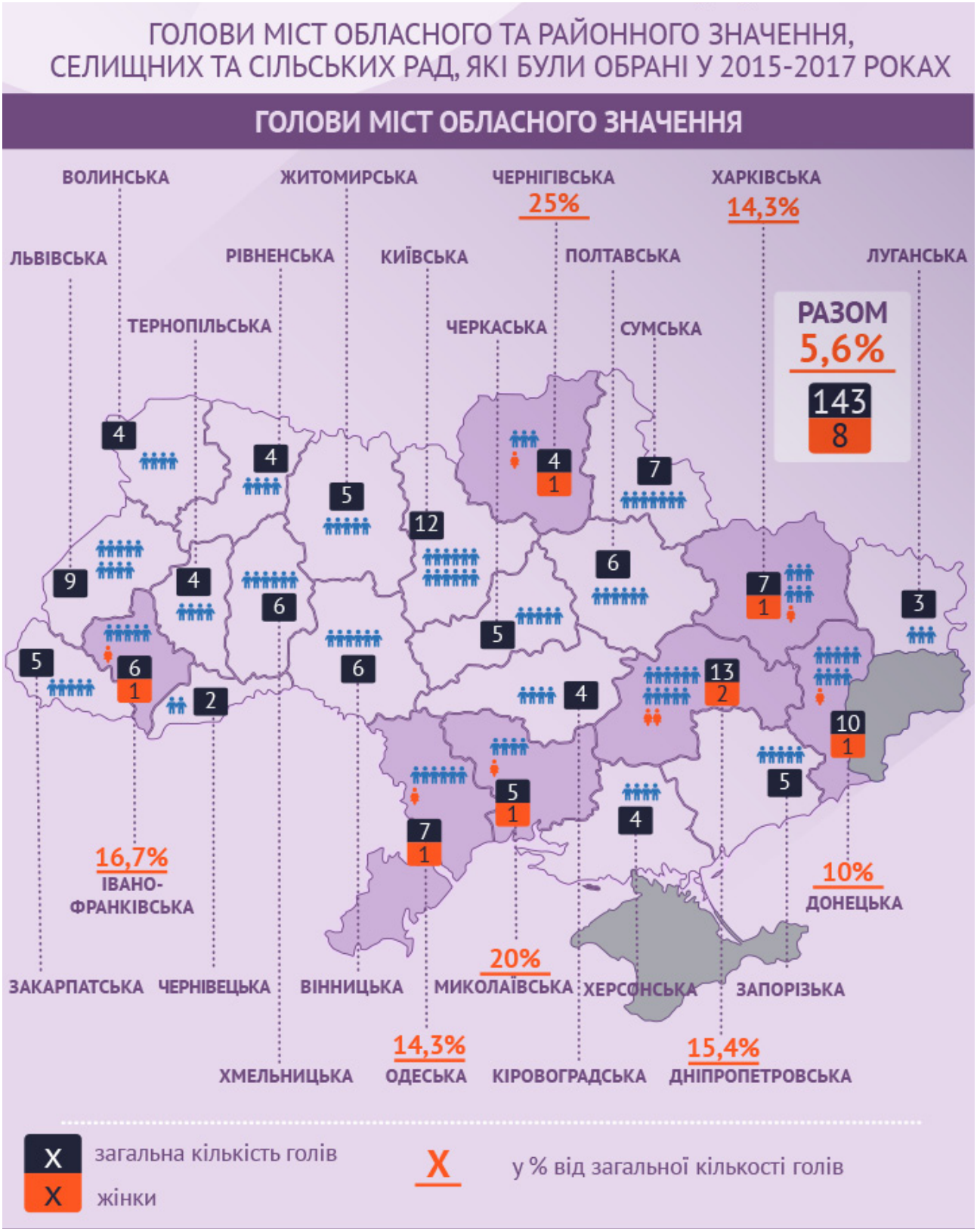

31 https://www.slovoidilo.ua/2018/03/08/infografika/polityka/skilky-zhinok-sered-nardepiv-ministriv-meriv-ta-holiv-silrad

Результати виборів до міських рад

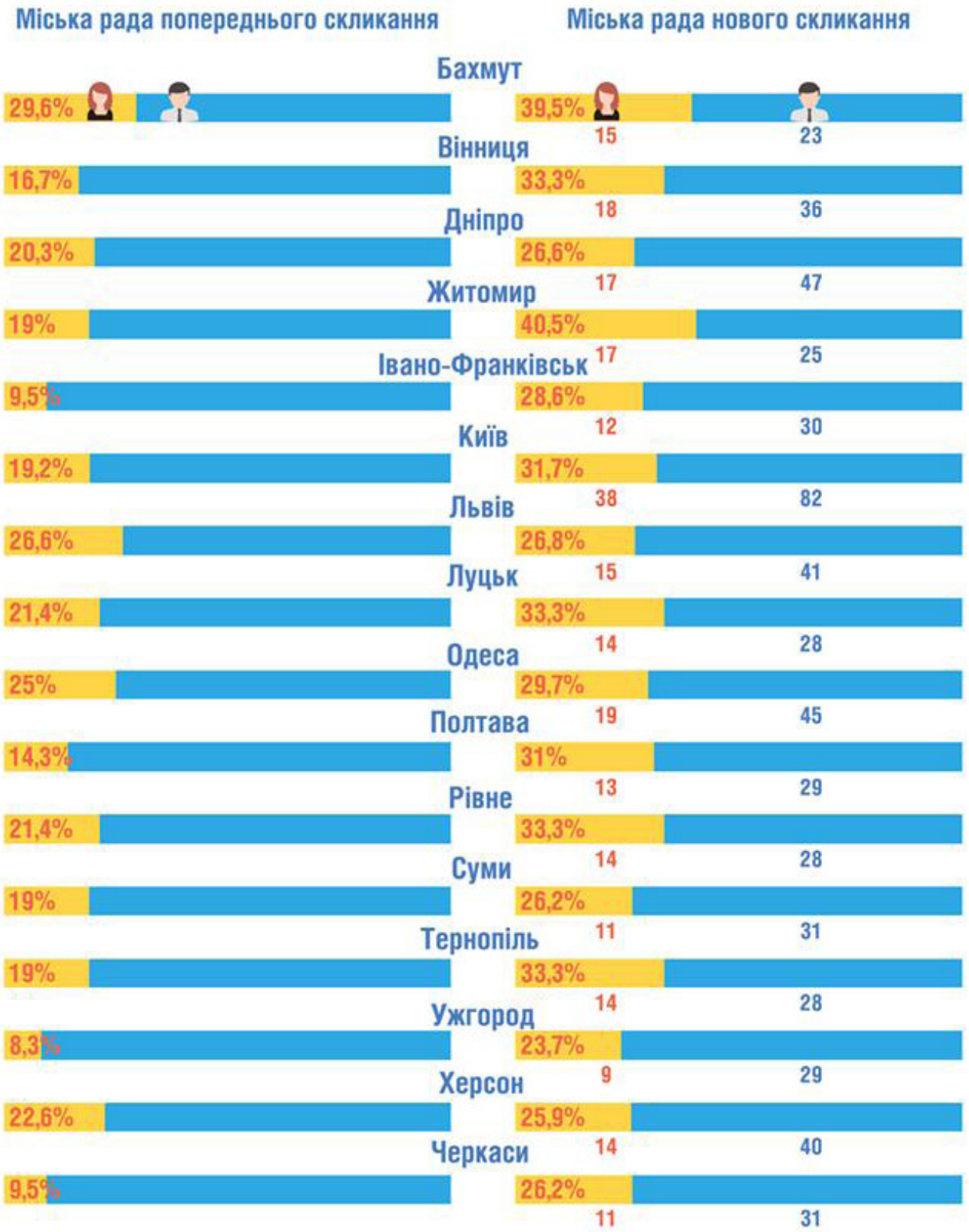

Матеріал підготовлено Українським Жіночим Фондом у партнерстві з Національним демократичним інститутом (НДІ) завдяки щедрій підтримці американського народу, наданій через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID) в рамках Програми «Україна: Ефективна та відповідальна політика». Український Жіночий Фонд відповідальний за зміст цього матеріалу. Інформація, представлена у матеріалі, не обов'язково відображає погляди USAID, Уряду США або НДІ.

Добірка відеоматеріалів «Жінки – ключ до миру»

Відео про різні ролі і досвід жінок України у зв'язку зі збройним конфліктом (опубліковані тут: http://www.stories.1325.org.ua/): відеоматеріали кампанії ООН Жінки «Жінки – ключ до миру» за фінансової підтримки Норвегії, Швеції, Канади, Данії та Європейського Союзу.

Історія Оксани (3:45)[32]
Це історія Оксани Русанової, викладачки фізики Донецького університету, якій через конфлікт довелося поїхати зі свого рідного міста. Зараз вона викладає фізику у «Дитячому науковому клубі», де допомагає учням будувати роботів, проводити цікаві експерименти і навіть будувати мости. На своїх тренінгах Оксана навчає учнів розв'язувати конфлікти та бути майбутніми лідерами. «Цей позитивний досвід дає мені сили, розуміння, що я спроможна», – говорить Оксана. Історія Оксани показує, що саме жінки, з їхнім досвідом, компетентністю та ефективністю роблять ключовий внесок у відновлення громад і розбудову миру.

Історія Андріани (5:12)[33]
Андріана Арехта, учасниця бойових дій, перебуває в резерві Збройних Сил України, є очільницею ГО «Жіночий ветеранський рух», а також мама та дружина військовослужбовця. «Сила жінки в тому, що вона думає про наслідки...», – говорить Андріана у сюжеті. Саме жінки, з їхнім досвідом, компетентністю та ефективністю роблять ключовий внесок у забезпечення миру, відновлення та розбудову миру у зоні конфлікту.

Історія Ірини (4:00)[34]
Ірина Довгань, відома волонтерка, яка разом із іншими місцевими жінками допомагала українським військовим на Донбасі. Вона пережила полон, насильство та знущання. Сьогодні вона присвятила себе боротьбі проти сексуального насилля, пов'язаного з конфліктом. Нині Ірина проводить тренінги для військових і зустрічається з європейськими політиками, щоб добитися справедливості. Історія Ірини показує що саме жінки, з їхнім досвідом, компетентністю та ефективністю роблять ключовий внесок у відновлення громад і розбудову миру.

Історія Дар'ї (5:00)[35]
Дар'я Заремба за крок до диплому покинула престижний юридичний факультет заради фізики. Це історія дівчини з зони конфлікту на сході України, яка мріє стати науковицею і власним прикладом руйнує стереотипи про дівчат в науці та не боїться кардинально змінити своє життя попри виклики. Історія Дар'ї показує, що саме жінки, з їхнім досвідом, компетентністю та ефективністю роблять ключовий внесок у відновлення громад.

Історія Ольги (4:45)[36]
Ольга Мартиненко, завідуюча інфекційним відділенням центральної лікарні в місті Дружківка, що на Донеччині. Під час бойових дій вона лікувала поранених, а наразі очолює команду жінок на передовій боротьби з COVID-19. Її історія показує, що саме жінки, з їхнім досвідом, компетентністю й ефективністю роблять ключовий внесок у відновлення громад.

Історія Анастасії та Світлани (5:12)[37]
Анастасія та Світлана – дві вимушені переселенки з Донбасу. Вони познайомилися вже на мирній території та вирішили об'єднати зусилля, щоб покращити життя тих, хто постраждав від конфлікту. У своїй новій громаді вони консультують, як відновити документи, отримати соціальну допомогу, знайти житло. Ці дві героїні показують, що саме жінки, з їхнім досвідом, компетентністю та ефективністю роблять ключовий внесок у відновлення громад.

Історія Людмили (4:49)[38]
Людмила Білека служила парамедиком на передовій збройного конфлікту на сході України. Відтоді, як повернулася з фронту, вона бореться з посттравматичним стресовим розладом (ПТСР). Щоб подолати ПТСР і допомогти іншим ветеранам зробити те саме, вона зіграла головну роль у фільмі «Атлантида». Поза екраном, вона – активістка, яка адвокатує за надання належних психосоціальних послуг для ветеранів.

Історія Марини (4:43)[39]
Вчителька зі Слов'янська, Марина Данилова, у 2014 році підтримувала бійців української армії речами першої необхідності та допомагала організувати президентські вибори в громаді. Тепер вона постачає бійцям книжки українських видавництв та обмінює літературу між батальйонами. Історія Марини показує, що саме жінки, з їхнім досвідом, компетентністю та ефективністю роблять ключовий внесок у відновлення громад.

32 https://www.youtube.com/watch?v=Ap4xUHsEzc0
33 https://www.youtube.com/watch?v=FKhgfxC5jVY
34 https://www.youtube.com/watch?v=w9jStZU2_BY
35 https://www.youtube.com/watch?v=YMHTuvBYLJ0
36 https://www.youtube.com/watch?v=buBNFvzRlTY
37 https://www.youtube.com/watch?v=-T2X6hiyEU4
38 https://www.youtube.com/watch?v=Wrc_unWMx_8
39 https://www.youtube.com/watch?v=OgNGPMguJUoh

Резолюція Ради Безпеки 1325 (2000),

Ухвалена Радою Безпеки на 4213-му засіданні, 31 жовтня 2000 року

Рада Безпеки,

Посилаючись на свої резолюції 1261 (1999) від 25 серпня 1999 року, 1265 (1999) від 17 вересня 1999 року, 1296 (2000) від 19 квітня 2000 року і 1314 (2000) від 11 серпня 2000 року, а також на відповідні заяви свого Голови і посилаючись також на заяву для преси, зроблену Головою 8 березня 2000 року з нагоди Дня Організації Об'єднаних Націй, присвяченого правам жінок і міжнародному миру (SC/6816),

Посилаючись також на зобов'язання, закріплені в Пекінській декларації і Платформі дій (A/52/231), а також зобов'язання, що викладені в підсумковому документі двадцять третьої спеціальної сесії Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй за назвою «Жінки в 2000 році: гендерна рівність, розвиток і мир у двадцять першому столітті» (A/S-23/10/Rev.1), зокрема ті, котрі стосуються жінок і збройних конфліктів,

З огляду на цілі і принципи Статуту Організації Об'єднаних Націй і головну відповідальність Ради Безпеки за Статутом – підтримку міжнародного миру та безпеки,

Висловлюючи стурбованість з приводу того, що цивільне населення, особливо жінки та діти, складає переважну більшість серед тих, на кому негативно позначаються збройні конфлікти, включаючи біженців і змушених переселенців, і все частіше стає мішенню для комбатантів і збройних елементів, і визнаючи обумовлені цим наслідки для тривалого миру та примирення,

Знову підтверджуючи важливу роль жінок у запобіганні та врегулюванні конфліктів і в розбудові миру, і підкреслюючи важливість їхньої рівноправної та всебічної участі у всіх зусиллях з підтримки і просування миру та безпеки, і необхідність посилення їхньої ролі в процесі ухвалення рішень стосовно запобігання та врегулювання конфліктів,

Знову підтверджуючи також необхідність впровадження повною мірою міжнародного гуманітарного права і норм з прав людини, що захищають права жінок і дівчат під час і після конфліктів,

Особливо відзначаючи необхідність забезпечення всіма сторонами того, щоб у програмах розмінування й інформування про мінну небезпеку враховувалися особливі потреби жінок і дівчат,

Визнаючи нагальну потребу урахування гендерної перспективи під час проведення операцій з підтримки миру й у цьому зв'язку відзначаючи Віндхукську декларацію і Намібійський план дій із забезпечення інтегрування гендерної проблематики під час проведення багатокомпонентних операцій на підтримку миру (S/2000/693),

Визнаючи також важливість рекомендації, яка міститься в заяві його Голови, зробленої для преси 8 березня 2000 року, спеціалізованої підготовки всього миротворчого персоналу з питань захисту, особливих потреб і людських прав жінок і дітей у конфліктних ситуаціях,

Визнаючи, що розуміння впливу збройних конфліктів на жінок і дівчат і наявність ефективних організаційних механізмів, що гарантують їхній захист і повну участь у мирному процесі, можуть значною мірою сприяти підтримці й просуванню міжнародного миру і безпеки,

Відзначаючи потребу у зведених даних впливу збройних конфліктів на жінок і дівчат,

1. Наполегливо закликає держав-членів забезпечити більш активне представництво жінок на всіх рівнях ухвалення рішень у рамках національних, регіональних і міжнародних інституцій і механізмів запобігання, регулювання і розв'язання конфліктів;

2. Закликає Генерального секретаря здійснити стратегічний план дій (A/49/587), у якому пропонують підвищити представлення жінок на рівнях ухвалення рішень у врегулюванні конфліктів і мирних процесах;

3. Настійно закликає Генерального секретаря призначати більше жінок на посаді спеціальних представників і посланників і доручати їм здійснення місій добрих послуг від його імені й у цьому зв'язку призиває держав-членів представляти Генеральному секретареві кандидатури для включення до централізованого списку, що регулярно оновлюють;

4. Наполегливо закликає Генерального секретаря далі прагнути розширення ролі та внеску жінок у рамках польових операцій Організації Об'єднаних Націй і особливо серед військових спостерігачів, цивільного поліцейського персоналу,

співробітників із прав людини та гуманітарного персоналу;

5. Висловлює свою готовність інтегрувати гендерну перспективу в операції з підтримки миру та наполегливо закликає Генерального секретаря забезпечити включення, де це доречно, гендерного компоненту в польові операції;

6. Просить Генерального секретаря надати державам-членам навчальні рекомендації та матеріали, що стосуються захисту, прав і особливих потреб жінок, а також важливості залучення жінок до всіх заходів із підтримки та розбудови миру, запрошує держав-членів включати ці елементи, а також навчання з усвідомлення проблеми ВІЛ/СНІД, до їхніх національних програм підготовки військового і цивільного поліцейського персоналу напередодні розгортання, і просить далі Генерального секретаря забезпечити одержання аналогічної підготовки цивільним персоналом операцій з підтримки миру;

7. Наполегливо закликає держав-членів розширювати свою добровільну фінансову, технічну та матеріальну підтримку зусиль із підготовки персоналу з урахуванням гендерних аспектів, включаючи зусилля, що докладаються відповідними фондами та програмами, у тому числі Фондом розвитку для жінок Організації Об'єднаних Націй і Дитячим фондом Організації Об'єднаних Націй, Управлінням Верховного комісара Організації Об'єднаних Націй у справах біженців і іншими відповідними органами;

8. Закликає всіх діючих осіб під час укладання та здійснення мирних угод застосовувати підхід, заснований на урахуванні гендерних аспектів, у тому числі, серед іншого:

   (a) Особливих потреб жінок і дівчат у ході репатріації та розселення, а також у тому, що стосується реабілітації, реінтеграції та постконфліктного відновлення;

   (b) Заходів, спрямованих на підтримку місцевих жіночих мирних ініціатив і місцевих процесів врегулювання конфліктів і на залучення жінок у діяльність усіх механізмів впровадження мирних угод;

   (c) Заходів, що забезпечують захист і повагу людських прав жінок і дівчат, особливо в тому, що стосується конституції, виборчої системи та діяльності поліції і судових органів;

9. Закликає всі сторони збройних конфліктів повною мірою дотримуватися міжнародно-правових норм, застосовуваних до прав і захисту жінок і дівчат як цивільних осіб, зокрема зобов'язання, застосовані до них відповідно до Женевських конвенцій 1949 року і Додаткових протоколів до конвенцій 1977 року, Конвенції про біженців 1951 року і Протоколу до неї 1967 року, Конвенції про ліквідацію усіх форм дискримінації жінок 1979 року і Факультативного протоколу до неї 1999 року і Конвенції Організації Об'єднаних Націй про права дитини 1989 року і двох Факультативних протоколів до неї від 25 травня 2000 року, і враховувати відповідні положення Римського статуту Міжнародного кримінального суду;

10. Закликає всі сторони збройних конфліктів уживати спеціальних заходів для захисту жінок і дівчат від обумовленого статевою приналежністю насильства, особливо від зґвалтування й інших форм сексуального насильства і всіх інших форм насильства, у ситуаціях, що представляють собою збройний конфлікт;

11. Підкреслює, що всі держави несуть відповідальність за те, щоб покласти кінець беззаконню і здійснювати судове переслідування осіб, винних у геноциді, злочинах проти людства і військових злочинах, включаючи злочини, які стосуються сексуального насильства жінок і дівчат, і в цьому зв'язку підкреслює необхідність забезпечення того, щоб, коли це можливо, на ці злочини не поширювалася дія положень про амністію;

12. Закликає всіх в збройних конфліктах поважати цивільний і гуманітарний характер таборів і поселень біженців і брати до уваги особливі потреби жінок і дівчат, у тому числі під час їхнього проєктування, і посилається на свої резолюції 1208 (1998) від 19 листопаду 1998 року і 1296 (2000) від 19 квітня 2000 року;

13. Закликає всіх залучених до планування роззброєння, демобілізації та реінтеграції, враховувати різні потреби колишніх учасників та учасниць бойових дій і враховувати різні потреби їхніх утриманців;

14. Знову підтверджує свою готовність щоразу, коли вживають заходів за Статтею 41 Статуту Організації Об'єднаних Націй, враховувати їхні потенційні наслідки для цивільного населення, беручи до уваги особливі потреби жінок і дівчат, для того, щоб передбачити відповідні гуманітарні виключення;

15. Виражає свою готовність забезпечити врахування гендерних питань і прав жінок в місіях Ради Безпеки, у тому числі за допомогою проведення консультацій із місцевими та міжнародними жіночими групами;

16. Пропонує Генеральному секретарю провести дослідження про вплив збройних конфліктів на жінок і дівчат, про ролі жінок у розбудові миру та про гендерні аспекти мирних процесів і врегулювання конфліктів, і пропонує далі представити Раді Безпеки доповідь про результати цього дослідження і надати його в користування всіх держав-членів Організації Об'єднаних Націй;

17. Просить Генерального секретаря включати у відповідних випадках до своїх доповідей Раді Безпеки інформацію про хід докладання зусиль із інтегрування гендерної проблематики під час проведення місій на підтримку миру і про всі інші аспекти, що стосуються жінок і дівчат;

18. Постановляє продовжувати активно займатися цим питанням.

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Адміністративний арешт – це найсуворіший вид адміністративного стягнення, що застосовують лише у виняткових випадках за окремі види адміністративних правопорушень на строк до 15 діб і полягає у триманні правопорушника в ізоляції від суспільства.

Гендерна квота – це стратегія державної гендерної політики у формі позитивних дій, що має на меті збільшення кількості жінок на владних позиціях для достатнього представництва у владі. Гендерне квотування має на меті подолання історичної несправедливості ізоляції жінок від участі у політичному житті; залучення жінок до ухвалення політичних рішень і гарантування участі жінок у представницьких органах влади.

Генеральний секретар ООН – головна адміністративна посадова особа Організації Об'єднаних Націй.

Імплементація – здійснення, виконання державою міжнародних правових норм. Кожна держава сама визначає методи та засоби імплементації. У міжнародному договорі також може бути передбачено необхідність видання закону чи іншого акта для його здійснення. Перетворення норм міжнародного права на норми внутрішньодержавного.

Гендерний мейнстрімінг – визнана на глобальному рівні стратегія втілення політики гендерної рівності.

Медіація – вид альтернативного врегулювання суперечок, метод вирішення суперечок із залученням посередника (медіатора), який допомагає сторонам конфлікту налагодити процес комунікації та проаналізувати конфліктну ситуацію таким чином, щоб вони самі змогли обрати той варіант рішення, який би задовольняв інтереси та потреби усіх учасників конфлікту.

Посередники – особа чи установа, організація тощо, що сприяє встановленню та здійсненню ділових контактів, торговельних або дипломатичних зносин між ким-, чим-небудь. // Те, що виступає проміжною ланкою у взаємодії між чим-небудь або в процесі перетворення чогось.

У міжнародному праві – нейтральна держава чи міжнародна організація, що шляхом посередництва сприяє мирному розв'язанню конфлікту між двома іншими державами.

Переговори – дискусія, взаємне спілкування з метою досягнення сумісного рішення.

Реабілітація – поновлення втраченого доброго імені, відновлення репутації. Поновлення прав, скасування необґрунтованого звинувачення невинної особи або групи осіб через «відсутність складу злочину». Реабілітація відрізняється від амністії, помилування повним відновленням прав і репутації з огляду неправильного звинувачення.

Резолюція – документ, що фіксує рішення, постанову. Найчастіше резолюцію ухвалюють на зборах, нарадах, з'їздах, конференціях; її вміщують наприкінці протоколу або пишуть окремо і додають до нього.

Реінтеграція – поновлення особи у громадянстві у разі його втрати або попереднього виходу з громадянства. В цілому, суть реінтеграції полягає у спрощеній процедурі відновлення громадянства, та, якщо окремо передбачено нормативними актами держави, різноманітній допомозі у набутті звичного для особи соціального статусу.

Сталий розвиток – загальна концепція стосовно необхідності встановлення балансу між задоволенням сучасних потреб людства та захистом інтересів майбутніх поколінь, включаючи їхню потребу в безпечному і здоровому довкіллі. Як сформулювала визначення сталого розвитку у своїй доповіді Комісія Брундтланд, це «*розвиток, який задовольняє потреби нинішнього покоління без шкоди для можливості майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби*».

Сексизм – упередження чи дискримінація людей через їхню стать або гендер. Це поняття, пов'язане з гендерними стереотипами та гендерними ролями. Сексизм може включати віру в природну вищість; конструюється системною суспільною недооцінкою чи упередженнями щодо певної статі, стереотипізацією суджень про стать людини; проявляється в диспропорції влади, прав і можливостей між статями. Інституціалізованими наслідками сексизму є гендерна нерівність в різних сферах людської діяльності, особливо на робочому місці (розрив в оплаті праці, скляна стеля).

МОДУЛЬ 3:
ЗАХИСТ І ЗАПОБІГАННЯ

Основна теза: Забезпечення гендерної рівності, реагування на потреби усіх жінок та дівчат неможливі без подолання гендерно зумовленого насильства.

Тема: гендерне насильство в житті жінок за умов конфлікту та поза конфліктом.

Завдання та результати:
Завдання Модуля 3 полягає у тому, щоб підвищити рівень розуміння особливих потреб жінок у захисті та значення запобігання насильству у діяльності з викорінення насильства щодо жінок, особливо у ситуаціях тих жінок, які постраждали внаслідок конфлікту.

Очікувані результати Модуля 3
- Підвищення рівня обізнаності про зв'язок між гендерною нерівністю та насильством щодо жінок за умов конфлікту та у мирний час;
- Підвищення рівня обізнаності щодо заходів із захисту та запобігання насильству на національному та міжнародному рівнях;
- Поглиблення знань про гендерно орієнтований аналіз конфлікту, систему раннього попередження та реформу поліції;
- Зміцнення спроможності виявляти особливі потреби у захисті жінок-правозахисниць і найкращі практики документування порушень щодо жінок.

Цільова аудиторія: Модуль 3 можна використовувати для освіти дівчат і хлопців, юнок та юнаків, викладачів/ок, тренерів/ок, фасилітаторів/ок, які працюють у темі миробудування та впровадження Порядку денного «Жінки, мир та безпека» на рівні громад, у громадських організаціях для дітей та молоді, молодіжних клубах і навчальних закладах.

Матеріали: магнітно-маркерна дошка, фліпчарт, кольорові маркери, наочні та роздаткові матеріали, екран та проектор.

Додаткові матеріали:
- Перші кроки до відновлення справедливості: Посібник для тих, хто долає наслідки сексуального насильства, вчиненого під час збройного конфлікту на Донбасі. 2021.[40]
- Стратегія запобігання та протидії сексуальному насильству, пов'язаному з конфліктом, в Україні. 2018.[41]
- НЕ ПРИВАТНА СПРАВА. ДОМАШНЄ ТА СЕКСУАЛЬНЕ НАСИЛЬСТВО ЩОДО ЖІНОК НА СХОДІ УКРАЇНИ.[42]
- ВІЙНА БЕЗ ПРАВИЛ: гендерно зумовлене насильство, пов'язане зі збройним конфліктом на сході України.[43]
- Міжнародний протокол із документування та розслідування сексуального насильства в конфлікті. 2017.[44]

Примітка для тренерок: Заняття 3.2-3.6 надають початкову інформацію стосовно понять «гендер», «гендерна нерівність» і «гендерно зумовлене насильство», особливо стосовно їх зв'язку з культурою. Розглядати їх треба залежно від навичок вашої аудиторії, їх також можна використовувати незалежно для доповнення будь-якого з інших Модулів, якщо такий огляд необхідний для завдань навчання.
Для цілей Комплекту навчальних матеріалів «Порядок денний "Жінки, мир та безпека" для молоді» «Захист» та «Запобігання» розглядають як нерозривно пов'язані поняття, як дві сторони однієї монети. Запобігання насильству – це найкращий спосіб надати жінкам можливість жити без насильства до них, у тому числі за умов конфлікту та кризи. У Порядку денному «Жінки, мир та безпека» переважно йдеться

40 ttps://totalaction.org.ua/public/upload/book/1621611158_CRSV_survivors_manual.pdf
41 https://ukraine.un.org/en/download/49640/90689
42 https://www.amnesty.org/download/Documents/EUR5032552020UKRAINIAN.PDF
43 https://jfp.org.ua/system/reports/files/110/uk/gon_151117.compressed.pdf
44 http://womenua.today/UWC-library/unwomen/37-International_Protocol_2017_2nd_Edition_UKR.pdf

про сексуальне насильство, таке як зґвалтування та інші порушення, які відбуваються за умов війни, кризи та катастрофи.

Однак для повного розв'язання проблеми стосовно насильства, пов'язаного з конфліктом, необхідно ліквідувати дискримінацію жінок під час воєн і збройних конфліктів та у мирний час, що передбачає як захист прав, так і запобігання порушенням прав людини. Інакше кажучи, тоді як поняття «захист» стосується наслідків насильства проти жінок, поняття «запобігання» стосується і першопричин насильства, й інституційної реформи. З одного боку, необхідно передбачити умови для надання негайної допомоги постраждалим особам; з іншого, – необхідні комплексні реформи сектора безпеки (поліція, суди, армія, військово-цивільні адміністрації) для досягнення стійких, трансформаційних змін у становищі жінок та їхніх потребах у захисті в довгостроковій перспективі. Сфера охоплення положень захисту та запобігання насильству, передбачених в Резолюції РБ ООН 1325, доволі велика. Для цілей Комплекту навчальних матеріалів «Порядок денний "Жінки, мир та безпека" для молоді» у Модулі 3 увагу приділено таким питанням:

- Насильство щодо жінок як одна з форм гендерної дискримінації;
- Насильство щодо жінок під час збройного конфлікту та кризи;
- Гендерно орієнтована реформа сектора безпеки;
- Гендерно орієнтований аналіз конфлікту та система раннього попередження, а також етичні міркування при документуванні СГЗН;
- Потреби в захисті жінок-правозахисниць.

Заняття 3.1. «Огляд чотирьох наріжних каменів Резолюції РБ ООН 1325»

Основна теза: Положення Резолюції РБ ООН 1325 закликають до належного реагування на загрози в сфері безпеки жінок і миробудування.

Мета: розглянути 4 наріжних камені порядку денного «Жінки, мир та безпека», особливо звертаючи увагу на «Запобігання» та «Захист».

План заняття:

1. Згадати 4 наріжні камені Порядку денного «Жінки, мир та безпека».
2. Звернути особливу увагу на такі наріжні камені, як «Запобігання» та «Захист».

Одним із найважливіших внесків Порядку денного «Жінки, мир та безпека» є визнання того, збройний конфлікт та кризові ситуації можуть впливати по-різному на жінок та дівчат, тому жінки та дівчата можуть мати інші потреби в безпеці та захисті, ніж чоловіки та хлопці. Запобігання є також центральним елементом Порядку денного «Жінки, мир та безпека», оскільки найкращий спосіб захистити жінок від вчинення насильства щодо них – це передусім запобігти насильству. Отже, пріоритетні питання «Захист» і «Запобігання» взаємопов'язані й в Модулі 3 розглядаються разом.

Вправа:

Спільно з учасницями згадайте 4 наріжні камені Порядку денного «Жінки, мир та безпека»: «Участь», «Запобігання», «Захист» та «Побудова миру» і перегляньте положення стосовно наріжних каменів «Захист» і «Запобігання».

Захист	• Визнати та враховувати особливий вплив, який спричиняє збройний конфлікт на жінок і дівчат; • Запровадити заходи реагування правоохоронних органів та системи правосуддя, спрямовані на задоволення потреб у безпеці жінок, особливо серед ВПО та біженок; • Включення гендерного компонента до заходів, спрямованих на роззброєння, демобілізацію та реінтеграцію; • Захист жінок і дівчат від гендерно зумовленого насильства: фізичного, сексуального, психологічного, економічного, соціально-культурного в умовах конфлікту та постконфліктних ситуаціях.
Запобігання	• Забезпечити врахування гендерних аспектів у реформі секторів безпеки та поліції; • Забезпечити врахування гендерних аспектів у реформі системи правосуддя, підтримку прав жінок у неформальних процесах вирішення спорів у громадах; • Включати та аналізувати гендерно чутливі індикатори до системи моніторингу раннього попередження конфліктів та інших механізмів моніторингу виникнення криз; • Забезпечити планування зменшення ризиків природних лих.

Як підсумок заняття дайте відповіді на запитання:

1. Які основні ідеї ви можете виокремити стосовно наріжних каменів «Захист» та «Запобігання»?
2. Які приклади реалізації трьох наріжних каменів: «Участь», «Захист», «Запобігання» реалізовують в Україні? Наведіть приклади.

Заняття 3.2. Що таке гендер? Швидкий огляд

Основна теза: Гендер – це соціальний конструкт, який з часом змінюється.

Мета: ознайомитися з поняттям «гендер» та окреслити зміни за останні 100 років.

План заняття:

1. Ознайомити учасниць з поняттями гендер та стать.
2. Провести дискусію про культури, що існують та відмінні гендерні ролі, ніж ті, які відводяться чоловікам і жінкам в Україні. Які є відмінності між сільськими та міськими жінками.
3. Опрацювати таблицю з порівнянням статі та гендеру.

Гендер є важливим поняттям для того, щоб зрозуміти, як збройний конфлікт інакше впливає на жінок. Перегляньте визначення гендеру та пов'язані з ним терміни, щоб переконатися, що учасниці однаково розуміють це поняття.

Термін «стать» використовують для позначення фізіологічних ознак організму й анатомічно визначають як «чоловіча» або «жіноча». Стать є біологічною характеристикою, яка фіксується в особистих документах людини і відображається в статистичних показниках, залишається незмінною протягом усього життя людини – крім випадків зміни вигляду зовнішніх статевих органів за допомогою медичної процедури (тоді людина може вирішити змінити особисті документи). Стать є фіксованою характеристикою та однаковою в усіх культурах: «особа чоловічої статі» у всьому світі означає людину, яка анатомічно має статевий орган пеніс, тоді як «особа жіночої статі» – це особа, яка має піхву. Люди є чоловічої й жіночої статі, так само як тварини.

Гендер стосується соціальних ролей, очікувань, норм, обмежень і приписів, які суспільство накидає людям залежно від їхньої статевої належності. Конкретний набір таких норм стосовно кожної конкретної людини визначається класовими, віковими, соціальними, релігійними та культурними нормами і змінюється з часом. Приписи стосовно належного виконання гендерних ролей також відрізняються серед різних країн, соціальних класів, етнічних груп, релігійних спільнот. Наприклад, очікування щодо поведінки жінок в Україні можуть відрізнятися від тих, які переважають у інших країнах світу наприклад, у буддизмі вони відрізняються від тих, які є у християнстві, а також можуть відрізнятися стосовно неосвічених жінок та освічених жінок.

Поміркуйте:

Назвіть культури, з якими вам довелося стикатися, де існують відмінні гендерні ролі, ніж ті, які відводять чоловікам і жінкам в Україні?

Чи є відмінності в гендерних ролях у різних етнічних меншин, що живуть в Україні?

Яку поведінку очікують від сільських жінок, якщо порівняти з міськими жінками?

Оскільки гендер є соціально-культурним утворенням – гендер є лише у людей. Інакше кажучи, лише люди є «чоловіками» та «жінками». У тварин немає «гендеру», але у них є стать. Можна, наприклад, сказати «самець собаки», але «собака-чоловік» буде звучати дивно. Собаки не можуть бути «чоловіками», бо у них немає культури.

Представьте таку діаграму на дошці.

Стать	Гендер
• Біологічна/анатомічна ознака • Фізична характеристика • Жінка і чоловік • Люди і тварини • Незмінна протягом всього життя і у різних культурах	• Соціальна/культурна ознака • Соціальна роль • Жінки та чоловіки, фемінність і маскулінність • Тільки люди • Змінюється у різний час і у різних культурах

Вправа:
Об'єднайте учасниць в три групи. Роздайте кожній групі ці запитання і аркуш паперу для запису їхніх міркувань:

- Коли ви вперше почули стосовно вас – поводься так-то і так-то, бо ти ж дівчинка, жінка?
- Згадайте, за яких обставин ви це почули, що ви відчули?
- Коли ви вперше почули стосовно іншої дитини – поводься так-то і так-то, бо ти ж хлопчик?
- Згадайте, за яких обставин ви це почули, що ви відчули?
- Чи норми стосовно очікуваної поведінки дівчат і хлопців, котрі ви спостерігаєте, однакові?
- Які наслідки для вас і для інших мають ці очікування?
- Які наслідки для вас і для інших мають дії, які не відповідають цим очікуванням?

Після роботи в групах попросіть по одній представниці від групи перейти до наступної і представити там їхні працювання. Після цього представниці мають перейти до останньої групи, після цього кожна група представляє і свої напрацювання, і коментарі, отримані від інших груп.

Заняття 3.3. Гендер і гендерна рівність

Оновна теза: Гендерна нерівність – це влада і контроль, зазвичай чоловіків над жінками.

Мета: опрацювати приклади гендерної нерівності в житті українських жінок.

План заняття:

1. Опрацювати поняття «гендер» та «гендерна нерівність».
2. Означити, які групи жінок із дискримінацією у громадському і приватному житті в Україні та що на це впливає.
3. Опрацювати виокремлені групи та розділити їх за нижче вказаними групами.

Через патріархатні взаємовідносини важко досягти гендерної рівності. Гендерна рівність існує там, де немає дискримінації за ознакою статі і де кожна людина має можливість повною мірою брати участь у житті країни. В Україні, як і в багатьох інших куточках світу, жінки стикаються з дискримінацією в публічному та приватному житті.

Вправа
Об'єднайте учасниць в три групи. Роздайте кожній групі ці питання і пачку самоклейких папірців для запису їхніх міркувань і спостережень (по одній формі на один папірець):
Як жінки стикаються з дискримінацією у громадському і приватному житті в Україні?

Після роботи в групах попросіть їх наклеїти свої папірці на великі аркуші на стінах за категоріями:

- **Підлегле становище жінок:** Батько відмовляється дозволити дочці вчитися за кордоном чи поїхати за кордон, а синові дозволяє; від жінок очікують виконання всієї хатньої роботи в родині і звинувачують у недбалому ставленні до своїх подружніх обов'язків, якщо чоловік поводиться з нею жорстоко; жінкам кажуть, що вони не такі хороші чи цінні, як чоловіки; жінкам кажуть обслуговувати чоловіків.

- **Маргіналізація жінок:** від жінок очікують, що вони ставитимуть інтереси чоловіка та родини вище за свої; жінки не беруть участі у ключових процесах ухвалення рішень у суспільстві або їм дозволено брати участь у громадському житті.

- **Стереотипи:** Жінки та чоловіки повинні виконувати вузько визначені, часто обмежувальні ролі, наприклад, жінки – домогосподарки, а чоловіки – годувальники; жінки емоційні, чоловіки раціональні; чоловіки сильні, жінки слабкі. Жінка повинна зберігати цнотливість і чистоту, щоб бути «хорошою» жінкою.

- **Гендерно зумовлене насильство:** Гендерна нерівність також може спричинити насильство стосовно жінок. Гендерна нерівність та патріархат – це ті умови, за яких чоловіків наділяють владою та контролем над жінками, а жінки вимушені підкорятися та бути підлеглими чоловікам, внаслідок чого створюється можливість для вчинення насильства над жінками.

Як варіант, можна запропонувати такі категорії:

- Політична сфера
- Економічна сфера – сфера праці і самозайнятості
- Приватна сфера
- Освіта
- Охорона здоров'я

Підсумовуючи опрацьований матеріал, дайте відповідь на запитання:

1. Що таке гендер? Яка відмінність в поняттях «гендер» і «стать»?
2. Які причини гендерного насильства прослідковуються в Україні?
3. Як, на вашу думку, потрібно боротися з насильством проти жінок та дівчат в Україні?

Заняття 3.4. Гендерно зумовлене насильство, насильство щодо жінок, домашнє насильство, сексуальне насильство, гендерно зумовлене насильство та сексуальне насильствопов'язане з конфліктом. Що це все значить?

Основна теза: Гендерно зумовлене насильство є основною формою дискримінації та порушенням прав людини. Воно, по суті, стосується використання влади для здійснення контролю та домінування над іншою людиною, і зазвичай це роблять чоловіки

Мета: ознайомитися та опрацювати види та наслідки насильства щодо жінок.

План заняття:

1. Ознайомитися з переліком термінів, що використовують для позначення гендерного насильства.
2. Провести дискусію стосовно форм насильства: фізичного, психологічного, сексуального та економічного насильства.
3. Виконати вправу «Ціна стереотипу» та підсумуйте опрацьований матеріал.

Приділіть кілька хвилин, щоб пояснити учасницям різні терміни, що використовують для позначення насильства, від якого можуть страждати жінки та дівчата: гендерно зумовлене насильство (ГЗН); насильство щодо жінок (НЩЖ); домашнє насильство (ДН); сексуальне та гендерно зумовлене насильство (СГЗН); сексуальне та гендерно зумовлене насильство пов'язане з конфліктом (СГНПК).

Гендерно зумовлене насильство (ГЗН) – це насильство або будь-яка інша згубна дія, вчинена проти волі особи через її стать, при цьому постраждалими можуть бути чоловіки або жінки. Гендерно зумовлене насильство включає насильство, що відбувається як у сім'ї, так і в суспільстві загалом.

В Україні як і у більшості інших країн від ГЗН в основному потерпають жінки через їхній нижчий статус у суспільстві. Через це часто використовують фразу **насильства щодо жінок** (НЩЖ) або насильства щодо жінок і дівчат (НЩЖД). Першопричина НЩЖ – це нерівні владні відносини між чоловіками та жінками, які створює патріархатні соціальні норми та обмежуючими гендерні ролі. Як і ГЗН, НЩЖ – це здійснення влади та контролю однієї людини над іншою для встановлення першості та переваги. ГЗН може стосуватися як чоловіків, так і жінок, а НЩЖ – це насильство, якого зазнають жінки, саме *тому що* вони є жінками. НЩЖ може відбуватися у родині або у суспільстві загалом.

Коли ГЗН або НЩЖ відбуваються у родині, це називається **домашнє насильство** (ДН). ДН може відбуватися між будь-якими двома людьми у домогосподарстві: це можуть бути, зокрема, члени сім'ї, інтимні партнери, а також люди, які працюють у домогосподарстві. ДН дуже поширене в Україні. Дві третини (67%) жінок стверджують, що у віці з 15 років і старше вони зазнавали психологічного, фізичного або сексуального насильства з боку партнера або іншої особи. Найчастіше кривдниками виступають попередні партнери.[45]

Коли ГЗН включає застосування сексуального насильства – тобто примушування іншої людини до вступу в статевий зв'язок або використовувати секс як спосіб залякування і контролю – його можуть називати **сексуальне та гендерно зумовлене насильство** (СГЗН). Постраждалими від СГЗН у більшості є жінки, а порушення можуть відбуватися у родині або у суспільстві загалом. **Сексуальне та гендерно зумовлене насильство пов'язане з конфліктом (СГЗНПК) відбувається під час збройних конфліктів та війни** і так чи інакше пов'язане зі збройним конфліктом (зґвалтування як тактика ведення війни, щоб деморалізувати та тероризувати громади, наприклад).

45 ДОСЛІДЖЕННЯ НАСИЛЬСТВА НАД ЖІНКАМИ В УКРАЇНІ. ПРОВЕДЕНО ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ОБСЄ. ДОБРОБУТ І БЕЗПЕКА ЖІНОК. УКРАЇНА. ДОПОВІДЬ ПРО РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ. 2019. https://www.osce.org/files/f/documents/0/8/440318_0.pdf

Зверніть увагу учасниць, що причина поширеності ГЗН в Україні глибоко пов'язана з питаннями гендерної нерівності та патріархатного устрою, за якого більшу цінність відводять чоловікам виключно за ознакою їхньої статі.
Нагадайте учасницям, що гендерно зумовлене насильство щодо жінок – це по суті здійснення влади, контролю та домінування чоловіків над жінками.
Коли ми говоримо про насильство щодо жінок, ми можемо виділити чотири основних його види: фізичне, психологічне, сексуальне та економічне.

Поміркуйте:
Які ви можете назвати приклади зі своїх громад, що описують різні форми фізичного, психологічного, сексуального та економічного насильства?
На дошці запишіть ці чотири категорії насильства з прикладами. Можете почати записувати, систематизуючи за цими 4-ма категоріями відповіді, що були надані на попереднє запитання.

Тренерка може запропонувати такі приклади:

- **Фізичне:** ляпаси, стусани, штовхання, кусання, підпалювання, заподіяння смерті, з використанням чи без використання зброї, ненадання допомоги у вразливому стані.
- **Психологічне**: приниження жертви або контролюючі рішення; словесні образи; обмеження, утиски жертви або позбавлення свободи для відвідування когось чи прийому відвідувачів; примушування жертв до участі у принизливих актах; ізолювання жертви від сім'ї та друзів; залякування та погрози; пошкодження або погрози пошкодженням майна; переслідування телефонними дзвінками чи відвідуваннями; переслідування від одного місця до іншого.
- **Сексуальне:** зґвалтування, примушування до статевого акту, інцест, примушування до вступу в статеві стосунки з третьою стороною (проституція); торгівля людьми з метою сексуальної експлуатації, примус до перегляду порнографічних матеріалів.
- **Економічне**: експлуатація; економічний недогляд (ненадання фінансової підтримки); відмова жертві у контролі над заробітною платою та заробітком; обмеження доступу жертви до економічних ресурсів домогосподарств; знищення майна або документів жертви, що впливають на можливість працювати чи економічну незалежність жертви.

Практична вправа 3.4.1 Ціна стереотипу:

Об'єднайте учасниць у чотири групи. Кожна група отримує великий аркуш паперу, маркери та форму для вправи та по одному стереотипу для аналізу:
1. Чоловік повинен вміти постояти за себе.
2. Жінка повинна дбати про свій зовнішній вигляд.
3. Дівчинка повинна вчитися готувати їсти.
4. Хлопцю не годиться гратися з ляльками.

Після того, як кожна група заповнить таблицю на великому аркуші, вони по колу відправляють по одній представниці з цим аркушем до наступної групи, де вона розповідає про їхні напрацювання і дописує їхні пропозиції на великий аркуш.
Після того, як всі представниці повернуться до своїх початкових груп, вони матимуть час для обговорення пропозицій із інших груп. Після цього решта часу – це час на презентацію кожної групи фінального варіанту їхньої таблиці.

Зверніть увагу: ведучі під час роботи в групах мають підходити до груп і підказувати їм, як ці стереотипи підживлюють уявлення в суспільстві про те, що це обов'язок жінок дбати про чоловіків, обслуговувати їх і залишатися при цьому сексуально привабливими, а чоловіки виховуються в суспільстві в переконанні, що вони мають право очікувати від жінок задоволення своїх потреб і у випадку, якщо це не відбувається чи відбувається недостатньо, на їхню думку, добре, вони мають моральне право застосовувати до жінок різні форми насильства.

Стереотип _____

Жінки		Чоловіки	
Зиск	**Шкода**	**Зиск**	**Шкода**
1. 2.	1. 2.	1. 2.	1. 2.

Підбиття підсумків:

1. Які є типи гендерного насильства та як ви їх відрізняєте?
2. Наведіть приклади психологічного, фізичного, економічного та сексуального насильства, що зустрічаються в українському суспільстві.
3. Відповідно до наведених прикладів та розглянутого на занятті матеріалу окресліть способи подолання насильства.

Заняття 3.5. Політичні та соціальні фактори, що сприяють поширенню ГЗН

Основна теза: Конфлікт, криза, соціальна та економічна нерівність також сприяють ГЗН.

Мета: опрацювати матеріали поширення гендерно зумовленого насильства в Україні.

План заняття:

1. Обговорити, які є політичні, соціальні та економічні чинники насильства проти жінок в Україні.
2. Підсумувати дискусію.

Як ми вже згадували, гендерна нерівність і дискримінація є корінними причинами гендерного насильства, і соціальні норми іноді можуть сприяти цьому. Політичні, соціальні та економічні чинники також сприяють ГЗН. Розглянувши всі фактори, ми зможемо краще зрозуміти, чому в Україні такий високий рівень поширеності ГЗН.

Поміркуйте:

Які є політичні, соціальні та економічні чинники насильства проти жінок в Україні?
Використовуйте наведені далі інструкції, щоб розпочати обговорення або додати аргументи, якщо це необхідно.

Політичні чинники

Україна підписала Конвенцію Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульську конвенцію), яка фіксує обов'язки держави стосовно боротьби з насильством проти жінок, ще в 2011 році, але станом на вересень 2021 рік вона досі не ратифікована. Злочини такого типу лишаються непокараними.

Соціальні та економічні чинники

Багато людей зазнали втрат і психологічних страждань від початку збройного конфлікту на сході Україні. Масове вимушене переміщення населення, спричинене цим конфліктом, призвело до розпаду багатьох сімей і втрати робочих місць, засобів до існування, майна та економічних можливостей. Спостерігається високий рівень безробіття та бідності, а також збільшення рівня вживання алкоголю та захоплення азартними іграми.

Вправа:

Запросіть учасниць повернутися до тих груп, в яких вони працювали над вправою у Занятті 3.3, скеруйте їх до одного з аркушів із кольоровими папірцями з зафіксованими формами дискримінації і запропонуйте їм проаналізувати, як на ці форми дискримінації жінок в Україні вплинули збройний конфлікт і пандемія COVID-19.

Запропонуйте кожній групі презентувати напрацювання в загальному колі.

Підсумок заняття:

1. Яку роль відіграють політичні, соціальні та економічні чинники насильства в житті українок?
2. Чи важливо фіксувати та враховувати дані про вирішення питань гендерного насильства?

Заняття 3.6. Насильство щодо жінок, закон та підтримка постраждалих

Основна теза: Насильство щодо жінок є протизаконним, а постраждалим надається підтримка.

Мета: опрацювати міжнародні та національні нормативно-правові документи.

План заняття:

1. Ознайомитися з витягами з Кримінального кодексу України щодо міри покарання.
2. Провести дискусію та підсумувати знання з опрацьованих матеріалів.

В Україні насильство щодо жінок (включаючи ГЗН, СГЗН) є протизаконним, але домашнє і сексуальне насильство лишається злочином приватного обвинувачення, тобто для переслідування кривдника потрібна заява постраждалої. Кримінальний кодекс України та Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» – це два основних джерела правових обмежень та покарання за злочини насильства жінок.

У Кримінальному кодексі України є такі статті стосовно насильства проти жінок:[46]

Стаття	Назва	Опис	Притягнення до відповідальності
152	Зґвалтування	1. Вчинення дій сексуального характеру, пов'язаних із вагінальним, анальним або оральним проникненням в тіло іншої особи з використанням геніталій або будь-якого іншого предмета, без добровільної згоди потерпілої особи (зґвалтування). 2. Зґвалтування, вчинене повторно або особою, яка раніше вчинила будь-яке із кримінальних правопорушень, передбачених статтями 153-155 цього Кодексу, або вчинення таких діянь стосовно подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах, або особи у зв'язку з виконанням цією особою службового, професійного чи громадського обов'язку, або жінки, яка завідомо для винного перебувала у стані вагітності. 3. Зґвалтування, вчинене групою осіб, або зґвалтування неповнолітньої особи. 4. Дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені до особи, яка не досягла чотирнадцяти років, незалежно від її добровільної згоди. 5. Дії, передбачені частинами першою, другою або третьою цієї статті, що спричинили тяжкі наслідки. 6. Вчинені повторно або особою, яка раніше вчинила будь-який із злочинів зазначених в цій таблиці.	1. Карають позбавленням волі на строк від трьох до п'яти років. 2. Карають позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років. 3. Карають позбавленням волі на строк від семи до дванадцяти років. 4. Карають позбавленням волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років. 5. Карають позбавленням волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років. 6. Карають позбавленням волі на строк п'ятнадцять років або довічним позбавленням волі.
153	Сексуальне насильство	1. Вчинення будь-яких насильницьких дій сексуального характеру, не пов'язаних із проникненням в тіло іншої особи, без добровільної згоди потерпілої особи (сексуальне насильство). 2. Сексуальне насильство, вчинене повторно або особою, яка раніше вчинила будь-яке із кримінальних правопорушень, передбачених статтями 152, 154, 155 Кримінального Кодексу, або вчинення таких діянь стосовно подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах, або особи у зв'язку з виконанням цією особою службового, професійного або громадського обов'язку, або	1. Карають позбавленням волі на строк до п'яти років. 2. Карають позбавленням волі на строк від трьох до семи років. 3. Карають позбавленням волі на строк від п'яти до семи років. 4. Карають позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років. 5. Карають позбавленням волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років.

46 https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n976

		жінки, яка завідомо для винного перебувала у стані вагітності. 3. Сексуальне насильство, вчинене групою осіб, або сексуальне насильство неповнолітньої особи. 4. Дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені особи, яка не досягла чотирнадцяти років, незалежно від її добровільної згоди. 5. Дії, передбачені частинами першою, другою, третьою або четвертою цієї статті, що спричинили тяжкі наслідки. 6. Вчинені повторно або особою, яка раніше вчинила будь-який із злочинів зазначених в цій таблиці.	6. Карають позбавленням волі на строк п'ятнадцять років або довічним позбавленням волі.
154	Примушування до вступу в статевий зв'язок	1. Примушування особи без її добровільної згоди до здійснення акту сексуального характеру з іншою особою. 2. Примушування особи без її добровільної згоди до здійснення акту сексуального характеру з особою, від якої потерпіла особа матеріально або службово залежна. 3. Дії, передбачені частиною першою або другою цієї статті, поєднані з погрозою знищення, пошкодження або вилучення майна потерпілої особи чи її близьких родичів, або з погрозою розголошення відомостей, що ганьблять її чи близьких родичів.	1. Карають штрафом до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арештом на строк до шести місяців. 2. Карають штрафом до однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до двох років. 3. Карають обмеженням волі на строк до трьох років або позбавленням волі на той самий строк.
155	Вчинення дій сексуального характеру з особою, яка не досягла шістнадцятирічного віку	1. Вчинення повнолітньою особою дій сексуального характеру, пов'язаних із вагінальним, анальним або оральним проникненням в тіло особи, яка не досягла шістнадцятирічного віку, з використанням геніталій, іншого органу чи частини тіла або будь-якого предмета. 2. Ті самі дії, вчинені близькими родичами або членами сім'ї, особою, на яку покладено обов'язки виховання потерпілої особи або піклування про неї, або якщо вони поєднані з наданням грошової чи іншої винагороди потерпілій особі чи третій особі або з обіцянкою такої винагороди, або якщо вони спричинили безплідність чи інші тяжкі наслідки.	1. Карають обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк. 2. Карають позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.
126[1]	Домашнє насильство	Домашнє насильство, тобто умисне систематичне вчинення фізичного, психологічного або економічного насильства стосовно подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах, що призводить до фізичних або психологічних страждань, розладів здоров'я, втрати працездатності, емоційної залежності або погіршення якості життя потерпілої особи.	Карають громадськими роботами на строк від ста п'ятдесяти до двохсот сорока годин, або арештом на строк до шести місяців, або обмеженням волі на строк до п'яти років, або позбавленням волі на строк до двох років.

Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству»[47] описує такі види насильства:

- **домашнє насильство** – діяння (дії або бездіяльність) фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняють в сім'ї чи в межах місця проживання або між родичами, або між колишнім чи теперішнім подружжям, або між іншими особами, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у родинних відносинах чи у шлюбі між собою, незалежно від того, чи проживає (проживала) особа, яка вчинила домашнє насильство, у тому самому місці, що й постраждала особа, а також погрози вчинення таких діянь;
- **економічне насильство** – форма домашнього насильства, що включає умисне позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна, коштів чи документів або можливості користуватися ними, залишення без догляду чи піклування, перешкоджання в отриманні необхідних послуг з лікування чи реабілітації, заборону працювати, примушування до праці, заборону навчатися та інші правопорушення економічного характеру;
- **психологічне насильство** – форма домашнього насильства, що включає словесні образи, погрози, у тому числі третіх осіб, приниження, переслідування, залякування, інші діяння, спрямовані на обмеження волевиявлення особи, контроль у репродуктивній сфері, якщо такі дії або бездіяльність викликали у постраждалої особи побоювання за свою безпеку чи безпеку третіх осіб, спричинили емоційну невпевненість, нездатність захистити себе або завдали шкоди психічному здоров'ю особи;
- **сексуальне насильство** – форма домашнього насильства, що включає будь-які діяння сексуального характеру, вчинені стосовно повнолітньої особи без її згоди або стосовно дитини незалежно від її згоди, або в присутності дитини, примушування до акту сексуального характеру з третьою особою, а також інші правопорушення проти статевої свободи чи статевої недоторканості особи, у тому числі вчинені стосовно дитини або в її присутності;
- **фізичне насильство** – форма домашнього насильства, що включає ляпаси, стусани, штовхання, щипання, шмагання, кусання, а також незаконне позбавлення волі, нанесення побоїв, мордування, заподіяння тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості, залишення в небезпеці, ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані, заподіяння смерті, вчинення інших правопорушень насильницького характеру.

Порядок взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі, закріплений Постановою Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2018 р. № 658, координує на загальнодержавному рівні Мінсоцполітики для надання юридичної, медичної, психосоціальної та іншої підтримки постраждалим/потерпілим. Це все важливі кроки у протидії насильству проти жінок, яке є центральним елементом для досягнення довгострокового миру та стабільності та впровадження реформи сектору безпеки відповідно до кращих практик.[48]

Підсумок заняття:

1. На вашу думку, чи є ефективним Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству»?
2. Які зміни або додатки до Закону України допомогли б ефективніше боротися/протидіяти насильству проти жінок в Україні?

Заняття 3.7. Захист жінок від насильства за умов збройного конфлікту

Основна теза: Сексуальне і гендерне насильство під час конфлікту та кризи визначається як злочин відповідно до міжнародних договорів та стандартів, включаючи Резолюцію РБ ООН 1325.

Мета: окреслити поняття гендерно зумовлене насильство, характеристики та місце сексуального насильства в Резолюціях РБ ООН.

План заняття:

1. Означити поняття гендерно зумовлене насильство та відповідні резолюції РБ ООН (1820, 1888, 1960).
2. Визначити роль сексуального насильства в конфлікті та поняття «ГЗН» і чому сексуальне насильство визначають як **злочин проти людства**.

47 https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text
48 https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/658-2018-%D0%BF#Text

3. Ознайомитися з конкретними зобов'язаннями відповідно до Резолюції РБ ООН 1325, пов'язані із захистом та запобіганням.

Насильство щодо жінок охоплюється національним законодавством України. ГЗН також охоплюється міжнародними договорами, підписаними урядом – це, наприклад, Конвенція CEDAW та Факультативний протокол до неї, а також порядок денний РБ ООН «Жінки, мир та безпека» – усі вони є обов'язковими до виконання документами. Загальна рекомендація 19 Комітету CEDAW містить визначення ГЗН, яке пов'язане з гендерною дискримінацією: «Гендерно зумовлене насильство – [це] насильство, спрямоване проти жінки **за ознакою її статі**, або яке **впливає на жінок непропорційно**.»
Зверніть увагу на два виділені ключові моменти: порушення трапляється, бо вона є жінкою; певні порушення трапляються з жінками майже виключно тому, що вони є жінками. Загальна рекомендація 30 Комітету CEDAW, яку було ухвалено у 2013 році, підтверджує, що забезпечення захисту та прав жінок є обов'язком держав-учасниць у мирний час, під час війни та на всіх стадіях розвитку.

Сексуальне насильство та експлуатація особливо пов'язані із збройними конфліктами та кризою. Зґвалтування є відомою тактикою та знаряддям ведення війни, а значні масштаби торгівлі людьми, укладення примусових шлюбів та вимушеної міграції – все це відомі наслідки збройного конфлікту та переміщення. Відомо також, що зґвалтування відбувалися і після стихійних лих та криз. Нагадайте учасницям про резолюції, ухвалені в рамках Порядку денного «Жінки, мир та безпека», які стосуються сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом:

2008	**1820**	Перша резолюція Ради Безпеки ООН, яка визнає сексуальне насильство тактикою ведення війни, коли його систематично застосовують для досягнення військових чи політичних цілей, або коли це носить ситуативний характер і породжене культурою безкарності. Визначає сексуальне насильство як питання міжнародного миру та безпеки, що вимагає заходів безпеки. Визнає, що сексуальне насильство може загострювати ситуацію збройного конфлікту і перешкоджати відновленню миру та безпеки. Зазначає, що зґвалтування та інші форми сексуального насильства можуть становити військовий злочин, злочин проти людства або сприяти вчиненню актів геноциду і що на сексуальне насильство не повинна поширюватися дія положень про амністію.
2009	**1888**	Підсилює Резолюцію РБ ООН 1820 шляхом визначення лідерства, залучення досвіду та вдосконалення координації між зацікавленими сторонами, залученими до боротьби з сексуальним насильством, пов'язаним з конфліктом.
2010	**1960**	Передбачає систему відповідальності за припинення сексуального насильства пов'язаного з конфліктом. Передбачає вимогу надання списків винуватців і щорічні звіти сторін, які підозрюють у вчиненні сексуального насильства або відповідають за вчинення такого злочину. Передбачає стратегічний, скоординований і своєчасний збір інформації та проведення брифінгів для Ради Безпеки ООН щодо сексуального насильства пов'язаного з конфліктом; закликає країни визначити конкретні зобов'язання вирішення цієї проблеми та терміни їхнього виконання.

Відповідно до міжнародного права акти сексуального насильства можуть прирівнювати до **військових злочинів**, якщо їх вчинено в контексті збройного конфлікту і вони пов'язані з ним. Сексуальне насильство можуть прирівнювати до **злочину проти людства**, якщо його чинять у рамках широкомасштабного або систематичного нападу, спрямованого на цивільне населення. Сексуальне насильство може також становити елемент геноциду та катувань. Деякі форми сексуального насильства пов'язаного з конфліктом: зґвалтування, сексуальне рабство, примусова проституція, примусова вагітність, примусова стерилізація або будь-яка інша форма сексуального насильства співставної тяжкості. Спеціальний представник Генерального секретаря ООН з питань сексуального насильства за умов конфлікту надає таке визначення:

«Сексуальне насильство пов'язане з конфліктом, стосується *інцидентів* або (для цілей переліку Резолюції РБ ООН 1960) випадків сексуального насильства, тобто зґвалтування, сексуального рабства, примусової проституції, примусової вагітності, примусової стерилізації або будь-якої іншої форми сексуального насильства співставної тяжкості, проти жінок, чоловіків, дівчат чи хлопців. Такі інциденти або випадки виникають у конфліктних або постконфліктних ситуаціях або інших небезпечних ситуаціях (наприклад, політичне протистояння). Вони також мають безпосередній або непрямий зв'язок з самим конфліктом або політичним протистоянням, тобто часовий, географічний та/або причинно-наслідковий зв'язок. Крім міжнародного характеру ймовірних злочинів (що, залежно від обставин, можуть являти собою воєнні злочини, злочини проти людяності, акти катувань або геноциду), зв'язок з конфліктом може бути очевидним у вигляді та мотивації винуватця, профілю жертви, атмосфери безкарності/ослабленого потенціалу держави, транскордонних аспектів та/або того факту, що вони порушують умови угоди про припинення вогню».

Див. «Поняття ГЗН»[49] в «ВІЙНА БЕЗ ПРАВИЛ: гендерно-зумовлене насильство, пов'язане зі збройним конфліктом на сході України.»

Зверніть увагу учасниць на такі характеристики сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом:

- Пов'язані з минулим або збройним конфліктом, що триває;
- Відбувається на широкій або систематичній основі;
- Здійснюється збройними силами та недержавними збройними формуваннями;
- Вмотивовані військовими та політичними цілями.

Порядок денний «Жінки, мир та безпека» вимагає конкретних заходів реагування на сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом. Ці положення може бути включено в розробку Національних планів дій з виконання Резолюції РБ ООН 1325 та інших механізмів реалізації Порядку денного «Жінки, мир та безпека». Як і у всіх резолюціях Ради Безпеки ООН, ці зобов'язання стосуються будь-якої сторони конфлікту, включаючи міжнародні сили безпеки.
Конкретні зобов'язання за Резолюцією РБ ООН 1325, пов'язані із захистом та запобіганням, включають:

Захист

Параграфи Резолюції РБ ООН 1325	Положення
Параграфи 6, 11 та 12 оперативної частини	Посилення захисту та просування прав людини жінок і дівчат, особливо тих, хто наражається на ризик СГЗН, таких, як біженці та внутрішньо переміщені особи (ВПО)
	Забезпечення фізичної безпеки, здоров'я та економічної безпеки жінок і дівчат та жертв СГЗН
	Розробка системи повідомлення про насильство та забезпечення відповідальності як міжнародних миротворців, так і національних силових структур (і недержавних збройних формувань)
	Врахування конкретних потреб та проблем жінок і дівчат у діяльності з роззброєння, демобілізації та реінтеграції (РДР), включаючи унікальні проблеми жінок-учасниць бойових дій.

Запобігання

Параграфи Резолюції РБ ООН 1325	Положення
Параграфи 5, 12, 14, 17 оперативної частини	Створення системи регулярного моніторингу становища жінок і дівчат
	Розробка конкретних рекомендацій і протоколів для секторів юстиції та безпеки
	Розробка системи повідомлення про насильство та забезпечення відповідальності як міжнародних миротворців, так і національних силових структур (і недержавних збройних формувань)

49 ВІЙНА БЕЗ ПРАВИЛ: гендерно-обумовлене насильство, пов'язане зі збройним конфліктом на сході України. https://jfp.org.ua/system/reports/files/110/uk/gon_151117.compressed.pdf

Стосовно України ми проаналізуємо лише деякі способи запобігання ГЗН (включаючи сексуальне насильство за умов конфлікту й у постконфліктний період) у рамках порядку денного «Жінки, мир та безпека». Кожен з цих аспектів має важливе значення для забезпечення особливих потреб у безпеці жінок в короткостроковій та довгостроковій перспективі.
Ми розглянемо такі аспекти:

- Гендерно орієнтована реформа сектора безпеки;
- Гендерно орієнтований аналіз конфлікту та система раннього попередження, а також етичні міркування під час документування СГЗН;
- Потреби в захисті жінок-правозахисниць.

Підсумки заняття:

1. На вашу думку, чи є доцільним вважати гендерно зумовлене насильство злочином проти жінки. Обґрунтуйте свою думку.
2. Які ще Резолюції РБ ООН ви знаєте, опишіть їх?
3. Як ви можете описати поняття сексуальне насильство пов'язане з конфліктом та які міри покарання можуть бути ухвалені?

Заняття 3.8. Гендерно орієнтована реформа сектора безпеки

Основна теза: Гендерно орієнтована реформа сектору безпеки враховує відмінні потреби у безпеці чоловіків та жінок, хлопців та дівчат

Мета: ознайомитися та опрацювати законодавчу складову боротьби з гендерно зумовленим насиллям в Україні.

План заняття:

1. Ознайомитися з гендерно орієнтованою реформою сектора безпеки;
2. Опрацювати окресленні ключові елементи гендерно чутливої реформи стосовно боротьби з насильством щодо жінок в Україні.

Фізична безпека жінок є важливою передумовою їхньої участі у всіх аспектах побудови миру. Проблема забезпечення безпеки у публічному та приватному житті жінок є відповідальністю багатьох державних інституцій, серед яких центральне місце займають суди та поліція. Проте, як і багато інших інституцій, суди та поліція часто відтворюють гендерні стереотипи й упередження, поширені у суспільстві стосовно чоловіків і жінок.

Гендерно орієнтована реформа сектора безпеки означає включення жінок до рішень стосовно безпеки, а також розв'язання гендерних проблем безпеки, таких, як запобігання СГЗН та притягнення кривдників до відповідальності. Вона базується на передумові, що соціально набуті ролі жінок, чоловіки та статус, доступ до влади та ресурсів створюють серйозні фактори небезпеки для чоловіків та жінок. Деякі з цих факторів небезпеки особливо поширені під час та після збройного конфлікту.
Першим кроком у гендерно орієнтованій реформі сектора безпеки є кримінальна відповідальність за скоєння сексуального та гендерно зумовленого насильства, включаючи насильство з боку інтимного партнера та домашнє насильство. Проте, хоча законодавчі реформи є пріоритетом, вони можуть мало що змінити у поведінці та уявленнях, які пов'язані з соціальними нормами, культурою та традиціями. Довгострокові зміни відбудуться завдяки послідовному забезпеченню дотримання законів як поліцією, так і судами.

На основі досліджень і висновків, зроблених у рамках програм по всьому світі, структура ООН Жінки визначила такі ключові елементи гендерно чутливої реформи сектору безпеки, з акцентом на ролі поліції:

- Належне реагування на проблеми безпеки жінок у громадах
  - Зміни у чинних протоколах і процедурах реагування та розслідування випадків ГЗН;
  - Спеціальні гендерні підрозділи в поліції для зміни ставлення у суспільстві та стимулювання повідомлення про насильство;
- Недискримінаційні установи, що заохочують участь жінок, у тому числі як співробітниць силових відомств:
  - Збільшення представництва жінок у поліції й інших силових відомствах, у тому числі на найвищих посадових рівнях;
  - Безпечні робочі місця, де надається підтримка і немає місця утискам та залякуванню;
- Посилення відповідальності силових відомств перед громадянами
  - Нагляд з боку громадянського суспільства та механізм подання скарг;
  - Консультації з громадськістю з метою сприяння діалогу між поліцією та окремими жінками і громадами.

Підсумовуючи опрацьований матеріал, дайте відповіді на запитання:

1. Якими є головні ідеї (акценти) у гендерно чутливій реформі сектора безпеки?
2. Якими, на вашу думку, мають бути дії поліції та громад для попередження гендерно зумовленого насильства?

Заняття 3.9. Жінки у секторі безпеки й оборони в Україні

Основна теза: Існують прогалини у реагуванні сектору безпеки на потреби жінок, особливо стосовно усіх форм насильства щодо жінок.

Мета: ознайомитися з реформами представленості жінок в секторі безпеки й оборони в України.

План заняття:
1. Опрацювати факти СГЗН в Україні до, під час та після конфлікту та методи реагування на звернення жінок щодо СГЗН.
2. Виконати вправу про гендерно орієнтовані реформи сектора безпеки в Україні.

Світові дослідження показали, що випадки насильства над жінками можуть траплятися до, під час та після збройного конфлікту, може спостерігатися різке зростання рівня насильства безпосередньо після закінчення бойових дій, оскільки учасники бойових дій демобілізуються і повертаються до громад, але не в усіх громадах їм надають психологічну підтримку та реабілітацію, і далеко не завжди такі послуги є доступними для членів їхніх родин. Коли учасники бойових дій не отримують допомоги для подолання ПТСР, вони можуть демонструвати агресію та застосовувати насильство до членів своєї родини або вдаватися до інших саморуйнівних практик.

Практична вправа 3.9.1 Гендерно орієнтована реформа сектора безпеки в Україні

Ця вправа дає можливість учасницям застосувати найкращі світові практики в гендерно чутливій реформі сектора безпеки в контекстіУкраїни. Отже, ця вправа найкраще підходить тим, хто має певні попередні знання стосовно механізмів управління, спрямованих на боротьбу з насильством жінок.

Розбийте всіх учасниць на невеликі підгрупи.

Видайте **Робочий аркуш для Практичної вправи 3.9.1** і проаналізуйте перший стовпчик, звертаючи увагу на кращі міжнародні практики, що стосуються реформи сектора безпеки.

Мета цієї вправи – зрозуміти, як їх застосовували чи могли б вони бути застосовані в Україні. Пропозиції щодо усунення прогалин (останній стовпчик) можуть бути використані під час реалізації на місцевому рівні НПД з виконання Резолюції РБ ООН 1325 до 2025 року. Попросіть кожну підгрупу заповнити порожню форму Робочого листа для вправи. Дайте 20 хвилин на виконання завдання, а потім зберіть підгрупи для загального обговорення всією групою.

Робочий аркуш для Практичної вправи 3.9.1

Належне реагування на проблеми безпеки жінок у громадах • Зміни у чинних протоколах і процедурах реагування та розслідування випадків ГЗН • Спеціальні гендерні підрозділи в поліції для зміни ставлення у суспільстві та стимулювання повідомлення про насильство щодо жінок	
Недискримінаційні установи, що заохочують участь жінок, у тому числі як співробітниць силових відомств • Збільшення представництва жінок у поліції й інших силових відомствах, у тому числі на найвищих посадових рівнях • Безпечні робочі місця, де надають підтримку і немає місця утискам і залякуванню	
Посилення відповідальності силових відомств перед громадянами та громадянками • Нагляд з боку громадянського суспільства та механізм подання скарг • Консультації з громадськістю з метою сприяння діалогу між поліцією та жінками, включаючи з маргіналізованих та виключених груп і громадами	

Коли всі розмістилися за столом як велика спільна група, попросіть учасниць висловити свої міркування стосовно інших ініціатив, які можуть сприяти позитивним змінам у проведенні реформи поліції, що враховує потреби жінок. Деякі відповіді можуть включати навчання поліції методів проведення розслідування; кампанії з підвищення обізнаності потерпілих, особливо у віддалених районах, щодо законів і прав; а також інформаційно-роз'яснювальні програми для голів громад, уповноваженим особам з питань запобігання та протидії домашньому та гендерному насильству та суб'єктів міжвідомчої взаємодії з питань реагування на насильство згідно Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству».

Як підсумок до заняття запишіть та озвучте головні ідеї реформування поліції та інших органів сектору безпеки.

Заняття 3.10. Запобігання та гендерно чутливий аналіз конфлікту

Основна теза: Гендерна нерівність пов'язана з насильством, і виконання Резолюції РБ ООН 1325 може сприяти усуненню цього дисбалансу.

Мета: набути теоретичних та практичних навичок стосовно місця та ролі жінки в період конфлікту запобігання йому.

План заняття:

1. Опрацювати підхід соціальної інтеграції та гендерної рівності та його основні завдання.
2. Опрацювати **Додаток** «Корисні поради: гендерні питання та аналіз конфлікту» та виконати вправу «Дерево конфлікту».

На початку цього модуля ми зазначали, що одним із найважливіших способів захисту жінок від гендерно зумовленого насильства є запобігання такому насильству. Комплексний аналіз конфлікту, який враховує конкретні проблеми та досвід жінок, а також чоловіків, є важливим інструментом для запобігання конфліктам шляхом врегулювання та пом'якшення їхніх наслідків. Отже, усунення гендерної нерівності є не тільки заходом побудови миру, а й виконанням Порядку денного ЖМБ, що має надзвичайно важливе значення.

Застосування підходу соціальної інтеграції та гендерної рівності (GESI) дає змогу забезпечити врахування потреб найбільш маргіналізованих і соціально незахищених категорій жінок та чоловіків в аналізі причин і наслідків чинного або майбутнього конфлікту. Підхід GESI передбачає такі запитання під час проведення аналізу конфліктів:

- Якщо є порушення прав людини, чиї права і які саме права порушують?
- Чи ефективно виконують свою роботу установи/керівництво/люди, відповідальні за дотримання прав людини?
- Які існують гендерні владні відносини? Які повноваження ухвалення рішень є у жінок та чоловіків із різних соціальних груп?
- Хто має доступ до яких видів ресурсів із даними, розділеними (дезагрегованими) за ознакою статі (наприклад, грамотності, охорони здоров'я, участі у політиці), або відповідно до контексту?
- Які форми насильства (фізичне, психологічне, економічне, сексуальне) існують і хто з ними стикається? Які групи жінок є більш вразливими до насильства, ніж інші?

Поміркуйте:
Як гендерна нерівність сприяє виникненню конфліктів у країні?
Наприклад, жінки не мають повного доступу до основних прав таких, як власність на землю.

Як можна змінити деякі чинники, що зумовлюють конфлікти в Україні, шляхом виконання Резолюції РБ ООН 1325? Відповіді допоможуть виділити пріоритети учасниць у їхньому місцевому контексті. Тренерка також може пов'язати Порядок денний ЖМБ із конкретними проблемами, піднятими під час тренінгу, переглянувши деякі зобов'язання, передбачені різними резолюціями. Наприклад, Резолюція РБ ООН 1325 вимагає перегляд конституцій для забезпечення жінкам цілком рівних прав; слід переглянути національне законодавство, щоб забезпечити захист прав жінок на землю, і щоб культурні звичаї не перешкоджали цим правам; необхідно проаналізувати ініціативи економічного розвитку, щоб забезпечити рівну можливість для жінок скористатися ними без негативних наслідків; реформа сектора безпеки може фокусуватися на захисті жінок від насильства, а також одночасно забезпечувати запобігання насильству шляхом підвищення поінформованості населення про гендерну дискримінацію та негативні культурні звичаї.

Видайте: **Додаток 3.1 «Корисні поради: гендерні питання та аналіз конфлікту»**
Додаток 3.1 створений на основі Технічного посібника для співробітників Департаменту Міністерства Соціальної Солідарності Тимора-Лесте з питань сприяння гендерній рівності та соціальній інтеграції у програмах пом'якшення конфліктів і захисту. У ньому надається огляд аналізу конфлікту, який включає проблеми безпеки жінок і дівчат. Дайте учасницям приблизно 20 хвилин, щоб переглянути додаток, перш ніж почати обговорення, дайте їм можливість поставити запитання та попросити роз'яснень.

Поміркуйте
Які є приклади гендерних аспектів у постконфліктних програмах? У відповідях згадуватиметься багато питань запобігання кризам та аналізу конфліктів, де гендер є одним із аспектів: у наданні гуманітарної допомоги, програмах роззброєння, демобілізації та реінтеграції, ініціативах правосуддя перехідного періоду, розробці нових конституцій і законів; у створенні нових форм управління та виборів; у схемах інвестицій і розвитку; а також у процесах національного планування. Мета полягає в тому, щоб звернути увагу учасниць на те, що гендерні питання можна розглядати у широкому спектрі сфер, з метою досягнення стійких результатів.

Багато з цих проблемних моментів охоплені у Конвенції CEDAW, а також у 4 наріжних каменях Резолюції РБ ООН 1325. Проведіть обговорення з учасницями того, як можна класифікувати аргументи за 4 наріжними каменями РБ ООН 1325. Наприклад, акцент на гендерній рівності в правосудді перехідного періоду; у моделях інвестицій та розвитку; а також в національних процесах планування – це все підпадає під пріоритет «Побудова миру».

Продовжуйте обговорення в рамках Практичної вправи 3.10.

Практична вправа 3.10 Дерево конфлікту
Кожна група має дати відповіді на такі запитання:
Опишіть, як збройний конфлікт вплинув на вашу громаду. Як конфлікт вплинув на різних жінок, чоловіків, хлопців та дівчат, включаючи з маргіналізованих та виключених груп, різного віку?
Який вплив конфлікту на вашу громаду, широке суспільство та конкретно на різних жінок і дівчат?
Які зусилля були спрямовані на розв'язання конфлікту та побудову миру? Чи були ці зусилля успішними? Поясніть, будь ласка, свою відповідь?
Чи були жінки залучені до вирішення конфліктів та побудови миру? Чому або чому ні?

Як варіант можна запитати – які внутрішні та зовнішні конфлікти впливають на їхню громаду? Які їхні основні причини? Як вони впливають на жінок і чоловіків? Які заходи було вжито для їхнього пом'якшення? Наскільки вони успішні?
Ведуча попросить учасниць «нанести на карту» відповіді на фліпчартах, використовуючи заздалегідь підготовлені фліпчарти з малюнком дерева. Стовбур дерева є основною проблемою конфлікту/безпеки; коріння представляють причини конфлікту/незахищеності; а гілки представляють собою наслідки. Ведуча просить учасниць заповнити «дерево конфліктів» шляхом:

- Записуємо основний конфлікт/проблему безпеки (на стовбурі дерева); а також його причини (на коріння) та наслідки (на гілки); і позначення іншим кольором наслідків, які особливо впливають на жінок та дівчат;
- Записуємо основних учасниць конфлікту/незахищеності (ліворуч від дерева) та основних учасниць, які можуть сприяти побудові миру/забезпеченню безпеки (праворуч від дерева);
- Записуємо (над деревом) існуючі зусилля з розбудови миру/низової безпеки жінок та дівчат та їх успішність чи ні.

Ведуча також просить учасниць визначити та записати три рекомендації врегулювання конфлікту та подолання його наслідків, включаючи його тривалий вплив.

Завершенням заняття та підсумком є презентація робіт кожної групи.

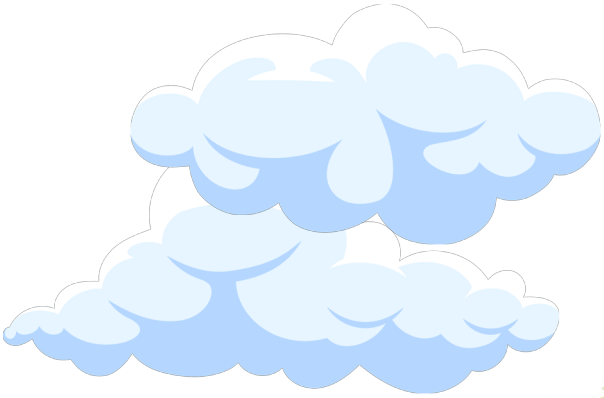

3. ХМАРИ: ІНІЦІАТИВИ МИРОБУДУВАННЯ

- Назвіть існуючі ініціативи/види діяльності з запобігання конфліктів та побудови миру у вашій громаді?
- Хто на чолі цих ініціатив? Чи до них залучені жінки та молоді люди?
- Чи ці ініціативи мають успіх? Чому?
- Як ви гадаєте, чому це важливо – щоб молоді жінки брали участь в цих ініціативах з миробудування?

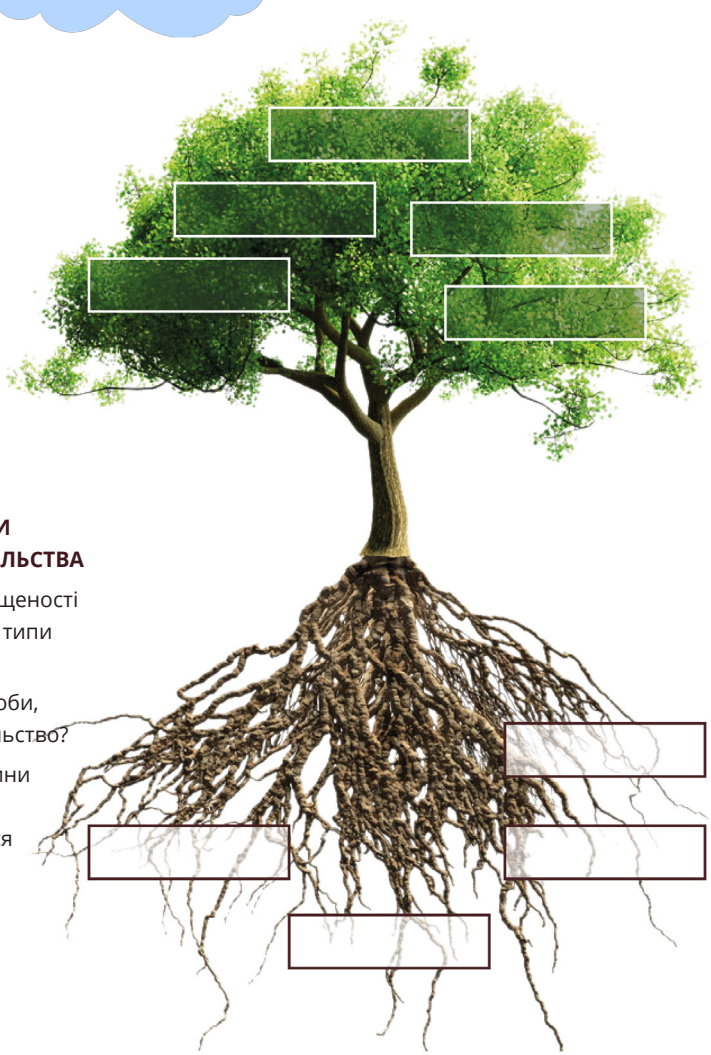

2. ЛИСТЯ: НАСЛІДКИ КОНФЛІКТУ

- Які результати чи наслідки насильства та конфлікту у вашій громаді?
- Подумайте, які наслідки конфлікт спричиняє для життів людей, для економіки, для фізичного та психологічного здоров'я?
- Чи деякі з цих наслідків неоднаково впливають на жінок та на чоловіків? Пишіть такі наслідки іншим кольором.
- Чи деякі з цих наслідків по-іншому впливають на молодь? Пишіть такі наслідки іншим кольором.

1. КОРІННЯ: ПРИЧИНИ КОНФЛІКТІВ ТА НАСИЛЬСТВА

- Які джерела незахищеності у вашій громаді: які типи насильства?
- Хто основні дієві особи, що вчиняють насильство?
- Які **глибинні** причини цього насильства? Чому люди вдаються до насильства?

Заняття 3.11. Документування досвіду жінок у конфлікті

Основна теза: Документування випадків СГЗН під час кризи та конфлікту вимагає спеціальних методів і підходів.

Мета: окреслити та дослідити потреби в захисті жінок і способи зменшення похибки в документуванні випадків СГЗН в Україні

План заняття:

1. Окреслити причини та цілі документування сексуального насильства.

Однією з причин, з яких ми не в змозі краще захистити жінок, є те, що ми дуже мало знаємо про насильство, яке вчиняють щодо них. Дані про насильство щодо жінок дуже занижують. Причина цьому – сором і стигма, що супроводжують жертв насильства у громадах, серед друзів та навіть серед членів сім'ї через гендерну дискримінацію, яка передбачає, що жінки мають бути «чистими», щоб їх цінували, і повинні мовчати навіть стикаючись з насильством. В Україні та інших країнах докладають зусилля, щоб розірвати культуру мовчання навколо теми сексуального насильства,

за якої вину за насильство покладають на жертв, а кривдники уникають покарання, особливо ті з них, хто має владу. Документування можна використовувати для збору доказів злочинів або порушень прав людини або для постійного моніторингу, наприклад, у рамках систем раннього попередження, з метою збору надійних даних для кращого відстеження, а отже, розуміння та вирішення питань поширеності та впливу гендерного насильства.

Якими б не були цілі, документування сексуального насильства вимагає спеціального підходу. Відповідальні за збір, документування та моніторинг даних стикаються з унікальними викликами. Перш ніж розпочати розслідування, необхідно розглянути низку етичних питань і питань безпеки, щоб захистити постраждалих жінок, їхні сім'ї та громади. Дослідники й особи, що проводять опитування, повинні докласти максимум зусиль для попередження ризиків повторної віктимізації постраждалих осіб і недопущення помсти їм за їх участь у будь-яких дослідженнях чи моніторингу.

Підсумовуючи заняття, запитайте в загальному колі учасниць:

- Чи актуально на сьогодні документувати досвід жінок у конфліктах? Обґрунтуйте свою думку.
- Як би змінилося життя держави, якби жінки займали активну роль в ухваленні рішень і у розв'язанні конфліктів?

Заняття 3.12. Потреби в захисті жінок-правозахисниць

Основна теза: Документування випадків СГЗН під час кризи та конфлікту вимагає спеціальних методів і підходів.

Мета: дослідити причини потреби в захисті жінок-правозахисниць в Україні.

План заняття:

1. Опрацювати матеріали, стосовно попередження конфліктів та потреби в захисті жінок-правозахисниць відповідно до світових практик.
2. Обговорити, які заходи необхідні для захисту українських жінок та спеціальні заходи, які необхідно забезпечити для захисту жінок-правозахисниць.

Один із показників раннього попередження конфліктів, рекомендованих в Публікації «Гендерно орієнтована система раннього попередження: *огляд і практичний посібник*» – це «загрози політично активним/відомим жінкам чи їхнім дітям». Так, за словами Спеціального доповідача ООН про становище правозахисників, «жінки-правозахисниці більшою мірою ризикують постраждати від певних форм насильства та інших порушень, упереджень, соціальної ізоляції та відчуження, ніж їхні колеги-чоловіки».

У 2012 році Асоціація жінок у сфері розвитку (AWID) у співпраці з Міжнародною Коаліцією жінок-правозахисниць (WHRD IC) розробила інформаційну довідку «Десять аргументів для посилення заходів захисту жінок-правозахисниць, які піддаються ризику». Десять аргументів є доводами посилення заходів захисту жінок-правозахисниць, які піддаються ризику, шляхом забезпечення їх належними та стратегічними ресурсами.

- Визнати жінок, які займаються роботою з підтримки прав людей, громад та охорони навколишнього середовища, жінками-правозахисницями, у зв'язку з чим їм надають захист.
- Забезпечити захист жінок-правозахисниць, які піддаються ризику насильства, використовуючи нормативно-правові акти правозахисників, у яких встановлено міжнародні стандарти.
- У невідкладних заходах необхідно враховувати, що жінки-правозахисниці стикаються з насильством з боку різних суб'єктів, у тому числі у власних сім'ях.
- Удосконалити документування таким чином, щоб відобразити різні аспекти насильства щодо жінок-правозахисниць, щоб розуміти, яких треба вживати заходів.
- Найбільш ефективним методом є застосування багаторівневого підходу до забезпечення захисту жінок-правозахисниць, які піддаються ризику у зв'язку з тими багатьма ролями, у яких вони виступають, і гендерною дискримінацією, з якою вони стикаються.
- Комплексна підтримка жінок-правозахисниць має включати самодопомогу з метою підтримки людей, організацій і рухів.
- Інтегрована безпека передбачає залучення жінок-правозахисниць за принципом «нічого для нас без нас». Завдяки цьому вони самі залучаються до пошуку рішень щодо їх потреб у захисті.
- Ефективна координація між організаціями та мережами підвищує ефективність заходів, у тому числі адвокації як на національному, так і на міжнародному рівні.
- Місцеві системи підтримки є ключовими для надання допомоги жінкам-правозахисницям та їх організаціям у боротьбі з насильством щодо

жінок. Необхідна буде юридична, психосоціальна та інша підтримка.

- Ефективні заходи вимагають довготривалої та адаптивної підтримки. Не існує універсального засобу, всі заходи повинні бути адаптовані відповідно до реальних потреб жінок-правозахисниць.

Перегляньте список разом із учасницями, обговоріть незрозумілі моменти та надайте пояснення стосовно застосування в контексті України. Оскільки це остання презентація в Модулі 3, виділіть час на те, щоб розглянути ці поради, пов'язуючи їх з іншими елементами Модуля стосовно першопричин насильства щодо жінок, які криються в гендерній дискримінації, а також з іншими пріоритетними питаннями Порядку денного ЖМБ. Модуль розпочали фразою про те, що запобігання насильству є найкращим способом захистити жінок від насильства. Те ж саме можна сказати і про участь: це надзвичайно важливий елемент для забезпечення того, щоб заходи, спрямовані на запобігання насильству та захист жінок, відповідали їхнім фактичним потребам. Якщо жінки-правозахисниці виступають за рівні права жінок і чоловіків на всіх рівнях та у всіх сферах, вони по суті знаходяться на передовій процесу побудови миру для створення сталого, стійкого суспільства без насильства.

Підсумовуючи заняття, запитайте в загальному колі учасниць:

- Чи можете ви назвати спеціальні заходи, яких необхідно вжити для захисту жінок-правозахисниць? Заходи можуть передбачати захист від насильства з боку громади чи державних суб'єктів, а також від домашнього насильства. Жінки-правозахисниці також стикаються з актами помсти за порушення традиційних гендерних ролей, які не схвалюють прийняття на себе жінками лідерських ролей.
  Як можна розв'язати ці проблеми, заохочуючи водночас захист жінок?
- Відповіді будуть різними, і тренерка може сприяти балансуванню ідей між зниженням ризиків і розширенням прав і можливостей жінок. Інакше кажучи, зверніть увагу на рішення, які спростовують традиційні гендерні стереотипи (жінки мають залишатися вдома для власної безпеки тощо) і обмежують права жінок на участь у суспільно-політичному житті.

Додатки до Модуля 3

Додаток 3.1.Корисні поради: Гендерні питання та аналіз конфлікту

Цю інформацію адаптовано з «Технічного посібника для співробітників: Сприяння гендерній рівності та соціальній інтеграції в програмах пом'якшення наслідків конфліктів та захисту від конфліктів» Міністерства соціальної солідарності, Департаменту з питань побудови миру та соціальної інтеграції[1]

У багатьох інструментах і моделях аналізу та врегулювання конфліктів інтереси жінок, молоді та соціально незахищених груп взагалі не враховують. Це пояснюють тим, що такі інструменти, як правило, зосереджуються на офіційних суб'єктах таких, як держави, уряди, політичні лідери, збройні формування або учасниці бойових дій. Жінки, включаючи з соціально незахищені категорії зазвичай не представлені в цих групах.

Для того щоб забезпечити врахування інтересів соціально незахищених груп під час використання інструментів аналізу конфліктів, важливо постійно запитувати на кожному етапі, яким чином їх задіяно в конфлікті? Якого впливу вони зазнають? Які ролі вони виконують? Якщо цього не зробити, ми можемо дуже легко випустити їх з поля зору, оскільки їхня присутність у публічній сфері держав, урядів, політичних лідерів, збройних формувань чи учасниць бойових дій є меншою, як порівняти з чоловіками та іншими групами, які перебувають у більш вигідному положенні.

На малюнку, наведеному далі, показано динаміку конфлікту: від прихованого стану, що переростає у спалахи конфлікту, потім іде деескалація та припинення насильства з переходом до тривалого фактичного миру.

Гендерні аспекти у постконфліктних програмах

У багатьох випадках суспільство приступає до процесу постконфліктної відбудови з чистого аркуша – приходить визнання того, що старі системи вже не працюють, і готовність відбудовувати суспільство на більш справедливих умовах. Тому період постконфліктної відбудови є сприятливим моментом для просування гендерної рівності та соціальної інтеграції. У цьому розділі ми розглянемо, де і коли виникають можливості для просування гендерної рівності та соціальної інтеграції, та запропонуємо кілька ідей того, як ними скористатися.

Термінова допомога за надзвичайних ситуацій

Термінова допомога у надзвичайних ситуаціях – це процес термінового надання ресурсів і послуг тим, хто безпосередньо постраждав від конфлікту. Це може бути термінове надання житла для переміщених внаслідок насильства, продуктів харчування у районах, відрізаних внаслідок бойових дій від каналів постачання харчів, або надання медичної допомоги внутрішньо переміщеним особам, які проживають у колективних центрах та інших місцях компактного проживання ВПО. У кожній ситуації важливо знати: хто саме постраждав; якого впливу зазнали ці жінки, чоловіки, хлопці й дівчата та які потреби є у постраждалого населення. Очевидно, що різні люди страждають по-різному залежно від їхньої соціальної групи, географічного знаходження, віку, статі, економічного становища та інших факторів. Тому важливо «визначити» групи постраждалого населення, щоб з'ясувати їхні потреби та якнайкраще їх задовольнити. Ось деякі гендерні міркування, про які слід пам'ятати:

Жінки мають інші потреби в безпеці, ніж чоловіки. Жінкам і дівчатам, особливо переміщеним дівчатам, які живуть у місцях компактного проживання ВПО або в локаціях близьких до лінії зіткнення в селах, більшою мірою загрожує небезпека зґвалтування та інших форм сексуального насильства. Крім того, жінкам та дівчатам більшою мірою може загрожувати небезпека торгівлі людьми та сексуальної експлуатації.

Потреби жінок у послугах з охорони здоров'я, включаючи репродуктивного здоров'я існують і під час конфлікту. Під час конфлікту спостерігається тенденція до зменшення уваги до охорони здоров'я, включаючи репродуктивного здоров'я жінок (і чоловіків), оскільки акцент робиться на наданні екстреної медичної допомоги. Проте важливо забезпечити жінкам (і чоловікам) доступ до послуг охорони здоров'я, включаючи репродуктивного здоров'я в рамках екстреної медичної допомоги.

Ресурси необхідно виділяти безпосередньо жінкам. Хоча це правда, що жінки є складовою їхніх сімей, але це не означає, що вони мають повноваження стосовно ухвалення рішень або контроль над ресурсами в сім'ї. Ресурси в рамках термінової допомоги такі, набори продовольчих продуктів і побутових господарчих засобів, що видають «домогосподарствам», часто можуть контролювати чоловіки, а жінки, відповідно, майже не мають до них доступу або права ухвалення рішень до них. Наприклад, у Боснії значну частину житлового фонду в рамках програм постконфліктного відновлення було зареєстровано лише на чоловіків, внаслідок чого одружені жінки стали надзвичайно уразливими у випадку розлучення чи дезертирства чоловіка. Замість того, щоб виділяти ресурси домогосподарствам, їх необхідно видавати індивідуально членам домогосподарств. В ідеалі варто було б також провести якийсь тренінг, пояснюючи, чому ресурси треба видавати людям індивідуально, а також передбачити санкції стосовно тих осіб, які намагаються чинити тиск на жінок або літніх людей, щоб вони «передали» видані їм ресурси.

Демобілізація та реінтеграція

Програми демобілізації та реінтеграції спрямовані на те, щоб надати колишнім учасницям та учасникам бойових дій необхідні ресурси та навички для функціонування у повсякденному житті. У багатьох ситуаціях колишнім ветеранам та ветеранкам пропонують можливість отримати землю, житло та кредити для відкриття бізнесу. Колишнім учасницям та учасникам бойових дій часто пропонують можливість навчання або отримання безкоштовної освіти. Програми підтримки часто включають медичні послуги, психосоціальну підтримку, лікування від наркотичної та алкогольної залежності.

Жінки-колишні учасниці бойових дій повинні мати можливість користуватися послугами програм реінтеграції. Жінки теж беруть участь у бойових діях, тому важливо забезпечити їм доступ до ресурсів і послуг нарівні з чоловіками. Важливо також пам'ятати, що у жінок можуть бути особливі потреби, з огляду на їхню роль матері та доглядальниці, тому можливо, потрібно буде скоригувати положення таких програм, щоб задовольнити ці потреби.

Жінки часто неофіційно беруть участь у бойових діях. Навіть коли жінки не входять до складу «офіційних збройних сил», вони часто присутні у війську як дружини, подруги військових або їх утримують у ролі сексуальних рабинь. Багато жінок надають підтримку або неформальні послуги учасникам бойових дій (готуючи їжу тощо). Потреби таких жінок також потрібно враховувати у програмах реінтеграції.

Необхідно розглядати програми ГЗН у рамках звільнення учасників бойових дій у запас. Колишні учасники бойових дій часто надзвичайно мілітаризовані і нерідко стикаються з дуже високим рівнем насильства у своєму повсякденному житті. Насильство під час війни часто переноситься у громадське чи приватне життя у мирний час, тому жінкам більшою мірою може загрожувати домашнє насильство, коли учасники бойових дій повертаються до своїх родин. Отже, важливо, щоб в рамках програм реінтеграції надавали інформаційну підтримку для підвищення обізнаності про гендерно зумовлене насильство, а також відповідні послуги для чоловіків та жінок.

Реінтеграція пропонує важливу можливість як для чоловіків, так і для жінок кинути виклик традиційним гендерним нормам із негативними наслідками для соціального життя та здоров'я. Часто традиційні гендерні норми не працюють під час конфлікту. Як чоловіки, так і жінки часто не в змозі виконати ті ролі, які вони мали виконувати до конфлікту. У зв'язку з цим чоловікам і жінкам випадає нагода переосмислити традиційні гендерні норми, що призводять до негативних наслідків для соціального життя та здоров'я (наприклад, потреба чоловіків контролювати жінок шляхом насильства), а також кинути виклик таким нормам. Учасники бойових дій , які очікують реінтеграції, або ті, хто знаходиться в стані реінтеграції, можуть скористатися деякими новими цікавими програмами з питань чоловіків та маскулінності, які допомагають чоловікам (і жінкам) переосмислити традиційні гендерні норми, що призводять до негативних наслідків для соціального життя та здоров'я, і кинути виклик таким нормам.

Механізми правосуддя перехідного періоду

Термін «механізми правосуддя перехідного періоду» використовують для позначення низки механізмів, призначених для викриття злочинів і порушень прав людини, що відбувалися під час конфлікту, а також їхнього публічного визнання таким чином, що сприяє колективному примиренню. Механізми правосуддя перехідного періоду можуть передбачати створення комісій зі встановлення істини та примирення, комісій з розслідування, використання національних судів або неформальних механізмів правосуддя, таких, наприклад, як неформальні суди «гакака», що використовувалися в Руанді.

Незалежно від наявних механізмів, є такі важливі гендерні міркування:

- **Забезпечити, щоб такі механізми були здатні охопити злочини та порушення, від яких страждають жінки.** Під час війни жінки страждають від інших форм злочинів і порушень, ніж чоловіки, і важливо, щоб жінки відчували, що ці злочини визнають і викривають, що вершиться правосуддя та досягається примирення. Такі злочини, як зґвалтування та інші форми сексуального насильства, сексуальне рабство, експлуатація та торгівля жінками, примусова вагітність, повинні охоплюватися механізмами правосуддя. Аналогічно, ці механізми повинні бути достатньо адаптивними, щоб розглядати й забезпечувати компенсацію стосовно деяких інших злочинів, від яких потерпають жінки, – це, наприклад, втрата статусу через овдовіння або вимушена бідність.
- **Процедури, що використовують у цих механізмах та інституціях, повинні враховувати гендерні аспекти, щоб жінки могли ними скористатися.** Комісія зі встановлення істини та примирення, яка намагається притягнути до суду тих, хто віддавав накази про масові зґвалтування, нічого не дасть, якщо самі жінки не будуть давати покази. Суди та комісії зі встановлення істини та примирення повинні бути «дружніми до жінок», щоб жінки відчували, що можуть спокійно звернутися до них у пошуках справедливості і готові надати свідчення. Наприклад, жінки, які пережили зґвалтування, будуть відчувати себе ніяково, коли їм треба буде надати своє ім'я або свідчення особисто. У таких випадках комісії зі встановлення істини та примирення або суди повинні запровадити процедури, що дають змогу жінкам давати свідчення за спеціальним екраном, або не розкривати їхні імена широкому загалу, за їхнім бажанням. Аналогічним чином, судді та судові вповноважені повинні пройти навчання з питань злочинів на ґрунті гендерної приналежності, а також врахування гендерних аспектів у системі правосуддя.
- **Жінки повинні брати участь у розв'язанні питань видів наявних механізмів правосуддя.** Оскільки національні суди та комісії зі встановлення істини та примирення добре розглядають злочини та порушення під час війни, жінки повинні брати участь у розв'язанні питань видів наявних механізмів правосуддя, якими вони можуть скористатися.

Нові державні інституції

Часто після закінчення конфлікту створюють нові державні інституції. Це можуть бути міністерства, комісії, комітети або регіональні чи районні ради. У постконфліктному контексті жінки мають можливість зважити і виступати за нові інституції, які відповідають їхнім власним потребам. У багатьох країнах жінки успішно виступають за створення міністерств

з питань гендерної рівності (Руанда, Уганда, Тринідад) або гендерні бюро в міністерствах, або спеціальне міністерство, якому доручено забезпечувати підтримку прав жінок (див., приклад ПАР). Так само, створення цих нових посад дає можливість жінкам бути краще представленими у своїх державних структурах. Жінки можуть виступати за більшу частку жінок у цих нових інституціях.

Нові форми управління та вибори

- **Слід враховувати, які види виборчих і квотних систем збільшують участь жінок у політиці.** Хоча у більшості постконфліктних країн ухвалили певну форму демократії як спосіб трансформації владних відносин, варто враховувати, що різні типи виборчих систем (пропорційне представництво, вибори простою більшістю) та системи квот (на висування кандидатур або результатів виборів) по-різному впливають на участь жінок у політичному житті. Наприклад, дослідження виявили, що розмір виборчого округу безпосередньо впливає на шанси жінок бути обраними, і що кількість кандидатів від однієї партії в одному виборчому окрузі також впливає на тенденції обрання жінок.
- **Необхідно розглянути можливість введення квот для збільшення кількості жінок у політиці.** Дані, отримані останнім часом, показали, що гендерні виборчі квоти є важливим засобом покращення участі жінок у політиці у постконфліктних країнах. Сьогодні постконфліктні країни входять до 30 країн з найбільшою кількістю жінок у національних парламентах. Візьмемо приклад Руанди. У 1988 році відсоток жінок у парламенті становив 17,1%. Після війни ця частка зросла до 48,8% (Beyond Numbers, UNIFEM, січень 2006 р.). Як зазначалося вище, існують різні види квотних систем і квот, які можна застосовувати до різних рівнів представництва. Наприклад, може існувати квота на 33% жінок, або квота може бути вказана таким чином, щоб досягти гендерного паритету (рівної кількості чоловіків і жінок) в різних органах. Крім того, можливо, необхідно буде враховувати відсоток (або квоту) жінок на місцевому рівні, аби забезпечити належне/пропорційне представництво жінок на національному рівні.

Інвестиції та розвиток

Сприяння економічному та соціальному розвитку часто є ключовим питанням для постконфліктних країн. Постконфліктні країни часто визначають нові сфери своєї економіки, які вони хотіли б стимулювати для залучення прямих іноземних інвестицій. Досить часто під час вибору цих галузей економіки уваги гендерним і соціальним аспектам майже не приділяють. Жінки повинні мати більше права голосу у тому, які сфери економіки стимулюватимуться, а вибір повинен також базуватися на тому, які сектори можуть принести користь як чоловікам, так і жінкам. Жінки можуть бути представлені в агентствах, які займаються стимулюванням інвестицій, брати участь у політиці сприяння експорту та відігравати активну роль у визначенні типу інвестицій, які намагаються залучити їхні країни.

Постконфліктне програмування часто передбачає масштабні інфраструктурні програми такі, як облаштування доріг та будівництво, у яких традиційно використовують працю чоловіків. Такі програми повинні не тільки приносити користь жінкам, але й передбачати використання праці жінок.

Пов'язати процеси на національному рівні з місцевим рівнем

Якщо у лісі падає дерево і ніхто цього не чує, чи справді воно падає? Ви можете поставити собі аналогічне запитання стосовно програм постконфліктної відбудови країни, якщо жінки не беруть у них участі. Надзвичайно важливо, щоб окремі люди й установи на місцях знали про програми постконфліктного відновлення національного рівня та брали в них участь, якщо такі програми мають на меті досягти бажаного результату. Якщо жінки та соціально незахищені групи не знають про те, які права для них гарантовані законом, то як вони зможуть реалізувати ці права і скористатися ними? Так само, якщо жінки не знають про те, за які злочини кривдників притягують до відповідальності комісії зі встановлення істини та примирення, то у них може виникати відчуття безкарності винних у скоєнні зґвалтування та інших злочинів, що перешкоджає їхній психологічній реабілітації. Дуже важливо, щоб співробітники державних установ та зацікавлені сторони враховували ці фактори під час планування програм і підходів на національному рівні та на рівні областей і громад.

МОДУЛЬ 4:
МИРОБУДУВАННЯ ТА БЕЗПЕКА

Мета: надати знання з розбудови миру та відновленні після конфлікту задля рівних прав і можливостей для жінок і дівчат і просування гендерної рівності в Україні.

Очікувані результати:

Учасники й учасниці
- матимуть знання та сформують бачення відповідно до Цілей сталого розвитку та важливості їхнього виконання в процесі миробудування;
- розумітимуть важливість виконання Цілі №5 «гендерна рівність»;
- отримають знання з основних положень Резолюції Ради Безпека ООН 1325 за напрямом миробудування;
- усвідомлять важливість співпраці різних інституцій і структур у процесі миробудування;
- отримають знання важливості співпраці інституцій/структур різного спрямування у підтримці процесу миробудування;
- отримають знання про адвокацію як інструмент, що покращує процеси миробудування;
- володітимуть знаннями зі складових людської безпеки жінок та дівчат для ефективності процесу миробудування;
- **учасники та учасниці отримають знання за темою правосуддя перехідного періоду та розглянуть приклади його впровадження в країнах, де відбувався збройний конфлікт;**
- **ознайомляться з темою гендерно орієнтованого бюджетування.**

Цільова аудиторія: Модуль 4 можна використовувати для навчання дівчат та хлопців, юнок і юнаків, викладачів/ок, тренерів/ок, які працюють у темі миробудування та впровадження Порядку денного «Жінки, мир та безпека» на рівні громад, в громадських організаціях для дітей та молоді, молодіжних клубах і навчальних закладах.

Нагадуємо:
Для глибшого вивчення тем цього модуля просимо вас запрошувати для проведення занять експерток та експертів із зазначених питань.

Матеріали: дошка, фліпчарти, кольорові маркери, роздатковий матеріал та матеріали для занять, проєктор та екран.

Заняття 4.1. Огляд Цілей сталого розвитку у процесі миробудування

Мета: надати знання про Цілі сталого розвитку та їхню важливість у процесах миробудування.

План заняття:
1. Представити тему «Цілі сталого розвитку».
2. Провести вправу «Цілі сталого розвитку в моєму житті».
3. Підсумувати тему заняття.

Поміркуйте:
Чому все більше й більше людей звертають увагу на збереження планети?
Закрийте очі та пригадайте місто чи село, в якому ви проживаєте. Що вас оточує? Скільки зрубаних дерев? Скільки кранів із водою, що не закривають, чи вода просто тече вулицею з зіпсованої труби? Скільки сміття навколо? Чи всі діти та люди старшого віку, які живуть у вашій громаді, мають достатньо їжі? А яку їжу вони мають? Чи припинено насильство щодо жінок та дівчат та цькування? Чи закінчилися збройні конфлікти та війни?

Чи чули ви про документ під назвою «ЦІЛІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ»?
Це ключові напрямки розвитку країн, що були ухвалені на Саміті ООН зі сталого розвитку. ЦСР ухвалені на період від 2015 до 2030 року і нараховують 17 Глобальних цілей, яким відповідають 169 завдань.

Офіційний документ (резолюція) Генеральної Асамблеї ООН «Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку на період до 2030 року».

Цілі сталого розвитку (ЦСР), які ще називають «Глобальними цілями», – це загальний заклик до дій, спрямованих на те, щоб покінчити з бідністю, захистити планету, забезпечити і мир, і процвітання для всіх людей у світі.

Вказані **17 Цілей** є розвитком успіху Цілей розвитку тисячоліття; крім того, вони охоплюють і нові сфери такі, як кліматичні зміни, економічна нерівність, інновації, стале споживання, мир і справедливість. Цілі є взаємопов'язаними – розв'язання проблем для досягнення однієї з цілей допомагає досягти завдань інших цілей.

ЦСР працюють у дусі партнерства та прагматизму та спрямовані на правильний вибір із метою стабільного підвищення якості життя для майбутніх поколінь. Вони містять чіткі орієнтири та цільові показники і мають бути запроваджені у всіх країнах світу відповідно до власних пріоритетів і з урахуванням місцевих екологічних проблем. ЦСР є інклюзивним порядком денним. Вони усувають основні причини бідності й об'єднують нас для запровадження позитивних змін для людей і планети.

Україна приєдналася до глобального процесу забезпечення сталого розвитку. Протягом 2016–2017 років тривав широкомасштабний та всеосяжний процес адаптації Цілей сталого розвитку з урахуванням українського контексту. Кожна глобальна ціль була переглянута, беручи до уваги специфіку національного розвитку. Результатом цієї роботи стала національна система, яка складається із 86 завдань національного розвитку.

Ці 86 завдань інкорпоровані у 145 нормативно-правових актів Уряду, на реалізацію цілей і завдань спрямовано 1052 завдання та 3465 заходів, закріплених у цих актах.

ЦСР передбачають двовекторну стратегію: окрему ціль щодо досягнення гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок (ЦСР 5) та інтеграцію питань гендерної рівності в інші ключові цілі. Порядок денний на 2030 рік також додатково визначає ключові питання, які стримують досягнення гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок: несправедливий гендерний розподіл доглядової та хатньої праці, насильство над жінками та дівчатами; права на репродуктивне та сексуальне здоров'я; і вимагає зобов'язання відстежувати виділення та розподіл коштів на гендерну рівність.

Всі агентства ООН повинні підтримувати країни з допомогою їхніх програм із впровадження ЦСР на національному, регіональному та місцевому рівнях.

Принцип «нікого не залишити осторонь» (від англ. Leave No One Behind) лежить в основі Порядку денного сталого розвитку до 2030 року і є частиною підходу, заснованого на правах людини. Цей принцип є важливим для ПД 2030, і має «трансформаційний потенціал», зокрема для вразливих груп, які зазвичай не отримують користі від результатів розвитку у повній мірі. Прагнення «нікого не залишити осторонь» означає, що "нерівності, що не ґрунтуються на доходах, повинні бути усунені – особливо для тих, хто стикається з множинною дискримінацією; і що уряди повинні пріоритизувати прогрес, зроблений у напрямі покращення становища маргіналізованих груп». Охоплення тих, хто знаходиться в найгіршому становищі та покращення їхнього життя означає прогрес, досягнутий у напрямі реалізації ЦСР.

Жінки часто стикаються з різними формами дискримінації за ознакою своєї статі, а також за іншими перехресними ознаками, такими як інвалідність, місцезнаходження (жінки в сільській місцевості), вік (жінки старшого віку), міграційних статус (ВПО), етнічна приналежність (роми), стан здоров'я (ВІЛ/СНІД), що спричинює нерівний доступ до послуг та ресурсів та ризик залишитися осторонь.

Вправа «Цілі сталого розвитку в моєму житті»:

1. Об'єднайте учасниць та учасників у групи, окрім того, кожну і кожного в групі розподіліть за кольорами або за назвами тварин чи природних явищ.
2. Кожну з груп попросіть ознайомитися з кожною із Цілей сталого розвитку.
3. Попросіть кожну і кожного з учасниць/ків групи написати до кожної із Цілі план дій «Для досягнення цієї цілі я зможу зробити...»
   Наприклад: «Не купляти пластикові пляшки, а використовувати кілька разів пластикові засоби, збирати та сортувати пластик, використані батарейки збирати та передавати до... Не витрачати даремно воду... Проводити в школі заняття... Запропонувати батькам... Звернутися до навчального закладу... »
4. Усі відповіді представте у вигляді списку дій під кожну із цілей.
5. Після опису дій попросіть всіх членів і членкинь групи об'єднатися за назвами кольорів, природних

явищ або тварин. Кожна з нових груп доповнює список тими діями, які ще не згадували.
6. Попросіть всіх повернутися до загальної групи, щоб кожна із груп представила свій план дій.
7. Подивіться з учасниками та учасницями список дій, котрі рекомендує ООН https://www.un.org/sustainabledevelopment/takeaction/

Підсумок вправи:
Чому ми почали заняття з відповіді на запитання «А що можу зробити я?»
Важливо пам'ятати, що для збереження планети та захисту прав людини важливі дії кожної людини у світі, конкретної особистості, яка живе в нашому селі чи місті незалежно від статі, національності, стану здоров'я.
17 Цілей сталого розвитку і 169 завдань демонструють масштабність і амбітність цього нового загального Порядку денного. Вони спрямовані на реалізацію прав людини для всіх, досягнення гендерної рівності та розширення прав і можливостей всіх жінок і дівчат. Вони мають комплексний і неподільний характер і забезпечують врівноваження трьох вимірів сталого розвитку: економічного, соціального та екологічного.

Підбиття підсумків заняття
Чому, вивчаючи тему миробудування, ми починаємо з ознайомлення з Цілями сталого розвитку? Чому на п'ятому місці у списку Цілей знаходиться ціль «Гендерна рівність»?

«Забезпечення гендерної рівності, розширення прав і можливостей усіх жінок і дівчаток»
Припинення всіх форм дискримінації щодо жінок і дівчаток є не лише базовим правом людини, воно також має вирішальне значення для прискорення сталого розвитку. Неодноразово було доведено, що розширення прав і можливостей жінок і дівчаток має суттєвий позитивний вплив у всіх сферах і сприяє економічному зростанню та розвитку.

Попросіть учасників та учасниць ознайомитися вдома з зобов'язаннями, що взяла на себе Україна на виконання кожної з цілей. Запропонуйте їм розповісти про Цілі сталого розвитку та зобов'язання України їхнім друзям, батькам, родичам і запитати у них, що конкретно вони зможуть зробити для досягнення кожної з цілей.

Гендерна рівність та права людини лежать в основі ЦСР. У преамбулі порядку денного ЦСР зазначається, що «ЦСР прагнуть реалізувати права людей для всіх та досягти гендерної рівності та розширення прав і можливостей усіх жінок і дівчат». Гендерна рівність виділена як окрема ціль ЦСР (ЦСР 5). 14 із 17 ЦСР містять гендерні цілі, 51 ціль із них пов'язана з питаннями гендерної рівності в рамках ЦСР.

Жінки та дівчата повсюдно повинні мати рівні права і можливості та жити в середовищі вільному від насильства та дискримінації. Рівність та розширення прав і можливостей жінок є не лише однією із 17 ЦСР, але також і є невід'ємною частиною всіх аспектів інклюзивного та сталого розвитку. Отже, виконання ЦСР залежить від досягнення Цілі 5.

ЦСР 5 щодо досягнення гендерної рівності та розширення прав і можливостей усіх жінок та дівчат включає такі завдання:
- повсюдно ліквідувати всі форми дискримінації щодо всіх жінок і дівчат;
- ліквідувати всі форми насильства щодо всіх жінок і дівчат у державній та приватній сферах, включно з торгівлею людьми, сексуальною та іншими формами експлуатації;
- ліквідувати всі шкідливі види практик, такі як дитячі, ранні та примусові шлюби й операції на жіночих статевих органах, які призводять до каліцтва;
- визнавати й цінувати неоплачувану доглядову та хатню працю шляхом забезпечення доступу до публічних послуг, інфраструктури та системи соціального захисту й заохочуючи принцип спільної відповідальності в сім'ї та веденні господарства з урахуванням національного законодавства;
- надавати жінкам рівні можливості для лідерства та забезпечити всебічну й ефективну участь жінок на всіх рівнях прийняття рішень у політичному, економічному та суспільному житті;
- забезпечити загальний доступ до послуг у галузі охорони сексуального і репродуктивного здоров'я та реалізацію репродуктивних прав;
- провести реформи з метою надання жінкам рівних прав на економічні ресурси, а також доступу до володіння й розпорядження землею та іншими формами власності, фінансових послуг, успадкованого майна та природних ресурсів відповідно до національного законодавства;
- активніше використовувати високоефективні технології, зокрема інформаційно-комунікаційні технології, для сприяння розширенню прав і можливостей жінок;

- приймати й удосконалювати розумні стратегії та обов'язкові для дотримання закони з метою заохочення гендерної рівності та розширення прав і можливостей усіх жінок і дівчат на всіх рівнях.

Заняття 4.2. Миробудування

Мета: розкрити значення й основні характеристики поняття «миробудування» та відображення цієї теми у ЦСР і Резолюції 1325.

План заняття:

1. Представити тему миробудування у ЦСР та Резолюції 1325.
2. Провести вправу «Миробудування».
3. Підбити підсумок заняття.

Поміркуйте:

Яке значення ви вкладаєте в поняття «миробудування» кожного дня?

Як ви гадаєте, про миробудування потрібно говорити тільки в країнах, де відбувається збройний конфлікт?

Чому у Цілях сталого розвитку є Ціль 16 «Мир, справедливість та сильні інститути»?

Що таке сильні інститути? Як ви вважаєте, які це «інститути»? Ми можемо назвати їх структури, заклади, організації, установи.

Ціль 16 «Мир, справедливість та сильні інститути» дає таке визначення цієї цілі: «Сприяння розбудові справедливого, миролюбного й інклюзивного суспільства задля сталого розвитку, забезпечення всім доступу до правосуддя та створення ефективних, підзвітних та інклюзивних інституцій на всіх рівнях».

Цитата з Цілей сталого розвитку: «Без миру, стабільності, забезпечення прав людини та ефективного врядування на принципах верховенства права не можна сподіватися на сталий розвиток. Ми живемо у світі, що стає все більш розділеним. Деякі регіони досягли стійкого миру, безпеки та процвітання, тоді як інші потрапили у цикл конфліктів і насильства, що здаються нескінченними. Проте така ситуація аж ніяк не є неминучою і має бути вирішена».

Миробудування є діяльністю, яку держава планує та фінансує задля побудови суспільства із сильними та інклюзивними інституціями, щоб запобігти повторному виникненню збройних конфліктів. Це також чудова можливість наголосити на необхідності змін задля подолання структурної нерівності та соціальної несправедливості, щоб розвиток був стійким та на благо всіх. Іншими словами, всі люди повинні отримати свою частку «переваг мирного існування», що сприяють припиненню конфліктів та розбудові стабільного суспільства.

Оскільки конкретні потреби та погляди жінок залишаються поза увагою у багатьох сферах процесів миру та безпеки, жінки також отримують менше переваг від мирної ситуації, що призводить до нестабільного та неповного мирного процесу.

Вправа «Миробудування»:

1. Об'єднайте учасниць в групи.
2. Запропонуйте кожній із груп прочитати положення, що наведено нижче.
3. Кожній із груп запропонуйте до положення подати перелік конкретних заходів для молодіжної аудиторії, що допоможуть їм втілити в життя ці пропозиції:

Положення Порядку денного «Жінки, мир та безпека», що взяті з текстів Резолюції

А. Просить Генерального секретаря ООН надати державам-членам навчальні рекомендації та матеріали, що стосуються захисту, прав і особливих потреб жінок, а також важливості залучення жінок до всіх заходів з підтримки та **розбудови миру,** запрошує держави-члени включати ці елементи, а також навчання з усвідомлення проблеми ВІЛ/СНІД, до їхніх національних програм підготовки військового і цивільного поліцейського персоналу напередодні розгортання місій ООН у країнах, і просить далі Генерального секретаря ООН забезпечити одержання аналогічної підготовки цивільним персоналом операцій із підтримки миру;

Б. Пропонує Генеральному секретарю ООН провести дослідження щодо впливу збройних конфліктів на жінок і дівчат, про ролі жінок у розбудові миру і про гендерні аспекти мирних процесів і врегулювання конфліктів, і пропонує далі представити Раді Безпеки ООН доповідь про результати цього дослідження і надати його в користування всіх держав-членів Організації Об'єднаних Націй;

В. Збільшити участь жінок у всіх сферах постконфліктного планування, включаючи відновлення економіки;

Г. Докласти зусиль до розширення прав і можливостей жінок та гендерної рівності завдяки гендерно орієнтованому бюджетуванню.

Групи повинні представити одна одній свої напрацювання, спільно доповнити та доопрацювати, зробити спільний список переліку заходів.
Попросіть всіх учасниць та учасників зберегти для себе цей список, тому що він може стати у нагоді під час складання місцевих планів дій на рівні громад чи організацій.

Підсумок проведення вправи:
Чому важливо говорити про миробудування і робити для цього конкретні кроки на рівні наших громад, навчальних закладів?
Які ролі виконують жінки у ситуації зі збройним конфліктом та його наслідками?

Дослідження показали[50], що, коли держава не включає жінок до процесу постконфліктного відновлення, то вона втрачає важливі можливості. Дійсно, сприяння миробудівній діяльності жінок зараз вважають одним із найважливіших способів швидкого відновлення не лише для окремих людей, а й для громад в цілому.
Однією з найцінніших постконфліктних інвестицій у розбудові миру є надання пріоритету під час працевлаштування саме жінкам та надання їм першочергових соціальних послуг.

Інвестування у зайнятість жінок має значний позитивний вплив на відновлення сім'ї та громади, а створення робочих місць для жінок може бути однією з найпотужніших інвестицій у розбудову миру. Жінки-поліцейські, вчительки, медичні працівниці, жінки, які працюють у сфері інших послуг, якщо їх є достатня кількість (принаймні 30 відсотків у певних послугах), в усьому світі продемонстрували, що вони швидше, ніж чоловіки, реагують на потреби жінок і дівчат та надають необхідні послуги та ресурси там, де вони найбільше потрібні та де вони матимуть найбільший вплив.

Підсумок заняття:

Основні положення Резолюції Ради Безпеки ООН 1325 за напрямом «Миробудування»
- Участь жінок у всіх сферах планування постконфліктних заходів і попередження криз, включаючи відновлення економіки;
- Гендерно орієнтоване бюджетування передбачає інвестиції коштів для розширення прав і можливостей жінок та їхнього залучення до участі у ухваленні рішень;
- Визначені порушення прав та злочини, що вчинені щодо жінок, у заходах перехідного правосуддя та шляхом комплексних гендерно чутливих заходів відшкодування збитків.

Перегляньте ваш обласний і місцевий плани дій на виконання НПД 1325.
Які заходи прописані з миробудування у цих планах дій? Чи вони співпадають з положеннями Резолюції РБ ООН 1325? Що б ви доповнили та відкорегували в цих планах дій?

Проведіть додаткове заняття за цією самою темою, але зробіть його конкретнішим – із розглядом місцевих планів заходів та їхнім аналізом, виробленням рекомендацій для подальших дій на рівні громад, робочого місця, на рівні навчальних закладів. Важливо подивитися, чи у них передбачені відповідні заходи, які допоможуть впровадити в життя положення Резолюції РБ ООН 1325.
У групах можна виробити рекомендації для дій і запропонувати представити цей план лідерам і лідеркам громади, у навчальному закладі та іншим структурам і організаціям.

50 На основі висновків дослідження мережі GNWP «Building and Sustaining Peace from the Ground Up: A Global Study of Civil Society and Local Women's Perception of Sustaining Peace». Повна версія дослідження доступна за адресою https://gnwp.org/wp-content/uploads/GNWPReport_24october_4web-1-1.pdf
Preventing Conflict, Transforming Justice, Securing the Peace. Глобальне дослідження ООН Жінки, жовтень 2015 р. Дослідження написала група експертів з 15 обраних осіб – представники керівництва ООН Жінки, дипломати, особи, які проводили його на практиці, з різних куточків світу. Провідною експерткою серед них була Радика Кумарасвамі, колишня Спеціальна представниця Генерального секретаря ООН з питань дітей та збройних конфліктів.

Заняття 4.3. Миробудування і створення ефективних інституцій на всіх рівнях

Мета: надати знання важливості співпраці інституцій/структур різного спрямування у підтримці процесу миробудування.

План заняття:
1. Представити роль в миробудуванні різних інституцій та структур як виконавців і співвиконавців.
2. Провести вправу «Створення сильних інституцій».
3. Провести підсумок заняття.

Перед проведенням цього заняття попросіть учасниць та учасників вдома або перед заняттям ознайомитися з розділом № 5 Національного, обласного та місцевого планів дій з виконання Резолюції РБ ООН 1325 «Жінки, мир та безпека».

Поміркуйте:
Визначення «інституції» має широке значення, свого роду це утворення чогось і для чогось. Інституції чи структури вирішують питання у своїх сферах та займаються визначеними темами.

Ви вже знаєте багато різних інституцій і знайомі з їх роботою. До них входять: Верховна Рада України, Офіс Президента України, міністерства, агенції, комітети, державні установи національного та обласного рівнів, депутатські ради обласного та місцевого рівнів, місцеві органи самоврядування, дослідні та наукові інститути, різноманітні клініки, громадські організації та багато інших.

Чому Ціль 16 «Мир, справедливість та сильні інституції» містить в собі наступний напрям «створення ефективних, підзвітних та заснованих на широкій участі інституцій на всіх рівнях»?

Пригадайте вивчення модуля № 1 заняття № 1.11. Під час заняття ми розглядали створення Національного плану дій 1325 та хто є його виконавцями і співвиконавцями.

Отже, Резолюція РБ ООН 1325 та подальші Резолюції так само наголошують на тому, що впровадження Порядку денного «Жінки, мир та безпека» можливе тільки при сильних інституціях/структурах, в яких всі працівниці та працівники мають освіту з гендерної тематики та Порядку денного «Жінки, мир та безпека», тому що вони і є тими головними виконавцями та співвиконавцями Національного, обласного та місцевого планів дій з виконання Резолюції РБ ООН 1325 «Жінки, мир та безпека».

Пам'ятайте:
Для процесу миробудування дуже важливо, щоби відповідні виконавці та співвиконавці Національного/обласного та місцевих планів дій володіли необхідними знаннями, комунікували з різними цільовими групами жінок та чоловіків та могли створити для них відповідні сервіси на місцевому рівні.

Вправа «Створення сильних інституцій»:
1. Об'єднайте учасниць та учасників в групи.
2. Попросіть кожну з груп ознайомитися з текстом, що поданий нижче.
3. Кожна з груп повинна подивитися в обласному та місцевих планах заходів своїх громад розділ «Інституційна спроможність виконавців плану».
4. Необхідно надати відповідь на таке запитання: Чи відповідають заходи обласного та місцевого рівнів зобов'язанням Національного плану дій? Порівняйте і виділіть, що враховують і що ні.
5. Кожна з груп повинна запропонувати заходи, що є важливими і не враховані в обласному чи місцевому плані дій з визначенням відповідної цільової групи, якій необхідно надати знання з гендерної тематики та Порядку денного ЖМБ і ММБ.
6. Попросіть кожну з груп представити свою роботу для загальної групи.
7. Зверніться до всіх з проханням сфотографувати чи зробити копію своїх напрацювань для подальшого використання під час роботи з місцевими громадами для впровадження місцевих планів дій.

Матеріал для опрацювання в групах.

Розділ 5: Інституційна спроможність виконавців Національного плану

Стратегічна ціль 5. Виконавці Національного плану мають розвинену інституційну спроможність ефективно впроваджувати Порядок денний «Жінки, мир та безпека» відповідно до міжнародних стандартів.
Оперативна ціль 5.1. Виконавці Національного плану мають достатні знання та навички для ефективного виконання зобов'язань щодо реалізації Порядку денного «Жінки, мир та безпека» відповідно до міжнародних стандартів.

Завдання:

1. Забезпечити можливість системного набуття знань і навичок необхідних для реалізації Порядку денного «Жінки, мир та безпека» відповідно до стандартів ООН та НАТО.
2. Забезпечити навчання та підвищення кваліфікації персоналу сектору безпеки і оборони.
3. **Оперативна ціль 5.2.** Впроваджено ефективну систему міжвідомчої взаємодії на місцевому, регіональному та національному рівнях, інституційні механізми, в тому числі в секторі безпеки і оборони, щодо розробки, реалізації та моніторингу Національного плану дій 1325.

Завдання:

1. Забезпечити міжвідомчу співпрацю та координацію діяльності державних органів, міжнародних організацій і громадських об'єднань щодо планування, виконання та моніторингу Національного плану дій 1325.
2. Забезпечити проведення системного та комплексного моніторингу та оцінювання реалізації завдань Порядку денного «Жінки, мир, безпека» та врахування їхніх результатів у подальшій реалізації Національного плану дій 1325.

Підбиття підсумку проведення вправи

Чи всі інституції/структури державного та недержавного значення України повинні володіти знаннями з гендерної тематики та Порядку денного «Жінки, мир та безпека»? Чому? Обґрунтуйте відповідь.

Чи всі ці організації та структури повинні долучатися до процесу миробудування? Чому?

Кожну з інституцій/структур, що створюють в Україні, створюють люди, а саме жінки та чоловіки і у більшості для конкретних цільових груп, які мешкають в містах та селах нашої України.

Підсумок заняття:

Тезу для підсумку заняття взято з матеріалів Національної доповіді «Цілі сталого розвитку: Україна» (Ціль № 16)

«...Основним засобом зміцнення дієвості органів державної влади та місцевого самоврядування є забезпечення повноти участі громадян/ок в управлінні справами держави та місцевих громад.

Ключовим чинником перетворень у цій сфері є зміна технологій комунікації управлінських інститутів між собою та з організаціями громадянського суспільства, що передбачає впровадження засобів оперативних міжвідомчих комунікацій, відкритого суспільного діалогу, постійного моніторингу ефективності управлінських рішень...».

Як ви думаєте, що це значить? Наскільки ми активні у своїх громадах, на робочому місці чи у навчальному закладі? Чи готові відстоювати свої права та права інших жінок і дівчат? Чи співпрацюємо з органами місцевого самоврядування, і в який спосіб?

Заняття 4.4. Адвокація для посилення ефективності процесу миробудування

Мета: надати знання про процес адвокації як інструменту для миробудування.

План заняття:

1. Представити тему адвокації, її принципи та кроки для впровадження.
2. Провести вправу «Принципи адвокації».
3. Підбити підсумки проведення заняття.

Перед заняттям просимо учасниць та учасників ознайомитися з адвокаційними кампаніями, що представлені в додатку до цього модуля (Додаток: заняття № 4.5)

Поміркуйте:

Що для вас означають ці вирази:

Адвокація передбачає, що люди мають права і ці права потрібно відстоювати та захищати.

Для зміни системи потрібна зміна точки зору її ключових елементів.

Хочеш змінити систему? Дій системно!

Якими знаннями ми повинні оволодіти, щоб ефективно відстоювати свої власні права та захищати права дівчат і жінок як в Україні, так і у всьому світі?

Пам'ятайте:

«Невеличкій групі вдумливих та ініціативних людей цілком під силу змінити світ. Зазвичай зміни так і відбуваються» Маргарет Мід, антропологиня.

У словнику можна знайти таке визначення поняття «адвокація» (англійською Advocacy):

Адвокація – це політичний процес, який має на меті впливати на рішення з питань розподілу державної політики та розподілу ресурсів у політичних, економічних та соціальних системах та інституціях.

Адвокація може містити безліч заходів, які здійснює особа чи організація, включаючи засоби масової

інформації, публічні виступи, введення в експлуатацію та публікацію досліджень або проведення екзит-полу чи опитування. Лобіювання – це форма адвокації, де законодавцям пропонується прямий підхід до вирішення питання, що відіграє значну роль у сучасній політиці. https://educalingo.com/uk/dic-en/advocacy

Адвокація складається з організованих зусиль і дій, які ґрунтуються на реальному стані речей. Ці організовані дії порушують приховані, раніше ігноровані проблеми, з метою впливу на громадську думку й політику для того, щоб спільнота наблизилася до справедливого та гідного суспільства.

– Інститут Адвокації Вашингтона

Адвокація – це процес, інструмент, який треба знати та розуміти аби ефективніше захищати права дівчат та жінок. Адвокацію використовують, для того щоби парламент, уряд, обласні чи місцеві адміністрації реагували на пріоритетні потреби своїх громадян та громадянок.

Вправа «Принципи адвокації»:
Об'єднайте учасників та учасниць в пари і попросіть дати відповідь на запитання: Що потрібно зробити (які заходи організувати), щоби принципи адвокації були виконанні? Представте план дій на кожен із принципів для молодих дівчат та жінок, які повинні навчитись проводити адвокаційні кампанії.

Принципи адвокаційної кампанії:
А. Добре поданий комплексний аналіз проблеми чи ситуації, яку ви плануєте вирішити, – це дорога до успіху адвокаційної кампанії.
Б. Адвокація передбачає «лідерство» та можливість «зворотного зв'язку».
В. Адвокація краще спрацьовує, коли її спрямовано на чітко визначену мету.
Г. Адвокація ефективніша завдяки співпраці між різними зацікавленими сторонами, для цього можуть створювати коаліції та мережі.
Ґ. Адвокація спрямована на зміни, і цих змін можна досягти завдяки спільній роботі мешканців і мешканок для досягнення реалізації ефективніших та довготриваліших рішень. Дії або кампанія мають бути узгоджені з людьми, на захист чиїх інтересів спрямовані ці дії (кампанія).
Д. Адвокація – це детально запланований план дій, який виконуватиме команда, що має ресурси чи відповідне фінансування.
Є. Адвокація – це відслідковування та контроль часу та ресурсів, що витрачають на її досягнення.

1. Після опрацювання плану дій кожна пара повинна об'єднатися з іншою парою в групу й одна одній представити та аргументувати свій план заходів для виконання кожного із принципів.
2. Кожна група доопрацьовує вже спільний план заходів.
3. Кожна з груп представляє всім учасницям та учасникам свої напрацювання.
4. Передивіться спільно матеріал, що наведено нижче, з кроками для успішної адвокації і порівняйте зі своїми рекомендаціями. Чи все збігається, що враховано і що ні?
5. Попросіть учасниць та учасників зберегти напрацювання для подальшого врахування під час планування на рівні громади, організації власної адвокації.

Кроки для успішної адвокації:
1. Почніть із виявлення проблеми чи ситуації, яка призвела до таких обставин.
2. Визначте чітку проблему і свою позицію щодо неї. Для цього вам потрібно: документувати різні факти та випадки. Досліджувати. Вивчати суть та масштаби проблеми. Скільки людей постраждало внаслідок цієї проблеми і як? Які це мало наслідки для кожної жінки та дівчини, чоловіка та хлопця? Чому більше від цієї ситуації потерпають дівчата та жінки, і якого віку і якої соціальної групи?
   Отже, ви маєте фактичні дані для початку конкретних дій або конкретної адвокаційної кампанії.
3. Спільно з вашими союзниками/цями продумайте бажані результати та рішення, яке повинно бути ухвалене для ліквідації проблеми чи ситуації, що склалася. Отже, у вас вже є проєкт рекомендацій.

А тепер почніть розробляти план адвокаційної кампанії для розв'язання проблеми, яку ви досліджували.

1. Уявіть та сформулюйте мету своїх подальших дій для розв'язання проблеми чи ситуації, що склалася. Що ви хочете досягти?
2. Пропишіть план дій або сценарій проведення адвокаційної кампанії.
3. Визначте виконавців і співвиконавців (визначте команду та пропишіть правила роботи), які будуть з вами спільно впроваджувати кампанію. Розподіліть між ними ролі, визначте терміни виконання завдань для команди.
4. Створюйте коаліції та налагоджуйте партнерські стосунки з іншими зацікавленими особами, які

розуміють, що існує проблема. Чи вони підтримують запропоновані вами зміни?

5. Донесіть до громадськості ваші ідеї, плани та пропозиції. Співпрацюйте із засобами масової інформації. Використовуйте соціальні мережі та блогерок/ів. Інформуйте осіб, які ухвалюють рішення, про проблему та запропоноване вами рішення.
6. Поширюйте результати свого дослідження, проведіть прес-конференцію, проводьте публічні презентації, поставте спектакль – робіть все, що потрібно для того, щоби ваші дослідження проблеми стали предметом публічного обговорення.
7. У стратегічно важливий час (запланована дія у відповідний час) мобілізуйте своїх союзниць/ків до дій. Проведіть різні публічні заходи із запрошенням ЗМІ та блогерів/ок.
8. Проявляйте креативність у мобілізації прихильниць і прихильників різними способами, щоби привернути увагу до проблеми та її розв'язання.
9. Якщо щось виходить з під контролю, переплановуйте командою свою діяльність, складайте новий план дій адвокаційної кампанії. Найголовніше – продовжуйте продумувати подальші дії, завжди є ризики і їх теж треба продумувати. Продумуйте ризики завчасно!

Пам'ятайте:
Адвокація – це, як правило, довготривала діяльність. Навіть якщо ваші рекомендації не будуть ухвалені або будуть ухвалені не в повному обсязі, ви можете продовжувати здійснювати адвокаційні заходи, підвищувати обізнаність та чинити тиск в ході подальших реформ.

Підсумок заняття:
Чи є різниця у захисті прав жінок та дівчат із захистом тварин або із захистом прав дітей? Згадайте історії перших феміністок (суфражисток), з якими викликами вони стикалися, на які небезпеки наражалися?
Які теми більше цікавлять ваші громади? Чи підтримують більшість населення вашої громади/області/країни теми, що актуальні для захисту прав жінок та дівчат?
На жаль, ще існують стереотипи, що жінки повинні себе віддавати в служіння суспільству, що їхні проблеми надумані або не є першочерговими, на них можуть дивитися як на тих, що самі винні в тому, що з ними це трапилося. Подібні погляди призводять до того, що жінкам важче організовувати адвокаційні кампанії для захисту своїх прав. Отже, жінки та жіночі організації повинні більше розумітися на інструментах адвокації, комунікувати, об'єднуватися самі та залучати більше прихильниць та прихильників на свій бік.
Збирайте історії успішних адвокаційних кампаній, що їх проводили жінки в різні часи та в різних країнах, це допоможе у вашій подальшій боротьбі за права жінок і дівчат.

Пам'ятайте:
Героїнь, які захищають права жінок, поряд з вами дуже багато, підтримуйте одна одну.

Якщо ти хочеш, щоб змінився світ, то сам/сама стань цією зміною.

– Махатма Ганді

Заняття 4.5. Людська безпека жінок та дівчат

Мета: надати знання зі складових людської безпеки жінок та дівчат для кращого процесу миробудування.

План заняття:
1. Представити складові людської безпеки жінок та дівчат.
2. Провести вправу «Складові людської безпеки жінок та дівчат».
3. Підбити підсумки проведеного заняття.

Поміркуйте:
Що ви вкладаєте у поняття «Людська безпека жінок та дівчат»? З чим воно асоціюється? З чого починається безпека? Хто займається безпекою?

А що для вас означає вираз «Мир і людська безпека»? Що цей вираз означає у повсякденному житті людини, конкретної дівчинки та хлопчика, для конкретних жінок і чоловіків на рівні їхніх вулиць, громад, району, області та країни?
Коли ми говоримо про «людську безпеку», ми повинні враховувати різні складові людської безпеки такі як: економічна безпека, харчова безпека, безпека здоров'я, безпека довкілля, особиста безпека, безпека спільноти, політична безпека.

Чому національна безпека без людської безпеки жінок та дівчат є хиткою і ненадійною?

Людська безпека жінок та дівчат – підхід, що створений для розуміння небезпек, які існують для кожної конкретної жінки та дівчинки
- на рівні місця проживання (відсутність ліхтарів на вулицях, пограбування, шахрайство тощо);

- на рівні держави (відсутність медичних послуг, збройний конфлікт, вакцинація тощо);
- на світовому масштабі (зміна клімату, пандемія).

Вправа «Складові людської безпеки»:

1. Об'єднайте учасниць та учасників в пари.
2. Кожній парі запропонуйте ознайомитися з компонентами, з яких складається людська безпека жінок та дівчат.
3. Кожній із пар запропонуйте для аналізу один з компонентів людської безпеки.
4. Кожна пара повинна відповісти на такі запитання: Чи у вашій громаді забезпечується цей елемент безпеки (наведіть приклад). Чи у вашій громаді існують проблеми із забезпеченням цієї складової? Наведіть приклад.
5. Що потрібно зробити для забезпечення цієї складової у вашій громаді? Складіть перелік заходів, для того щоби молоді донести знання про кожен з елементів людської безпеки жінок та дівчат.
6. Кожна з пар повинна представити свій елемент людської безпеки з відповідями на запитання іншої пари.
7. При представлені свого елементу людської безпеки жінок та дівчат продумайте з іншою парою, чи ваші елементи взаємозалежні та взаємодоповнюються. У чому взаємозалежність та взаємодоповнення? Обґрунтуйте та опишіть.
8. У загальній групі представте список Цілей сталого розвитку і передивіться, якій з цілей підходить/залежить/відповідає ваш елемент безпеки. Візьміть кольорові стікери, напишіть на одному з кольорів свій елемент безпеки і приклейте його біля відповідної цілі. Ваш елемент безпеки може підходити до декількох цілей, таким чином вам треба мати більше, ніж один стикер, і позначити стільки цілей, до скількох цей елемент підходить.

Підбиття підсумку проведення вправи:

Що ви відчуваєте після проведення цієї вправи, розкажіть про свої почуття.

Чи ми живемо у безпечному світі для жінок та дівчат? Які кроки ми вже можемо зробити, щоби почати роботу для забезпечення кожного з елементів безпеки?

Компоненти людської безпеки жінок та дівчат

Економічна безпека – передбачає надійний базовий прибуток для осіб, зазвичай від їхньої продуктивної праці за винагороду або ж, як останній засіб, коштом суспільно фінансової системи соціального забезпечення. Наявність роботи та гідна оплата праці, соціальне забезпечення (оплачувані відпустки та лікарняні, садочки, спорт тощо).

Проблеми безробіття є важливим фактором, що заважає економічній безпеці і впливає як на політичну напругу, так і на насильство щодо жінок різних форм і до різних категорій жінок та дівчат. У цьому сенсі лише близько чверті населення світу зараз є економічно забезпеченими, а всі жінки світу разом заробляють вполовину менше, ніж чоловіки[51]. В той час як проблема економічної безпеки серйозніша у країнах, що розвиваються, вона також є актуальною і для розвинутих країн.

Харчова безпека – передбачає, що у всіх жінок та дівчат є постійний доступ – як фізичний, так і економічний – до базових харчових продуктів. За даними ООН, наявність їжі як такої не є проблемою – найчастіше проблемою є неналежний розподіл харчів і недостатня купівельна спроможність населення, особливо жінок та дівчат У минулому проблеми харчової безпеки вирішували як на національному, так і на глобальному рівнях, але вплив цих рішень обмежений. За даними ООН, ключовою проблемою, яку слід вирішити, є доступ до активів, роботи та надійного джерела доходу (це стосується і економічної безпеки).

Безпека здоров'я – передбачає захист від хвороб та нездорових способів життя. У країнах, що розвиваються, однією з основних причин смерті традиційно були інфекційні та паразитарні хвороби, в той час як в індустріальних країнах головними вбивцями є захворювання системи кровообігу. На сьогодні хвороби, пов'язані зі стилем життя, є провідними причинами смерті по всьому світу, причому 80 відсотків смертей від хронічних захворювань відбувається у країнах з низькими та середніми доходами. За даними ООН, як в країнах, що розвиваються, так і в індустріальних країнах загроза безпеці здоров'я зазвичай є вищою для бідних людей, у сільській місцевості, особливо для дітей. Це відбувається через погане харчування та недостатній доступ до служб охорони здоров'я, чистої води та інших предметів першої необхідності.

Безпека довкілля – має захистити людей від стихійних лих у короткій перспективі та пов'язаних із природою небезпек у довгостроковій перспективі, від природних загроз, створених людиною, та від погіршення стану природного середовища. У країнах, що розвиваються, недостатній доступ до чистих водних ресурсів є однією з найбільших загроз, пов'язаних із

51 https://www.businessinsider.com/how-much-women-make-compared-men-wealth-changed-over-time-2021-12

довкіллям. В індустріальних країнах однією з головних екологічних загроз є забруднення повітря. Глобальне потепління, викликане викидами парникових газів, є ще однією проблемою безпеки довкілля.

Особиста безпека – спрямована на захист жінок та дівчат від фізичного насильства, як від власної держави, так і від інших держав, від осіб, які застосовують насильство, та від організованих груп, менших за держави, від домашнього насильства або від дорослих, що практикують експлуататорську діяльність. Для багатьох людей найбільшим джерелом небезпеки є злочинність, особливо злочини із застосуванням насильства.

Безпека спільноти – спрямована на захист людей від втрати традиційних стосунків, цінностей і насильства на ґрунті віросповідання чи етнічної приналежності (національні меншини/етнічні групи знищують уряди або збройні угрупування). Міноритарні етнічні групи часто знаходяться під загрозою. Близько половини держав світу стикалися з міжетнічними конфліктами. ООН оголосила 1993-ій роком Корінного населення, щоб підкреслити зростаючу вразливість 300 мільйонів людей аборигенних народів у 70 країнах, де вони стикаються зі спіраллю зростаючого насильства.

Політична безпека – стосується того, чи живуть люди у суспільстві, яке дотримується основних прав людини: відсутність тиску на виборчі перегони, залякувань і політичних репресій, систематичних тортур та насильницького поводження, свобода політичних поглядів. Порушення прав людини найчастіше стаються під час періодів політичної нестабільності. Разом зі знищенням опонентів/ок, людей з різних груп, уряди можуть намагатися контролювати обмін ідеями та інформаційний простір, підміняти поняття та новини.

У сучасному світі необхідно говорити про **кібербезпеку** (коли електронні системи управління промисловими, фінансовими та енергетичними процесами можуть зазнавати атак із боку хакерів) та про **інформаційну безпеку** (коли проти України і її громадян, як і проти решти країн пострадянського простору, ведуть гібридну війна, одним зі знарядь якої є дезінформація і маніпуляція громадською думкою). Доступ до надійної, чіткої, вчасної інформації є частиною інформаційної безпеки в громадах. Онлайн-безпека дітей і підлітків є окремою темою, оскільки інтернет пропонує не лише безмежні можливості навчання і розваг, а й уможливлює нові форми цькування, переслідування та сексуальної експлуатації (діти та підлітки можуть ставати жертвами дорослих в соціальних мережах та багатокористувацьких іграх).

Поміркуйте:
До яких з елементів безпеки ви віднесете інтернет-простір? Що таке темна сторона інтернету? Яка небезпека для дітей та молоді може бути в інтернеті? Дайте перелік цих небезпек. Що потрібно зробити, щоби діти та молодь все менше і менше наражалися на небезпеку в інтернеті?

Підсумок заняття:
Побудова миру – це встановлення стабільного миру шляхом забезпечення врахування потреб та інтересів всіх категорій населення, а саме кожної жінки та чоловіка, дівчинки та хлопчика.

Сучасний підхід до людської безпеки жінок та дівчат – це комплексний підхід, що переглядає традиційне розуміння національної безпеки, аргументуючи це тим, що поняття безпеки має базуватися у першу чергу на безпеці особи, а тоді й на безпеці держави.
Національна безпека – це підґрунтя, яке уможливлює створення механізмів захисту безпеки жінок та дівчат з усіма її компонентами.

Наступні або додаткові заняття за темою «Миробудування»
Підготуйте наступні заняття у вигляді експертних обговорень за темою «Миробудування та людська безпека жінок та дівчат – що ми можемо зробити для нашої громади».

Приклад:
1. Дізнайтеся про досвід проєктів з безпеки, створених на рівні громад. Одним з них є приклад Робочої групи з громадської безпеки та соціальної згуртованості. Більше з діяльністю проєкту та Груп з громадської безпеки можна ознайомитися за посиланням https://merega.org.ua/
   Познайомтесь з їхньою діяльністю, складіть перелік питань та контактуйте з представницями та представниками цих груп для подальшої співпраці.
2. Ще раз передивіться перелік елементів «Людська безпека жінок та дівчат» (У додатку, заняття 4.5). Сформулюйте до кожного з елементів конкретні запитання для керівників/ць, депутатів/ток вашого міста чи територіальної громади, лідерів/ок громад, експертів/ток, щоби більше дізнатися про виконання кожного з елементів людської безпеки на місцевому рівні: у ваших громадах, у навчальних закладах тощо.

Організувати та провести експертне обговорення вам допоможуть такі поради

1. Продумайте сценарій заходу, пропишіть план проведення. Підготуйте розклад проведення та запрошення для депутатів/ок, керівників/иць ваших міст/громад, лідерів/ок громад, експертів/ок, представників та представниць громадських організацій. Продумайте мету, список запрошених осіб, який результат ви хотіли б отримати від цього обговорення. Якою може бути мета вашого заходу?
2. Складіть список тих, хто поставить запитання і хто може відповісти саме на це запитання, хто має відповідні знання та компетенції.
3. Спробуйте самостійно проаналізувати звіти чи доповідні органів влади про те, що місцева влада вже зробила для забезпечення і досягнення людської безпеки за кожним з її компонентів.

Однією з цілей заходу може бути обговорення з місцевою владою подальших шляхів досягнення всіх складових людської безпеки жінок та дівчат. За результатом заходу може бути складено план заходів для створення безпечного середовища з врахуванням кожного елементу людської безпеки на рівні громади, навчального заходу тощо.Розподіліть ролі між своєю командою для кращої організації заходу. Хто і за який напрям діяльності для організації заходу відповідатиме, хто вестиме захід, хто ставитиме запитання і кому, що робитиме, кому звітуватиме? Виберіть координаторку всього процесу.
Пам'ятайте, що треба підготувати листи всім запрошеним з чіткою вказівкою про захід з розкладом, тему обговорення та які запитання ви очікуєте, що будуть висвітлені. Для зразка подано приклад розкладу одного із заходів, що можна використати під час підготовки вашого експертного обговорення (Додаток, заняття № 4.5)

Заняття 4.6. Перехідне правосуддя

Мета: ознайомитися з метою та принципами трансформаційного/перехідного правосуддя.

План заняття:
1. Представити принципи та підходи перехідного правосуддя.
2. Провести вправу «Перехідне правосуддя в різних країнах світу».
3. Підбити підсумок заняття.

Поміркуйте
Пригадайте минулі заняття, ми вже обговорювали з вами тему вразливості та з якими викликами та проблемами стикаються жінки та чоловіки, дівчата та хлопці під час збройного конфлікту. Які постають проблеми та виклики у жінок і дівчат, у чоловіків і хлопчиків?

Чи потрібно нам збирати дані про злочини, які були вчинені проти кожної жінки та дівчинки, чоловіка та хлопчика під час війни чи збройного конфлікту? Чому, обґрунтуйте свою відповідь.

Так, потрібно збирати всі дані, фіксувати випадки, записувати історії, якими б страшними та болючими вони не були для тих, хто їх розповідає. Кожна проблема та кожен випадок злочину повинні бути зафіксовані.

Пригадайте історичні фільми про війни, вони всі переповідають події чи історії якогось із періодів збройного конфлікту чи війни, що відображають історію жінок чи чоловіків, дівчинки чи хлопчика, цілої родини, громади та країни.
Пригадайте експонати в музеях, книжки про війни та революції.

Без збору, опрацювання й аналізу кожної з історій, що вдалося записати, не було б відтворення подій та нашої пам'яті про ці події.

«Правосуддя перехідного періоду» або «Перехідне чи трансформаційне правосуддя», передбачає, серед іншого, законодавче забезпечення та формування низки механізмів для збирання інформації про факти злочинів, отримання компенсації за минулі порушення прав людини, переслідування злочинців та покарання. В Україні ці два поняття використовують взаємозамінно.

Ці механізми можуть набувати різних форм
- кримінальне переслідування (переслідування винуватців та судові засідання з питань військових злочинів);
- пошук правди (інститути пам'яті або комітети встановлення правди), створення для цього відповідних структур, що займатимуться пошуком, збором та аналізом документів, фактів тощо для відновлення справедливості;
- інституційні реформи (у правоохоронних органах та системі юстиції), відшкодування шкоди та меморіалізації.

Правосуддя перехідного періоду розглядають як основний компонент для встановлення верховенства права та доступу до правосуддя за постконфліктних умов, а також сприяння примиренню та зціленню в громадах.

4 принципи перехідного правосуддя:

1. Притягнення винних до відповідальності.
2. Відшкодування шкоди жертвам конфлікту (репарації).
3. Право знати правду.
4. Гарантії неповторення конфлікту, зокрема, через інституційні реформи, освіту і вільний простір для громадянського суспільства.

Пам'ятайте:

Незважаючи на те, що за останні два десятиліття було досягнуто певного прогресу у створенні правової та нормативної бази правосуддя щодо сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом, фактичне переслідування за ці злочини відбувається дуже рідко і не завжди з дотриманням принципів поваги та захисту жертв насильства.

Врахування гендерної складової у перехідному правосудді є важливим, тому що для жінок та дівчат досвід конфлікту не обмежується лише сексуальним та гендерним насильством, він включає і широкомасштабні соціально-економічні порушення, а також гендерно-диференційовані наслідки насильницьких зникнень, катувань, переміщення й інших злочинів. Оскільки жінки у своєму повсякденному житті зазнають більших і різних форм гендерної нерівності та гендерного насильства, діяльність перехідного правосуддя повинна враховувати гендерну складову в усіх елементах та на всіх етапах.

Головний принцип «Не нашкодь» або «Не завдавай болю»

Навчання зі створення гендерно чутливих послуг потрібно забезпечувати на всіх етапах для всіх осіб, які працюють в системі перехідного правосуддя.

Перед початком збору й опрацювання фактів злочинів, особливо якщо ми працюємо з випадками насильства щодо жінок та дівчат та зґвалтувань, необхідно надати знання за темою роботи з травмами, або запрошувати відповідних експерток та експертів. Потрібно проводити заняття для фахівців, які опитують чи збирають історії, повинні бути в наявності прописані відповідні правила роботи; для цієї діяльності бажано виділяти відповідні приміщення, де люди могли би почуватися безпечно, і мати відповідний штат фахівчинь та фахівців.

Мета перехідного чи трансформаційного правосуддя – усунути не лише наслідки порушень, які сталися під час конфлікту, але і їхню першопричину – самі соціальні відносини, що призводять до порушень, включаючи нерівні гендерні відносини у суспільстві. Перехідне або трансформаційне правосуддя повинно базуватися на гендерній справедливості у постконфліктний період.

Збір інформації, відшкодування шкоди і, загалом, правосуддя перехідного періоду в цілому, – це один із способів забезпечити включення жінок до планування постконфліктного розвитку. Проте реалізація відшкодування шкоди та заходів правосуддя може тривати роками, а іноді й десятиліттями.

Основні принципи гендерно чутливого правосуддя:

- Взяття за основу визнання того, що розвиток і мир потребують гендерної рівності;
- Визнання права жінок на участь у всіх аспектах перехідного періоду;
- Врахування гендерної рівності під час розробки законів і правил і сприяння їй;
- Впровадження компоненту правосуддя, який не допускає безкарності та забезпечує відповідальність за злочини, скоєні проти жінок і дівчат під час конфлікту.

Вправа «Перехідне правосуддя в різних країнах світу»:

1. Об'єднайте учасниць та учасників в групи (не більше 3-х осіб).
2. Розподіліть між групами історії країн, які мали приклад застосування перехідного правосуддя (Додаток, заняття 4.6 «Приклади країн перехідного правосуддя»).
3. Кожна група повинна ознайомитися з історією і розподілити між учасницями та учасниками групи частини розповіді для подальшого представлення цієї історії іншій групі. Кожна група повинна представити свою історію іншим групам.
4. Запропонуйте учасницям та учасникам групи скористатися інтернет-пошуком для отримання більшої інформації про історію перехідного правосуддя в цій країні.

Підсумок проведення вправи:

Що ви дізналися про систему Перехідного правосуддя? Чим відрізняються і що спільного в цих історіях? Що є корисним і що, на вашу думку, є важливим для українських реалій?

Що, на вашу думку, необхідно зробити (які знання потрібні, як організовувати процес?) щоби не нашкодити дітям, які були жертвами та свідками злочинів? Чому ми повинні приділяти цій темі більше уваги?

Пам'ятайте:
Різні групи жінок і чоловіків повинні долучатися до процесу розробки національної концепції перехідного правосуддя, таким чином вони зможуть висловлювати свої погляди, впливати на розробку відповідних політик і розуміти їх. Це надасть громадськості відчуття причетності до формування стратегії перехідного правосуддя.

Підсумок заняття:
Кожна держава має власні проблеми, що спричинили створення концепції перехідного правосуддя. Ця концепція не має універсальних, однакових рецептів для всіх держав. Натомість Україні необхідно вивчити та врахувати світовий досвід, який треба адаптувати до національних реалій, що допоможе з меншими втратами подолати негативні наслідки війни на Донбасі.

Проведіть додаткове заняття на тему «Відшкодування шкоди» або виділяйте окремий час для ознайомлення з цією темою.

Одним із найважливіших елементів правосуддя перехідного періоду, спрямованих на жінок, – це елемент, який найменш застосовується або фінансується, а саме – відшкодування шкоди.

Відшкодування шкоди більше орієнтоване на жертв та їхні потреби, ніж будь-який інший механізм підзвітності. Для багатьох людей, зокрема жінок, які мають обмежений доступ до офіційних судових процесів внаслідок обмеження транспорту, відсутності фінансів, страху, залякування тощо, це може бути однією-єдиною формою правосуддя, яку жертви отримують за перенесені травми, скоєні під час війни.

Відшкодування шкоди часто розглядають як спосіб допомогти жертвам відновити права людини.
Однак навіть до кризи жінки часто не мали таких самих прав, як чоловіки, і ця несправедливість спричиняє уразливість жінок до гендерного насильства як під час конфлікту, так і після нього.

Отже, відшкодування шкоди повинно бути інклюзивним та містити гендерну складову. Оскільки зростає усвідомлення необхідності надання трансформаційних і сталих механізмів відшкодування шкоди жінкам після конфлікту, що дасть змогу усунути не лише одне правопорушення, але й ту нерівність, яка робить жінок вразливими до насильства та формує його наслідки.

«Найробійська декларація про право жінок і дівчат на засоби правового захисту та відшкодування шкоди» (2007)

«Механізми відшкодування шкоди повинні виходити за рамки безпосередніх причин і наслідків криз і правопорушень; вони повинні допомагати унеможливити політичну і структурну нерівність, яка негативно впливає на життя жінок і дівчат».
Тим не менше, відшкодування шкоди часто здійснюють за умов обмежених ресурсів у контексті величезних очікувань з боку жертв. Тому більшість видів відшкодування шкоди мають більше символічний характер – наприклад, пам'ятники та меморіали – а не вжиття конкретних заходів. Жіночі групи у всьому світі продемонстрували, що скоординована адвокація може допомогти забезпечити висвітлення пріоритетів жінок у будь-якій програмі відшкодування шкоди.

Ознайомтеся з практикою відшкодування жертвам сексуального насильства під час конфлікту у Боснії і Герцеговині.
Громадянську війну 1992-1995 рр. у Боснії і Герцеговині вважають одним із найжорстокіших конфліктів у Європі після Другої світової війни. Найкривавішою подією війни була облога Сараєва, що тривала три роки і вісім місяців, під час якої загинуло 11 тисяч 541 людина. Другою найжахливішою трагедією війни є різанина у мусульманській Сребрениці 1995 р., коли на територію, яка мала бути зоною безпеки ООН, увійшли сили боснійських сербів під командуванням Р. Младіча. Жертвами різанини у Сребрениці стали близько 8 тисяч мусульманських чоловіків і хлопчиків. Загалом у цій війні загинули близько 100 тисяч людей, а майже половина мешканців охопленої війною території були змушені залишити свої домівки.
Чинне законодавство БіГ визнає жертвами і, відповідно, надає право на компенсації та інші форми виплат «особам, які зазнали принаймні 60% тілесних ушкоджень». У Боснії і Герцеговині (на відміну від Сербії) тих, хто пережив сексуальне насильство та зґвалтування, вважають спеціальною категорією і вони не повинні доводити нанесені тілесні ушкодження.[52]

52 http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=4678:perekhidne-pravosuddya-sutnist-kontseptsiji-svitova-praktika-ta-uroki-dlya-ukrajini&catid=8&Itemid=350

У балканських країнах постраждалі від сексуального насильства, після надання їм відповідного статусу, отримують від держави щомісячну пенсію в розмірі від 230 до 300 євро. В обох балканських країнах створили медичні та реабілітаційні центри для постраждалих, багато уваги приділяють запобіганню стигматизації постраждалих. Критично важливим є для кожної держави створити механізм визнання жертв сексуального насильства пов'язаного з конфліктом. Надання такого статусу та виплата державної пенсії постраждалим є елементом практичного відновлення справедливості. Відновлення миру та стабільності в регіоні конфлікту є критично важливим для постраждалих, оскільки створює середовище для їхнього подальшого життя та розвитку.[53]

Заняття 4.7. Гендерно орієнтоване бюджетування для врахування інтересів дівчат і жінок у розбудові миру

Мета: надати знання про основи гендерного бюджетування.

План заняття:

1. Представити поняття «Гендерно орієнтоване бюджетування» або «Гендерно чутливий бюджет».
2. Провести вправу «Гендерно орієнтоване бюджетування місцевого рівня».
3. Підбити підсумки заняття.

Поміркуйте:

Чому фінансування будь-яких послуг у будь-якій сфері повинно відбуватися шляхом врахування гендерної складової?

Чому ми говоримо про гендерно орієнтоване бюджетування як складову миробудування та безпеки?

Першу спробу створення гендерного бюджету або гендерно чутливого бюджету зроблено у 1984 р. в Австралії.

Протягом 1990-2000 рр. подібні розробки здійснювали у США, Канаді, Великобританії, на Філіппінах, Танзанії, Південній Африці, Литві, Польщі, Швеції, Грузії, Росії, Киргизстані тощо.

Нині понад 100 країн різного рівня розвитку використовують гендерно орієнтоване бюджетування у різних сферах, як-то: зайнятість, охорона здоров'я, освіта, наука, пенсійне забезпечення, соціальний захист, менеджмент, екологія тощо.

Гендерний бюджет або гендерно орієнтований бюджет (надалі – ГОБ) – це не окремий чи додатковий бюджет. Це бюджет нашої країни, області, галузі, міста, села, який створюється для забезпечення функціонування будь-чого і будь-де.

Це планування чи переструктурування доходів і витрат таким чином, щоб потреби населення, як жінок/дівчат, так і чоловіків/хлопців, включаючи з маргіналізованих та виключених груп були відповідно представлені в його статтях. Гендерно орієнтоване бюджетування містить гендерний аналіз галузі/програми/плану заходів чи сфери діяльності, на яку планують виділяти бюджет.

ГОБ є інструментом реалізації національних та міжнародних зобов'язань гендерної рівності, включаючи ті, що передбачені CEDAW та Резолюцією РБ ООН 1325 Порядку денного «Жінки, мир та безпека», а також у національних законах, підзаконних актах.

ГОБ створюють на підставі зробленого аналізу фактичних витрат національного/обласного/місцевого, та галузевих витрат на жінок/дівчат у порівнянні з чоловіками/хлопцями.

Часто припускають, що національний бюджет за своїми функціями рівною мірою надає вигоди і жінкам, і чоловікам, і дівчатам, і хлопцям. Насправді якщо в бюджетуванні не буде враховано різні ролі, можливості та потреби жінок і чоловіків, то такі бюджети можуть посилити існуючу гендерну нерівність.

Мета аналізу бюджетування з урахуванням гендерних аспектів полягає в тому, щоб забезпечити справедливість і рівність у бюджетах та економічній політиці стосовно потреб жінок і чоловіків, дівчат і хлопців.

ГОБ сприяє підзвітності урядів громадянам/кам, включаючи громадян/ок, які є найбільш маргіналізованими; прозорості, через залучення громадянського суспільства і жінок до життєво важливих політичних та економічних сфер ухвалення рішень.

53 https://www.prostir.ua/?news=vidnovlennya-spravedlyvosti-postrazhdali-vid-seksualnoho-nasylstva-pid-chas-vijny-na-donbasi-perejmaly-dosvid-kosovo-ta-bosniji

Міфи про гендерний бюджет або гендерно орієнтоване бюджетування:

- що це тільки про жінок/дівчат і для жінок/дівчат;
- що треба бути фінансистами, щоби займатися бюджетуванням або гендерними експертами, щоби розумітися на гендерній політиці.

Спростовуємо міфи:

- щоби займатися ГОБ, не обов'язково бути спеціалістками/ами з питань бюджету. Потрібно інформувати політиків та політикинь про проблеми та пріоритети жінок і дівчат у місцевих умовах та у повсякденному житті;
- гендерно орієнтовані і бюджети – це не окремі бюджети для жінок. Навпаки, ГОБ використовують для аналізу всього бюджету, що використано та що планують і складатимуть, щоби переконатися в тому, що жінки/дівчата отримують ті самі вигоди, що і чоловіки/хлопці.

Вправа «Гендерно орієнтоване бюджетування місцевого рівня»:

1. Перегляньте всією групою сюжет про гендерно орієнтоване бюджетування[54]:
2. Об'єднайте учасниць та учасників у групи.
3. Запропонуйте кожній групі зробити гендерний аналіз публічних послуг місцевого рівня, що наведено нижче.

А. Чи побудували або відремонтували у вас в громаді футбольні стадіони/майданчики? Хто більше ними користується? Хлопці чи дівчата і якого віку? Якими видами спорту займаються хлопці та дівчата, жінки та чоловіки на футбольних стадіонах? В інтересах кого були витрачені кошти на створення чи ремонт футбольного стадіону?
Як можна змінити ситуацію з урахуванням інклюзії? Запропонуйте план дій.

Б. Чи існують у вас в місцевості дитячі та спортивні майданчики? Для якого віку їх пристосовано? Чи є майданчики для дітей підліткового віку? Чи цікаво там хлопцям і дівчатам? Якщо це майданчики для дозвілля підлітків, чи на них однаково приходять дівчата та хлопці і якими видами спорту вони займаються? Яке обладнання вони мають? Чи однаково дівчата та хлопці займаються активним дозвіллям? Якщо у вас в містах існують подібні майданчики, в інтересах кого були витрачені кошти?

Як необхідно змінити ситуації, щоби дівчатам і хлопцям було цікаво на майданчиках? Пропишіть план дій. Чи враховують вони питання інклюзії? Яким чином? Запропонуйте план дій.

Підсумок проведення вправи:

Якщо у вашому місті грають у футбол жінки/дівчата та чоловіки/хлопці однаково – це чудово. Якщо існують футбольні секції для дівчат і хлопців – це чудово. Отже, кошти витрачені на облаштування футбольного стадіону та на секції з футболу було розподілено таким чином, щоби і жінки/дівчата, і чоловіки/хлопці могли на рівних займатися футболом. Але футбольні стадіони – це не тільки майданчики для футбольних змагань чи секцій. Які види спорту ще можуть бути представлені на території стадіонів? Водночас подивіться на питання з іншого боку: у кого є більше часу займатися в секціях і хто частіше їх відвідує жінки/дівчата чи чоловіки/хлопці? Чому? Як можна змінити ситуацію?

Приклад із футбольним стадіоном і майданчиками для активного відпочинку – це дуже простий приклад. Гендерне бюджетування – це аналіз проблеми, аналіз витрат і тільки потім планування в усіх сферах, де працюють та де живуть жінки і чоловіки, хлопці та дівчата. **Як приклад:** освітні послуги позашкільної, дошкільної, початкової, середньої та вищої освіти.

Підсумок заняття:

Аналіз бюджетів програм/проєктів/заходів місцевого рівня на предмет відповідності виділених коштів (ресурсів) потребам жінок і чоловіків виявляє певні диспропорції, допомагає побачити проблемні аспекти та окреслити шляхи їхнього подолання.

Аналіз враховує перевірку виділених коштів/видатків/доходів і які результати отримали жінки, дівчата і чоловіки, хлопці від видатків/доходів у кожній сфері соціального життя громади (освіта, охорона здоров'я тощо).

Подивіться на ваше місто чи село з точки зору доступності послуг чи комфортні публічні простори: вулиці, переходи, магазини, відпочинкові зони?

Скільки коштів з місцевого бюджету виділяють на спортивні та культурні гуртки чи секції? Хто їх більше відвідує, і в чому полягає проблема, якщо хлопці чи дівчата не відвідують подібні гуртки чи секції? Як можна виправити ситуацію?

54 https://youtu.be/Dh2B7ausEJo

Процес миробудування неможливий без гендерного аналізу, планування з урахуванням потреб різних цільових груп жінок та чоловіків і відповідного виділення коштів, а саме гендерного бюджетування, що призведе до створення гендерно чутливих послуг.

Додатки до Модуля 4

До заняття 4.1:
Цілі сталого розвитку
https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/sustainable-development-goals.html

До заняття 4.3:

Austrian Development Agency

МИР І ЛЮДСЬКА БЕЗПЕКА

Людська безпека – парадигма, що створена для розуміння небезпек у світовому масштабі. Її прихильники пропонують переглянути традиційне розуміння національної безпеки, аргументуючи це тим, що поняття безпеки має базуватися на безпеці особи, а не держави.

ПОЛІТИЧНА БЕЗПЕКА – дотримання державою основних прав, відсутність політичних репресій, систематичних тортур та зникнення політичних опонентів. Порушення прав людини найчастіше відбуваються під час політичної нестабільності. Разом із придушенням осіб та груп уряди можуть намагатися контролювати обмін ідеями та інформаційний простір.

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА – надійний базовий прибуток, зазвичай від продуктивної праці за винагороду або ж – за необхідності – із суспільно фінансової системи соціального забезпечення. Безробіття є важливим фактором, що впливає як на політичну напругу, так і на етнічне насильство.

ОСОБИСТА БЕЗПЕКА – захист людей від фізичного насильства, як від власної держави, так і від інших держав, від осіб, що застосовують насильство, та від організованих груп, менших за держави, від домашнього насильства та експлуатації.

БЕЗПЕКА ЗДОРОВ'Я – базовий захист від хвороб та нездорових способів життя. У країнах, що розвиваються, однією з основних причин смерті традиційно були інфекційні та паразитичні хвороби, а в індустріальних країнах – системи кровообігу. Загроза безпеці здоров'я зазвичай є вищою для бідних людей у сільській місцевості, особливо для дітей. Це відбувається через погане харчування та недостатній доступ до служб охорони здоров'я, чистої води та інших предметів першої необхідності.

ХАРЧОВА БЕЗПЕКА – у всіх людей є постійний доступ – як фізичний, так і економічний – до базових харчових продуктів. Найчастіше проблемою є неналежний розподіл харчів та недостатня купівельна спроможність населення.

БЕЗПЕКА СПІЛЬНОТИ – захист людей від втрати традиційних стосунків та цінностей та від насильства на грунті віросповідання та етнічної приналежності. Традиційні спільноти, особливо міноритарні етнічні групи, часто знаходяться під загрозою.

БЕЗПЕКА ДОВКІЛЛЯ – має захистити людей від стихійних лих та пов'язаних із природою небезпек, від природних загроз, створених людиною, та від погіршення стану природнього середовища, наприклад, недостатній доступ до чистої води і забруднення повітря. Глобальне потепління, викликане викидами парникових газів, є ще однією проблемою безпеки довкілля.

До заняття 4.4:
Приклади адвокаційних кампаній[55,56]

ПРИКЛАД 1

Назва адвокаційної кампанії #1: «Безпека жінки – понад усе!» (місто Рубіжне)
Проєкт підтримано ПРООН, адмініструє «ICAP Єднання»

Члени коаліції
- ГО «Молодіжна організація «МРІЇ МОЛОДІ»
- ГСД «ЩАСЛИВА ЖІНКА»

Партнери
- Рубіжанська міська рада
- Перевізники Рубіжного
- Управління патрульної поліції в Луганській області
- Представники громадянського суспільства

Мета кампанії

1. Об'єднання зусиль щодо створення безпечного громадського простору для жінок і дівчат шляхом організації безпечних перевезень задля попередження сексуального насильства та сексуальних домагань відносно жінок і дівчат.
2. Реалізація міської цільової програми «Рубіжне – безпечне місто», що імплементується як частина Глобальної флагманської ініціативи «ООН Жінки» «Безпечні міста та безпечні громадські простори для жінок та дівчат».

№	План реалізації/Опис заходів кампанії
1.	Обговорення умов співпраці груп самодопомоги (далі – ГСД), створення плану дій і розподіл обов'язків.
2.	Робоча зустріч членкинь ГСД щодо участі в реалізації заходів міського плану «Рубіжне – безпечне місто».
3.	Аналіз наявної інформації та залучення цільових грантів для вжиття заходів із профілактики та протидії гендерно зумовленому, в тому числі сексуальному, насильству та сексуальним домаганням і домашньому насильству для громадських організацій, груп самодопомоги міста, що надають послуги та цільову допомогу на місцевому рівні постраждалим від насильства.
4.	Організація зустрічі з перевізниками. Проведення спільних зустрічей із громадськістю та представниками перевізників з метою оптимізації графіків і маршрутів руху у вечірні години для збільшення мобільності мешканців міста, особливо жінок і дівчат.
5.	Обговорення представниками Рубіжанської міської ради з ГСД пропозицій щодо залучення ГСД для реалізації міської цільової програми «Рубіжне – безпечне місто».
6.	Проведення засідань членів робочої групи з питань безпеки.
7.	Тренінги для перевізників/ць в межах реалізації проєкту «Безпека жінки – понад усе!».
8.	Інформаційна робота через зустрічі та тренінгові заходи задля ознайомлення чоловіків м. Рубіжне з законодавством України з питань рівних прав і можливостей чоловіків і жінок, попередження та протидії домашньому та гендерно обумовленому насильсву, в тому числі сексуальному насильству та сексуальним домаганням, для реалізації Національного та місцевого планів дій 1325 «Жінки, мир, безпека» та результатів Дослідження й Аудиту безпеки в м. Рубіжне.
9.	Проведення інформаційно-просвітницької роботи для запобігання і протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі, в тому числі сексуальному насильству та сексуальних домагань, виготовлення та розповсюдження наліпок для транспортних засобів автоперевізників «БЕЗПЕЧНИЙ ТРАНСПОРТ для жінок і дівчат».

55 Ці матеріали були розроблені ГО «Центр розвиток демократії» у межах проєкту "Посилення ролі організацій громадянського суспільства (ОГС) у просуванні демократичних реформ з врахуванням заключних зауважень CEDAW", що був підтриманий ПРООН.
56 Решта прикладів розміщені в розділі ІНШІ ДОДАТКИ

10.	Залучення автоперевізників до проведення обстежень роботи ліній зовнішнього міського та внутрішньоквартального освітлення, прибудинкових територій.
11.	Інформування населення міста через міські та приватні ЗМІ, партнерські сайти та соціальні мережі про профілактику гендерно зумовленого та домашнього насильства, у тому числі сексуального насильства та сексуальних домагань. Розміщення інформації на офіційному вебсайті Рубіжанської міської ради окремої рубрики «Рубіжне – безпечне місто» з відповідним актуальним.
12.	Пресконференція з представлення результатів кампанії громадськості.
13.	Погодження та підписання спільного Плану дій про співпрацю між Рубіжанською міською радою, Управлінням патрульної поліції в Луганській області, постачальниками транспортних послуг на території міста Рубіжне та ГО «Молодіжна організація «МРІЇ МОЛОДІ».

Результати кампанії:

- об'єднання перевізників Рубіжного задля безпеки жінок і дівчат з метою попередження сексуального насильства у місті;
- підписання Рубіжанською міською радою Плану дій про співпрацю з сімома компаніями, що надають транспортні послуги, Управлінням патрульної поліції в Луганській області та представниками ГО «Молодіжна організація «МРІЇ МОЛОДІ», щоб об'єднати зусилля задля створення безпечного громадського простору для жінок і дівчат шляхом організації безпечних перевезень і попередження сексуального насильства, у тому числі сексуальних домагань щодо жінок і дівчат;
- координація дій міської влади, транспортних перевізників і поліції для створення умов безпечного перевезення жінок і дівчат;
- реалізація п. 1.2, 2.3, 2.4, 3.1. міської цільової програми «Рубіжне – безпечне місто» на період 2020-2022 роки в рамках імплементації Глобальної Флагманської ініціативи ООН Жінки «Безпечні міста та безпечні громадські простори для жінок та дівчат», спрямованої на реагування, запобігання та протидію гендерно зумовленому насильству, у тому числі сексуальному насильству та сексуальних домагань в громадських місцях міста Рубіжного;
- формування нульової толерантності до проявів гендерно зумовленого насильства, у тому числі сексуального насильства та сексуальних домагань;
- створення системи соціальної профілактики правопорушень, атмосфери суспільної нетерпимості до злочинів проти жінок і дівчат;
- підвищення ефективності та збільшення показників розкриття злочинів і правопорушень, пов'язаних з гендерно зумовленим насильством, у тому числі сексуальним насильством і сексуальними домаганнями;
- підвищення загального рівня правопорядку та безпеки, зменшення кількості правопорушень;
- забезпечення безпеки населення, зокрема жінок і дівчат;
- підвищення поінформованості жінок і дівчат м. Рубіжного про наявні спеціалізовані сервіси для постраждалих від гендерно зумовленого насильства, в тому числі сексуального насильсва та сексуальних домагань;
- дотримання порядку міжсекторальної взаємодії у сфері запобігання та протидії гендерно зумовленому насильству, у тому числі сексуальному насильству та сексуальним домаганням.

ПРИКЛАД 2

Назва адвокаційної кампанії #2: «Діалоговий майданчик «На службі у громади» в безпечній зоні на площі Героїв м. Попасна»

Громадська організація «Попаснянська ініціатива»

Партнери

- ГО «Я вірю в своє місто»
- Виконавчий комітет Попаснянської міської ради
- Центр гендерних ініціатив Попаснянської громади

Мета

1. Розширення мережі активних жінок Попаснянської територіальної громади для вивчення потреб вразливих категорій населення.
2. Врахування потреб вразливих категорій жінок під час створення та реалізації місцевого плану дій з виконання Резолюції РБ ООН № 1325 «Жінки, мир, безпека».
3. Надання пропозицій до проєкту Програми «Безпечне місто».

План реалізації

№	План реалізації/Опис заходів кампанії
1.	Запрошення активних жінок громади до ініціативної групи, яка проводитиме аудит безпеки публічних місць громади.
2.	Проведення засідань робочих груп для вивчення потреб жінок і дівчат у громаді.
3.	Проведення аналізу аудиту безпеки та розробка планів для розв'язання потреб жінок і дівчат у громаді.
4.	Проведення засідань робочих груп для надання пропозицій до місцевої програми «Безпечне місто».

Результати кампанії

- створення Центру гендерних ініціатив;
- надання пропозицій щодо фінансування заходів соціальних програм/планів заходів громади з урахуванням потреб жінок і дівчат; проведення інформаційно-просвітницьких заходів із рівних можливостей жінок і чоловіків, дівчат і хлопців;
- проведення заходів із психологічної підтримки жінок і чоловіків, що постраждали під час конфліктів;
- проведення аудиту безпеки публічних місць громади;
- формування мережі активних жінок Попаснянської територіальної громади;
- надання пропозиції місцевій владі щодо розробки Програми «Безпечне місто».

ПРИКЛАД 3

Назва адвокаційної кампанії: «Насильству немає виправдання!», місто Черкаси
(Проєкт підтримано ПРООН)

Члени коаліції:

- БО «Черкаське відділення мережі ЛЖВ (Люди, що Живуть з ВІЛ)»;
- Черкаська обласна громадська організація «Нова Україна»;
- Молодіжна організація інвалідів «Перехрестя».

Партнери:

- Департамент соціального захисту Черкаської обласної державної адміністрації (ОДА);
- Департамент соціальної політики міста Черкаси;
- Управління у справах сім'ї, молоді та спорту ОДА;
- БО «Від серця до серця»;
- КЗ «ЧОЦПБС».

Мета кампанії

- Створити перший обласний кризовий центр допомоги жінкам та дівчатам (притулок), які постраждали від насильства, на виконання заключних зауважень Комітету ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок, наданих Україні в березні 2017, та на виконання Національного плану дій «Жінки, мир та безпека», що ухвалено згідно з виконанням Резолюції РБ ООН 1325.
- Внести зміни до обласної та міської соціальної програм «Турбота» з метою фінансової підтримки центру допомоги жінкам і дівчатам, які постраждали від насильства та виконання заключних зауважень Комітету ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок, наданих Україні в березні 2017, та на виконання Національного плану дій «Жінки, мир та безпека», що ухвалено згідно з виконанням Резолюції РБ ООН 1325.

№	План реалізації/опис заходів кампанії
1.	Обговорення умов співпраці членів коаліції та створення плану дій, розподіл обов'язків
2.	Робоча зустріч членів коаліції з Департаментом соціальної політики міста Черкаси для вивчення ситуації допомоги жертвам насильства. Вивчення фінансових механізмів для підтримки створення кризового центру для жінок і дітей міста і мешканок області
3.	Проведення аналізу наявної допомоги при різних випадках насильства, враховуючи допомогу жінкам з дітьми у випадках насильства

4.	Представлення аналізу громадськості та ЗМІ
5.	Проведення засідань членів коаліції та фінансовим департаментом ОДА, міста для розуміння фінансової підтримки створення кризового центру для постраждалих від насильства жінок і їхніх дітей
6.	Підписання меморандуму з областю та містом про створення кризового центру для жінок і їхніх дітей, які постраждали від насильства
7.	Подання пропозицій та обрахунків для створення кризового центру до Міської ради «Про затвердження Програми соціально-економічного і культурного розвитку міста Черкаси на 2017-2019 роки» та виділення коштів на капітальний ремонт будівлі по вул. Кобзарській для розміщення кризового центру для жінок-жертв насильства
8.	Формування пропозицій для зміни в обласній комплексній програмі «Турбота» на 2014-2020 роки для виділення коштів на забезпечення перебування жінок-мешканок області і здійснення послуг шляхом закупівлі соціальних послуг через механізм соціального замовлення.
9.	Висвітлення пропозицій до обласної та міської програм у ЗМІ
10.	Обговорення пропозицій до змін в програмі з депутатськими групами міста та області, участь у засіданнях міськради та облради для представлення пропозицій.
11.	Прес-конференція з представлення результатів кампанії громадськості
12.	Підписання меморандуму між громадською організацією та міськрадою для створення кризового центру, початок робіт у новому приміщенні

Результати кампанії

- Внесені зміни до рішення Міської ради від 13.02.2017 № 2-1613 «Про затвердження Програми соціально-економічного і культурного розвитку міста Черкаси на 2017-2019 роки» та виділено 856 168 грн. на капітальний ремонт будівлі по вул. Кобзарській для розміщення кризового центру для жінок-жертв насильства.
- Внесені зміни до обласної комплексної програми «Турбота» на 2014-2020 роки. На сьогодні виділення коштів на забезпечення перебування жінок-мешканок області здійснюватиметься шляхом закупівлі соціальних послуг через механізм соціального замовлення.
- Механізм спрямування коштів із місцевих бюджетів на оплату соціальних замовлень презентовано представникам влади та благодійних організацій 4 жовтня 2018 р в прес-центрі газети «Нова Доба».

До заняття 4.5:
Програма публічного заходу з нагоди 10-ї річниці відкриття для підписання Стамбульської конвенції

«**Стамбульська конвенція: 10 років проти насильства!»**

11/05/2021 | 14:00-16:00

Захід організовано Громадською гендерною радою при МФО «Рівні можливості»

11 травня 2021 року – 10 років з дня офіційного підписання Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами.

Важливим є те, що Україна була серед країн, які створювали Стамбульську конвенцію та першими її підписали. Таким чином, Україна з моменту ухвалення Конвенції була прибічницею її ратифікації та втілення.

Які бар'єри на шляху до ратифікації? Про що необхідно подбати перед ратифікацією? Чому національного законодавства недостатньо для ефективного захисту від насильства?

Про ці та інші питання дискутуватимуть під час заходу національні та міжнародні експерти та експертки, які представляють громадянське суспільство, парламент, уряд, міжнародні організації.

Порядок денний

14:00 – 14:05	**Вітальне слово.** **Лариса Кобелянська**, координаторка Громадської гендерної ради
14:05 – 15:10	**Стамбульська конвенція : прогрес у подоланні домашнього насильства та насильства над жінками** Модераторка: **Марта Чумало**, заступниця голови Центру «Жіночі перспективи» **До обговорення запрошені:** **Марія Мєзєнцева,** Керівниця Постійної делегації у Парламентській асамблеї Ради Європи **Ольга Стефанішина,** Віце-прем'єр-міністерка з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України **Роза Логар (Австрія),** колишня перша віце-президентка Комітету GREVIO, співзасновниця міжнародної мережі WAVE **Ліа Надарая (Грузія),** колишня заступниця голови, а зараз членкиня Комітету CEDAW **Еріка Квапілова,** Голова офісу ООН Жінки в Україні **Мерві Патосалмі,** радниця з гендерних питань Офісу ради Європи в Україні **Олеся Компанієць,** Керівниця програми з протидії та запобігання гендерно зумовленому насильству Фонду ООН у галузі народонаселення
15:10 – 15:45	**Галина Скіпальська,** Директорка МБФ «Українська фундація громадського здоров'я» **Запитання та відповіді**
15:45 – 16:30	**Бар'єри на шляху до ратифікації Стамбульської конвенції** Модераторка: **Елла Ламах,** Голова правління ГО «Центр розвиток демократії» **До обговорення запрошені:** **Марина Бардіна,** народна депутатка України **Ірина Геращенко,** народна депутатка України **Інна Совсун,** народна депутатка України **Катерина Левченко,** Урядова уповноважена з питань гендерної політики **Оксана Покальчук**, Директорка Amnesty International в Україні **Катерина Ханєва**, координаторка напрямку попередження та реагування на випадки гендерно зумовленого насильства БФ «Слов'янське серце» (Донецька область)
16:30 – 17:00	**Запитання та відповіді** Модераторка: **(ПІБ)** координаторка ГЕР
17:00 – 17:10	**Підсумки та наступні кроки для ратифікації** **(ПІБ)** координаторка ГЕР

До заняття: 4.6
Приклади застосування елементів Перехідного правосуддя у різних країнах світу

Приклад №1

Перехідне або трансформаційне правосуддя в Східному Тиморі

Комісію з питань прийняття, правди та примирення (CAVR – португальська абревіатура) було створено в 2001 році. Вона функціонувала з 2002 року до її розпуску в грудні 2005 р. Це був незалежний статутний орган, що здійснював пошук правди за період 1974-1999 рр. Його метою було сприяти примиренню громади за менш серйозні злочини, а також звітувати про свою роботу й надавати висновки та рекомендації. Звіт Комісії містив 2 800 сторінок та мав назву Chega! («Досить!»).

CAVR провела публічні слухання на тему «Жінки та конфлікти». Слухання чітко показали, що страждання

жінок не обмежуються лише сексуальним насильством; жінки також зазнають страждань через усі інші правопорушення, вчинені під час конфлікту, як прямо, так і опосередковано. Жінкам відмовляли у самовизначенні, їх вбивали, викрадали, переселяли, позбавляли харчування, затримували, катували та піддавали несправедливому суду. Вони також зазнавали втрати економічних і соціальних прав у доступі до харчування, житла, охорони здоров'я й освіти. Жінки також страждали опосередковано. Затримання, поранення або смерть чоловіка або члена сім'ї також завдавали страждань жінкам, підвищуючи рівень їхньої вразливості та й без того важкий тягар забезпечення догляду.

Звіт Chega!, – це офіційний звіт про роботу комісії CAVR. Також CAVR окремо видала сім томів матеріалів публічних слухань, зокрема книжку «Жінки та конфлікт» та п'ять посібників, серед яких «Жінки та звіт «Chega!»: Зцілення реальності».

Звіт Chega! включає розділ про сексуальне насильство (розділ 7.9) та рекомендації, що стосуються жінок (4.1.1-11, зокрема на стор. 169-170).

Приклад №2

Країна Руанда та її концепція перехідного правосуддя

У 1994 р. у країні відбулася страшна трагедія, коли озброєні угруповання руандійської меншини хуту масово винищили представників іншого етносу – тутсі, серед яких була не тільки політична верхівка, а й представники цивільного населення. За 100 днів геноциду загинуло за різними оцінками від 800 тисяч до мільйона людей, що становило 20% від усього населення країни.

Влада, що очолила країну після геноциду й фактично повернула її до життя, своїм пріоритетним завданням обрала покарання винних. Було ув'язнено 130 тисяч людей, в'язниці країни були переповнені. Крім того, одразу після геноциду справу винуватців почав розглядати міжнародний трибунал. До 2015 р. він розглянув 61 справу й виніс вироки 95 організаторам геноциду, однак міжнародні правозахисні організації критикували його дії за те, що не було винесено жодного смертного, максимум – пожиттєве ув'язнення. За словами експерта-міжнародника, співзасновника Центру дослідження Африки О. Мішина, деяким колишнім організаторам геноциду взагалі вдалося втекли за кордон і уникнути відповідальності.

Важливо відмітити, що міжнародний трибунал наголосив на відповідальності ЗМІ, які брали активну участь у розпалюванні геноциду. Прикладом того, як в інформаційному вакуумі медіа здатні розпалювати міжетнічну ворожнечу й відкрито спонукати до насильства, була діяльність у країні проєкту «Вільне радіо й телебачення тисячі пагорбів». Цей аспект, на думку експерта-міжнародника О. Мішина, є вкрай важливим, оскільки за проведеними дослідженнями відомо, що там, де було відсутнє через складну гірську місцевість покриття цієї радіостанції, інтенсивність геноциду була істотно нижчою. Судді трибуналу засудили до довічного ув'язнення журналістів Б. Мукінго та В. Бемерікі, які свого часу відкрито закликали хуту до вбивств. Утім і серед медійників були ті, кому вдалося уникнути покарання: наприклад, головний редактор радіостанції Г. Гаїгі виїхав до Заїру, а провідний журналіст радіо Х. Кантано сховався від переслідування в Демократичній республіці Конго.

Злочинців нижчого рівня судили інші суди – місцеві, непрофесійні – так звані гачача. Було найнято майже 250 тисяч суддів, які у 2001-2012 рр. розглянули понад 1 мільйон справ, кількох винних засудили до страти. Якщо засуджені зізнавалися у своїх злочинах, їхній вирок розподіляли на дві частини. Перша – відбування терміну у в'язниці, друга – громадські роботи у таборах Travaux d'Interet General. Через те, що країні були гостро потрібні робочі руки, там відбулася активна ресоціалізація.

Приклад №3

Досвід Колумбії та її концепція перехідного правосуддя

У цій державі з 1964 до 2016 року тривала громадянська війна проти уряду за участю FARC та інших незаконних мілітарних угруповань. У 2016 р. було підписано угоду про остаточне припинення вогню, роззброєння, амністію та гарантії безпеки для колишніх бойовиків. За різними даними, у цьому воєнному конфлікту загинули і зникли безвісти понад 240 тисяч людей, із них більш як 200 тисяч – цивільне населення. Лише на мінах смертельно підірвалися більш як 10 тисяч осіб. Президент Колумбії (2010-2018) Хуан Мануель Сантос як людина, яка зробила найбільший внесок у мирний процес, за «рішучі зусилля щодо завершення тривалої громадянської війни» отримав Нобелівську премію миру у тому ж році.

Законодавством Колумбії у країні створено єдиний реєстр жертв; визначено критерії цього статусу; проводять реєстрацію тих, хто втратив рідних, землю чи домівку, а також тих, кого катували, і хто пережив насильство. На сьогодні в Колумбії офіційно зареєстровано 8,6 млн потерпілих (разом із біженцями).

800 тисяч із них отримали компенсації, 30 тисячам селянських сімей було повернуто землі, колись відібрані бойовиками. На компенсації жертвам було витрачено близько 12 млрд песо (це 3 млрд доларів).

Усім жертвам і потерпілим категоріям держава виплачує одноразову соціальну допомогу. Важливим принциповим моментом цих виплат є те, що компенсації виплачують із фонду, який формують за рахунок не тільки бюджетних грошей, але і репарацій та виплат збитків колишніми бойовиками FARC. Такі умови було прописано в рамках законодавства перехідного правосуддя: бойовики «герильяс» мають віддати відібрану землю, нерухомість, майно, все награбоване.

Для того аби отримати додаткову підтримку населення під час затвердження мирної угоди з FARC, у жовтні 2016 р. Хуан Мануель Сантос ініціював проведення референдуму. Але 50,2% громадян, які прийшли на дільниці, проголосували проти мирної угоди. Перевага противників мирної угоди складала лише 50 тисяч голосів, але плебісцит фактично сприяв розколу країни з цього питання і суттєво ускладнював імплементацію мирної угоди. «За» мирний договір найбільше проголосували постраждалі від війни райони, а «проти» – великі міста. Уряд і FARC були вимушені переробити мирну угоду, яку вже без ухвалення на всенародному референдумі затвердили обидві палати Конгресу у листопаді 2016 р. У 2017 р. зброю склали 7 тисяч повстанців-бойовиків, які ще з 6 тисячами невійськових членів угруповання FARC переселилися до спеціальних зон для реінтеграції. Угода працює, бо у 2017-2018 рр. жоден поліцейський не був вбитий чи поранений бойовиками FARC.

Але колумбійський досвід перехідного правосуддя також свідчить, що мирні угоди обов'язково мають бути законодавчо захищені на тривалий період. Конституційний суд цієї країни встановив, що наступні три уряди мають ухвалювати рішення, які відповідають мирному договору, і не можуть ухвалити жодного рішення, яке б йому суперечило. Саме такий конституційно-правовий захист навесні 2019 р. забезпечив неможливість здійснення спроби чинного президента Колумбії І. Дуке відійти від реалізації концепції перехідного правосуддя.

Приклад №4

Гендерний аспект Боснії та Герцеговини

Чинне законодавство у Боснії і Герцеговині визнає жертвами і, відповідно, надає право на компенсації та інші форми виплат «особам, які зазнали принаймні 60% тілесних ушкоджень». У Боснії і Герцеговині (на відміну від Сербії) тих, хто пережили сексуальне насильство та зґвалтування, вважають спеціальною категорією, і вони не повинні доводити тілесні ушкодження. Координаторка проєкту «Міжнародна жіноча ліга за мир і свободу» з Боснії і Герцеговини Н. Поробіч-Ісаковіч, проаналізувавши досвід перехідного правосуддя у своїй країні, зазначила, що у гендерному аспекті діяльність, котру проводили в Боснії, переважно замовчувала досвід жінок – окрім випадків, коли йшлося про зґвалтування. Найкращим розуміння гендерного виміру в боснійському суспільстві є там, де воно стосується сексуального насильства. Разом з тим, наголосила європейська правозахисниця, гендерно диференційований досвід інших порушень, що мали місце у БіГ – наприклад, примусове утримання під замком або біженство – залишається практично нерозкритим.

Приклад №5

Середній варіант Північної Ірландії

Певним чином середній варіант перехідного правосуддя обрала Північна Ірландія, яка була ареною етнічно-політичного конфлікту понад тридцять років – з кінця 1960-х і до підписання Белфастської угоди 1998 р. Із різних сторін у ньому брали участь парамілітарні угрупування, регулярна армія, поліцейські та спеціальні підрозділи. Під час конфлікту загинуло понад 3 500 осіб – 1 854 цивільних, 1 123 працівники сил безпеки, 545 членів парамілітарних угруповань. Уряд Великої Британії погодився на «пришвидшене звільнення арештованих», механізм та терміни якого визначалися Белфастською мирною угодою. Засуджені частину терміну відбували у в'язниці (залежно від тяжкості скоєних злочинів) і на решту їх звільняли під розписку. Бойовики Ірландської республіканської армії (IPA), які отримали кілька по життєвих термінів, були випущені на волю. Британці вважали, що їх можна звільнити в обмін на цінну інформацію для кримінального переслідування інших злочинців. Принципово важливим було встановлення умови, якщо збройне угрупування цього бойовика здійснить будь-який напад чи ексцес, то він знову повертається до в'язниці.

Приклад №6

«Право знати правду» – один із принципів Перехідного правосуддя

Як приклад: Комісії або комітети зі встановлення правди *(Truth Commissions).*

Одну з ключових ролей у механізмі опрацювання подій часів збройного конфлікту, оскільки розслідують не тільки окремі випадки, а і системне розуміння природи та масштабів порушень, відіграють у концепції перехідного правосуддя так звані «комісії правди». Комісії правди – це офіційно затверджені тимчасові органи, яким дають певний час для збору показань, проведення розслідувань, вивчення матеріалів і публічного слухання справ, після чого вони оприлюднюють остаточну доповідь. Термін «комісія правди» виник пізніше у зв'язку з діяльністю Національної комісії правди і примирення в Чилі та Комісії правди в Ель-Сальвадорі на початку 1990-х рр. Уперше подібнуу комісію було створено в 1974 р. в Уганді.

За 45 років роботи комісії правди у пост-конфліктних країнах, що діяли під різними назвами, утім всі вони виконували однакове завдання – донести до громадян держави правду про національну трагедію: її причини, обставини, наслідки. За цей час у країнах, що пережили збройний конфлікт, національними урядами створено щонайменше 25 спеціальних комісій зі встановлення правди.

Робота таких комісій може тривати доволі довго. Наприклад, робота британської Truth Commissions щодо кривавих подій 1972 р. у Північній Ірландії, коли британські військовослужбовці застосували зброю проти мітингувальників у Лондондеррі, тривала 12 років. Комісія визнала той факт, що солдати втратили самоконтроль та в цілому діяли неправомірно, через що чинний на той час прем'єр-міністр Великої Британії Д. Кемерон публічно вибачився від імені уряду держави перед сім'ями загиблих.

ІНШІ ДОДАТКИ

ПРИКЛАД 4

Назва адвокаційної кампанії: «Зміни починаються з нас», місто Сміла Черкаської області
(Проєкт підтримано ПРООН)

Члени коаліції:
- Благодійний фонд «Сенсорія»;
- ГО «Молода перспектива Смілянщини»;
- ГО батьків дітей з інвалідністю;
- ГО «Діалог» Пилявська Валентина;
- ГО фемін-центр «Аеліта».

Партнери:
- Міський ЦСССДМ (Центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді);
- ГО «Міцна родина».

Мета кампанії:
- Розробити та представити громадськості новий проєкт програми "Забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року", враховуючи рекомендації надані Комітетом ООН з ліквідації дискримінації жінок в місті Сміла;
- Представити депутатам проєкт міської програми "Забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року" враховуючи рекомендації надані Комітетом ООН з ліквідації дискримінації жінок;
- Налагодити співпрацю з різними громадськими організаціями міста для подальших спільних дій у просуванні гендерної рівності.

№	План реалізації/опис заходів кампанії
1.	Обговорення умов співпраці членів коаліції та створення плану дій і розподіл обов'язків
2.	Створення коаліції та оголошення плану дій для розробки і представлення проєкту Програми
3.	Проведення 2-денного тренінгу «Протидія демографічній кризі, виклики сьогодення» Для депутатів, помічників депутатів, лідерів громадських організацій, членів громадської ради при міськраді та релігійних організаці
4.	Проведення ряду робочих зустрічей зацікавлених неурядових організацій міста та представників управління освіти, молоді та спорту для розробки проєкту Програми
5.	Висвітлення проблемних гендерних питань міста у ЗМІ
6.	Робочі зустрічі з членами коаліції та управління освіти, молоді та спорту з метою підготовки ухвалення проєкту нової Програми
7.	Представлення нового проєкту Програми громадськості, депутатам, релігійним організаціям

8.	Представлення проєкту Програми на засіданні координаційної ради з питань сім'ї, гендерної рівності, демографічного розвитку та протидії торгівлі людьми
9.	Подання проєкту Програми до міськради
10.	Прес-конференція з представлення результатів кампанії громадськості. Виступ на радіо «Мрія»

Результати кампанії

- Розроблений проєкт міської Програми «Забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків»;
- Внесені додаткові доповнення та зміни до проєкту Програми були (після розгляду на засіданні координаційної ради з питань сім'ї, гендерної рівності, демографічного розвитку та протидії торгівлі людьми);
- Відділ сім'ї та молоді готує проєкт Програми для розгляду на комісії міської ради.
- Після навчальних семінарів із гендерних питань в місті Сміла до роботи коаліції залучилися представники/ці релігійних організацій, які разом з членами коаліції просували питання гендерної рівності на рівні міста;
- Члени коаліції стали експертами з гендерних питань в місті Сміла.

Перешкоди

- За період роботи коаліції з квітня 2018 по березень 2019 відбулися зміни керівництва міста Сміла, ці зміни вплинули на відстрочку проведення заходів та налагодження нових контактів з мерією міста;
- Депутати не зацікавлені в ухваленні гендерної програми і на засіданнях сесії міської ради розглядають інші питання: «початок опалювального сезону», «заборгованість по заробітній платі» тощо.

ПРИКЛАД 5

Назва адвокаційної кампанії: «Врахування прав жінок та дівчат в програмах для учасників АТО та їхніх родин» на рівні Чернігівської області та міста Чернігів ***(Проєкт підтримано ПРООН)***

Члени коаліції:

- Громадська організація «РОДИНА ВОЇНА»;
- Благодійний фонд «ЗАХИСТИМО УКРАЇНУ»;
- Громадська організація «Суспільна служба України»;
- Громадське формування з охорони громадського порядку і державного кордону «Ріпкинська Самооборона».
- Благодійна організація «Ріпкинський центр допомоги військовослужбовцям»;
- Благодійна організація «Третій Майдан»;
- Товариство сприяння обороні Україні;
- ГО «Чернігівська правозахисна спілка».

Партнери:

- Постійна комісія з питань охорони здоров'я, соціального захисту населення та у справах учасників АТО Чернігівської обласної ради;
- Постійна комісія з питань сім'ї, молоді, спорту та туризму Чернігівської обласної ради;
- Департамент сім'ї, молоді та спорту Чернігівської облдержадміністрації;
- Департамент соціального захисту населення Чернігівської облдержадміністрації.

Мета кампанії

- Внести зміни та доповнення до програми «Соціальна підтримка учасників антитерористичної операції, членів їхніх сімей і бійців-добровольців у Чернігівській області» з урахуванням інтересів жінок та дівчат з сімей військовослужбовців, вдів, матерів загиблих, безвісти зниклих згідно рекомендацій Конвенції (CEDAW) для дотримання прав жінок із вразливих груп;
- Внести зміни до Чернігівської міської програми «Програма підтримки учасників антитерористичної операції та членів їх сімей – мешканців м. Чернігів на 2016 – 2020 роки» згідно рекомендацій Конвенції (CEDAW) для дотримання прав жінок із вразливих груп.

№	План реалізації/опис заходів кампанії
1.	Проведення 2-х тренінгів з гендерної тематики для ветеранських громадських організацій та організацій родин членів АТО та загиблих в АТО
2.	Пропозиції ветеранським та іншим громадським організаціям об'єднатися заради протидії насильству щодо жінок та дівчат в родинах ветеранів АТО і внести зміни до нових проєктів програм на рівні міста й області

3.	Утворення коаліції та оголошення плану дій коаліції
4.	Проведення тренінгів для протидії насильства над жінками та дівчатами для ветеранських організацій
5.	Проведення круглого столу з метою висвітлення проблеми насильства щодо жінок та дівчат для ветеранських і інших громадських організацій
6.	Проведення робочих зустрічей з членами коаліції з метою обговорення пропозицій щодо проєкту Програми
7.	Подання до обласного та міського департаменту соціальної політики пропозицій до проєктів Програми. Обговорення проєкту Програми з представниками/цями департаменту. Підготовка листів до депутатів обласного та міського рівнів із проханням підтримати пропозиції до нової програми з протидії насильству
8.	Проведення прес конференції з представлення результатів кампанії для громадськості

Результати кампанії

- Розроблені зміни та доповнення до програми соціальної підтримки учасників антитерористичної операції, членів їхніх сімей і бійців-добровольців у Чернігівській області;
- В програмі області враховано дві пропозиції із запропонованих:
  - освітні заходи з протидії насильству щодо жінок та дівчат для родин ветеранів та спеціалістів в реабілітаційних центрах) ООС (Операції Об'єднаних Сил),
  - проведення моніторингу та контроль за дотриманням законодавства прав батьків на відпустки для догляду за дитиною;
- Учасники/ці антитерористичної операції, члени їхніх сімей і бійців-добровольців, вдови, матері загиблих, безвісти зниклих отримали знання з гендерної теми та прав жінок. Охоплено безпосередньо 83 особи – учасники(ці).

Перешкоди

- Недостатньо знань із гендерної політики та прав жінок у ветеранів, бійців АТО/ООС, вдів, родин ветеранів та інших цільових груп;
- Недостатньо знань з адвокації та всіх етапів проведення кампаній із лобіювання;
- Не налагоджені зв'язки з державною адміністрацією викликали у них недовіру до коаліції.

ПРИКЛАД 6

Назва адвокаційної кампанії: Жінкам владу – жінок в раду (внесення змін до виборчого кодексу) квітень-липень 2020 ***(Проєкт підтримано НДІ)***

Члени коаліції: жіночі громадські організації, які входять до Громадської ради при МФО «Рівні можливості» ВР (Верховної Ради) України (150 організацій)

Партнери:

- Депутатки ВРУ міжфракційного об'єднання «За рівні права»
- Діючі депутатки місцевих рад

Мета кампанії:

- Удосконалення положень Виборчого кодексу в частині забезпечення присутності у відповідних виборчих списках як чоловіків, так і жінок.
- Внесення гендерних квот до проєкту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення виборчого законодавства» №3485 від 18.05.2020 року.

№	План реалізації/опис заходів кампанії
1.	Засідання Громадської ради для представлення аналізу Виборчого кодексу та оголошення адвокаційної кампанії
2.	Моніторинг Виборчого Кодексу на врахування гендерної рівності
3.	Прес Конференція з публічними вимогами до змін у Виборчому кодексі
4.	Офіційні звернення до голови ВР, голів усіх комітетів ВР, усіх фракцій ВР
5.	Публічні акції під ВР України

6.	Спільні звернення від громадських організацій та депутаток ВР до голови ВР та голів комітетів і фракцій ВРУ
7.	Заходи регіональних груп МФО на рівні областей спільно з місцевими жіночими громадськими організаціями на підтримку змін у Виборчому кодексі (круглі столи, прес конференції)
8.	Постійний моніторинг внесення змін до Виборчого кодексу та проведення переговорів із депутатами ВР

Результати кампанії

- Внесені міни до статті 219 Виборчого кодексу під час формування єдиного та територіальних виборчих списків партії повинні забезпечити присутність **в кожній п'ятірці** (місця з першого по п'яте, з шостого по десяте тощо) **не менше двох кандидатів кожної статі.**
- У разі, якщо число кандидатів у списку **не кратне** п'яти, то **на останні місця** (яких, відповідно, буде налічуватися **від 1 до 4**) необхідно буде **включати кандидатів різної статі по черзі**. Тобто, наприклад, якщо виборчий список складається з 9 кандидатів, то перша п'ятірка повинна включати або трьох жінок і двох чоловіків, або, навпаки, трьох чоловіків і двох жінок. Чотири місця в списку розподіляються між жінками і чоловіками через одне – в даному випадку порівну: по 2 місця представникам кожної статі.
- Своєю чергою під час висунення кандидатів до територіальних громад із кількістю **виборців менше 10 тис**., що регламентує стаття 220 Кодексу, партії повинні забезпечити представництво **не менше 30% осіб однієї статі** від загальної кількості кандидатів до відповідної ради. Таким чином, у Виборчому кодексі законодавець запровадив для партій т. зв. «гендерні квоти».

ПРИКЛАД 7

Назва адвокаційної кампанії: «За життя без насильства. Вінницька область» (у межах проєкту «Комплексний підхід до вирішення проблеми насильства щодо жінок і дівчат в Україні» за фінансової підтримки Фонду народонаселення ООН та сприяння Міжнародного благодійного фонду (МБФ) «Українська фундація громадського здоров'я»), м. Вінниця

Координатори: Студілко Алла; Громадська організація «Джерело надії», м. Вінниця

Партнери:

- МБФ «Українська фундація громадського здоров'я»;
- Департамент соціальної та молодіжної політики Вінницької обласної державної адміністрації (ОДА);
- Міжвідомча рада з питань сім'ї, гендерної рівності, запобігання домашньому насильству та протидії торгівлі людьми при Вінницькій ОДА;
- Центри соціальних служб у містах і районах Вінницької області;
- Департамент охорони здоров'я Вінницької ОДА;
- Вінницький міський центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді;
- Управління патрульної поліції у Вінницькій області;
- Вінницький регіональний центр надання безоплатної вторинної правової допомоги.

Мета кампанії

Надання комплексної допомоги особам, постраждалим від гендерно зумовленого насильства (ГЗН), у тому числі домашнього й за ознаками статі; забезпечення доступу до соціальних послуг через створення притулку; удосконалення міжвідомчої взаємодії у сфері протидії подібним злочинам; проведення інформаційно-адвокаційної кампанії щодо діяльності закладу й забезпечення його функціонування після завершення проєкту.

Результати кампанії

- 31.05.2018 відкрито притулок *для одночасного перебування* 20 жінок та їхніх дітей (до 30 осіб), *постраждалих від домашнього чи гендерного насильства.*
- Рішенням Вінницької обласної ради №804 від 05.03.2019 в Статуті «Обласного комплексного центру надання соціальних послуг» закріплено положення про нове відділення закладу – «*Притулок для осіб, які постраждали від домашнього чи гендерного насильства, перебувають у складних життєвих обставинах», що забезпечило державну підтримку після закінчення проєкту й донорської допомоги».*
- З 2019 року притулок знаходиться на утриманні обласного бюджету з фінансуванням у розмірі 2 млн 900 тисяч грн.
- Посилено систему міжвідомчої взаємодії щодо координації протидії ГЗН: задіяно не менше 3 000 фахівців, понад 100 пройшли навчання, удосконалено алгоритм співпраці з мобільними бригадами.

- Забезпечено якісне надання комплексних послуг клієнткам (соціально-психологічних, правових, медичних, інтеграційних тощо).
- Забезпечено інформування населення (щонайменше 200 000) через ЗМІ та соцмережі про діяльність притулку та можливості отримати допомогу постраждалим від ГЗН, у тому числі домашнього й гендерного насильства.

Основна теза: Четвертим етапом впровадження ПД ЖМБ на місцевому рівні є проведення моніторингу та оцінки впровадження цього документу.

Перешкоди

- Відсутність нормативно-правової бази для створення й функціонування притулку на час початку проєкту.
- Неготовність суспільної свідомості до змін у сфері протидії домашньому насильству через високий ступінь стереотипізації проблеми й табуйованість теми.
- Низький ступінь синергії суб'єктів механізму міжвідомчої взаємодії, залучених до процесу надання допомоги постраждалим від домашнього насильства жінкам.
- Брак державних коштів на фінансування заходів з протидії домашньому та гендерному насильству.
- Відсутність програм соціально-економічної підтримки жінок, постраждалих від домашнього та гендерного насильства.

МОДУЛЬ 5:

ІНСТРУМЕНТИ МОНІТОРИНГУ ТА ОЦІНКИ ДЛЯ ЯКІСНОГО ВПРОВАДЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ТА МІСЦЕВИХ ПЛАНІВ ДІЙ НА ВИКОНАННЯ РЕЗОЛЮЦІЇ РБ ООН 1325 «ЖІНКИ, МИР ТА БЕЗПЕКА»

Мета: надати знання про мету проведення моніторингу та про його інструменти.

Очікувані результати. Знання

Розуміння цілі проведення моніторингу й оцінювання, вміння користуватися його інструментами для перевірки впровадження Національного, обласних та місцевих планів дій на виконання Резолюції РБ ООН 1325 «Жінки, мир та безпека».

Уміння та навички

- Використовувати інструменти Порядку денного ЖМБ та ММБ для міжгалузевої взаємодії.
- Створювати плани заходів Порядку денного ЖМБ та ММБ на місцевому рівні.
- Протидіяти гендерним стереотипам.

Цільова аудиторія

Модуль 5 можна використовувати для навчання дівчат і хлопців, юнок та юнаків, викладачів/ок, тренерів/ок, які працюють у темі миробудування та впровадження Порядку денного «Жінки, мир та безпека» на рівні громад, у громадських організаціях для дітей та молоді, молодіжних клубах і навчальних закладах.

Заняття 5.1. Моніторинг та оцінка як важливі складові досягнення успіху

Мета: ознайомитися з поняттями «моніторинг» та «оцінка», їхніми ключовими елементами, функціями й інструментами.

План заняття:

1. Опрацювати поняття «моніторинг».
2. Ознайомитися з метою та завданнями моніторингу.
3. Ознайомитися з поняттям «оцінка», її особливостями та критеріями.

Поміркуйте:

Згадайте наші перші заняття. Що ми робили з вами перед тим, як почали вчитися складати місцеві плани дій з ПД ЖМБ 1325 на місцевому чи обласному рівнях? Пам'ятаєте? Ми вчилися визначати проблеми та потреби цільових груп. А як ми це робили? Ми з вами обговорювали, аналізували та міркували. Це ми робили для кращого визначення цільових груп, опису їхніх проблем, потреб тощо.

Отже, на минулих заняттях ми займалися проведенням аналізу.

Аналіз – це метод наукового дослідження предметів, явищ, шляхом розкладу, розчленування їх подумки на складові частини.

Ми з вами так само робили: ділили цільові групи жінок та чоловіків на різні підгрупи, потім шукали в кожній групі свої проблеми та потреби. Спочатку визначали потреби кожної групи, потім визначали схожість і відмінність. Ми з вами були науковцями та науковками, аналітиками та аналітикинями.

Гендерний аналіз – критичний розгляд того, як відмінності у гендерних ролях, діяльності, потребах, можливостях та правах впливають на жінок, чоловіків, дівчат та хлопців у певній галузі політики, ситуації чи контексті.
Словник Європейського інституту гендерної рівності, 2021 рік, стор. 41.

https://fspo.udpu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/04/%D0%A1%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D0%BA-%D0%84%D0%B2%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%B5%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D0%B3%D0%BE-%D1%96%D0%BD%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%82%D1%83%D1%82%D1%83-%D0%B7-%D2%91%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%BD%D0%BE%D1%97-%D1%80%D1%96%D0%B2%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96-1.pdf

Аналіз – це розгляд чого-небудь з метою подальшого розуміння ситуації. Визначення складу і властивостей якої-небудь речовини чи предмету дослідження.

Пам'ятаєте, для проведення аналізу ми використовували мозковий штурм, обговорення в групах, узагальнення. Це і є інструменти аналізу. Можна сказати, що ми використовували різні методи роботи для проведення аналізу з визначення проблем і потреб різних цільових груп, що зазначені в Національному плані дій «Жінки, мир та безпека» на виконання Резолюції РБ ООН 1325.

Загалом, ми тільки розпочинаємо знайомитися з такою складною, комплексною темою як «Моніторинг та оцінка».

Пам'ятайте, що аналіз – це складова моніторингу й оцінки. Моніторинг – це процес.

Подивіться на такі визначення:

Моніторинг – це вивчення ступеня просування до поставленої мети, а також оцінка того, які дії успішні, а які ні; передбачає систематичний і регулярний збір та аналіз даних, що стосуються діяльності програми.

Оцінка результатів – це визначення громадської думки про якість і вплив проведених заходів і отриманих результатів; передбачає проведення відповідних досліджень та опитувань.

Моніторинг та оцінка – це процеси, завдяки яким ви відслідковуєте свою діяльність, оцінюєте свій вплив, а потім обмірковуєте, що вам слід змінити.

Моніторинг – це постійний збір і реєстрація інформації за наперед визначеним переліком показників (індикаторів).

Будь-яка цілеспрямована діяльність включає:

- постановку цілей на основі проведеного аналізу, в якому визначені прогалини, виклики для тих груп, для яких ми пишемо план заходів;
- планування заходів, спрямованих на досягнення поставленої мети;
- моніторинг (відстеження), здійснення планових заходів і оцінку їхніх результатів (проміжних і кінцевих).

Оцінка – це оцінювання результатів і досягнень цієї програми, проєкту або стратегії. Її можна проводити перед початком розробки плану дій – в рамках дослідження поточної ситуації, на початку, під час чи наприкінці його впровадження, або після його завершення. Оцінка повинна бути якомога об'єктивнішою і має проводитися систематично.

Вправа

Робота в групах:

Об'єднайте учасників та учасниць в групи (не більше 5 осіб у кожній групі).

Кожна з груп повинна ще раз подивитися на визначення слів «моніторинг», «оцінка», «моніторинг та оцінка».

З усього визначеного групою потрібно самостійно дійти висновку та надати відповіді на запитання:

- Яка мета проведення моніторингу й оцінки?
- Що нам допомагає зробити моніторинг?

Кожна з груп повинна записати свої напрацювання і потім презентувати ці напрацювання іншим групам. Ті відповіді, що є однаковими у кожній із груп, об'єднуйте в один список, різні відповіді запишіть окремо.

Після роботи кожної групи та обміну думок між ними та узагальнення відповідей подайте групам список завдань моніторингу, що пропонується нижче. Кожна з груп повинна подивитися на завдання і порівняти зі своїми відповідями.

До яких із завдань можна віднести ваші напрацювання? Розподіліть ваші відповіді до зазначених завдань моніторингу:

- визначення ключових індикаторів, що дають найповнішу інформацію про сьогоднішній стан всіх сфер життєдіяльності громади;
- можливість проведення ранньої діагностики негативних процесів, пов'язаних із неблагополуччям у певних сферах життєдіяльності та життєзабезпечення громади;
- вироблення сценаріїв розвитку громади з орієнтацією на нагальні потреби різних жінок та чоловіків, хлопців та дівчат, включаючи з маргіналізованих груп, що проживають у громаді.;
- довгострокове та середньострокове планування альтернатив розвитку громади;
- виділення основних ланок у ланцюгах управління, що дають збої в просуванні рішень керівництва громади до населення;
- вдосконалення системи управління соціально-економічним життям;
- отримання достовірної й об'єктивної інформації про протікання на території соціально-економічних процесів, забезпечення органів управління інформацією;
- системний аналіз отриманої інформації, виявлення причин, що викликали той чи інший характер перебігу соціально-економічних процесів;
- підготовка рекомендацій, спрямованих на подолання негативних і підтримку позитивних тенденцій.

Презентуйте результати груп і подякуйте за цікаву роботу.

Підсумок роботи:
Отже, ми ознайомилися з метою та завданням моніторингу та оцінки. Що ви зрозуміли з цього заняття про моніторинг та оцінку?

Підсумок нашого заняття полягає в розумінні важливості проведення моніторингу та оцінки для подальшого складання якісного плану дій і реалізації заходів для наших цільових груп у різних галузях соціальної сфери.

Заняття 5.2. Індикатори та методи моніторингу та оцінки

Мета: надати знання про методи або інструменти моніторингу, показати показники, які використовують під час процесу моніторингу та оцінки.

План заняття:
1. Опрацювати з учасниками та учасницями поняття: індикатори/показники, статистика або збір даних, методи й інструменти.
2. Провести роботу в групах з визначення методів процесу та оцінки.
3. Підбиття підсумків заняття.

Поміркуйте:
Коли ви чуєте слова «індикатори» або «показники», що, на вашу думку, це означає? (українська мова використовує слова «індикатори» та «показники» взаємозамінно).

Індикатори – є основою будь-якого моніторингу. Вони відіграють ключову роль під час аналізу, оцінювання та діагностики стану об'єкта, який вивчають (групи жінок і чоловіків, дівчат і хлопців, або тварини, предмети тощо).

За допомогою *індикаторів* здійснюють поетапний аналіз та оцінювання перебігу виконання проєкту (плану, програми), визначають рівень досягнення кінцевих очікуваних результатів.

Для забезпечення якісного аналізу та виконання наріжного принципу Цілей Сталого Розвитку «не залишити нікого осторонь», потрібно вживати гендерно чутливі або гендерні індикатори. Використання гендерних індикаторів регламентується Розпорядженням Кабінету Міністрів України[57] від 2 грудня 2020 р. № 1517-р та поширюється на ПД ЖМБ.

Гендерний індикатор – інструмент для моніторингу гендерних відмінностей, змін, що відбуваються протягом певного періоду часу, та прогресу в досягненні цілей гендерної рівності.

Словник Європейського інституту гендерної рівності, 2021 рік, стор. 43.

Поміркуйте:
Що таке інструменти? Чому важливо використовувати інструменти або методи для проведення моніторингу та оцінки?
Чому важливо розуміти послідовність кроків у проведенні моніторингу та оцінки?
Так, моніторинг та оцінка – це комплексний процес, тут важливо розуміти етапи та послідовність всіх складових процесу моніторингу. Збір та опрацювання різних показників, використання різнопланових інструментів для аналізу ситуації, яку ми вивчаємо, все це в сукупності і буде методами моніторингу та оцінки.

Ознайомимося з методами й етапами процесу моніторингу:
Збір гендерно чутливих статистичних даних, дезагрегованих (розбитих) за статтю та віком.
Наявність статистики з обов'язковим розподілом за статтю (жіноча та чоловіча стать незалежно від сфери застосування, чи то освіта, транспорт, спорт, культура чи інші сфери життя людини). На жаль, у багатьох структурах і сферах життя жінок і чоловіків досі не збирають дані за статтю.

Поміркуйте
Чому збір даних (статистика) є дуже важливим елементом моніторингу?
Чому важливо мати статистику з розбивкою за статтю і ще враховувати вік і соціальний статус?
Так, збір та аналіз статистики – це головне, з чого ми починаємо процес аналізу, процес моніторингу.

Аналіз документів
Аналіз документів або проведення гендерного аналізу як документів, які перебувають в процесі розробки, так документів, що вже прийняті, у кожній галузі і сфері кожною відповідною структурою. Аналіз

57 https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1517-2020-%D1%80#Text

документів різного рівня і різного спрямування, у тій чи іншій галузі, яку ми досліджуємо, або за темою нашого моніторингу та оцінки. Цими документами можуть бути: стратегії, програми, проєкти, плани заходів, політики, накази чи розпорядження й інші документи із зазначеної теми нашого аналізу.

Поміркуйте

Чому аналіз документів так само є важливим? Чому, окрім статистичних даних, ми проводимо аналіз документів?

Так, аналіз документів важливий, особливо ухвалених рішень на виконання того чи іншого завдання. Як приклад: аналіз документів нам покаже, чи враховані пропозиції учасників та учасниць в стратегіях, програмах, проєктах, планах заходів, наказах, розпорядженнях тощо, що розробляють чи вже ухвалені.

Ознайомимося з іншими інструментами, що важливі для якісного проведення моніторингу.

Окрім опрацювання статистичних даних та аналізу документів вони дуже потрібні, але вони не зможуть показати ситуацію, що ми досліджуємо з різних боків, або, правильно сказати, комплексно. Отже, для кращого вивчення ситуації, для кращого проведення аналізу нам потрібно використати додаткові інструменти, що поглиблять наше розуміння вивчаємої теми.

Які ж це інструменти? Спостереження, Анкетування, Опитування, Інтерв'ю, Фокус-групи.

Вправа:

1. Об'єднайте учасників та учасниць в пари і запропонуйте обговорити методи проведення кожного з інструментів: спостереження, анкетування, опитування, інтерв'ю, фокус-групи. Кожна команда повинна поміркувати: Чим відрізняється кожен із цих інструментів? Як ви уявляєте проведення кожного з цих інструментів? Запропонуйте парам обмінятися думками з іншими парами, об'єднуючи спільні думки та фіксуючи різні погляди.

Презентуйте напрацювання: що спільного і відмінного у визначеннях.

Підбийте підсумки. У **Додатку 5.2** є визначення кожного з інструментів.

2. Попросіть пари об'єднатися з іншою парою, щоби вийшла група з 4 осіб.

Кожній групі запропонуйте обговорити, що таке кількісні та якісні методи оцінки? Групи повинні запропонувати свої відповіді.

Попросіть поміркувати та розподілити (на свій розсуд) групи всі вищезазначені інструменти на кількісні та якісні методи оцінки та моніторингу.

Після проведеної роботи дайте можливість групам порівняти їхній розподіл із тим, що запропонований нижче. Презентуйте правильні визначення кількісних та якісних показників чи результатів. Покажіть різницю, взаємозв'язок і взаємодоповнення.

Кількісні

- поточна статистика, статистична звітність;
- опитування;
- анкетування;
- спостереження.

Якісні

- фокус-групи;
- інтерв'ю: глибинні та експертні;
- аналіз документів.

Кожній із груп дайте завдання визначити кількісні та якісні показники в таких прикладах:

- 5 тренінгів за темою «Вивчення Порядку денного «Жінки, мир та безпека» відвідало 60 жінок та чоловіків з групи внутрішньо переміщених осіб;
- 25 жінок та 15 чоловіків, які представляють місцеві органи самоврядування, отримали знання за темою «Миробудування та безпека», відвідавши 2 тренінги «Порядок денний «Жінки, мир та безпека»;
- 15 книжок за темою «Порядок денний «Жінки, мир та безпека» видано викладачам шкіл у селах, що пройшли тренінги за темою «Жінки, мир та безпека» для подальшого викладання старшокласникам /цям.

Підбийте підсумок проведення заняття

Що сьогодні цікавого ви вивчили? Що було корисним? Підбийте підсумок важливості розуміння інструментів проведення моніторингу та оцінки.

Заняття 5.3. Техніка SMART для використання у створенні завдань та заходів місцевого плану заходів Порядку денного «Жінки, мир та безпека» у вашій громаді чи у сфері, де ви працюєте

Мета: надати знання про використання техніки SMART для планування заходів «Жінки, мир та безпека» на місцевому рівні.

План заняття:

1. Опрацювати з учасниками та учасницями техніку SMART для планування «Жінки, мир та безпека».
2. Провести групову роботу для аналізу, створення завдань і заходів у місцевому плані заходів «Жінки, мир та безпека».
3. Підбиття підсумків заняття.

Сьогодні ми познайомимося з технікою SMART (переклад з англ. – «розумний») – це акронім, який увійшов у нашу мову і який використовують для розуміння техніки, що спрямовує нас на конкретику.

Визначення мети, планів, результатів, показників за технікою SMART допомагає абстрактні речі – «бажання щось хотіти» – перетворити на реальний і запланований результат. Мета цієї техніки – збільшити ймовірність досягнення бажаного результату.

SMART – акронім, де зашифровано: Конкретно, Вимірювано, Досяжно, Релевантно та Зв'язано рамками часу.
КОНКРЕТНИЙ план, результат чи показник: Чи чітко сформульовано, чого стосується діяльність/завдання? Для кого вони?
ВИМІРЮВАНИЙ: Чи можливо виміряти успіх, чи можна буде сказати, досягнута мета чи ні?
ДОСЯЖНИЙ: Чи завдання або діяльність реалістичні?
РЕЛЕВАНТНИЙ: Чи відповідають вони фактичним потребам? Чи їх адаптовано до контексту? Чи вони включають всі вразливі групи населення?
ОБМЕЖЕНИЙ РАМКАМИ ЧАСУ: Чи розклад виконання завдання чіткий?

Цю техніку використовують для створення як всього документу, так і кожного з розділів документу, що розробляють.
Приклад: аби виконання місцевого плану заходів можна було якісно відслідковувати, важливо, щоб кожне завдання та кожен результат у ньому було створено за технікою «SMART».

Приклад

Завдання без використання техніки SMART	SMART-завдання
«Збільшити участь жінок в ухваленні рішень у районі/місті Х»	Участь жінок у міській раді району збільшити до рівня мінімум 30% до 2020 року
Сприяти навчанню за темою «Порядок денний «Жінки, мир та безпека»» у громаді...	Проведення навчальних заходів для інститутів громадянського суспільства, включно з органами самоорганізації населення, активістів за темою «Порядок денний «Жінки, мир та безпека»
Захід без техніки SMART	**Захід згідно з технікою SMART**
«Організувати тренінги з гендерної чутливості для офіцерів поліції та збройних сил України у місті Х»	Проведення 5-х тренінгів за темою «Гендерна політика та її інструменти» для всіх дільничних.... області

Вправа:

Робота в групах
Об'єднайте учасниць та учасників в групи (не більше ніж 4 особи в групі). Кожній групі необхідно дати завдання: використовуючи техніку SMART, просимо проаналізувати завдання та заходи однієї з оперативних цілей місцевого плану дій «Жінки, мир та безпека» на виконання Національного плану дій «Жінки, мир та безпека».

Запитання для груп: Чи виписані завдання та заходи у міському плані дій за технікою SMART? Якщо ні, запропонуйте свій варіант завдань і заходів за технікою SMART.

Попросіть учасниць завантажити обласний чи місцевий план дій 1325 і обрати одну з операційних цілей. Можна запропонувати обрати дві операційні цілі з різних Стратегічних цілей Плану заходів.

Об'єднайте учасниць та учасників у групи по 8 осіб і кожна з груп повинна представити іншій свої напрацювання. Кожна з груп для презентації новій групі своїх напрацювань повинна обирати нового/нову спікера чи спікерку. Дайте завдання учасникам та учасницям не тільки презентувати свої напрацювання, а й дискутувати, зауважувати, пропонувати свої варіанти завдань і заходів, використовуючи техніку SMART. Кожна з груп повинна потім доопрацювати свої завдання та заходи в групах, в яких вони починали працювати.

Подякуйте кожній із груп і попросіть залишити їх напрацювання для проведення наступного заняття.

Підбийте підсумок роботи в групах: Чи цікаво вам було працювати сьогодні за технікою SMART?
Чому під час вивчення модулю про моніторинг та оцінку ми вчимося виписувати завдання та заходи за методикою SMART?
Що нового ви дізналися про створення документів?

Підсумок заняття
Техніка SMART перетворює наші думки та ідеї на конкретну мету та результат.
Порядок денний «Жінки, мир та безпека» теж повинен перетворитися з ідеї на конкретні завдання та заходи, щоби допомогти кожній жінці та дівчині незалежно від місця їхнього проживання.

Заняття 5.4. Визначення і приклади короткострокових і довготривалих кількісних та якісних результатів

Мета: надати знання про різні види результатів та представити їх застосування в оцінці виконання місцевих планів заходів ЖМБ.

Поміркуйте:
Чому існує поділ на якісні та кількісні короткотермінові та довготривалі результати?
Звичне слово «Результат», що воно означає?

Результат (через фр. résultat від лат. resultatum – «те, що вискочило»), підсумок, кінцевий наслідок послідовності дій.

Своєю чергою, результати поділяються на:
Короткострокові кількісні результати завершення реалізації різних видів діяльності (наприклад, проведення запланованих семінарів, круглих столів чи міжгалузевих зустрічей). Тут ми фіксуємо кількість проведених заходів (зустрічей, прес-конференцій, круглих столів); кількість розроблених та ухвалених нормативно-правових актів тощо;
Короткострокові якісні результати – наприклад, зміни, що відбулися у свідомості представників/ць органів влади (наприклад, як змінилося розуміння у місцевих службовців/ок того, як саме тематика ЖМБ стосується життя громади). Важливо пам'ятати, що якісні результати також повинні мати вимірювані, тобто кількісні показники. Як приклад: кількість ухвалених рішень, що покращили життя громади.
Довгострокові кількісні результати – наприклад, збільшення розмірів фінансування громадських організацій, що працюють із цільовими групами жінок чи дівчат, чи на підтримання миру; збільшення кількості цільових груп, що представлені у робочих групах і чиї інтереси враховують під час розробки планів заходів ЖМБ, тощо.
Довгострокові якісні результати – наприклад, вдосконалення механізмів фінансування видів діяльності в рамках плану заходів ЖМБ (ухваленні нормативно-правових актів); покращення рівня життя в громаді завдяки новим проєктам та збільшення кількості послуг, що надають громадські організації, чи для цільових груп тощо.

Подібний поділ результатів використовують у рамках проєктної діяльності:

- *результати (outputs) – **короткотермінові кількісні** результати (безпосередні результати діяльності)*
- *наслідки (outcomes) – **короткотермінові якісні** результати (зміни протягом певного періоду)*
- *довгостроковий вплив (impact) плану дій/проєкту – **довгострокові кількісні та якісні** результати (кінцева мета, якої хочуть досягти)*

Наслідки – це результати у короткотерміновій перспективі: наприклад, зміна ставлення або поведінки, або досягнення роботи певної групи – наприклад, виділення коштів на впровадження Місцевих планів дій ЖМБ, місцевих постанов та політики з обласного бюджету, «призначення більшої кількості жінок на державні посади, або на посади, де приймають рішення» тощо.
Вплив – це кінцеве завдання «великої картини», наприклад, зменшення рівня сексуального та гендерного насильства; збільшення значущої участі жінок у ухваленні рішень, або покращення рівня безпеки.

Приклад:

Завдання	Захід	Захід
Створення місцевих планів заходів ЖМБ на рівні ОТГ області	*Проведення 5 тренінгів за темою «Порядок денний «Жінки, мир та безпека» для 100 представників/ць громад області та десяти громадських організацій, що є членами координаційної ради*	*Проведення 2 громадських слухань із підготовки місцевих планів заходів ЖМБ*
Короткотерміновий кількісний результат	Проведення 5 тренінгів за темою ПД ЖМБ 100 представників/ць територіальних громад, 10 лідерів/ок громадських організацій пройшли навчання за темою ЖМБ Кількість громад, які опрацьовують місцеві плани заходів громад	Проведення 2 громадських слухань із підготовки місцевого плану заходів ЖМБ Кількість осіб, представників/ць громадських організацій, які взяли участь у заході Кількість жінок і молодих дівчат, які брали участь в обговоренні проєкту громадських слухань
Довготривалий кількісний результат	Кількість представників/ць громад, які передали знання своїм колегам Кількість представників/ць яким передано знання ЖМБ Кількість проєктів місцевих планів заходів ЖМБ в області на рівні громад	Кількість коштів, що виділено на реалізацію плану заходів ЖМБ
Короткотерміновий якісний результат	Представники/ці та лідери/ки отримали знання та сформували навички ЖМБ В наявності проєкт місцевого плану заходів ЖМБ на рівні громад	В наявності 2 протоколи громадських слухань В наявності проєкти місцевих планів заходів ЖМБ
Довготривалий якісний результат	Працівники/ці територіальних громад використовують знання з ПД ЖМБ у своїй роботі, створюють сервіси та послуги для жінок і чоловіків громади Лідери/ки громадських організацій використовують знання з ПД ЖМБ у своїй роботі, створюють послуги та вживають заходів для своїх цільових груп У наявності підписаний місцевий план заходів ЖМБ	У наявності ухвалений місцевий план заходів на рівні громади У наявності виділений бюджет на проведення заходів плану

Завдання:

Попросіть учасниць та учасників об'єднатися в групи, в яких вони працювали на минулому занятті. Кожна з груп повинна взяти план заходів, що опрацьовували на минулому занятті. Ще раз переглянути місцевий план заходів ЖМБ. До виписаних завдань і заходів необхідно виписати очікувані кількісні та якісні, короткотривалі та довготривалі результати.

Якщо групам мало інформації щодо заходів, можливо додати потрібну інформацію самостійно обмірковуючи заходи, які б вони пропонували зробити самостійно.

Обміняйтеся напрацюваннями з іншими групами за схемою, що використовували на минулому занятті.

Підсумки заняття:

Дайте відповіді на запитання:

Чому ми опрацьовували види результатів?

Що ви вважаєте було легким, і що важко давалося?

Чому для проведення якісного моніторингу та оцінки ми повинні вміти виписувати результати плану заходів ЖМБ?

Моніторинг є постійним процесом, відстежувати необхідно не тільки результати та наслідки плану заходів ЖМБ, але й ситуацію в цілому. Зібрані, опрацьовані та проаналізовані дані моніторингу та оцінки потрібно враховувати під час розробки наступних планів заходів ЖМБ.

Заняття 5.5. Системи показників звітування за Резолюцією РБ ООН 1325

Мета: ознайомитися з системою показників звітування для Порядку денного «Жінки, мир та безпека».

План заняття:

1. Опрацювати Індикатори Генерального секретаря ООН для Порядку денного «Жінки, мир та безпека».
2. Ознайомитися з «Карткою індикаторів моніторингу громадянського суспільства за Резолюцією Ради Безпеки ООН 1325».
3. Провести вправу «Створюємо плани заходів на виконання індикаторів».
4. Підбити підсумки теми заняття.

Згадайте та поміркуйте:

На занятті № 5.2 ми ознайомилися з визначенням «індикатори» або «показники». На цьому занятті ми продовжимо знайомитися з цією темою на прикладі індикаторів, що створені для оцінки виконання Резолюції РБ ООН 1325.

Познайомимося з індикаторами Генерального секретаря ООН для Порядку денного «Жінки, мир та безпека» (в Додатку).

Завдання для груп:

Об'єднайтеся в 5 груп згідно зі Стратегічними цілями Національного плану дій ЖМБ,

Кожна з груп повинна переглянути оперативні цілі, завдання та план заходів кожної зі стратегічних цілей НПД. До кожного із заходів потрібно підібрати індикатори, створені громадянським суспільством та індикатори Генерального секретаря ООН, що підходять під цей захід. Індикатори подані наприкінці цього заняття. Для зручності роботи розділіть аркуш на колонки і заповнюйте їх за зразком.

Стратегічна ціль	Захід	Індикатори Генерального секретаря ООН	Індикатори громадянського суспільства
Впишіть оперативну ціль та завдання			

Кожна з груп заповнюючи табличку повинна відповідати на питання, чи всі заходи підходять під показники і чи показники можна виміряти запропонованими заходами і тільки після цього заповнювати відповідні колонки?

Кожна з груп презентує свою роботу іншим групам, всі групи обміняються презентаціями, відповідаючи на питання, що зазначено у пункті 2 цього завдання. Обмірковують логічність завдань і заходів, що треба виправити і як?

Підбити підсумки вправи:

Що ви виявили під час роботи? Які відхилення і в чому? У чому була складність виконання завдання роботи? Чи важливо під час планування вивчати індикатори, які пропонують на міжнародному рівні? Чи це дає розуміння того, які завдання та заходи потрібно розробляти на місцевому рівні?

Заняття 5.6. Локалізація – знання, вплив, наслідки, результати

Мета: опрацювати поняття «локалізація» та необхідні складові для оцінки та моніторингу локалізації Резолюції РБ ООН 1325.

План заняття:

1. Ознайомитися з поняттям «локалізація».
2. Окреслити необхідні складові локалізації задля ефективного моніторингу й оцінки.

У рамках моніторингу й оцінки того, як впроваджують локалізацію Резолюції РБ ООН 1325, важливо враховувати:

Вплив локалізації: довгострокові зміни, що відбулися після локалізації, наприклад:

- Зміна рівня участі жінок в ухваленні рішень, особливо пов'язаних із миром та безпекою; в силах безпеки; або у миробудуванні;
- Зміна в поширеності сексуального насильства пов'язаного з конфліктом;
- Зміна в поширеності дискримінаційного ставлення та шкідливих практик стосовно жінок та дівчат;
- Зміна рівня довіри серед широкої громадськості до миру та безпеки жінок та дівчат в громаді;
- Зміна реакції поліції на випадки сексуального та гендерного насильства.

Наслідки локалізації: Це зміни у поведінці, ставленні та діяльності ключових місцевих акторів стосовно миру та безпеки, прав жінок і гендерної рівності, що відбулися у зв'язку з локалізацією. Це можуть бути:

- інтеграція ЖМБ у стратегії розвитку громади/місцевого розвитку;
- створення/поява нових установ/органів/утворень, відповідальних за впровадження ЖМБ на місцевому рівні/рівні громади;
- виділення коштів на виконання місцевих планів дій 1325, місцевих політик з бюджету області, району, громади;
- партнерство між місцевою владою, громадянським суспільством та установами приватного сектора для задоволення конкретних потреб громади на місцевому рівні;
- призначення чи обрання більшої кількості жінок на державні посади чи посади рівня ухвалення рішень;
- збільшення відсотка жінок у поліції чи в секторі безпеці;
- включення реалізації місцевого/Національного плану дій 1325 до оцінки діяльності місцевих посадових осіб;
- розширення економічних можливостей для жінок.

Результати локалізації: це прямі продукти заходів з локалізації Резолюції Ради Безпеки ООН 1325 . Вони можуть включати:

- конкретні зобов'язання учасників, взяті на себе під час семінару;
- кількість учасників/ць локалізації, які пройшли навчання, щоб стати місцевими спеціалістами/ками з локалізації;
- організація тренінгів/семінарів із ЖМБ;
- розробка та ухвалення місцевих планів дій 1325;
- розробка та ухвалення місцевих політик/стратегій.

Результати, як правило, є прямими продуктами чи результатами діяльності, а не довгостроковими змінами, які ця діяльність спричинила.

Щоб забезпечити доказову природу МО, процеси, як правило, покладають на показники – тобто віхи, котрі дають змогу об'єктивно відстежувати та документувати досягнення різних результатів, наслідків і впливів, завдяки чому ми можемо зрозуміти, чи виконуємо ми поставлені завдання. Існує два основних типи показників: **кількісні** та **якісні**.

Кількісні показники виражені у формі чисел або відсотків – тобто числа жінок у міській раді; відсоток зменшення випадків сексуального насильства.

Якісні показники зосереджені на нечислових даних: таких як рівень знань, рівень довіри тощо.

Кількісні показники можуть бути промовистішими, оскільки вони дають конкретні дані і їх можна легше інтерпретувати. Однак вони завжди мають бути доповнені аналізом якісних показників.

Кількісні показники спираються на цифри та числові дані. Кількісні показники можуть бути використані на рівні і результатів, і наслідків. Приклади кількісних показників включають:

- кількість місцевих жінок, які відвідали семінар з локалізації та вдосконалили свої знання з питань побудови миру та запобігання конфліктам (це показник рівня результату);
- кількість місцевих планів дій 1325, розроблених у країні (це показник рівня результату);
- кількість конкретних зобов'язань реалізації РБ ООН 1325 на місцевому рівні, взятих на себе місцевими органами влади (це може бути показником результату або впливу);
- кількість положень, що стосуються питань і потреб місцевих жінок за мирною угодою (це показник рівня впливу);

- кількість міністерств/урядових органів, які виділили кошти на місцеве впровадження Резолюції Ради Безпеки ООН 1325 (це показник рівня впливу);
- відсоток/зміна кількості жінок, включених до органів місцевого самоврядування, таких, як місцева рада, мерія тощо (це може бути показником результату або рівня впливу);
- відсоток/зміна кількості зареєстрованих випадків сексуального та гендерно зумовленого насильства, які були розслідувані та притягнуті до відповідальності (це може бути показником результату або рівня впливу).

Дуже важливо, щоб подання кількісних даних не обмежувалося самими цифрами. До них необхідно додати опис, аналіз і пояснення, що ці цифри означають з точки зору соціально-політичної ситуації та, де це доречно, культурного та економічного контексту.

Нечислові показники називають **якісними показниками,** вони спираються на інформацію, таку як опис учасниками свого рівня довіри, задоволеності, змін у їхньому ставленні та уявлення про те, як проєкт (захід, реалізація заходів у рамках плану дій тощо) вплинув на їхнє життя. Перевагою використання якісних показників є те, що вони можуть унаочнити речі, які нелегко визначити кількісно, наприклад, рівень співпраці між різними структурами або ступінь врахування голосів жінок під час обговорень та рішень місцевої ради. Однак якісним показникам часто притаманний певний ступінь довільності, тому вони можуть відображати певну упередженість.
Є кілька способів оцінити або «виміряти» якісні показники у такий спосіб, щоб зменшити довільність. У деяких випадках (наприклад, коли говорять про рівень довіри чи знань), вони можуть покластися на «самооцінку», проведену в цільовій групі шляхом опитування. В інших випадках може бути корисно визначити різні «рівні» показника, спираючись як на кількісну, так і на якісну інформацію (для прикладу див. останній пункт).

Приклади **якісних показників** включають:
- рівень знань про РБ ООН 1325 серед місцевих жінок та/або місцевих органів влади;
- рівень впевненості серед місцевих жінок у тому, що їхні занепокоєння були враховані в поточних мирних переговорах (це можна виміряти, наприклад, опитуючи місцевих жінок та запитуючи їх, наскільки вони впевнені в цьому, за шкалою від 1 до 5);
- рівень впевненості серед місцевих жінок/громадянського суспільства в тому, що місцеві органи влади виконуватимуть свої зобов'язання стосовно імплементації РБ ООН 1325 (тут можна використати кількісний показник – про кількість зобов'язань, і за допомогою опитування виміряти рівень впевненості з проханням оцінити його за шкалою від 1 до 5);
- ступінь включеності жінок у процес прийняття рішень у місцевій раді.

Щоб виміряти показник включеності жінок до процесу ухвалення рішень, можна заздалегідь визначити «рівні» такі, як:
Дуже низький – серед депутатів ради немає жінок, і потреби та інтереси жінок ніколи не враховують.
Низький – жінок серед депутатів ради немає або дуже мало, і потреби та інтереси жінок рідко враховують під час обговорення та ухвалення рішень.
Середній – серед депутатів ради є кілька жінок, але їхні потреби та інтереси, як правило, не враховують під час обговорення та ухвалення рішень.
Високий – серед депутатів ради є кілька жінок, і їхні потреби та інтереси, як правило, враховують під час обговорення та ухвалення рішень.
Дуже висока – серед депутатів ради щонайменше 30% жінок, вони беруть активну участь у засіданнях ради, і їхні погляди, потреби й інтереси завжди враховують під час обговорень й ухвалення рішень.

Перевагою використання кількісних показників є те, що вони є однозначними та простішими для вимірювання, ніж якісні показники. Однак кількісні показники іноді можуть бути складнішими для інтерпретації – вони можуть не «розповісти всю історію», оскільки вони говорять лише про кількість, а не про те, що це число представляє. Наприклад, збільшення кількості жінок у місцевій раді є важливим показником. Однак це може просто відображати зміну законодавства та політики, що призводить до «символічного» включення жінок. Такий показник є більш значущим у поєднанні з нечисловим показником, який показує, наскільки голоси жінок були враховані в обговореннях та рішеннях ради. Тому хорошою практикою є використання комбінації кількісних та якісних показників.
Показники слід формувати на всіх рівнях моніторингу – стосовно результатів, наслідків і впливу. Як для кількісних, так і для якісних показників важливо встановити базовий рівень – тобто рівень показника на початку реалізації програми, проєкту, плану дій чи стратегії.

Як збирати дані моніторингу?

Перед початком проєкту Локалізації Резолюції РБ ООН 1325 важливо визначити джерела даних/інформації для кожного показника, щоб переконатися, що показники є реалістичними та що їх можна буде відстежувати та щодо них звітувати. Джерелами інформації можуть бути: звіти семінарів; стенограми офіційних зустрічей; інша офіційна документація; анкети, роздані учасникам семінарів/інших заходів; інтерв'ю з ключовими зацікавленими сторонами; фокус-групи з ключовими групами, контент-аналіз місцевої преси, спостереження тощо.

Щоб гарантувати ефективний і надійний збір даних, важливо вкладати ресурси у розвиток потенціалу місцевих чиновників і громадянського суспільства, навчати їх різним методам збору даних і моніторингу й оцінки, залучати спеціалістів, виділяти час і гроші і на навчання, і на збір, і опрацювання даних.

Як Національний план дій 1325, так і місцеві плани дій 1325 повинні мати схему моніторингу та оцінки. Тому матриця моніторингу та оцінки повинна бути розроблена як частина місцевого процесу планування дій. Нижче наведено приклад матриці моніторингу та оцінки для МПД 1325:

	Показники	Вихідні	Цільові	Джерела даних
Вплив 1: Жінки є ключовими акторками впливу та значущими учасницями процесу ухвалення рішень, особливо стосовно миру та безпеки, в області	Кількість жінок, які займають ключові посади у місцевих радах, керівних комітетах та механізмах координації у справах миру та безпеки	7	15	Дані місцевих установ, співбесіди, огляд документів
Результат 1.1: Місцеві органи влади/керівники усвідомлюють свої зобов'язання підтримувати значущу участь жінок в ухваленні рішень і виконують їх	Кількість керівників/представників місцевих органів влади, які відвідували навчальні семінари про ЖМБ	8	10	Звіт семінару, список учасників
	Кількість місцевих політик/документів, що гарантують значну участь жінок, ухвалених в області	3	5	Огляд документів, інтерв'ю
Результат 1.1.1: Керівники місцевих органів влади, які відвідують семінар із питань локалізації з питань РБ ООН 1325	Кількість керівників/представників місцевих органів влади, які відвідують семінар із питань локалізації	3	6	Звіт семінару, список учасників

«Логічна структура» («Матриця моніторингу результатів») – це таблиця, яка чітко показує, яким чином різні види діяльності приводять до конкретних результатів і наслідків, і як ці останні позначаються на головних пріоритетах чи впливах.

У «Логічній структурі» має бути зазначено, хто відповідальний за впровадження, коли відбуватиметься впровадження і як відслідковуватиметься його прогрес.
Нижче наведений приклад такої «Логічної структури».

	Пріоритетна сфера / Бажаний вплив 1 (Наприклад, місцева влада в Маріуполі підтримує участь жінок в ухваленні рішень шляхом ухвалення місцевого законодавства, яке вимагає від місцевих політичних партій включення жінок-кандидатів)								
	Індикатор завдання (результату)	Початковий	Цільовий	Вид діяльності і наслідки	Індикатор прямих результатів	Початковий	Цільовий	Хто відповідає за моніторинг і оцінку	Часові межі
«SMART» завдання 1.1 **(Наприклад, місцева влада свідома своїх зобов'язань підтримувати значущу участь жінок і виконує його)**	% місцевого керівництва, котрі вважають, що участь жінок в ухваленні рішень є важливою і необхідною передумовою для досягнення миру	15%	75%	Вид діяльності 1.1.1. (Наприклад, організувати тренінги для представників місцевої влади) Результат 1.1.1. (Наприклад, проведено тренінг)	Наприклад, кількість представників місцевої влади, що відвідують тренінг Наприклад, кількість тренінгів, проведених в області	3	4	Місцева рада, місцеві ОГС	2021
	Кількість місцевих наказів та політик, ухвалених в Маріуполі, що сприяють значній участі жінок	25%	50%	Вид діяльності 1.1.2. (Наприклад, організувати семінари стосовно зміни місцевої політики) Результат 1.1.2. (Наприклад, створена нова місцева політика)	Наприклад, кількість створених нових політик	3	3	Місцева рада, місцеві ОГС	2021

Звітування та використання даних МО

Як ми вже згадували вище, моніторинг та оцінка важливі, оскільки вони допомагають забезпечити досягнення запланованих результатів плану дій. Це дає змогу виконавцям передбачати ризики та виклики та реагувати на них. Іншим важливим аспектом МО є те, що воно полегшує звітування про хід локалізації донорам, партнерам, іншим організаціям громадянського суспільства тощо.

Дані моніторингу й оцінки стратегії локалізації є цінною інформацією, якою необхідно ділитися з учасниками локалізації Порядку денного ЖМБ на всіх рівнях – від базових жіночих організацій, національних міністерств, до регіональних органів і підрозділів ООН.

Звітність може приймати різні форми, і багато з них можна використовувати для широкого кола цілей, включаючи збільшення помітності діяльності з локалізації, підвищення обізнаності громади про успіхи та досягнення, інформування національної та міжнародної політики стосовно порядку денного ЖМБ, надання прикладів найкращих практик, які можна відтворити в різних країнах, та отримання додаткової фінансової підтримки для локалізації.

Існує кілька національних і глобальних структур, де уряди звітують про виконання Резолюції РБ ООН 1325. Це важливі точки входу для громадянського суспільства не тільки для моніторингу прогресу уряду, коли йдеться про Порядок денний ЖМБ, але і для представлення власних звітів про моніторинг із власними висновками про місцеве впровадження Резолюції РБ ООН 1325.

Нижче наведено деякі платформи для представлення моніторингу звітів:

Звітування перед національними парламентами:

- В Австралії та Канаді парламент проводить спеціальні сесії, під час яких ключові зацікавлені сторони, відповідальні за впровадження Порядку денного ЖМБ, повинні звітувати про свій прогрес. Спеціальні засідання парламенту можна використовувати для щорічного звітування про виконання Національного плану дій, а також місцевих планів дій там, де вони існують.
- У багатьох країнах засідання парламенту є відкритими для громадськості та транслюються наживо онлайн або по телебаченню. Таке звітування також може бути корисним інструментом підзвітності та прозорості.
- В Сьєрра-Леоне роботу з впровадження Резолюції РБ ООН 1325 було включено в оцінку роботи місцевих чиновників та рад як одну з вимог. Це означає, що якщо вони не впроваджуватимуть Резолюцію РБ ООН 1325, це негативно вплине на оцінку їхньої роботи.

Звітування перед Радою Безпеки ООН:

- Резолюція РБ ООН 1889 (2009 р.) закликала до кращого моніторингу – в результаті було розроблено та опубліковано 26 показників, про які Генеральний Секретар ООН звітував перед Радою Безпеки ООН (повний перелік показників див. в **Додатку 5.1.** «Системи показників звітування за Резолюцією РБ ООН 1325»). На міжнародному рівні державам-учасницям ООН пропонують надавати звіти до структури «ООН Жінки» з використанням цих 26 показників. Громадянське суспільство відіграє важливу роль у підтримці таких звітів та підвищенні обізнаності щодо показників.

Синергія між документами різних рівнів

- Для ефективнішого використання обмежених людських і фінансових ресурсів важливо добре розуміти, як між собою взаємодіють міжнародні документи із захисту прав жінок (зокрема, синергія між Конвенцією ООН з ліквідації всіх форм дискримінації проти жінок, Порядком денним ЖМБ і Цілями сталого розвитку) і як їх можна використовувати на місцевому рівні, щоб просувати Порядок денний ЖМБ.

Синергія CEDAW-ЖМБ – можливість для ґрунтовнішого звітування та відповідальності. Загальна рекомендація CEDAW 30 – це моніторинговий механізм для впровадження Порядку денного ЖМБ

Звітність перед Комітетом ООН, що створено для відслідковування та моніторингу виконання Конвенції ООН з ліквідації всіх форм дискримінації жінок:

- Хоча було докладено певних зусиль для посилення моніторингу виконання Порядку денного ЖМБ, а також розроблено деякі інструменти – наприклад, показники згідно з РБ ООН 1889[58], відсутній регулярний міжнародний механізм звітності та підзвітності про впровадження Порядку денного ЖМБ. Це робить ефективним моніторинг та оцінку зусиль стосовно локалізації іще важливішим.
- Дуже важливим механізмом моніторингу та звітності є Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації жінок (CEDAW). Зв'язок між CEDAW і Порядком денним ЖМБ було чітко визначено в Загальній рекомендації CEDAW (GR) 30, ухваленій у 2013 р. Відповідно до GR 30, усім 189 державам-учасницям CEDAW доручено звітувати про виконання ними резолюцій ЖМБ. Не менш важливим є те, що громадянське суспільство може використовувати механізм тіньового звітування для подання власних звітів про виконання Резолюцій РБ ООН 1325. Держави-учасниці ООН (уряди, які ратифікували CEDAW) та громадянське суспільство повинні включати інформацію про локалізацію у свої звіти до вищезазначеного Комітету.
- Громадянське суспільство може працювати з урядом задля забезпечення такого включення; воно також може використовувати тіньові звіти, щоб оприлюднити свою точку зору на впровадження та локалізацію Порядку денного ЖМБ. Тіньові звіти – це звіти, які громадянське суспільство подає до Комітету КЛДЖ на доповнення урядових звітів. Хоча обмежень стосовно кількості поданих звітів громадянського суспільства не існує, вони, як правило, найпотужніші, якщо їх спільно подають коаліції різних ОГС, щоб відобразити різні

58 Див. РРБ ООН 1889 (2010); ООН. У рамках стратегічних результатів ООН ЖМБ: 2011-2020; Резолюція Ради Безпеки ООН 1325, *Звіт Генерального секретаря з питань ЖМБ*, S/2010/498 (28 вересня, 2010); Кумарасвамі, Р. (2015). Запобігання конфліктам, трансформація правосуддя, забезпечення миру: Глобальне дослідження стосовно впровадження Резолюції Ради Безпеки ООН 1325.

перспективи. Тіньові звіти є важливим інструментом для привернення уваги Комітету КЛДЖ до питань миру та безпеки. У кількох випадках, у тому числі в Демократичній республіці Конго, Іраку та Ізраїлі, громадянське суспільство підготувало звіти, напряму присвячені ситуації та/або участі жінок у конфліктах, в котрих були чіткі посилання на Порядок денний ЖМБ та Резолюція РБ ООН 1325. Аналіз Глобальної мережі жінок-миробудівниць (GNWP) показав, що Комітет КЛДЖ покладався на ці звіти, формулюючи свої Заключні зауваження та рекомендації[59].

Звітність громадянського суспільства:
Окрім подання тіньових звітів до Комітету КЛДЖ, громадянське суспільство може також використовувати набір показників, котрий Глобальна мережа жінок-миробудівниць розробила в рамках свого проєкту «Враховуємо Жінок», а також набір «Карта показників для 1325». **«**Карта показників для 1325» дозволяє подавати інформацію про моніторинг просто і зрозуміло.
Дані базуються на 26 показниках Генерального секретаря ООН. У «Карті показників» використовують систему «світлофор» із різними кольорами, котра фіксує хід впровадження (вдосконалення, погіршення стану, відсутність змін) за кожним показником (детальніше про ці показники див. у **Додатку 5.1.** «Системи показників звітування з 1325»).
Уся звітність повинна базуватися на конкретних даних. Тоді її можна використовувати і на місцевому рівні, і на рівні країни, і на міжнародному рівні.

Додатки до Модуля 5

Додаток 5.1.
Індикатори для моніторингу впровадження порядку денного «Жінки, мир та безпека»

Індикатори Генерального секретаря ООН для Порядку денного «Жінки, мир та безпека»

1a. Розповсюдженість сексуального насильства.
1b. Структура сексуального насильства у ситуаціях конфлікту та постконфліктних ситуаціях
– Типи заходів (запропоновані проти впроваджених);
– Типи порушень;
– Тип правопорушника;
– Конкретні постраждалі групи (за етнічною приналежністю, географічним розташуванням, віком).
2. Якою мірою Миротворчі місії ООН та Особливі політичні місії включають інформацію про порушення прав людини жінок і дівчат до своїх періодичних звітів Раді Безпеки.
3a. Якою мірою правозахисні організації звітують про порушення прав людини жінок і дівчат, скеровують їх до відповідних служб і розслідують
– Кількість та тип випадків, про які прозвітовано, які скеровано та розслідувано;
– Опис дій, вчинених/рекомендованих, для того щоб вести боротьбу з порушеннями.
3b. Кількість і відсоток жінок в керівництві національних органів із дотримання прав людини (HRBA).
4. Відсоток зафіксованих випадків сексуальної експлуатації та зловживань, за повідомленнями, скоєних нецивільними та цивільними миротворцями та/або гуманітарним персоналом, за якими були вчинені якісь дії, як порівняти з загальною кількістю випадків, де постраждалі були скеровані до відповідних служб.
5a. Якою мірою заходи для захисту прав жінок і дівчат включено до Директив для Миротворців – керівників військових компонентів та для керівників поліцейських компонентів.
5b. Якою мірою заходи для захисту прав жінок і дівчат включено до структур національної безпекової політики. Існуюча та нова гендерно чутлива термінологія для звітування:
– Тип документа;
– Контекстний аналіз загроз для безпеки жінок і дівчат;
– Типи заходів.
6. Кількість і тип заходів, вжитих Радою Безпеки ООН у зв'язку з Резолюцією 1325 (2000).
7. Кількість і відсоток жінок серед керівників виконавчої влади відповідних регіональних і субрегіональних організацій, залучених до запобігання конфлікту (регіональні та субрегіональні організації визначені у A/RES/55/285).
8. Відсоток мирних домовленостей із конкретними положеннями, спрямованими на покращення безпеки та статусу жінок і дівчат.
9. Кількість жінок на керівних посадах у польових місіях ООН.
10. Відсоток польових місій із гендерними експертами високого рівня.

59 Для отримання додаткової інформації дивіться Короткий опис політики GNWP стосовно посилення синергії між CEDAW та ЖМБ на http://gnwp.org/strengthening-synergies-between-cedaw-and-women-peace-and-security-resolutions/

11a. Представництво жінок серед медіаторів, членів делегацій і технічних експертів у офіційних мирних переговорах.
11b. Участь жінок у силах спеціальних спостерігачів на початку та наприкінці офіційних мирних переговорів.
12a. Представництво жінок у парламентах та на міністерських посадах.
Звіт про частку:
– Місць у парламенті;
– Міністерських посад.
12b. Політична участь жінок як виборців, так і кандидаток.
Звіт про частку жінок серед:
– Осіб, зареєстрованих для голосування;
– Осіб, що фактично проголосували;
– Кандидатів в члени парламенту.
13. Якою мірою місії Ради Безпеки вирішують конкретні проблеми, що впливають на жінок та дівчат, у Положенні про повноваження та у Звітах Місії ООН.
14. Показник фізичної безпеки жінок і дівчат. Показник на основі опитувань для означення трьох вимірів:
– сприйняття фізичної безпеки жінок і дівчат (за місцем розташування, часом доби);
– непрямі показники того, наскільки змінилася здатність жінок і дівчат брати участь в громадському житті;
– непрямі показники того, як змінилася безпека жінок і дівчат у повсякденній діяльності.
15. Якою мірою національні закони, що захищають права людини жінок і дівчат, відповідають міжнародним нормам.
16. Рівень участі жінок у секторі судочинства та безпеки.
17. Існування національних механізмів контролю за незаконною стрілецькою зброєю та легким озброєнням.
18. Відсоток пільг, отриманих жінками і дівчатами, в рамках тимчасового працевлаштування у контексті програм початкового економічного відновлення.
19. Відсоток скерованих випадків сексуального та гендерно зумовленого насильства проти жінок і дівчат, про які повідомлено, які розслідувано і за якими оголошено вироки.
20. Кількість годин навчання з питань сексуального та гендерного насильства, що припадають на кожну особу на керівних посадах у секторах безпеки та юстиції.
21a. Рівень материнської смертності.
21b. Чисті показники зарахованих в заклади початкової та середньої освіти з розбивкою за статтю.
22a. Відсоток бюджету, що стосується індикаторів, які відображають питання гендерної рівності у рамках стратегічного планування.
22b. Відсоток бюджету, що стосується цілей, пов'язаних із питаннями гендерної рівності, у рамках стратегічного планування.
23a. Відсоток загалом виділеного фінансування організаціям громадянського суспільства на розв'язання питань гендерної рівності.
23b. Відсоток загалом виділеного фінансування на підтримку гендерної рівності, що виділений організаціям громадянського суспільства.
24a. Відсоток виділених цільових фондів із залученням багатьох донорів (MDTFs), що використовують для розв'язання питань гендерної рівності.
24b. Частка всіх видатків системи ООН, що використовують для підтримки питань гендерної рівності.
25. Якою мірою Комісії правди і примирення включають положення щодо прав і участі жінок і дівчат.
26a. Відсоток пільг, наданих жінкам і дівчатам, в рамках програм демобілізації, роззброєння, реінтеграції (DDR).

Картка індикаторів моніторингу громадянського суспільства за Резолюцією Ради Безпеки ООН 1325

1. Відсоток участі жінок в органах урядування місцевого рівня.
2. Відсоток участі жінок в органах урядування на національному рівні.
3. Відсоток жінок у групах, що ведуть перемовини про мир, і розбивка гендерних питань, врегульованих у мирних домовленостях на місцевому рівні.
4. Відсоток жінок у групах, що ведуть перемовини про мир, і розбивка гендерних питань, врегульованих у мирних домовленостях на рівні країни.
5. Відсоток участі жінок у секторі правосуддя на місцевому рівні.
6. Відсоток участі жінок у секторі правосуддя на рівні країни.
7. Відсоток участі жінок у секторах безпеки та миротворчої діяльності на місцевому рівні.
8. Відсоток участі жінок у секторах безпеки та миротворчої діяльності на рівні країни.
9. Кількість і відсоткова частка внесків за авторством жінок у конституційних або законодавчих оглядах національних стратегій, які впливають на жінок, мир і безпеку (таких як НПД 1325 або огляди Конвенції CEDAW).
10. Рівна або збалансована пропорція організацій громадянського суспільства в робочих групах/комітетах із Резолюцій Ради Безпеки ООН 1325 та 1820 (у відсотку до урядових організацій).
11. Поширеність сексуального насильства на місцевому рівні.

12. Поширеність сексуального насильства на національному рівні.
13. Кількість і відсоток випадків сексуального насильства проти жінок та дівчат, які передані на розгляд, розслідування, та за якими призначено покарання.
14. Кількість та характер постанов/рекомендацій у комісіях правди та примирення та інших звітів перехідного правосуддя з прав жінок.
15. Кількість і відсоток жінок, які отримують пільги від програм роззброєння, демобілізації, та реінтеграції (житло, статеве та репродуктивне здоров'я, психологічна допомога, професійне навчання, освіта, продуктові набори та грошова допомога).
16. Кількість і відсоток тренінгів для поліції за програмами перед розгортанням та/або після розгортання, що охоплюють Резолюцію Ради Безпеки ООН 1325, Резолюцію Ради Безпеки ООН 1820 або міжнародні гуманітарні закони на тему «Жінки, мир та безпека».
17. Кількість і відсоток тренінгів для військових за програмами перед розгортанням та/або після розгортання, що охоплюють Резолюцію Ради Безпеки ООН 1325, Резолюцію Ради Безпеки ООН 1820, або міжнародні гуманітарні закони на тему «Жінки, мир та безпека».
18. Виділені та виплачені національні кошти, призначені для програм «Жінки, мир та безпека» (ЖМБ) для Організацій громадянського суспільства.
19. Виділені та виплачені міжнародні кошти, призначені для програм «Жінки, мир та безпека» (ЖМБ) для Організацій громадянського суспільства.
20. Виділені та виплачені національні кошти, призначені для програм «Жінки, мир та безпека» (ЖМБ) для урядових організацій.
21. Виділені та виплачені міжнародні кошти, призначені для програм «Жінки, мир та безпека» (ЖМБ) для урядових організацій.
22. Включення представників жіночих організацій та організацій громадянського суспільства до врядування та лідерства органів, які займаються дотриманням прав людини.
23. Рівень набору дівчат і молодих жінок до закладів початкової та середньої освіти у сільських громадах.
24. Рівень набору дівчат і молодих жінок до закладів початкової та середньої освіти у міських громадах.
25. Наявність надійних, несуперечливих, відтворюваних вимірювань або даних (їх стало більше чи менше в наявності, як порівняти з попереднім роком).

Додаток 5.2. Додаткова інформація для опрацювання теми «Моніторинг та оцінка»

Наведені нижче матеріали можна використовувати під час наступних занять або для домашнього опрацювання.

Визначення довгострокових результатів плану заходів ЖМБ означає, що процес моніторингу й оцінки не завершується відразу після закінчення плану заходів ЖМБ, він має тривати ще деякий час.

Моніторинг проводять відповідно до етапів і показників, визначених під час розробки плану заходів ЖМБ. Важливо пам'ятати, що збір даних за кожним показником – це певний обсяг роботи, тому визначати варто не всі можливі показники (хоч як цікаво і корисно це може видаватися на етапі планування), а лише ті, які є критично важливими для оцінки ефективності діяльності в рамках плану, і лише ті, для яких можна чітко визначити джерела і які можна реалістично зібрати в рамках плану дій (наприклад, збір якісних показників передбачає проведення відповідних досліджень, їх неможливо отримати з офіційної статистики). Збір даних, їхнє опрацювання й аналіз – це дослідницька робота, яка потребує знань, досвіду, кваліфікації, часу і ресурсів, і це теж потрібно врахувати під час розробки показників для моніторингу.

Моніторинг також повинен підтримувати певну гнучкість, його можна використовувати для адаптації плану дій у відповідь на зміни обставин чи пріоритетів. Тому також слід контролювати потенційні виклики або ризики.

У процесі дослідження варто опитувати як **представників/ць цільових груп**, так і **виконавців** плану дій. Якщо реалізація плану дій не була успішною і проблема залишається нерозв'язаною, то варто проаналізувати причини і врахувати це в наступному плані дій, оскільки, можливо, некоректно були обрані цільові групи, методи (інструменти) тощо.

Для організації ефективної системи моніторингу та оцінки результатів плану дій необхідно визначити чіткі індикатори – об'єктивні показники, що піддаються кількісному вимірюванню і в яких є чітко визначені джерела, звідки їх можна отримати.

Саме індикатори дають змогу порівняти очікувані результати з реально досягнутими. Їх розробляють окремо для кожного завдання та кожного виду

результатів. Серед них мають бути: кількість (заходів, учасників, публікацій тощо), розмір (фінансування, внесків тощо), відсоток (наприклад, відсоток ОГС, які включили тематику ЖМБ до своїх стратегій розвитку або інші політики).

Оцінка розглядає довгострокові зміни, спричинені реалізацією плану дій. Комітет сприяння розвитку (КПР) Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) встановлює такі критерії, які часто використовують для оцінки проєкту:

- **Релевантність (доречність)** – наскільки план дій та його результати відповідали потребам цільових груп населення і загальній ситуації в громаді, області тощо? Місцевому та національному контексту, а також національній та міжнародній нормативно-правовій базі? Чи план дій доповнював чинні документи в корисний і доречний спосіб?
- **Результативність** – якою мірою отримані результати дали змогу досягти мети та завдань? Наскільки проєкт досяг своїх запланованих цілей? Тут оцінка повинна враховувати довгострокові результати, викладені на початку проєкту, та оцінювати, чи було їх досягнуто.
- **Ефективність** – чи найкраще використовували ресурси (людські, фінансові тощо) для досягнення цілей? Чи можна було ними керувати краще?
- **Вплив** – Які наслідки мав виконаний план дій? Якими були довгострокові зміни (як позитивні, так і негативні) у житті цільових груп населення / громад, спричинені проєктом / програмою?
- **Стійкість** – наскільки результати та наслідки проєкту є стійкими? Чи залишаться досягнення від плану дій після його завершення? Чи існують якісь механізми, що забезпечують їхню тривалість?[60]

Врахування вищенаведених чинників дасть змогу виміряти, оцінити та проаналізувати різні аспекти отриманих результатів. Під час підготовки плану моніторингу та оцінки необхідно також визначити:

- метод збору даних перевірки (наприклад: опитування, інтерв'ю, анкетування, аналіз документації тощо);
- джерела інформації (наприклад: анкети, дані опитувань, документи, ЗМІ тощо);
- частота збору даних (наприклад: раз на пів року);
- який орган / відділ / посадовець відповідає за збір цих даних.

План моніторингу та оцінки можна підготувати у вигляді таблиці, що наведено нижче.

Завдання захід	Очікувані результати	Отримані результати	Співвідношення між очікуваними та отриманими результатами	Одиниця виміру	Засоби перевірки	Джерело Інформації	Частота збору даних	Відповідальний
Проведення засідань робочої групи з гендерних питань	Кількість зустрічей, кількість прийнятих рекомендацій: не менше 4	Кількість зустрічей, кількість прийнятих рекомендацій: 2	Кількість зустрічей: 25% Кількість прийнятих рекомендацій: 50%	Кількість зустрічей, кількість прийнятих рекомендацій	Документи органів місцевого самоврядування	Розпорядження (розпорядження) міського голови, рішення міської ради, протоколи засідань робочої групи	Щокварталу	Керівник робочої групи

Методи оцінки та моніторингу результатів

Моніторинг є невід'ємною частиною методології локалізації та інтегрований у всі її компоненти.
Після занять для оцінки його ефективності можна використовувати такі методи:

– Проаналізуйте зміну знань, переконань, поглядів і сприйняття учасників:
Необхідно проаналізувати відповіді на опитування «Знання, вірування, ставлення та сприйняття», проведене до і після заняття, щоб отримати уявлення про те, як заняття змінило переконання, установки, знання та уявлення учасниць.

60 Більше інформації про критерії оцінки Комітету сприяння розвитку (КПР) Організації економічного співробітництва та розвитку можна знайти тут: http://www.oecd.org/dac/evaluation/daccriteriaforevaluatingdevelopmentassistance.htm

– Перегляньте відгуки у формах зворотного зв'язку від учасниць семінару:

Відгуки учасниць у формах зворотного зв'язку є цінним джерелом ідей для поліпшення наступних заходів з локалізації – як з точки зору змісту, так і з точки зору його організації чи місця проведення, та внесення необхідних коригувань.

– Поширте матеріали заняття, щоб підтримувати імпульс до змін:

Тренери/ки та запрошені експерти/ки (ресурсні особи) повинні зібрати й опрацювати результати всіх обговорень, що відбулися під час занять з локалізації. На додаток до звіту про заняття потрібно в окремому документі зібрати ключові пріоритети та рекомендації чи зобов'язання, ухвалені для реалізації Резолюцій РБ ООН 1325 ЖМБ у місцевій громаді, та надіслати учасницям. Це допоможе гарантувати, що зобов'язання, взяті під час занять, не будуть забуті та будуть реально виконані. Також варто надіслати учасницям всі презентації, які використовували під час заходу, та тексти нормативно-правових документів, які обговорювали. Це спростить подальшу спільну роботу.

– Залишайтеся на зв'язку з учасниками/цями семінару

Окрім обміну результатами семінару, важливо залишатися на зв'язку з учасниками семінару. Для цього, наприклад, можна надсилати їм відповідну інформацію, проводити двосторонні або невеликі групові зустрічі для подальшого виконання зобов'язань занять із локалізації та розуміння того, як заняття вплинуло на життя місцевого населення, а також запрошувати їх на інші заходи з тематики Порядку денного ЖМБ на місцевому, національному та, коли це доречно та наявні кошти, на регіональному та міжнародному рівнях – особливо для обміну своїм досвідом, історіями успіху та отриманими уроками в рамках локалізації.

В контексті локалізації Резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир та безпека» інструменти моніторингу та оцінки допомагають:

- відслідковувати, чи рухається впровадження із передбаченою швидкістю та досягає поставлених цілей;
- уточнювати та виявляти можливі проблеми чи прогалини в політиці, що дає змогу вчасно подолати їх;
- фіксувати «найкращі практики», які можна використовувати в майбутньому;
- показувати позитивні наслідки впровадження плану дій 1325;
- забезпечити подальшу підтримку Порядку денного ЖМБ з боку місцевої влади, громад, цільових груп, громадянського суспільства;
- збирати підтвердження, потрібні для відстоювання більшого фінансування чи підтримки на місцевому рівні.

Отже, необхідно систематично моніторити виконання всіх локальних планів дій і оцінювати їхній вплив. Важливо регулярно контролювати результати та досягнення локалізації Резолюції Ради Безпеки ООН 1325 та, якщо можливо, оцінювати її успіх та зміни, досягнуті внаслідок локалізації. Це не тільки сприятиме більш ефективній локалізації в країні, але й зафіксує передові практики й отримані знання, якими можна поділитися з іншими країнами, що впроваджують стратегію локалізації. Також це дає змогу документувати позитивні зміни, які є результатом впровадження локалізації, тим самим, сприяючи просуванню цієї стратегії. Усе це допоможе зробити це стандартною практикою, а не просто найкращим прикладом практики.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ТРЕНЕРОК І ТРЕНЕРІВ

Передумови та цілі створення комплекту навчальних матеріалів ПД ЖМБ

Комплект навчальних матеріалів **«Порядок денний "Жінки, мир та безпека" для молоді»** (далі – ПД ЖМБ) призначений для використання тренерками / тренерами, викладачками / викладачами та загалом особами, які зацікавлені підвищувати обізнаність молоді з Порядку денного «Жінки, мир та безпека» (далі – ЖМБ) та Порядку денного «Молодь, мир та безпека» (далі – ММБ) в Україні.
Перш ніж проводити заняття за темою Порядку денного ЖМБ-ММБ, тренеркам/тренерам варто ретельно ознайомитися з темою гендерної рівності та з усім комплектом навчальних матеріалів ПД ЖМБ, щоби заняття та тренінг були зрозумілими, а також щоб тренерки / тренери могли давати правильні відповіді на запитання учасниць / учасників.

Тренеркам і тренерам важливо ознайомитися з методиками проведення інтерактивних занять для кращого засвоєння молоддю навчального матеріалу.

Загальны цілі комплекту навчальних модулів ПД ЖМБ

- Надати знання про Порядок денний «Жінки, мир та безпека» та Порядок денний «Молодь, мир та безпека».
- Представити й обговорити важливість участі та повноцінного включення жінок і дівчат у процеси зміцнення миру та безпеки для забезпечення довгострокової стабільності, що ґрунтується на рівності та дотриманні прав людини;

Цілі та очікувані результати навчання у межах кожного з модулів

Кожен із навчальних модулів, що входить до комплекту матеріалів, починається з навчальних цілей. Їх можна і потрібно адаптувати до рівня знань, попереднього досвіду вашої цільової аудиторії, про які ви дізнаєтеся за результатами оцінювального опитування. Це необхідно зробити перед початком проведення тренінгової програми чи занять. Після кожного навчального заходу у учасників та учасниць повинно залишитися почуття досягнутого результату.
Цілі та підсумки повинні бути чітко визначені та представлені на початку навчальної програми та кожного з занять.
Пам'ятайте, що після кожного заняття ви повинні підбити підсумок того, що ви розглядали.

Встановлення правил або принципів роботи та визначення очікувань

Встановлення правил або принципів, визначення очікувань для занять чи тренінгу допомагає створити безпечний простір, де учасники й учасниці відчувають, що вони беруть участь у встановленні правил, які допоможуть їм досягти результатів в навчанні.

Визначення очікувань і встановлення норм, що входить до навчального комплекту, є інструментом, який допоможе полегшити процес ухвалення групових рішень, а також зрозуміти роль тренерки/тренера та того, який внесок учасник/ця може зробити для забезпечення загального успіху тренінгу. Ця активність – це хороший так званий «криголам», мета якого – залучити учасників/ць до спільного процесу генерації думок, обговорення різних перспектив та досягнення консенсусу.

Як використовувати комплект навчальних матеріалів ПД ЖМБ

У цьому посібнику особи, які працюють з молоддю, називаються тренерки/тренери.

Посібник складається з п'яти модулів. Перший модуль має на меті надати розуміння Порядку денного «Жінки, мир та безпека» та Порядку денного «Молодь, мир та безпека» з акцентом на національні й місцеві ініціативи для впровадження ПД ЖМБ. Модулі 2, 3 та 4 націлені на глибше ознайомлення з чотирма стовпами ПД «Жінки, мир та безпека», а саме: Участь (Модуль 2); Захист та запобігання (Модуль 3); Миробудування та безпека (Модуль 4), плюс окремий модуль Моніторинг та оцінка (Модуль 5) розглядає особливості моніторингу та оцінювання прогресу у

просуванні Порядку денного «Жінки, мир та безпека» та Порядку денного «Молодь, мир та безпека».

- Тривалість кожного заняття – не більше 45 хвилин чи 1 години. Слідкуйте за часом проведення кожної вправи. Не затягуйте і не поспішайте. Можливо, у вас в групі будуть учасники й учасниці, які полюбляють говорити, відволікати аудиторію на себе чи, навпаки, мовчатимуть. Ухвалені правила допоможуть вам нагадати, що вони включають стислість (лаконічність), активність, висловлювання по темі тощо.
- Пам'ятайте, що заняття чи тренінг не треба перетворювати на лекцію. Лекційний матеріал завжди засвоюється важко, якщо він триває понад 10 хвилин. Перетворюйте заняття на інтерактив, використовуйте різні форми навчання: загальні дискусії, робота в групах, робота в парах. Змінюйте форми роботи протягом заняття чи тренінгу.
- Тренінг проводять залежно від організаційних можливостей і вільного часу учасників і учасниць. Якщо в певний день часу на тренінг є не більше трьох годин, потрібно розрахувати та проводити навчання блоками для логічного закінчення теми чи питання, що розглядають. Завжди підбивайте підсумки заняття чи тренінгу.

Заняття чи тренінг мають таку структуру:

1. Мотивація – необхідно сфокусувати увагу учасниць та учасників на проблемі й викликати інтерес до обговорюваної теми. Це може бути запитання, цитата, коротка історія, невеличке завдання.

2. Визначення мети й очікуваних навчальних результатів – учасники та учасниці занять мають знати, чого від них очікує тренерка або тренер, що вони можуть зробити під час заняття.

3. Структурні вправи – спрямовані на розвиток комунікативних та інших умінь і навичок, а також на створення на занятті комфортної для учасників та учасниць атмосфери, підвищують результативність занять.

4. Надання необхідної інформації – посібник містить достатньо інформації для виконання завдань, втім, особливу увагу ви можете звернути на практичні поради, а за потреби – прокоментувати терміни.

5. Інтерактивна вправа або кілька таких вправ – центральна частина занять. Тренер чи тренерка повідомляють учасникам мету вправи, правила, послідовність дій і час виконання завдань, об'єднує учасниць та учасниць в малі групи або пари. Під час виконання завдань ви або ваші помічники/ці можуть бути організаторами, ведучими дискусії, намагаючись надати учасникам та учасницям максимум можливостей для самостійної роботи та співпраці.

6. Підбиття підсумків занять – обов'язковим є зворотний зв'язок з учасницями та учасниками, з'ясування того, чого вони, на їхню думку, навчилися, що було корисним, про що дізналися, яких навичок набули або вдосконалили, як скористаються цим у житті.

Пам'ятайте! У структурних вправах, що є важливими для початку та закінчення заняття чи тренінгу, беруть участь всі присутні.

УХВАЛЕННЯ ПРАВИЛ

Правила чи принципи роботи під час тренінгу чи заняття. Перше, що потрібно зробити на початку проведення занять чи тренінгу, – ухвалити правила чи принципи роботи в колективі. Наступні заняття чи тренінгові дні потрібно так само починати зі спільного згадування правил чи принципів. Аркуш, на якому зафіксовані правила чи принципи, потрібно представляти на кожному з занять.

ДЕЩО ПРО ПРАВИЛА

Основні правила, що ухвалюють учасники/ці для створення безпечного та сприятливого навчального середовища в колективі. Можна встановити свої особливі правила на час проведення тренінгу, але ми пропонуємо взяти за основу такі:

- Поважаємо себе та інших
- Вимикаємо свої мобільні телефони / переводимо у режим «вібро»
- Немає неправильних запитань, ваша думка важлива
- Поважаємо різноманітності та різні погляди
- Не перебиваємо
- Зберігаємо конфіденційність
- Висловлюємося стисло, по суті, без безпідставних узагальнень
- Приходимо вчасно й залишаємося до кінця тренінгу

Обговорення очікувань, використовують для підтвердження або перегляду навчальних цілей і результатів під час заняття. Ця частина проведення занять чи тренінгу є обов'язковою на початку роботи після прийняття правил чи принципів.

ДЕЩО ПРО ОБГОВОРЕННЯ ОЧІКУВАНЬ

Цю частину занять можна провести в різних формах. Ми пропонуємо взяти за основу такі:

- Роздайте учасникам та учасницям стікери різного кольору та нехай вони запишуть свої очікування (одне чи кілька на кожному з аркушів, або по одному на кожному з них). Для цього потрібно поставити таке запитання: *Що ви очікуєте від сьогоднішнього заняття чи всіх занять? Що ви очікуєте від роботи під час тренінгу?*
  Кожна з учасниць та учасників повинні представити свої очікування перед всією групою, розмістивши стікер з очікуваннями на великому аркуші, який можна повісити на видному місці.
- Об'єднайте учасників та учасниць в групи, кожному з учасників та учасниць потрібно відповісти на запитання: *Що ви очікуєте від сьогоднішнього заняття? Що ви очікуєте від участі в тренінгу?*
  Кожна з груп повинна представити свої однакові та різні очікування представників та представниць груп. Записи груп так само повинні бути вивішені на великому аркуші чи записані на ньому.
- Аркуші з очікуваннями учасників та учасниць необхідно залишити до закінчення заняття чи тренінгу. Після завершення роботи заходу чи тренінгу треба звернути увагу всіх на очікування і на результати роботи тренінгу чи заняття. Запитайте групу: *Чи справдилися очікування? Яких результатів досягнуто? Що сподобалося? Що запам'яталося?*

Підбиття підсумків та оцінки або представлення результатів роботи

Кожне заняття чи тренінг повинні закінчуватися запитаннями: *Що ви отримали від сьогоднішнього заняття чи тренінгу? Що сподобалося? Що було захоплюючим? Що потрібно більше зробити для розуміння теми?*

На ці запитання так само повинні відповісти всі учасниці та учасники. Цю вправу так само можна провести назагал чи в групах і представити всім. Важливо, щоби учасниці та учасники висловилися і представили свої відповіді на зазначені питання.

Метою підбиття підсумків та оцінки є виявлення змін у ставленні, поведінці, розумінні та ймовірних діях учасників та учасниць в результаті отримання ними нових знань і навичок, а також отримання зворотного зв'язку для подальшого вдосконалення тренінгу.

Пам'ятка для якісного використання модулів і проведення занять

- Перед вивченням теми Порядку денного ЖМБ та, ММБ обов'язкового ознайомте учасниць//ків з темою «Гендерна політика, гендер, фемінізм, гендерний підхід»;
- Зауважте: якщо навчання зосереджено на одному модулі, у нього з легкістю можна включати обрані розділи з інших модулів;
- Навчальні матеріали можна використовувати для проведення повного заняття від початку і до кінця або зробити частиною заняття;
- Комплект включає більшу частину того, що, на думку розробниць, є достатнім для проведення занять, а саме: різні навчальні активності, роздатковий матеріал, презентації та питання з оцінки для отримання зворотного зв'язку;
- Учасниками та учасницями занять можуть бути не тільки дівчата та юнки, а й хлопці та юнаки, представники та представниці громадських організацій та органів місцевого самоврядування;
- Тему кожного модуля можна використовувати в рамках одного чи кількох занять, для однієї аудиторії чи змішаних (жінки, дівчата й юнки, чоловіки, юнаки та хлопці);
- Надається можливість тренерам/кам «обирати й об'єднувати» необхідні інформаційні частини, створюючи з них такий курс, який якнайкраще буде відповідати потребам конкретної аудиторії та її навчальним цілям;
- Більшість запропонованих видів діяльності розроблені з урахуванням проведення занять не більше ніж 20-25 осіб, яких легко об'єднати в групи, відповідно до чотирьох основних напрямків ПД ЖМБ (але їх завжди можна адаптувати для меншої або більшої кількості учасниць занять);
- У кожному з модулів та занятті вказані конкретні цілі, а також надано відповідні матеріали конкретних активностей/вправ і презентацій;
- Ключові терміни подано у вигляді глосарію;
- Щоби тренінгові сесії стали якомога більш інтерактивними, до лекційного матеріалу потрібно включати запитання для аудиторії чи заохочувати дискусію;

- Методологія навчання, яку використовують у ПД ЖМБ, призначена для молоді та підлітків, починаючи зі старших класів школи;
- Більший наголос зроблено на практику, аніж на теорію, а саме на практичне застосування отриманих знань у професійному й особистому житті учасників та учасниць, які відвідують заняття;
- Кожен і кожна учасник/ця приходить на заняття зі своїми унікальними та різноманітними навичками, досвідом та перспективами, тож методологія комплекту навчальних матеріалів заохочує тренерок та тренерів використовувати їх як основу для нових знань і навичок, пов'язаних із ПД «Жінки, мир та безпека»;
- Важливо знати якомога більше про учасників та учасниць, які прийдуть на навчальний захід – «цільову аудиторію» – і створити умови, які дадуть їм змогу повною мірою взяти участь у заході. Пам'ятайте, що вони можуть мати різні форми вразливості, різний травматичний досвід, пережити конфлікт, представляти групу внутрішньо переміщених осіб, мати різні форми інвалідності;
- Якщо ви маєте різноманітну аудиторію учасників та учасниць заходу – заохочуйте обмін думками, об'єднуючи їх за різним досвідом і з різних секторів для проведення дискусій у малих групах, нотуйте рекомендації, а знайдені рішення виявлених прогалин передавайте до структур, які ухвалюють рішення;
- Щоб отримати максимальний результат, необхідно почати з оцінки потреб у навчанні. Її можна провести у різних форматах, включаючи фокус-групи або короткі опитування, які можуть бути частиною процесу реєстрації на навчальний захід;
- Дізнайтеся, чи учасники та учасниці проходили подібне навчання в минулому та з якими вже сформованими навичками вони братимуть участь у цих заходах;
- Перевірте приміщення на доступність до різних побутових речей, особливо якщо в групі є люди з інвалідністю.
- Завжди є гарною ідеєю розпочати навчальний захід із активності: обговорення, мозковий штурм. Будьте гнучкими у виборі підходів для залучення якомога більшої кількості учасників та учасниць;
- Оцініть наявні прогалини у їхніх навичках чи знаннях, які можна усунути в процесі навчання;
- Визначте, які теми представляють для них особливий інтерес, виходячи з поточних подій в їхньому житті чи нових можливостей;
- Роль тренерок та тренерів полягає в генеруванні ідей та наданні знань і мотивації учасників та учасниць до роботи самостійно;
- Ключова роль тренерок та тренерів полягає також у тому, щоби заохочувати учасників та учасниць вийти за межі самого навчального процесу та навчитися практично застосовувати нові знання та навички через певні конкретні заходи в громадах та на робочих місцях;
- Використання презентацій (PowerPoint) бажано зводити до мінімуму, оскільки цей метод подання матеріалу може перешкоджати інтерактивному навчанню та живому обговоренню під час тренінгових сесій;
- За необхідності варто забезпечити учасників та учасниць бейджиком з іменем, зошитом та ручкою;
- Для успішного виконання більшості активностей із комплекта ПД ЖМБ не знадобиться багато матеріалів чи спеціального обладнання. Проте для демонстрації інформації, яку подають у форматі презентацій (PowerPoint), може знадобитися ноутбук, проєктор та екран;
- Тренерки та тренери фасилітують, а не наполягають на своїй думці. Фасилітація – це форма лідерства. Це означає дотримання високих стандартів доброчесності та справедливості, бути неупередженими, інклюзивними, прозорими та підзвітними, а також ділитися керуванням та повноваженнями з учасниками та учасницями;
- Запросіть до проведення занять учасників/ць, експертів/ок, які мають досвід та готові бути співведучими та провести деякі з активностей.
- Розподіліть керівні ролі в групі серед учасниць/ків, навіть під час проведення простих видів навчальної діяльності, оскільки це допоможе учасникам/цям відчути впевненість у своїх силах. Змінюйте ролі, передавайте естафету керування іншим учасницям та учасникам.
- У змішаній аудиторії дівчат і хлопців, юнок та юнаків потрібно продемонструвати застосування принципів гендерної рівності – шляхом надання учасникам та учасницям рівного голосу, ролі та обов'язків, пов'язаних із навчанням;

- Тренер/ка залучають експертів та експерток до навчального процесу;
- Досягають інклюзивної участі, що базується на врахуванні та вислуховуванні думок кожної та кожного учасника й учасниці;
- Пов'язувати нові знання з життєвим досвідом (і діями!), заохочувати до нових ідей, для отримання досвіду, навичок та впевненості;
- Демонструвати учасникам та учасницям позитивні приклади виходу з негативних ситуацій, надавати рекомендації для подальшого захисту своїх прав та прав груп дівчат хлопців, юнаків та юнок, шукати спільно з ними законні шляхи виходу зі складних ситуацій.

Інші матеріали, які корисно мати під час навчання

- Дошка, маркер і губка для витирання дошки
- Малярська клейка стрічка
- Папір для фліп-чартів
- Самоклейний папір для нотаток (Post-It notes)
- Кольорові маркери
- Ножиці
- Картонні картки для нотаток
- Клей-олівець

Ba Futuru – громадська організація, що займається мирним урегулюванням конфліктів, розробила контрольний список (див. нижче) порад тренерам і тренеркам, які вбачають у собі потенціал стати лідерами/кам та співучасниками/цями на навчальному заході.

КОНТРОЛЬНИЙ СПИСОК ДЛЯ ТРЕНЕРІВ І ТРЕНЕРОК

Майте чітке розуміння своєї ролі: ваша поведінка більше, ніж ваші слова, повинна показувати, що ви не вчителі, а товариші, подруги та колеги. Не стійте на сцені, не підвищуйте голосу та частіше дякуйте.

Дякуйте за проведену роботу в групах, виступ, запитання, дискусію. Звертайтеся до учасників та учасниць, щоби вони так само дякували разом із вами групам чи доповідачам

Не забувайте про свої очі: підтримувати зоровий контакт із учасниками та учасницями.

Контролюйте свій голос: намагайтеся не говорити надто голосно, занадто тихо або занадто багато. Не використовуйте командний тон.

Свідомо контролюйте «мову свого тіла»: обміркуйте, де ви сидітимете чи стоятимете, та продумайте наперед свої дії та поведінку, щоби, можливо, навіть несвідомо не викликати відчуття, що ви наділені більшими повноваженнями. Не використовуйте сцену чи стіл в центрі або перед аудиторією.

Усвідомлюйте свою відповідальність: переконайтеся, що всі мають шанс бути почутими й поводьтеся з усіма однаково; заохочуйте висловлювання різних думок, але стримуйте дискусії, щойно починаєте відчувати, що назріває суперечка чи інформація має негативний характер, що призведе до більшого конфлікту або негативного сприйняття теми; намагайтеся «приборкати» тих, хто домінує та залучайте тих, хто вагається.

Навчіться відчувати, коли потрібно структурувати ваше заняття: пояснюйте, коли це потрібно та робіть підсумки, коли це необхідно; нагадуйте про правила, якщо потрібно, вирішуйте, коли продовжувати дискусію та коли переходити до наступної теми; скеровуйте групу в правильний напрямок, коли вони відриваються від теми.

Усвідомлюйте вашу силу та діліться силою з іншими: просіть інших взяти на себе обов'язки модераторства чи бути спікерами, презентувати роботу груп, робити нотатки, стежити за часом і, в ідеалі, вести дискусію.

Пам'ятайте:

«**Нічого про нас без нас!**» Це гасло зробив добре відомим рух за права людей з інвалідністю, які були розчаровані тим, що інші люди беруть участь в ухваленні рішень про їхні проблеми без їхнього повного залучення. Ті, на кого впливають будь-які зміни, повинні неодмінно бути залучені до процесу їх внесення: по-перше, тому що це правильно і, по-друге, тому що має сенс запитати поради у тих, на кого найбільше ці зміни впливатимуть. Обов'язково включайте жінок і дівчат до тренінгів за темами ПД ЖМБ і ПД ММБ.

Зміцнити впевненість. Іноді людям, що не впевнені у власній силі, може знадобитися деякий простір, де вони можуть зустрітися разом та отримати можливість почути, хто що думає, а також відчути, що вони хочуть для себе. Особливо це стосується дівчат і жінок, які не звикли, тому що їх не запрошували, або навіть не дозволяли брати участь в ухваленні рішень:

збори, консультації тощо. Вітається проведення часткового або всього заняття виключно для дівчат чи жінок, що дасть змогу їм побудувати зв'язки, проявити солідарність і отримати впевненість у сприятливому для них середовищі.

Оцінка роботи для подальшого отримання кращого результату. Учасникам та учасницям потрібно надати можливість оцінити проведення заняття, адже це дає їм шанс поділитися вголос своїми враженнями, а тренеркам і тренерам – почути відгуки і поради про те, як покращити наступні заняття. Найчастіше оцінки проводять відразу після закінчення тренінгу. Важливо провести оцінку також через кілька тижнів або навіть місяців, після навчальних заходів. Така пізніша оцінка допоможе зрозуміти, чи застосовують навички та знання, отримані під час навчання за реальних ситуацій.

Заохочуйте до участі жінок та дівчат. Одним із центральних елементів Порядку денного «Жінки, мир та безпека» є підтримка та мотивація жінок і дівчат до участі в ухваленні рішень на всіх рівнях та у всіх аспектах процесу миробудування. Отже, дівчата та жінки можуть за різних причин не прийти на заняття: соромливість, побоювання, зайнятість роботою, побутовими справами, догляд за дітьми та рідними може бути достатнім тягарем. Необхідно вкладати більше часу та ресурсів на побудову довірливих стосунків із жінками та дівчатами в групах та індивідуально. Може знадобитися багаторазове відвідування цільової аудиторії для пояснення мети та цілей навчального заходу; розмова з лідерами/ками громад і впливовими особами може допомогти зміцнити підтримку участі жінок; надання додаткових послуг – наприклад, як забезпечення перевезення або догляд за дітьми. Важливо не здаватися і правильно розставляти пріоритети, а саме – намагатися включати жінок і дівчат у тій самій кількості, що і чоловіків, щоби вони отримали можливість зміцнити їхні навички та бути почутими.

Прибирайте негативні почуття, складну суперечку.

- Є теми, що завжди можуть викликати негативні емоції та неприємні відчуття. Теми Порядку денного ЖМБ-ММБ можуть бути пов'язані з обговоренням конфлікту, профілактики, захисту, протидії насильству тощо. Можуть бути пов'язані зі спогадами про насильство, негаразди в інших колег і друзів. Ми з вами не психологи, але повинні так само вчитися відчувати момент, коли треба зупинити дискусію і вивести групу чи учасників/ць із неприємного обговорення та перевести розмову на позитив. Використовуйте такі техніки:
- Запитайте у групи про їхній позитивний досвід у протидії насильству чи дискримінації (їхні друзі, колеги).
- Теми з протидії насильству та дискримінації бажано проводити з консультантами/ками, які розуміються на цій темі.
- Завжди показуйте приклад виходу з ситуації шляхом розповіді про успішну історію, яку ви чули, бачили, знаєте. Навіть вигадайте історію, але з позитивним закінченням.
- Порадьте звернутися до фахівців на гарячу лінію, громадських організацій, поліції, служби у справах дітей тощо.
- Навіть якщо у вас немає можливості зарадити розмовою чи консультацією, скажіть, що ви пошукаєте, до кого звернутися по допомогу.
- Подякуйте людині, яка розповіла про свій випадок насильства чи дискримінації, скажіть, що це перший крок до успіху, що важко почати говорити вголос про випадки насильства, але це треба робити, щоби шукати в собі сили боротися.

Організаційні поради

Тренінги потребують часу для планування; особливо це стосується таких тренінгів, що побудовані на стосунках довіри, впевненості та врахуванні інтересів учасників і учасниць. Створення команди з планування може допомогти розподілити ці обов'язки та здійснювати контроль над часом. Під час планування тренінгу команді слід врахувати три основні елементи:

Логістика: Вибір місця розташування, забезпечення потреб у перекладі та обладнанні, облаштування приміщення та перевірка звуку, світла, температури, організація харчування чи проживання. Пам'ятайте про пошук приміщень для проведення занять чи тренінгів із інфраструктурою, зручною для людей з інвалідністю.

Адміністрація: розсилання запрошень і відстеження відповідей на запрошення, піклування про платежі та рахунки-фактури, складання матеріалів і підготовка витратних матеріалів, обробка оцінок та подальшої комунікації.

Фасилітація: Це координування роботи всієї команди та безпосередній зв'язок із цільовою аудиторією, визначення потреб групи, оцінка навчальних потреб, розробка навчального плану, встановлення цілей і результатів навчання, складання списку учасників та

учасниць, спікерів/ок чи експертів/ок. Допомога під час проведення тренінгу чи занять.

Взаємодія зі «складними» людьми

Під час обговорення тем, що стосуються збройних конфліктів, гендерної нерівності та насильства по відношенню до жінок і дівчат, можуть обговорювати суперечливі та делікатні питання. Група може спокійно реагувати на усі теми, що пропонують учасницям/кам для обговорення, однак тренер/ка повинні відверто визнати, що деякі теми можуть спричинити дискомфорт або образити присутніх. Запитайте групу про теми, які у них викликають дискомфорт чи напругу, можливо, незрозумілість. Рекомендовано дізнатися думку учасників/ць групи стосовно того, як саме вони бажають обговорювати такі теми, що краще і як обговорити. Треба наголосити, що немає тем, які не можна обговорювати, важливо розуміти, як їх обговорювати.

Важливо дотримуватися такого принципу, що тренінг це територія думок учасників/ць, тож саме вони повинні визначати, що і як будуть обговорювати. Роль тренера/ки полягає в тому, щоби стежити за актуальністю дискусії, уникати суперечок, підтримувати безпечне середовище для всіх, включаючи себе, та створювати неупереджену атмосферу для забезпечення інтерактивного навчання.

У деяких випадках тренери/ки можуть стикатися з небажанням учасників/ць формувати усвідомленість у сфері гендерної рівності з тієї причини, що ця тема суперечить місцевим цінностям і звичаям та загрожує їх цілісності. Тренери/ки мають розглянути ці заперечення відкрито: визнати, що гендерної рівності та соціальних змін неможливо досягти без дебатів про цінності, а також пояснити, що учасники/ці отримають користь від розуміння цих дебатів та від самостійного пошуку шляхів їх розв'язання.

Додаткові складні ситуації можуть виникати, коли учасники/ці та тренер/ка походять із різних соціальних чи культурних середовищ. Один зі шляхів, за допомогою якого тренер/ка може розв'язати цю проблему – це виділити час на те, щоби разом з учасниками/цями розглянути питання того, як основні цінності прав людини співпадають із багатьма, якщо не з усіма, основними цінностями їхніх традицій. Підкресліть, що традицій, а не стереотипів або дискримінаційних норм, які інколи вважають помилково за традиції.
Головне, не нав'язувати своєї думки учасникам/цям, а взаємодіяти з ними, щоби знайти спільну мову. Сфери виникнення конфліктів можуть стати чудовими темами для обговорення й аналізу. Водночас учасники/ці повинні усвідомлювати, що питання гендерної рівності, заснованої на принципах прав людини, мають універсальний характер.

Якщо учасники та учасниці не можуть зосередитися або деякі з них поводяться пасивно

- Щоразу, коли учасники/ці починають відволікатися на сторонні розмови, привертайте їхню увагу та запитуйте, чи є у них питання щодо зазначеної теми.
- Іноді на зустрічах чи заняттях є просто необхідним сказати голосно, щоби люди заспокоїлися, і зосередити увагу учасників/ць на необхідній темі.
- Приділяйте більше уваги пасивним учасникам/цям, час від часу запитуючи, чи стежать вони за ходом сесії та чи є у них запитання. Можливо, необхідно буде провести неформальну розмову з тією людиною, яка є неактивною, наприклад, під час перерви.

Взаємодія з людьми, які довго висловлюються, полюбляють обговорювати або надають коментарі не по суті

- Перефразуйте те, що вони сказали; спрямуйте їх до обговорення конкретного питання;
- Нагадайте правило «говорити стисло, по суті»;
- Використовуйте відкрите запитання для отримання більш детальної відповіді;
- Використовуйте закрите запитання для отримання відповіді «так» і «ні»;

Поділ повноважень та влади: створення координуючих команд

Активність під назвою «*Створення координуючих команд*», яку можна виконати на початку тренінгу. Створення подібних команд допомагає розділити повноваження та відповідальність за результати навчання з учасниками й учасницям і перекласти відповідальність за дотримання основних правил і часових рамок на лідерок груп, що ви можете створити для кожного з занять. Кожна команда отримує завдання: мотивувати, перевіряти, стежити за часом, проводити розминку й дотримуватися правил чи принципів. Ці завдання кожного дня можна покласти на іншу команду.

Спробуйте поєднувати різні методи навчання:

Інформаційний: під час заходу надають знання за конкретною темою. Інформацію про тему слід надавати на початку дня або тоді, коли увага, рівень енергії та концентрації в групи найвищий.

І***нтерактивний:*** це як засіб подання інформації і поєднання з обговоренням думок або пропозицій груп учасників та учасниць. Ці сесії заохочують участь у парах, у малих групах, у пленарних засіданнях або можливе поєднання елементів перерахованого.

Відпочинок та перефокусування: учасникам та учасницям надається можливість зробити перерву для руханки, ігрові активності, які знімають напругу, чаю, обіду тощо, під час якої представити свій досвід, обговорити враження, нову інформацію, ідеї. Перерви можуть бути неструктурованими та неформальними, і вони мають на меті сприяти спілкуванню учасників та учасниць.

Приклади вправ

Вправа «Знайомство» виконують із метою поступового знайомства учасниць та учасників між собою і створення невимушеної атмосфери.

Цю вправу можна виконувати на кожному занятті в різних варіантах для налагодження ще кращої атмосфери в аудиторії.

Деякі приклади проведення вправи наведені нижче. Можуть бути використані інші варіанти за вибором тренерки або тренера.

Методика. Будь-який варіант вправи розпочинається з того, що людина називає своє ім'я, а потім виконує другу частину вправи, за бажанням, пояснюючи свій вибір (позитивне, що побачила/ив, тварини, які подобаються, варіант нового імені тощо).

Варіантами вправи можуть бути:

1. «Гра в імена» – перший учасник чи учасниця називає своє ім'я, а потім додає характеристику, яка починається з тієї самої літери, що й ім'я, супроводжуючи це ще й рухом, який відтворює названу характеристику. Наступні учасники й учасниці можуть повторювати всі попередні імена, додаючи наприкінці своє;
2. «Історія імені» – всі присутні по черзі розповідають історію отримання ними саме цього імені;
3. «Я змінюю своє ім'я» – кожна людина називає своє справжнє ім'я та те, яке вони хотіли би мати додатково;
4. «Я через десять років» – кожна людина називає своє ім'я та презентує свою діяльність, організацію, захоплення... через десять років. Дуже популярно в молодіжній аудиторії, але цікаво і корисно також дорослим.

Пам'ятайте
Після закінчення кожної вправи чи вивчення теми необхідно запитати в учасників та учасниць, для чого ми робили цю вправу чи для чого ми вивчали цю тему? Підбийте підсумок важливості визначення мети як у великих, так і в малих справах. Пам'ятаймо, що реальність – це реалізована мрія.

Простою оцінкою тренінгу є SWOT-аналіз. Він полягає у виявленні сильних і слабких сторін (Strengths, Weaknesses), можливостей (Opportunities), а також загроз (Threats), що виникають у процесі навчання. Намалюйте на дошці таблицю, яку представлено нижче, а потім проведіть із учасниками та учасницями мозковий штурм. Підкреслений текст є прикладом деяких можливих відповідей.

Як приклад:

Сильні сторони навчання Ми обмінювалися думками та вели активний діалог Назва теми... є цікавою і мені допомогло це зрозуміти...	**Слабкі сторони навчання** Не вистачає часу, щоби глибоко охопити матеріал за наступною темою...
Можливості навчання Якщо ми висловлюватимемося стисло, усі отримають можливість поділитися своїми ідеями та навчитися чомусь новому	**Загрози навчання** Ті учасники, хто має більше досвіду чи знань, домінують у розмові

Приклади «енергійних» або фізичних вправ (розминок)

Вивчення нової інформації – це інтелектуальна робота, тому для того, щоби наш мозок міг відпочити, необхідно виділяти час на фізичні вправи. Після виконання розминок учасники та учасниці групи стають згуртованішими, між ними формується більша довіра, а навчальне середовище стає позитивнішим. Зазвичай такі активності тривають від 10 до 15 хвилин, і їх можна робити, коли відчувається втома від занять і нестача енергії, або відразу після обідньої

перерви чи інших пауз у діяльності для перенаправлення уваги та «перезарядки». До вашої уваги пропонується кілька розминок, які ви можете використовувати під час проведення тренінгів – і не вагайтеся самостійно вигадувати щось нове!

«Розрахунок»

Людям властиво обирати щось відоме, тож на тренінгах вони зазвичай займають місце поруч з тими учасниками та учасницями, яких знають поза межами навчального курсу. Якщо ви формуватимете групи довільним методом, то ця розминка допоможе учасникам та учасницями зав'язати нові знайомства, почати обмінюватися інформацією з людьми, які представляють різні сектори чи сфери. Попросіть учасників та учасниць підвестися зі своїх місць і потиснути одне одному руку. Нагадайте їм, що Порядок денний «Жінки, мир та безпека» має трансформаційний характер та потребує певних змін і запровадження нових підходів. Тож необхідно буде трохи «змішати» всіх присутніх. Скажіть учасникам та учасницям розрахуватися від одного до чотирьох, водночас плескаючи у долоні відповідну кількість разів, залежно від того, яке число їм випало. Пришвидшуйте темпи розрахунку, але не настільки, щоби він порушився. Закріпіть за кожним столом окреме число. Після закінчення розрахунку попросіть учасників та учасниць підійти до столів, що відповідає їхньому числу. За необхідності відкоригуйте склад учасників та учасниць групи для забезпечення балансу відносно статі, віку, сектору, рівня знань. Дайте час всім учасникам та учасницям познайомитися.

«Струс»

«Струс» використовують для створення груп за певними темами та інтересами, що можуть бути корисними для мотивації навчання. Можна проводити після тренінгу. Виділіть чотири столи відповідно до одного з чотирьох напрямків Порядку денного «Жінки, мир та безпека»: «Участь», «Захист», «Запобігання» та «Миробудування». Попросіть учасників та учасниць підвестися та потиснути одне одному руку, а потім підійти до столу з напрямом, з яким вони найбільше себе ототожнюють через професійну діяльність чи особистий інтерес. Після того, як учасники/ці займуть місця біля столів, попросіть кожну групу обговорити між собою, хто з учасників/ць повинен сісти за стіл і чому. Наприклад, офіцер/ка поліції може підійти до столу «Захист» і надати таке пояснення: «Моя робота полягає в тому, щоби захищати жінок від насильства, я повинен/повинна сісти за цей стіл». Він/вона можуть зайняти місце, якщо інші учасники/ці погодяться. За столом має бути лише 5 місць, тому необхідно буде ухвалювати рішення щодо того, які учасники/ці «заслуговують» на місце, а які ні, через те, що присутніх буде більше, ніж місць.

Рішення повинні бути стратегічними і мають ґрунтуватися на вагомих причинах – під час взаємодії якої комбінації людей вдасться досягти найкращих результатів групової роботи за цим столом? Також слід враховувати гендерний баланс. Групі дозволяється застосовувати «тимчасовий спеціальний захід» згідно з Конвенцією ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW), щоби забезпечити представництво жінок за кожним столом у необхідній кількості представників і представниць різних структур та сфер. Учасники/ці, яким не дозволили зайняти місце за столом, повинні підійти до іншого столу і спробувати вибороти собі місце тим самим шляхом – надати обґрунтування того, чому вони вважають, що можуть розраховувати на місце за тим столом. Наприклад, у випадку, якщо офіцеру поліції не дозволили зайняти місце за столом «Захист», він/вона може спробувати приєднатися до столу «Участь», надаючи такі пояснення: «Моя робота полягає в захисті, але коли я намагаюся запропонувати жінкам провести консультацію з представниками/цями поліції, вони не з'являються на зустріч. Мені потрібна допомога з питань участі».

Мета:

1. Розвивати мотивацію до навчання за допомогою безпосередньої взаємодії.
2. Продемонструвати, що всі чотири напрямки є взаємопов'язаними та необхідними. Окрім того, запропонувати певним учасникам та учасницям взяти на себе відповідну роль поліцейської/го чи юриста/ки тощо.

«Я маю ресурс»

Скажіть кожному і кожній учаснику/ці написати «Я МАЮ РЕСУРС» у верхній частині чистого аркуша паперу та три предметні сфери, в яких ви зможете надати підтримку чи допомогу, або ресурс, яким ви володієте, що є актуальним для розв'язання цього завдання. Поміркуйте, цей ресурс мають надавати на волонтерських засадах чи ви передбачаєте, що за нього необхідно заплатити. Бажано прописувати ресурс, який надають на волонтерських засадах. Також попросіть кожного і кожну зазначити своє ім'я наприкінці списку. Після того, як це завдання буде виконано, попросіть учасників та учасниць підвестися та мовчки почати ходити по кімнаті, тримаючи аркуш паперу перед собою так, щоби інші присутні могли бачити, що написано на аркуші. Пересуваючись кімнатою, учасники/ці водночас мусять також встигати ознайомлюватися з ресурсами інших. Приблизно через 5

хвилин попросіть їх приклеїти аркуші на стіну. Під час наступної перерви скажіть учасникам/цям налагодити зв'язки з авторами списків – або представляючись як людина, що має корисний ресурс, або як така, що потребує ресурс, який має інша людина.

Потрібно запропонувати себе як ресурс та налагодити контакти з іншими ресурсами і пояснити, для чого вам цей ресурс, що би ви хотіли отримати від цього ресурсу і домовитися, на яких засадах ви його використовуватимете (термін, коли і як використовується, що потрібно буде робити).

Нижче наведені приклади деяких ресурсів:

- У мене є повнопривідний автомобіль, яким можна дістатися до найвіддаленіших куточків.
- Я пройшла/ов навчання у сфері взаємодії зі ЗМІ та з публічних виступів.
- Я активна/ий користувач/ка соціальних мереж.
- Я вмію готувати вишукані страви.
- Я можу готувати листи та матеріали.

Цю вправу проводять після вправ із адвокації, після напрацювання планів заходів, де надалі необхідно продумувати шляхи реалізації їхніх планів.

«Передай далі»

Попросіть присутніх стати в замкнуте коло, плече до плеча. Розминка починається так: учасник/ця «А» має повернутися праворуч обличчям до учасника/ці «Б». Скажіть обом учасницям/кам одночасно плескати в долоні, дивлячись одне одному в очі. Потім учасник/ця «Б» має повернутися до учасника/ця праворуч і повторити одночасне плескання в долоні разом з учасником/цею «С». Гра продовжується по колу. Коли ви побачите, що учасники/ці вловили суть гри, попросіть їх пришвидшити або уповільнити темп, чи продовжити розминку у зворотному напрямі.

«Хто сильніша чи сильніший?»

Учасники/ці сідають за стіл парами. Поясніть учасникам/цям, що мета цієї розминки полягає в тому, щоби торкнутися столу зворотним боком долоні якомога більше разів. Будьте обережні під час надання пояснень, тому що учасницям/кам важливо зрозуміти, що вони повинні зчепити долоні в замок на столі і пересилити одне одного, як під час армреслінгу. Виділіть на цю розминку дві хвилини і попросіть їх порахувати, скільки разів рука торкнеться столу. Щоби «виграти» у цій грі необхідно, щоби двоє людей у парі не змагалися, а дійшли взаєморозуміння – якщо вони не чинитимуть опору одне одному, то зможуть по черзі легко торкнутися рукою столу багато разів.

«Чарівний стілець»

Ця вправа є дуже важливою і позитивною, її можна проводити після вправ і наприкінці тренінгу або заняття. Необхідно поставити стілець в середину групи і запросити сісти на нього учасницю чи учасника, яка/який, на вашу думку, засмучений/а або виконував/ла ролі, які були негативними або з травмою. Ви запрошуєте всіх інших в колі говорити про особу на стільці щось позитивне, гарне «Ти маєш дуже гарний вигляд», «У тебе красиві очі», «Ти гарно презентуєш» і так продовжуєте, поки всі учасники та учасниці не скажуть щось позитивне цій особі, яка на стільці. Подякуйте всім і запросіть іншу особу сісти на стілець і повторюйте вправу. Після заняття, на якому ви розглядали різні випадки насильства, необхідно так само провести цю вправу.

ГЛОСАРІЙ

Деякі слова, що вживаються в Порядку денному «Жінки, мир та безпека», схожі на повсякденну лексику. Проте вони мають конкретне значення, коли їх використовують у контексті таких тем, як: права людини, рамки гуманітарної діяльності та безпеки. Нижче надано визначення деяких ключових термінів, а також термінів, пов'язаних із тематикою прав жінок і гендерної рівності, котрі використовуються в цьому комплекті навчальних матеріалів.

Адміністративний арешт	це найсуворіший вид адміністративного стягнення, що застосовують лише у виняткових випадках за окремі види адміністративних правопорушень на строк до 15 діб і полягає у триманні правопорушника в ізоляції від суспільства.
Відновлення	може стосуватися як постконфліктних сценаріїв, так і періоду безпосередньо після стихійного лиха чи гуманітарної кризи. У більшості випадків основну увагу приділяють відновленню економіки держави для забезпечення добробуту родин і громади. Вона може включати впровадження земельних реформ, надання доступу до кредитних коштів і капіталу та створення робочих місць.
Гендер	соціально обумовлені ролі, відведені чоловікам і жінкам, на відміну від їхніх біологічних та фізичних характеристик.
Гендерна квота	це стратегія державної гендерної політики у формі позитивних дій, що має на меті збільшення кількості жінок на владних позиціях для достатнього представництва у владі. Гендерне квотування має на меті подолання історичної несправедливості ізоляції жінок від участі у політичному житті; залучення жінок до ухвалення політичних рішень і гарантування участі жінок у представницьких органах влади.
Гендерна рівність	однакові права, обов'язки та можливості жінок та чоловіків із однаковим урахуванням їхніх інтересів, потреб та пріоритетів. Гендерна рівність не означає, що чоловіки та жінки є абсолютно однаковими, це, імовірніше, означає, що вони не зазнають дискримінації через свої відмінності.
Гендерний мейнстрімінг	(впровадження гендерного підходу на всіх рівнях) – визнана на глобальному рівні стратегія втілення політики гендерної рівності.
Генеральний секретар ООН	головна адміністративна посадова особа Організації Об'єднаних Націй.
Захист	охоплює всі види діяльності, спрямовані на досягнення повної поваги до прав особистості в міжнародному та національному законодавстві, включаючи права людини та гуманітарне право. Пріоритетним напрямком діяльності Порядку денного «Жінки, мир та безпека» є захист жінок і дівчат від насильства в громаді та вдома.
Імплементація	здійснення, виконання державою міжнародних правових норм. Кожна держава сама визначає методи та засоби імплементації. У міжнародному договорі також може бути передбачено необхідність видання закону чи іншого акта для його здійснення. Перетворення норм міжнародного права на норми внутрішньодержавного.

Критична маса	стосується кількості жінок, включених до загальної групи. Дослідження продемонстрували, що для того, щоби жінки могли здійснювати змістовний вплив на будь-які процеси ухвалення рішень, вони мають складати щонайменше 30 відсотків від загальної кількості осіб в групі. В іншому випадку голоси жінок не матимуть вирішального значення, оскільки вони становитимуть меншість. Зараз поширена практика встановлювати нижню межу участі жінок на рівні 40 відсотків від загальної кількості осіб у групі. У такому випадку жодна з представлених груп (чоловіки чи жінки, або будь-яка інша) не може складати понад 60 відсотків від загального числа і, отже, переважати більшістю голосів.
Медіація	вид альтернативного врегулювання суперечок, метод розв'язання суперечок із залученням посередника (медіатора), який допомагає сторонам конфлікту налагодити процес комунікації та проаналізувати конфліктну ситуацію таким чином, щоб вони самі змогли обрати той варіант рішення, який би задовольняв інтереси та потреби усіх учасників конфлікту.
Миробудування	комплекс заходів, спрямованих на попередження повторення конфліктів шляхом зміцнення національного потенціалу та збільшення участі на всіх рівнях із метою пом'якшення наслідків конфліктів та управління ними, адже мир – це не лише відсутність війни. Миробудування вимагає стійкого та довготривалого залучення й може включати такі заходи: моніторинг перемир'я, демобілізацію та реінтеграцію учасників бойових дій, надання допомоги біженцям та внутрішньо переміщеним особам у їхніх спробах повернутися до місць проживання, забезпечення допомоги в організації та моніторингу виборів нового уряду, підтримка реформи сектору юстиції та безпеки, посилення захисту прав людини та сприяння врегулюванню суперечок після скоєння злочинів у минулому. П'ятьма пріоритетними напрямками миробудівної діяльності є: безпека та охорона, політичні процеси та інклюзивний діалог, надання базових послуг, відновлення основоположних державних функцій, відновлення економіки, створення робочих місць і джерел доходів.
Переговори	дискусія, взаємне спілкування з метою досягнення сумісного рішення.
Перехідне правосуддя	повний спектр процесів і механізмів, пов'язаних зі спробою суспільства змиритися зі спадщиною широкомасштабних минулих порушень прав людини, з метою забезпечення підзвітності, служіння справедливості та досягнення примирення. Воно складається як із судових, так і позасудових процесів і механізмів, включаючи кримінальне переслідування, створення комісії зі встановлення істини та меморіалізації, виплату репарацій, а також інституційну реформу та національні консультації.
Попередження	у Порядку денному «Жінки, мир та безпека» це поняття зазвичай застосовують у контексті гендерного насильства, включаючи сексуальне насильство як тактику ведення війни. Попередження передбачає цілісне та всебічне впровадження інтервенцій на рівні особистості, родини, громади та більш широкої громадськості, починаючи від надання екстреної допомоги жертвам насильства для запобігання виникненню повторних його випадків до створення нормативної бази та зміни суспільних стереотипів і поведінки, що унеможливлюють насильство.
Посередники	особа чи установа, організація тощо, що сприяє встановленню та здійсненню ділових контактів, торговельних або дипломатичних зносин між ким-, чим-небудь. // Те, що виступає проміжною ланкою у взаємодії між чим-небудь або в процесі перетворення чогось. У міжнародному праві – нейтральна держава чи міжнародна організація, що шляхом посередництва сприяє мирному розв'язанню конфлікту між двома іншими державами.

Реабілітація	поновлення втраченого доброго імені, відновлення репутації. Поновлення прав, скасування необґрунтованого звинувачення невинної особи або групи осіб через «відсутність складу злочину». Реабілітація відрізняється від амністії, помилування повним відновленням прав та репутації з огляду неправильне звинувачення.
Резолюція	документ, що фіксує рішення, постанову. Найчастіше резолюцію ухвалюють на зборах, нарадах, з'їздах, конференціях; її вміщують наприкінці протоколу або пишуть окремо і додають до нього.
Реінтеграція	поновлення особи у громадянстві у разі його втрати або попереднього виходу з громадянства. В цілому, суть реінтеграції полягає у спрощеній процедурі відновлення громадянства, та, якщо окремо передбачено нормативними актами держави, різноманітній допомозі у набутті звичного для особи соціального статусу.
Сексизм	упередження чи дискримінація людей через їхню стать або гендер. Це поняття пов'язане з гендерними стереотипами та гендерними ролями, сексизм може включати віру в природну вищість; конструюється системною суспільною недооцінкою чи упередженнями щодо певної статі, стереотипізацією суджень про стать людини; проявляється в диспропорції влади, прав і можливостей між статями. Інституціалізованими наслідками сексизму є гендерна нерівність в різних сферах людської діяльності, особливо на робочому місці (розрив в оплаті праці, скляна стеля).
Сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом	це насильство, яке вчиняють учасники конфлікту (потенційно включаючи державу) та/або насильство у зв'язку зі збройним конфліктом (включаючи порушення принципів верховенства права). Сексуальне насильство можна розглядати як тактику ведення війни, якщо його систематично вчиняють для катування, заподіяння шкоди, вилучення інформації, приниження гідності, погрожування, залякування чи покарання людей у контексті збройних конфліктів. Насильство може включати примусову проституцію, сексуальне рабство, примусову вагітність, примусовий шлюб, примусове переривання вагітності, примусову стерилізацію, непристойний напад, торгівлю людьми, непристойні медичні обстеження й обшуки з роздяганням.
Сталий розвиток	загальна концепція стосовно необхідності встановлення балансу між задоволенням сучасних потреб людства і захистом інтересів майбутніх поколінь, включаючи їхню потребу в безпечному і здоровому довкіллі. Як сформулювала визначення сталого розвитку у своїй доповіді Комісія Брундтланд, це «розвиток, який задовольняє потреби нинішнього покоління без шкоди для можливості майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби».
Трансформація конфліктів	це методологія пом'якшення конфліктів, відповідно до якої конфлікт визнають частиною динаміки життя і який може бути трансформований із метою досягнення продуктивних цілей, за умови скерування його в позитивне русло. Трансформація конфлікту не обмежується лише спробою стримати конфлікт та знайти шляхи управління ним, а натомість має на меті трансформувати основні причини кожного окремого конфлікту, включаючи нерівність та соціальну несправедливість.
Участь	у Порядку денному «Жінки, мир та безпека» участь визначають як змістовну залученість жінок до всіх аспектів діяльності та на всіх рівнях ухвалення рішень у державному та приватному секторах. Щоби уникнути «формалізму» (включення лише однієї або двох жінок), до процесу ухвалення рішень слід залучати «критичну масу» жінок для забезпечення змістовного впливу та різноманітності поглядів.

ДОДАТКИ

Додаток 1. Вправи різного формату для проведення занять чи тренінгів

Вправа: Визначення очікувань і встановлення правил

Мета

1. Узгодити цілі та результати навчання відносно очікувань учасниць та учасників.
2. Створити безпечне та сприятливе середовище для навчання.

Матеріали: 4 аркуші паперу для фліпчартів, клейка стрічка, 4 маркери

Примітка для тренера/ки

Перед початком вправи створіть різні «станції» (4) з різними назвами, напишіть номер чи назву станції з відповідним питанням на кожному аркуші паперу для фліпчартів. За допомогою стрічки прикріпіть аркуші в різних місцях кімнати. Згорніть та приклейте кожен аркуш так, щоби було видно лише номер станції у верхній частині аркуша.

Запитання для підтвердження очікувань/встановлення норм:

Станція 1. Які знання та навички ви сподіваєтеся здобути в результаті проходження цього тренінгу?
Станція 2. Який внесок ви готові зробити для успішного проведення цього тренінгу?
Станція 3. Що ви вважаєте прогалинами в навчанні?
Станція 4. Що ви вважаєте перевагами для навчання?

Об'єднайте учасників та учасниць в 4 групи

1. Кожна група отримує маркер. Якщо можна, розподіліть учасниць/ків на групи так, щоби вони мали можливість зав'язати нові контакти, особливо міжсекторальні (з урядом, недержавними організаціями, громадянським суспільством, тощо) та з представницями/ками різних сфер інтересів (миротворча діяльність, захист, запобігання, участь тощо).
2. тренер/ка зосереджує увагу учасниць/ків на аркушах паперу для фліпчарту, розміщених на стінах кімнати, позначених як станції. Кожній групі пропонують зустрітися біля станції, номер якої відповідає номеру їхньої групи.
3. Кожній групі пропонують вибрати учасницю/ка, що за допомогою маркера писатиме відповідь групи на аркуші. Коли всі групи знаходитимуться на своїх станціях, тренер/ка, тренер/ка дає вказівки для виконання цієї вправи.

Вказівки виконання вправи: (20 хвилин)

1. Як тільки пролунає сигнал до СТАРТУ, розгорніть аркуш паперу та проведіть мозковий штурм у групі щодо поставленого питання. Учасниця з маркером писатиме відповідь (-і) на аркуші під запитанням. Вам буде надано **5 хвилин** для написання відповіді (-ей).

2. Коли пролунає сигнал ВПЕРЕД, перейдіть до наступної станції (наприклад, Група 1 переходить до Станції 2, Група 2 – до Станції 3 тощо) та дайте відповідь на запитання на аркуші, який знаходиться на новій станції. Ви маєте **2 хвилини** для надання вашої (-их) відповіді (-ей). Продовжуйте доти, доки кожна група не відвідає кожну станцію.

3. Коли пролунає сигнал до ПОВЕРНЕННЯ, поверніться до початкової станції. Прочитайте відповіді на аркушах. Зверніть увагу на найпоширеніші, схожі та унікальні відповіді, та будьте готові надати коротке резюме відповідей. У вас є **5 хвилин** на завершення цього завдання.

4. Після завершення вправи тренер/ка викладає аркуші кожної станції так, щоби усі їх бачили.

5. Посилаючись на відповіді, тренер/ка залучає учасниць/ків до діалогу та підтверджує їхні відповіді. тренер/ка ділиться своїми думками щодо того, чи відповідає тренінг очікуванням, його змісту та самого процесу.

6. тренер/ка проголошує передбачуваний внесок учасниць/ків у процес навчання та формує колективне зобов'язання поведінки та ставлення учасниць/ків під час тренінгу, що сприяли б його успішному проведенню. Це стає «основними правилами» або принципами тренінгу.

7. Під час перерви напишіть два нових списки та прикріпить аркуш з ними так, щоби його було би добре видно під час тренінгу. Перший список має назву «Очікування», другий – «Правила».

ПАМ'ЯТКА для ТРЕНЕРКИ/ТРЕНЕРА: Відразу після цієї вправи починайте «Створення координаційних команд» для розподілу повноважень та відповідальності за результати навчання учасниками/цями.

Додаток 2. Рекомендації для створення координаційних команд

Мета: Заохотити до участі та відповідальності за результати навчання шляхом розподілу відповідальності та повноважень під час проведення навчального заходу.

1. Тренер/ка чи пояснює концепцію координаційних команд (надалі – Команди). Команди – це невеликі групи учасників та учасниць, яким під час тренінгу дають конкретні завдання, спрямовані на забезпечення підтримки та контролю навчального процесу через взаємну відповідальність та підзвітність.

2. Тренер/ка ініціює створення п'яти команд. Якщо цю вправу проводять після активності із «Визначення очікувань і встановлення норм», для формування команд ви можете використати ті самі групи, які були сформовані для згаданої вправи.

3. Таблиця завдань команд представлена на дошці, і командам пропонують ознайомлюватися зі своїми завданнями кожного дня протягом усього тренінгу. Кожній/ому учасниці/ку також надають опис вправи «Створення координаційних команд», де описано кожну дію.

   A. Команда, яка відповідає за ***Мотивацію***, щодня розпочинатиме тренінг із діяльності, спрямованої на зосередження уваги учасниць до їхнього зобов'язання, що стосується підвищення навичок і знань в процесі навчання. Така діяльність може, наприклад, включати пісню, надихаючу історію або цитату відомого актора/ки, співака/чки.

   B. Команда, відповідальна за ***Підтвердження***, щодня закінчуватиме тренінг шляхом підсумовування того, що було зроблено, а саме, тих важливих рішень, які було ухвалено, та матеріалу, який було засвоєно впродовж навчальної сесії. Це може бути зроблено усно членами/кинями команди або інтерактивно самими учасницями/ками, які озвучуватимуть ключові результати дня тренінгу.

   C. Команда, що відповідає за ***Дотримання часових рамок***, має слідкувати, щоби кожна сесія розпочиналася та закінчувалася у запланований час. Робити це необхідно у шанобливій та ігровій формі.

   D. Команда, відповідальна за ***Енергійні вправи/Розминки***, представлятиме та заохочуватиме своїх колег-учасників/ць брати участь у коротких вправах, спрямованих на зняття напруги, особливо у перервах між сесіями. Можна звернутися до тренера/ки за ідеями, або запропонувати учасницям/кам розминки, з якими ви були ознайомлені на інших тренінгах.

   E. Команда, яка відповідає за ***Дотримання правил***, має переконатися, що кожен/на учасник/ця дотримується основних правил, встановлених групою. Ці основні правила розміщені в навчальній кімнаті.

4. Нагадайте командам, що кожного дня занять чи тренінгу їхні завдання змінюються. Наведена нижче таблиця є прикладом чотириденного тренінгу, де координаційні команди розпочинають свої завдання з 1-го дня тренінгу.

Таблиця завдань координаційних команд

Завдання	День 1	День 2	День 3	День 4
Мотивація	Команда 1	Команда 2	Команда 3	Команда 4
Підтвердження	Команда 2	Команда 3	Команда 4	Команда 5
Дотримання часових рамок	Команда 3	Команда 4	Команда 5	Команда 1
Розминки	Команда 4	Команда 5	Команда 1	Команда 2
Дотримання правил	Команда 5	Команда 1	Команда 2	Команда 3

Створення команд – це чудовий спосіб розподілити відповідальність та забезпечити підзвітність за результати навчання. Ці ролі важливі для забезпечення високого рівня тренінгу, інклюзивності, участі у вправах, гарного настрою та одночасного виконання спільних цілей навчання.

- Команда, яка відповідає за ***Мотивацію***, підтримуватиме всіх за допомогою надихаючої думки або вправи на початку та наприкінці кожного дня. Мотивація може відбуватися через доречну цитату, медитацію або інші культурно прийнятні заходи – у будь-який спосіб, який сприятиме наголошенню учасницям/кам про важливість їхньої участі в тренінгу.
- Команда, відповідальна за ***Підтвердження***, підбиватиме підсумок важливих подій і результатів навчання наприкінці кожного дня.
- Команда, яка відповідає за ***Дотримання часових рамок***, забезпечуватиме своєчасний початок та кінець кожної сесії відповідно до розкладу. Команда може також стягувати «штраф» (наприклад, заспівати пісню) з тих учасників/ць, які затримують час проведення сесії.
- Команда, відповідальна за проведення ***Енергійних вправ/Розминок***, представлятиме та заохочуватиме своїх колег-учасників/ць брати участь у коротких вправах для зняття напруження під час перерв.
- Координаційна команда, що відповідає за ***Дотримання норм***, забезпечуватиме дотримання основних правил протягом усього тренінгу. Команда може також стягувати «штраф» (наприклад, заспівати пісню) з тих учасників/ць, які порушують правила.

Таблиця завдань координаційних команд

Завдання	День 1	День 2	День 3	День 4
Мотивація	Команда 1	Команда 2	Команда 3	Команда 4
Підтвердження	Команда 2	Команда 3	Команда 4	Команда 5
Дотримання часових рамок	Команда 3	Команда 4	Команда 5	Команда 1
Енергійні вправи/Розминки	Команда 4	Команда 5	Команда 1	Команда 2
Дотримання правил	Команда 5	Команда 1	Команда 2	Команда 3

Приклад питань для проведення фінальної оцінки проведення заняття чи тренінгу

Дата:
Місце:

Питання	Ваші коментарі
Яку **найважливішу інформацію/досвід** (щось одне) Ви отримали під час проходження заняття/тренінгу, і які теми виявилися найцікавішими?	
Як змінилося Ваше **ставлення** до питань, що стосуються жінок, миру та безпеки?	
Як, на Вашу думку, зміниться Ваше відношення до теми після тренінгу (як порівняти з минулим)?	
Чи відчуваєте, що Ви краще **розумієте** те, як статус та ролі жінок і чоловіків можуть бути пов'язані зі збройним конфліктом? Будь ласка, наведіть приклад того, як статус та ролі жінок і чоловіків можуть бути пов'язані зі збройним конфліктом.	
Як Ви **використовуватимете** нову інформацію в майбутньому? [Що Ви робитимете **інакше** в майбутньому?]	

Які питання **не були охоплені** під час заняття/тренінгу, але які Вам хотілося б розглянути?	
Який аспект заняття/тренінгу був **найменш корисним,** і як його можна було б покращити?	
Будь ласка, додайте будь-які інші коментарі тут.	

Додаток 3. Стереотипні погляди на професії

Особисті історії

ЄВГЕНІЯ ГУБКІНА

На архітектурному факультеті у виші проєктувати як дівчина означало «погано». Викладачі могли сказати хлопцю або дівчині: «У тебе дівчаче креслення», і це було найгіршим зауваженням. І з першого року я була як хлопець, ніби бути дівчиною – те, чого слід соромитися. Потім ми з іншими дівчатами організували серію лекцій про жінок, які були крутими архітекторками. Ми хотіли показати собі та іншим, наскільки вони були чудовими. Почали просто зі збору історій успіху та зображень. Тоді ще жартували, що чоловікам приходити не дозволяється. Це для нас була така собі гра, і нам вона сподобалась. Але тепер, після того як я вже багато років професійно досліджую жінок в архітектурі й організувала конференцію Модерністки, я розумію, чому в такій ієрархічній професії стає складно, коли в обговоренні бере участь архітектор-чоловік. Мабуть, певний час жінкам-архітекторам буде потрібне місце для окремого спілкування. Зараз я організовую міжнародні конференції Модерністки про гендерні питання у мистецтві, архітектурі й урбаністичному плануванні. Я також працюю з молодими жінками, які вивчають архітектуру. Ми хочемо дати їм те, чого не вистачає в університеті, – соціальну чутливість архітектора. Кажуть, що якщо хочеш запровадити демократію, то маєш працювати з архітекторами, бо вони створюють середовище, в якому ми живемо. Архітектори визначають спосіб організації суспільства у просторі. Архітектура – це про відносини між людьми, а не про будівлі.

ХРИСТИНА СКОПИК

У технологічній галузі України більше чоловіків, ніж жінок. Це є результатом багатьох факторів, які грають свою роль на різних етапах розвитку. Маленьких дівчат батьки менше мотивують бавитися з технологічними іграшками чи комп'ютерами. Тож багато дівчат виходять із гри ще до того, як роблять свій кар'єрний вибір. В університеті деякі викладачі-чоловіки говорили, що жінки є менш компетентними за чоловіків, і ми маємо в основному навчитися для них добре готувати. Тільки зараз, озираючись назад, я розумію, що це був кошмар, і в такому середовищі неможливо рости. На роботі більше жінок, аніж чоловіків, йдуть із професії, бо вони почуваються некомфортно чи самотньо, або ж їм доводиться обирати між родиною і кар'єрою. Жінки або відкладають народження дітей, оскільки бояться втратити кар'єру, або не повертаються на роботу після народження дитини. Часом причиною стає саме середовище. Одного разу на технічному мітапі відомий експерт використав аналогію, за якою пропонував вважати блондинок і брюнеток якимись взаємозамінними елементами. Це було очевидною об'єктивацією. Я не могла уявити себе в його команді, бо довелося б слухати такі коментарі у робочий час. Навіть якби ця робота мені подобалася, я б серйозно замислилася над тим, щоб піти з неї заради власного комфорту. У технологічному середовищі чоловіки схильні збиратися в «чоловічі клуби» – навмисно або ні. Отже, вони мають більше соціальних зв'язків, аніж жінки. Тому їм легше просуватися вгору кар'єрною драбиною. У той час як жінкам може бути важче знайти менторів, які допоможуть їм рухатися уперед, або ж просто друзів, із якими вони можуть ділитися подробицями щоденного життя. Наша організація Women Who Code створює спільноту, де жінки підтримують і стають рольовими моделями одна для одної. Наша місія – надихати жінок будувати успішні кар'єри в технологіях. Наше бачення – світ, де жінки пропорційно представлені як технічні лідерки, топ-менеджерки, засновниці, віце-президентки, членкині правлінь і розробниці програмного забезпечення. Зараз я є співдиректоркою організації в Києві. Її було засновано в 2011 році в Атланті, США. Після цього цей рух розповсюдився по всьому світу. У Києві є приблизно двадцять активних учасниць команди, і наші заходи відвідали десь 1 200 осіб. Ми всі працюємо на волонтерських засадах і маємо іншу оплачувану роботу. Спочатку я не усвідомлювала, якою мірою Women Who Code вплинула на мене. Але якось під час оцінювальної зустрічі на роботі, що проводять у

нас щопівроку, мій менеджер сказав мені: «Останні два місяці ти дуже щаслива. Цей позитивний настрій розповсюджується на всю команду». І я зрозуміла, що ці два місяці ми проводили щотижневі зустрічі в Women Who Code. Протягом того часу я постійно контактувала з іншими жінками в галузі, і ця активна комунікація явно покращувала мій настрій. До того я часто використовувала пасивний стан у своєму мовленні, коли описувала результати своєї роботи. Раніше я казала «було зроблено» замість «я зробила». Тепер я навчилася цінувати свою роботу. Знайомство з іншими жінками з галузі і обмін корисною інформацією допомагають нам просувати одна одну. Я бачу, як інші жінки зростають професійно, і це мотивує мене пробувати більше, навчатися і цінувати свої навички. До Women Who Code може приєднатися будь-хто – просто потрібно заповнити форму і приходити на наші заходи безкоштовно. Ми публікуємо всі оголошення в соціальних мережах.

КАТЕРИНА РАДЧЕНКО

Коли я почала свою кар'єру, то працювала спортивною фотографинею, знімаючи футбольні матчі. Були випадки, коли моя стать ставала перешкодою для адміністрації футбольного клубу, або ж менеджери стадіонів не ставилися до мене з належною повагою. Охоронці футбольного стадіону не дозволяли мені йти до «бордюру» (зони для зйомок), бо підозрювали, що моє посвідчення преси підроблене. Одного разу мене не запросили сісти до автобуса футбольного клубу, який мав забрати всіх журналістів із Києва до Одеси після матчу. Я була єдиною жінкою і єдиною журналісткою, якої вони не взяли. Ніби то була погана прикмета – брати з собою жінку. Після цього випадку газета, на яку я працювала, опублікувала статтю про те, що в сучасному світі немає місця для сексизму, і з кожною людиною слід поводитися відповідно до її професійних навичок, незважаючи на стать. Через певний час тренер футбольної команди хотів купити кілька моїх фотографій з матчу, але не знав, що то була моя робота. На одній зустрічі я підійшла до нього і спитала, коли він збирається купити мої фото. Він здивувався, але все одно купив ті фото, що хотів. Після цього випадку мене навіть часом запрошували на заходи футбольної команди.

Стереотипи у сфері праці, а саме до вибору професій

РЕКЛАМА. Індустрія розділена – у креативних департаментах більше чоловіків, а обслуговуванням клієнтів і аккаунт-менеджментом займається більше жінок. Сексистський зміст української реклами залишається великою проблемою індустрії. За відносно слабких феміністичних рухів в Україні індустрія стикається з досить низьким спротивом кричущому сексизму.

АРХІТЕКТУРА. В Україні майже всі архітектори працюють понаднормово – 14 годин на день. Така ситуація не дає змоги підтримувати баланс між роботою і особистим життям. Відповідно, жінки в декретній відпустці не можуть мати гнучкий графік і працювати на неповний день. В архітектурі досить мало рольових моделей. Середній рівень працівників краще збалансований у гендерному аспекті, але на стратегічному рівні та в топ-менеджменті більше чоловіків.

РЕМЕСЛА. Ювелірні прикраси та архітектура – галузі, де домінують чоловіки, особливо там, де йде робота з обладнанням і машинами. Жінки стикалися з труднощами, вивчаючи виробництво ювелірних прикрас в академії мистецтв, отримували більше критики. Для старшого покоління ювелірів (які в основному є чоловіками) важко визнавати високу якість роботи молодих жінок у своїй галузі. Але сприйняття молодшого покоління швидко змінюється, стає більш ґендерно збалансованим, і серед нових дизайнерів ювелірних прикрас з'являється багато жінок. Невеликими брендами виробництва шкіряних товарів в основному керують жінки, хоча загалом шкіра вважається більш чоловічою роботою, оскільки вимагає взаємодії з токсичними рідинами. Жінки швидше перетворюють свої ідеї на готові продукти. У виробництві взуття, сумок, аксесуарів та інших працемістких ремеслах більше чоловіків, ніж жінок. Водночас на менеджерських і керівних посадах індустрії ремесел в Україні більше жінок.

ІТ. Зазвичай в основних командах розробників програмного забезпечення більше чоловіків, а в клієнтській підтримці – жінок. Жінки обирають роботу, де є важливими комунікативні навички. Опитувані розповідали, що серед працівників із забезпечення якості (тестерів) більше жінок. Зважаючи на розрив у зарплаті між розробниками програмного забезпечення і обслуговуючим персоналом (включно з QA), жінки та чоловіки в українській ІТ-індустрії мають дуже різні заробітки.

МУЗИКА. Звичайною практикою для музикантів є робота у кількох місцях за сумісництвом. Усі фестивалі електронної музики мають жінок у лайн-апах (60% чоловіків і 40% жінок).

ФОТОГРАФІЯ. Жінки більше займаються рекламною фотографією, а чоловіки – фотожурналістикою. Фотографію зазвичай не сприймають як професійну

галузь, за роботу в якій варто платити. Професійної освіти майже немає – працівники цієї галузі в основному самоуки.

ВИДАВНИЧА СПРАВА. У цій індустрії багато жінок на різних посадах. На посадах з нижчою зарплатнею їх навіть забагато – вони працюють перекладачками, редакторками, коректорками тощо. Таким чином, видавці економлять на витратах, забезпечуючи низькі ціни на книжки за допомогою невеликої зарплати (за роботу, що є насправді цінною).

ТЕАТР. Під час навчання професії у жінок майже немає рольових моделей. Багато жінок є серед театральних критиків, але експерти найвищого рівня майже всі чоловіки. В основному головні режисери великих українських театрів – чоловіки.

ВІЗУАЛЬНІ МИСТЕЦТВА. Арт-критики та арт-менеджери в основному жінки, з балансом 80%-20% на їхню користь. У радянські часи розповсюдженою практикою для культурної інституції було призначення керівником художника-чоловіка, коли менеджерську роботу не визнавали окремою професією. Наразі ситуація покращилася, усе більше жінок отримують посади високого рівня як професійні культурні менеджерки. Усе більше дівчат йдуть на курси культурного менеджменту, тож у найближчому майбутньому ми можемо очікувати появи ще більшої кількості керівниць інституцій культури.

ПОЛІТИКА. Жінки складають 53,6% населення України, водночас у парламенті їх представлено 20,8%, а в обласних та міських радах станом на жовтень 2020 року – не більше 17%. Тобто у представницьких органах жінки недопредставлені як мінімум удвічі. В Україні найбільші гендерні проблеми пов'язані із забезпеченням рівності у політичному житті та за доходами. Україна нині посідає 83 місце зі 153 країн за рівністю в політичній залученості та 78 місце – за рівністю доходів жінок.

Додаток 4. ПД ЖМБ: робоча таблиця програми тренінгу

Вказівки:
Для планування сесій тренінгів використовуйте поля робочої таблиці, виділені сірим кольором. Зверніть увагу, що стандартні елементи тренінгу вже було включено: вступне слово, представлення учасниць, підтвердження цілей та очікуваних результатів тощо. Ви можете змінювати часові рамки, виходячи із власних потреб та навчальних цілей заходу.

- **Чому?** Яка мета тренінгу? Які очікувані результати?
- **Хто?** Хто ваша цільова аудиторія і який рівень знань мають її представники?
- **Як?** Які презентації та види діяльності найкраще відповідатимуть потребам цільової аудиторії?
- **Коли?** Скільки часу цільова аудиторія може приділити навчальному заходу? Півдня, цілий день, кілька днів?
- **Де?** В якому місці представникам/цям цільової аудиторії було би зручно зустрічатися?

Тема: Дводенний тренінг із питань Порядку денного «Жінки, мир та безпека» (Модуль 1)

Цільова аудиторія високого рівня. Представники уряду, парламентарії (депутати), НУО, ОГС та інші учасники програм та розробники політик у сфері жінок, миру та безпеки.

Час: 8:00 – реєстрація, тривалість – з 8:30 до 17:00.

Мета та результати: Завдання Модулю 1 – ознайомити учасників з Порядком денним «Жінки, мир та безпека» та з тим, як його застосовують безпосередньо у національному контексті України з урахуванням унікальної фази розвитку країни. Результатами Модулю 1 є:

1. Підвищення обізнаності учасниць про те, як жінки та дівчата живуть за умов військового конфлікту та сприяють його мирному врегулюванню, а також налагодженню стабільного життя.
2. Поглиблене розуміння Порядку денного «Жінки, мир та безпека» та зобов'язань конкретних залучених сторін.
3. Поглиблені знання про основоположні елементи Резолюції Ради ООН 1325 та про те, як ці елементи співпадають з положеннями, що викладені у Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW).
4. Покращення вміння пріоритезувати питання, що стосуються жінок, миру та безпеки з метою розробки Національного плану дій щодо виконання Резолюції Ради ООН 1325.

День 1				
Тривалість	**Тема**	**Опис**	**Відповідальна особа**	**Роздаткові матеріали для учасників**
30 хвилин	Реєстрація	Учасниці реєструються і отримують інформаційні комплекти, блокноти тощо.	Організатори	Інформаційний комплект, ручки та блокноти, іменні бейджі
15 хвилин	Вступне слово	Організатори та запрошені гості виступають зі стислою промовою і, за бажанням, проголошують молитву у групі. Запрошеним гостем може бути сільська лідерка, високопосадовець чи будь-яка інша людина, яка підтвердить важливість тренінгу та виступить із зверненням до учасниць. Попросіть запрошених гостей, щоби звернення було стислим, адже вступне слово не повинно бути тривалим. *(Інформаційний блок)*	Організатори, запрошені гості	
10 хвилин	Представлення учасниць	Учасниці мають представитися (одного чи двох речень буде досить), вказавши своє ім'я, посаду та назву організації, якщо це доречно. Залежно від аудиторії, можна звернутися до них і з іншими запитаннями (наприклад: «Де ви народилися? Скільки у вас дітей?») *(Інтерактивний блок)*	тренер	

День 1				
Тривалість	**Тема**	**Опис**	**Відповідальна особа**	**Роздаткові матеріали для учасників**
10 хвилин	Огляд навчальних цілей та очікуваних результатів	Огляд цілей тренінгу, а також тих знань, навичок та впевненості, які учасниці отримають в результаті проходження тренінгу *(Інформаційний блок)*	тренер	
30 хвилин	Визначення очікувань та встановлення норм	Групова діяльність (в малих групах), спрямована на те, щоби учасники спільно підтвердили свої очікування щодо цілей та результатів навчання та визначили спільні норми поведінки *(Інтерактивний блок)*	тренер Учасниці	Станції з фліп-чартами
15 хвилин	Формування навчальних команд	Групова діяльність, яка передбачає покладання відповідальності та повноважень на учасниць з тим, щоби вони отримували нові відповідні навички впродовж тренінгу *(Інтерактивний блок)*	тренер	Реєстраційний лист навчальної команди Формування навчальних команд – роздатковий матеріал

15 хвилин	Перерва	*(Відпочинок та зміна фокусу)*	Організатори	
20 хвилин	Презентація 1.1	Жінки та конфлікт *(Інформаційний блок)*		
30 хвилин	Вправа 1.1	Жінки та конфлікт в Україні (*Інтерактивний блок)*		
30 хвилин	Презентація 1.2	Жінки та конфлікт в Україні *(Інформаційний блок)*		
30 хвилин	Роздатковий матеріал 1.1	Статистика впливу на жінок і дівчат заходів із реагування під час та після конфлікту *(Інформаційний блок)*		Роздатковий матеріал 1.1
75 хвилин	Обідня перерва	(Відпочинок та зміна фокусу)	Організатори	
30 хвилин	Презентація 1.3	Порядок денний «Жінки, мир та безпека» *(Інформаційний блок)*		Роздатковий матеріал 1.2: Резолюції Ради Безпеки щодо жінок, миру та безпеки
30 хвилин	Вправа 1.2	Резолюції Ради Безпеки Порядку денного «Жінки, мир та безпека» Ключові суб'єкти впровадження *(Інтерактивний блок)*		Бланк із вправами 1.2: Картування

День 1				
Тривалість	**Тема**	**Опис**	**Відповідальна особа**	**Роздаткові матеріали для учасників**
20 хвилин	Презентація 1.4	Резолюції Ради Безпеки ООН 1325: Чотири основні елементи *(Інформаційний блок)*		
10 хвилин	Енергійна вправа/ розминка	«Розрахунок»: від 1 до 4 *(Відпочинок і зміна фокусу)*		
15 хвилин	Перерва	Відпочинок і зміна фокусу		
30 хвилин	Перегляд відеоматеріалів Або представлення історій ветеранок, волонтерок		Навчальна команда, відповідальна за цей етап навчального процесу	

30 хвилин	Презентація 1.5	Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW) та Резолюція Ради Безпеки ООН 1325: Спільні пункти та відправні точки *(Інформаційний блок)*	Навчальна команда, відповідальна за цей етап навчального процесу	Роздатковий матеріал 1.3: Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW) та Резолюція Ради Безпеки ООН 1325. Спільні пункти та відправні точки
10 хвилин	Енергійна вправа/ розминка	ПД ЖМБ Розминка *(Відпочинок і зміна фокусу)*		
15 хвилин	Підтвердження отриманих знань	Можливість згадати важливі знання, які були отримані під час прийдешнього дня тренінгу *(Інтерактивний блок)*	Навчальна команда, відповідальна за цей етап навчального процесу	
15 хвилин	SWOT-аналіз	Можливість оцінити сильні, слабкі сторони, можливості та загрози, які виникли протягом дня навчання *(Інтерактивний блок)*	тренерка	
5 хвилин	Підбиття підсумків	Можливість подякувати учасникам та підбити підсумок їхніх досягнень *(Інформаційний блок)*	Організатори	
45 хвилин	Дебрифінг	Організатори та тренер/ка обговорюють результати SWOT-аналізу, вносять корективи, якщо це необхідно та можливо	Організатори тренер/ка	

День 2				
Тривалість	**Тема**	**Опис**	**Відповідальна особа**	**Роздаткові матеріали для учасників**
30 хвилин	Реєстрація	Учасниці реєструються і отримують інформаційні комплекти, блокноти тощо.	Організатори	Інформаційний комплект, ручки та блокноти, іменні бейджі
15 хвилин	Мотивація	День розпочинається з молитви, медитації, цитати чи іншої вправи для мотивування учасниць до навчання *(Інтерактивний блок)*	Навчальна команда, відповідальна за мотивацію	

10 хвилин	Огляд навчальних цілей та очікуваних результатів	Можливість перевірити прогрес чи обговорити виклики на шляху досягнення цілей тренінгу *(Інформаційний/Інтерактивний блок)*	тренер	
30 хвилин	Презентація Powerpoint 1.1	Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW) та Резолюція Ради Безпеки ООН 1325 *(Інформаційний блок)* *(Інформаційний блок)*		
30 хвилин	Перегляд роздаткових матеріалів 1.3	Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW) та Резолюція Ради Безпеки ООН 1325: Спільні пункти та відправні точки *(Інформаційний/Інтерактивний блок)* *(Інформаційний блок)*		
15 хвилин	Перерва	Відпочинок і зміна фокусу	Організатори	
10 хвилин	Енергійна вправа/ розминка	Відпочинок і зміна фокусу	Команда, відповідальна за проведення енергійних вправ/ розминок	
30 хвилин	Презентація 1.6	Національні плани дій щодо виконання зобов'язань в сфері сфері жінок, миру та безпеки *(Інформаційний блок)*		
30 хвилин	Презентація 1.7	Розробка національного плану дій у Україні *(Інформаційний блок)*		
30 хвилин	Запитання та відповіді	Можливість для учасниць отримати відповіді на нагальні запитання чи пояснення, які не було розглянуто під час презентацій *(Інтерактивний блок)*		

День 2				
Тривалість	**Тема**	**Опис**	**Відповідальна особа**	**Роздаткові матеріали для учасників**
75 хвилин	Обідня перерва	Відпочинок і зміна фокусу	Організатори	
15 хвилин	Енергійна вправа/ розминка	Розминка «Струс»: від 1 до 4	Команда, відповідальна за проведення енергійних вправ/ розминок	

75 хвилин	Вправа 1.4	Оцінка контексту щодо жінок, миру та безпеки в Україні (використовують метод сфокусованого неформального обговорення «Світове кафе») *(Інтерактивний блок)*		Бланк із вправами 1.4
15 хвилин	Енергійна вправа/ розминка	«Я маю ресурс»	Команда, відповідальна за проведення енергійних вправ/ розминок	
15 хвилин	Перерва	*Відпочинок і зміна фокусу*	Організатори	
20 хвилин	Вправа 1.4 продовження	Можливість провести дебрифінг на пленарному засіданні щодо висновків та засвоєних уроків під час проведення вправи «Світове кафе» та розминки «Я маю ресурс» *(Інтерактивний блок)*		
40 хвилин	Презентація 1.8	Встановлення «від глобальних до місцевих» пріоритетів у сфері жінок, миру та безпеки для України *(Інформаційний/Інтерактивний блок)*		
15 хвилин	Підтвердження отриманих знань	Можливість згадати важливі знання, яких було отримано під час прийдешнього дня тренінгу *(Інтерактивний блок)*	Навчальна команда, відповідальна за цей етап навчального процесу	
30 хвилин	Оцінка	Використовуйте Форму оцінки, що надається в комплекті навчальних матеріалів «ПД ЖМБ» для отримання змістовного зворотного зв'язку від учасниць	Організатори	ПД ЖМБ Форма оцінки
15 хвилин	Підбиття підсумків	Привітайте учасниць із успішним проходженням навчання. Видайте свідоцтва, якщо необхідно. Зробіть групове фото – це стане чудовим закінченням тренінгу!	Організатори Запрошені гості	
45 хвилин	Дебрифінг	Організатори та тренер обговорюють уроки, засвоєні під час тренінгу, та домовляються про те, як буде оброблятися та використовуватися інформація, яку було зібрано з метою проведення оцінки	Організатори тренер	

Додаток 5. Вказівки щодо проведення рольових ігор. Взаємодія зі «складними» людьми

Мета: досягти згоди щодо норм поведінки під час проведення навчального заходу

Тривалість: 75 хвилин

Матеріали: дошка та маркер; папір для фліпчарту і маркер, щоби зафіксувати погоджені норми поведінки

Визначення певних категорій людей (10 хвилин)
Розбийте учасниць на невеликі групи.

Проведіть мозковий штурм протягом 5 хвилин з усіма учасницями групи, щоби вони згадали усіх «складних» людей, з якими вони стикалися раніше під час будь-яких загальних зборів або інших тренінгів. «Складні» люди – це люди, поведінка яких «підриває» навчальний процес, та яких можна віднести до певних категорій:

- Учасниці, які запізнюються і створюють багато шуму
- Допитливі сусіди, які хочуть все знати
- Всезнайки
- Шепотуни
- Улюбленці вчителя
- Учасниці, які «нападають» або поводяться агресивно
- Учасниці, які постійно перебивають інших
- Уперті чи норовливі учасниці

Вам не потрібно складати вичерпний список, достатньо примусити групу подумати про можливі категорії «складних» людей. Запишіть список на дошці. Надайте вказівки, як проводити рольову гру (нижче).

(20 хвилин): Підготовка до рольових ігор
Кожна група має 20 хвилин на підготовку 10-хвилинної рольової гри.

Сцена рольової гри – це тренінг, де обговорюють якийсь аспект гендерної рівності.
Одна людина в групі виконує роль тренера тренінгу. Кілька інших членів групи грають «складних» учасниць – або зі списку, створеного в ході мозкового штурму, або шляхом створення свого персонажа. Принаймні одна людина в групі грає учасницю, яка не є «складною» , моделюючи норму поведінки.

(20 хвилин): Презентація рольової гри (час для двох презентацій)
Порада для тренерки: попросіть 2 групи доброволок продемонструвати їхню рольову гру. Поясніть, що підготовка рольової гри, навіть без її подальшого представлення, допоможе всім учасницям зробити свій внесок у Дебрифінг.

(25 хвилин): Дебрифінг
Після презентації проведіть дискусію для усіх учасниць групи. Запитайте:

1. Які типи «складних» людей були представлені?
2. Яку роль було відведено тренерці в представленій ситуації?
3. Якою була роль учасниці-"гарного прикладу»?

Підсумуйте та запишіть тезисно на фліпчарті встановлені очікування та норми, якими учасниці зможуть керуватися під час процесу навчання.